SCRIPTORUM LATINORUM

NOVA COLLECTIO.

CURANTE A. E. EGGER.

TOMUS II.

VERRIUS FLACCUS

ET

SEX. POMPEIUS FESTUS.

TYPIS MOQUET ET SOCIORUM,
VIA LAHARPE, 90.

M. VERRII FLACCI

FRAGMENTA

POST EDITIONEM AUGUSTINIANAM DENUO
COLLECTA ATQUE DIGESTA

SEXTI POMPEI FESTI

FRAGMENTUM

AD FIDEM URSINIANI EXEMPLARIS RECENSITUM

subjectis aliorum suisque notulis et indicibus necessariis

EDIDIT

A. E. EGGER
In collegio Caroli Magni professor

Insunt fragmenta veteris latii sermonis e Pandectis

PARISIIS
APUD BOURGEOIS-MAZE BIBLIOPOLAM
AD RIPAM SEQUANÆ DICTAM VOLTAIRE N° 21

M DCCC XXXVIII

PRÆFATIO.

Verrius Flaccus, ævi Augustei grammaticus nobilis, circa incipientem Tiberii principatum, scripserat *de Verborum significatione* vel *significatu* libros XIX, quos sæculo post Chr. III vel IV, in compendium redegit S. Pompeius Festus, alias nulli veterum, præterquam Charisio et Macrobio, memoratus. Et hoc quidem opus videtur apud homines doctos in usu fuisse, donec annis a Festo plu minus CCCC, Paulus Diaconus vere aureum antiquitatis Romanæ thesaurum, æqualium suorum inertiæ et secordiæ minus utilem, arctiori volumine complexus est; qui, qua ratione vetus exemplar tractaverit, hic persequi non attinet [1]. Ut autem Pompei Festi epitoma Verrianos libros, sic Pauli Diaconi libellus Pompeiana volumina vel suppressit, vel effecit ut a librariis postea negligerentur; eaque causa, cur qua-

[1] Ipse Verrium sæpius acriter insectatur, ut p. 136, s. v. *Salva res est*; 137, s. v. *Spondere*; 148, s. v. *Sertor*; 158, s. v. *Terentum*; 181, s. v. *Orcus*; 184, s. v. *Pictor Zeuxis*; 189, s. v. *Tatium*; 191, s. v. *Tersum diem*, etc. Cf. quæ de suo proposito refert, p. 35 sq. s. v. *Porriciam*.

tuor omnino sint manuscripti codices Festi, quorum ad nos aliqua notitia pervenerit, uno tantum superstite:

1. quem, initio sæculi p. Chr. V, Macrobius in manibus habuit [1]; et jam non exstat.
2. quem Placidus, ætatis incertæ grammaticus, dum Glossas componeret ab Angelo Maio nuper editas [2]; et jam non exstat.
3. qui fuit Pauli Diaconi, æque deperditus.
4. Farnesianus, ex Illyrico quondam allatus, quique nunc asservatur in Regia Bibliotheca Neapolitana; ab M littera incipiens, hac ipsa in parte, quæ superest, misere mutilatus, (v. Niebuhrii notam p. 300 sq. ed. nostræ) et aliquot schedis minor, quæ apud Pomponium Lætum exstabant.

Farnesiani codicis fragmenta primis renascentium litterarum temporibus quidam decripserunt, alii describendum curaverunt, alii etiam in archetypo videntur legisse. Quamvis autem jam anno D. 1489 Angelus Politianus in Miscellaneis cap. 73

[1] V. p. 31 sq. editionis nostræ.

[2] Auctores classici e Vatic. codd. T. III, p. 427. Repetita sunt ab editoribus germanis Annalium philol. et pædag. (a. 1833. cf. Fr. Dübner in *Rhein. Mus.* 1835, *Inedita et n. p. e.* n. VIII). Ursinus in notis Festi verba cum Placidi glossis Mss. jam sæpe contulerat.

ad eorum auctoritatem provocaverit [1], mala fortuna factum est, ut Pauli Diaconi epitoma, ante inventam artem typographicam sæpius descripta, mox typis edita a. 1471, postea plus quam decies ad exitum sæculi XV repeteretur, genuinæ autem Festi reliquiæ in privatis bibliothecis delitescerent.

Anno demum 1510 *Conagus* nescio quis, edenda

[1] « Quod nunc tradituri sumus, fortasse a nonnullis ut incertum, et vacillans parumque adhuc exploratum deridebitur, et exsibilabitur : sed ego mihi de eo dicendum putavi, ne vestigium illud antiquitatis pene jam abolitum, qualecumque sit, extingueretur. Ostendit mihi Romæ abhinc quadriennium [a. D. 1485] Manilius Rallus Græcus homo, sed Latinis literis adprime excultus, fragmentum quoddam Sex. Pompei Festi (nam ita erat in titulo) sane quam vetustum, sed pleraque mutilatum, prærosumque a muribus. Quod me magnopere tenuit, si quidem reliquiæ illæ qualescunque ex integro ipso volumine superabant, quod autor Festus composuerat, non ex hoc autem compendiario, quod nunc in manibus coactum violenter et decurtatum, scilicet ab ignobili et indocto quodam, nec isto quoque nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoque ex eodem fragmento Pomponius Lætus, vir antiquitatis et literarum bonarum consultissimus, sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendasque dedit. » Sequitur conjectura de vera lectione Catulliani versus quem vide p. 114. Petri autem Victorii variæ lectiones, quas et citat A. Augustinus in præf. ed suæ, editis jam dudum ac sæpius repetitis Festi fragmentis, lucem viderunt a. D. 1553.

Pauli epitoma, primus ex Paulo et Festi laciniis farraginem composuit rudem illam et indigestam, de qua typographi monitum et versus infra descriptos volui, quia et rarissimum exemplar est, et familiam ducit, nec ulli recentiorum editorum videtur innotuisse.

Lector. Si fragmenta Sesti (*sic*) Pompei Festi quae omnia reperta hic apposita sunt ab M. litera incipiendo usque ad calcem non sequestrata posita sunt : sed coniuncta aliis. id industria factum est : ne replicando legentes taedio afficiantur : et quia quædam addita sunt quae non erant in exemplari : Pii nostri : sed in alio eiusmodi : quae adeo dura sunt ut omnino recte constare non videantur : tamen ob temeritatem uitandam : et ne quid ipsorum fragmentorum ommiteretur (*sic*) : justa (*sic*) exemplar impressa sunt : quae si Pius ipse : qui propter sui absentiam : ea castigare nequiuit : Sed nec ipsius exemplar reuidere : dum imprimeretur : affuisset correctiora haberentur. Itaque ne ipsi Pio attribuas : eas additiones que (*sic*) sunt incorreptiores (*sic*) : ab alieno exemplari sumptas inferius annotate (*sic*) sunt.

In littera. s. Satis uerbum : maxime a p̄terir̄ retro.

In littera. t. Trium uiri : per totum quod fragmentum in quodam exemplari : coniunctum est cum senonas gallos : sequendo trasalpina (*sic*). In littera S.

In littera T. topper in aliquibus locis.

Ad festum alliciat : qua te ratione : conagus.
Lector adinuenit : consilium ipse probes.
Fragmenta. apposuit : quae nunc superaddita cernes
Cauit : et ut coheant. ordine queque (*sic*) suo.
Si qua : latina parum fuerint : seu dura : fatetur
Ne depravaret : se variasse nihil.

Prodiit liber Mediolani, cum Varrone (de lingua Latina) et Nonio Marcello; et eum repræsentant Parisinæ horum trium grammaticorum edd. a. 1511 et 1519; inter quas ex temporum ratione collocanda est Aldina editio Thesauri Cornucopiæ, Venetis 1513, iisdem typis repetita a. 1517, mox a. 1527, cum aliquot notis Mich. Bentini, quas recentiores omnes neglexerunt [1].

Aldinum Thesaurum alii trans Alpes citraque typographi suum fecerant, sed ita ut nihil aut pauca, certe in libris Pompeii Festi, mutarent; et parum hæc litteratorum studia nostro profuerant, quum a. 1559, Antonius Augustinus, ille vetustatis omnis

[1] Falluntur ergo quicumque, Augustino duce, Aldum farraginis ejus, quam dixi, compositorem tradiderunt; nec Aldus ipse tale quidquam de se prædicat in præloquio ad lectorem, sed Paulo et cæteris ejusdem farinæ breviatoribus mala precatur, quasi nesciat aliquam certe damni partem fragmenta Festi a se edita resarcire.

curiosus indagator, ex locupletissima bibliotheca Rainutii Farnesii cardinalis, codicem fragmenti archetypum nactus, totam Pauli epitomam, appositis Festi non solum glossis superstitibus, sed minutissimis etiam fragmentis, ordine alphabetico digessit; (editores autem priores omnes, ut et codd. Mss., verba ex prima tantum littera, antiquo more, ordinaverant). Is præterea indices scriptorum rerumque obiter dictarum, et notas addidit non nullius pretii; primus denique fragmenta Verrii Flacci diligenter collecta præmisit, quæ recentiores ad hunc diem mutatis hinc inde aliquot syllabis, recudere satis habuerunt.

Hæc est Augustiniana, aut Veneta, ut alias dicitur, editio, quam Josephus Scaliger commentario et supplementis ornavit. Et de Scaligeri quidem opera multi diverse judicaverunt; sed utcumque magno viro cesserint conatus, fatendum est fragmenta mutilarum paginarum editoris arbitrio disjecta, incertis lacunarum mensuris, incommodam conjecturæ materiam præbuisse, etsi multis in locis Pauli auctoritas adjuvaret.

At Festo salutem vere attulit vir bono veterum litterarum natus, Fulvius Ursinus qui notis suis ita præfatur :

DE FESTI FRAGMENTO.

« Vigesimus agitur annus, ex quo Antonius Augustinus Archiep. Tarraconensis, Festi fragmentum, quod majorum memoria ex Illyrico advectum in bibliotheca Farnesiana servatur, multo quam alii diligentius cum vulgatis contulit, et primus partem alteram ejus libri mutilam exscripsit, commentariisque a se illustratam edidit Venetiis, opera Caroli Sigonii. Sed ut tunc erat Romæ stlitibus judicandis XIIVIR, aliisque gravioribus curis impeditus, nonnulla clarissimo viro deque literis optime merito, in eis schedis describendis, exciderunt. Quam quidem editionem doctissimi viri postea secuti, tam multa in ea restituerunt, ut ex iis, quæ Lutetiæ vulgarunt, intelligi facile possit, quid facturi fuissent, si emendatiorem codicem nacti essent. Nos igitur, quibus has antiquitatis reliquias non solum inspiciendi, sed etiam arbitratu nostro tractandi commoditas sæpe fuit, cum ex locorum aliquot collatione animadvertissemus, si fragmenti hujus schedæ ad fidem archetypi exemplaris repræsentarentur, fore ut quæ mutila, mancaque in iis sunt, omnes antiquitatis studiosi facilius ea, certiusque essent divinaturi, curavimus paginas ipsas, eo quo Festus scripsit ordine, numero versuum in singulis pagellis, et litterarum in unoquoque versu, nec aucto nec diminuto, ita ut sunt in exemplari, qua potuimus diligentia, describendas. Hoc amplius, partem paginarum mutilam, habita spatii, quod supplendum

fuit, ratione, infinitis locis resarcivimus : multa ex eorum scriptis, quos supra nominavimus, mutuati, multis etiam de nostro additis, non quod ea vera esse, aut ita Festum scripsisse arbitremur, sed ut doctorum ingenia excitaremus ad bene de hoc fragmento merendum. Atque ea quidem supplementa litterarum varietate et notis etiam quibusdam ab antiquo distinximus. Ab eo autem separavimus schedas illas, quas a Marullo habuisse dicitur Pomponius Lætus, quod earum archetypum exemplar non extet, et pars altera paginarum, quæ margini proximior ab igne mutilata fuit, neglecta ab iis qui tunc fragmentum descripserunt, in præsentia desideretur. Quas autem nos edidimus, sunt illæ quidem e doctissimi viri exscriptæ chirographo, aliis editionibus non modo emendatiores, verum etiam aliquot locis auctiores : ut si qua præter hæc in vulgatis sint, ea plane non esse Festi credendum sit, sed e Pauli epitoma, aut aliunde petita. His omnibus ultimo loco addidimus perbreves quasdam notas earum tantum rerum, quæ visæ sunt ab aliis prætermissæ. Nam quæ ex epitoma Pauli aut aliorum commentariis suppleta sunt, quia in promptu omnibus, hic notare, nisi si qua imprudentibus nobis irrepserunt, supervacaneum duximus. »

Quin magna fuerit in describendo opere diligentia Fulvii Ursini, vix dubitari potest. Verum a typographis pessime habita est scriptura et per se difficilis et omnibus corruptelis depravata. Eodem vitio

laborant editoris notæ; index autem glossarum, ab aliquo scholastico, ut arbitror, confectus, omni mendorum genere scatet. Aliud malum, quod Schedæ glossis aliquot minores ad Ursinum pervenerant, ut quædam in editione Romana desint, quæ, illo nequicquam obloquente s. fin. præfationis, nunc a veteribus sunt repetenda. (v. infra p. 293.)

Ursinianum librum a. 1583, nescio an emendatius, Parisiis fuisse repetitum, e catalogis didici, nec editionem hanc mihi licuit inspicere. Mox in suis Auctoribus Linguæ Latinæ Dion. Gothofredus, ne quid eruditi homines in perlegendis Festi reliquiis desiderarent, Augustinianam compilationem et Farnesiani codicis Schedarumque paginas ex ed. Romana recudi curavit, in hoc parum diligenti typographorum opera usus; si quidem ii, multis in paginis, ut alia vitia omittam, versuum compositionem misere turbaverunt.

Augustinum sequuntur Dacerius (1681), et Dacerii editores Batavi, (Amstelodami 1700 vel 1701), nisi quod isti fragmentum ex Ursino repetunt, sed paginis quadratis, rupta paginarum versuumque Codicis ratione.

Quot maculas scriptura tam sæpe varieque ab editoribus tractata contrahere debuerit, facile idonei harum rerum judices intelligent. Equidem exempla prætereo, ne præfatio in commentarium excrescat.

Id unum animo simplici profitebor, præter Lindemanni editionem [1] vix alteram esse, quæ fidem aliquam, maxime in mutilatis Festi paginis, mereatur. Ipse tamen Lindemannus, cujus multa et insignia in Paulum Festumque merita sunt, ut in epitoma Pauli manuscriptorum codicum ordinem restituerat, ita in fragmento Festi seorsim impresso, criticis rationibus non satis consuluit, qui suas paginas Ursinianis respondere non curaverit, sed numeris propriis initia tantum finesque signaverit. Nam quadrata charta exactam lacunarum mensuram vix recipit, sine qua omne supplentis ingenium nugatoria in alea versatur. Adde quod Ursini supplementa a textu Farnesiano non ubique recte distinxit, alias nimio plus diligens libri veteris imitator.

Quæ cum animadverterem, dictitante insuper bibliopola Festum Varroni comitem in primis ab emptoribus flagitari, operæ pretium fore existimabam, si Farnesianam scripturam ad fidem editionis Romanæ, emendatis erroribus, quos supra notavi, additis indicibus necessariis, accuratius edere instituerem. Tum quia, ab Antonio inde Augustino, Verrianis fragmentis nemo quidquam vel addiderat vel correxerat [2], telam hanc omnino retexui, neglectis

[1] Gramm. Latini. vett. Tom II. Lipsiæ 1832, 4°.

[2] Fogginium excipio, qui explanationi suæ Fastorum

tamen iis, quæ apud Festum exstabant et in indice auctorum significari satis erat.

Etsi autem in fronte titulum Romanæ editionis, quam verissime potuit, repræsentari curavimus, non miraberis, lector benevole, si conjecturas a margine in finem cujusque paginæ translatas, si compendia typographica paulo diversa, si uncos pro diversis litteris inductos, si glossarum initia recto obelo distincta [1], si certam interpungendi rationem, eamque faciliorem, pro incerta et rudi, usurpatam reperies. Quippe libelli nostri elegantiæ detrahere noluimus, quod fidei non adderetur. In hoc magis excusandi videmur, quod Ursini textum non modo ex

Prænestinorum subjecit fragmenta Verrii non auctiora, sed a io ordine disposita :

1° p. 87-89. V. F. narrationes historicæ, quas in ejus libris exstasse (*sic*) scriptores veteres testantur.

2° p. 90-95. Verborum quorumdam significationes et orthographia ex Verrio Flacco apud Festum aliosque veteres scriptores [secundum alphabeti seriem digestæ].

Quod Fogginius Farnesianas etiam reliquias compilavit, etsi totas exscribere melius fuisset, recte tamen. Quid vero Festi editionibus accedat commodi, si quæcumque grammaticus iste, addito Verrii sui nomine, de verborum significatu disseruit, repetita initio libri legantur, equidem non video ; Festus enim totus nihil aliud est, quam longissimum Verrii Flacci fragmentum.

[1] Reliqua vide infra p. 298.

erratis et notarum ipsius collatione, sed ex Augustino et veteribus ante Augustinum libris correximus; id quidem raro, et summa necessitate coacti, maxime in Schedis, utpote ab Ursino negligentius editis. Ultra tentare nec propositi nec ingenii nostri fuisset, præsertim cum is sit scriptor Festus, in quo corrigendo grammatici manus vix operis lege se contineat. In supplementis Ursini ut plura refinximus, quo, salva sententia, versus editionis Romanæ recentiori typorum modulo exprimerentur, ita ubicumque sententia male restituta claudicaret, novis conjecturis abstinere melius visum est, nisi quod uno alterove loco novam lectionem auctoritate monumentorum firmatam noluimus respuere. (v. p. 95 versu 6. coll. interpp. ad Dionem Cass. p. 36, 30.) Quas Ursinus margini conjecturas adscripsit, eas sæpe falsas, ut p. 188, 2 *Cornificius* (v. ind. Auct. s. v.), nonnunquam inutiles, ut p. 190, 4 *deditione*, admodum ἐπιεικῶς tractavimus. Fuit tamen ubi manifesti errores necessario tollerentur (v. e. g. p. 184, n. 5, *pretii* pro *auctoris*). Notulæ ad scripturam Farnesiani codicis pertinentes hunc in finem additæ sunt, ne quid omissum critici arguerent, quo bonæ vel malæ lectionis utcumque veritas constaret.

In Pompeium Festum indices nondum exstabant omnibus numeris absoluti. En habebis, lector benevole, si non novos, certe renovatos et auctiores; sed

quid in hac libelli parte præstiterim, melius est comparatione priorum editionum [1], quam verbis meis significari.

Dum hæc Festo vel remedia vel subsidia parantur, commodum advenit, ut vir omnigenæ eruditionis laude florens, C. A. Stahl, appendicis [2] loco mihi offerret veteres juris Romani reliquias, e Pandectis opera sua studioque collectas, aptum sane nostræ veterum litterarum συναγωγῇ principium. Arripui munus, ut par fuit; atque ita, lector, trado tibi volumen diversa non materia sed auctoritate commendabile, in quo utinam ne te laboris mei pœniteat, effecerim.

De Pauli epitoma, de commentariis in Varronem et Festum edendis, etsi jam destinavi aliquid, malo tamen judicium tuum exspectare.

Scribebam idibus octobr. MDCCCXXXVIII.

[1] E. g. vide ind. I, v. *Cato*, *Lex*, *Lingua;* ind. II, præter græca verba, v. *ædis*, *sacellum*, *sacra*, etc.

[2] Vel, ut cum Festo loquar, *ampendicis* (ab *am* pro *circum*, et *pendere*); v. Pauli Epit. p. 18 Lindemann.

FRAGMENTA E PANDECTIS.

PRÆMONENDA.

Huic novæ editioni Varronis et Festi qui multa non aliunde petenda eaque minus obvia de latina lingua tradiderunt, flores quosdam e corpore juris civilis lectos subjungere visum. Quo legendo, etsi animus cognoscendæ jurisprudentiæ ipsi maxime intentus, minus quam par erat, linguam JC. cogitaret, et juvenili quodam ardore abreptus, (etenim multi jam præterlapsi sunt anni) permulta scitu dignissima præterierit, quæ sese obviam tulerunt, aliqua tamen in adversaria relata, quæ, publici juris facta, justum volumen efficerent; spectant illa ad historiam et præcipue vitam, ut dicunt, privatam Romanorum, quorum ingens notitiarum copia in libris Digestorum reperitur, et quæ hucusque illic delitescunt. Ad linguam JC. quod attinet, infelici quodam casu advenit ut ea hodie quoque minus excolatur, etsi florentissimis philologiæ rebus; bene tamen sperare licet de futuris, quum Kriegel. et Tafelii editiones corporis juris in præsto sint et cl. Dirksen novum thesaurum Jp. eumque ditissimum summa cura exornet; et quem ad modum Forcellinius JC. in suum thesaurum admisit, nunc fortasse cogitandum, annon in grammaticis disciplinis magno cum fructu adhiberentur

antecessores, commendati illi a summo viro Ruhnkenio : Etsi JC. labente latinitate vixerunt, tamen ex veterum libris quos legendo conterebant, talem orationis nitorem duxerunt, ut in classicorum scriptorum numerum recipiendi videantur. (Præf. ad Scheller. lexic. lat. belg. L. B. 1799, in-4°, p. III.) Tu interim, lector, hæc paucula bono animo accipias velim et favere perge.

STAHL.

Cuppa et seria [vasa vini]. Ulpian. L. 15, D. 7, 1 et L. 3, 1. D. 33,6.

Vinum ponitur in amphoras, oleum in metretas. Gai. L. 35, 5. D. 18, 1.

Calix diatretus [διάτρητος, *fait au tour*]. Ulpian. L. 27, 29. D. 9, 2.

Electrum vel aurichalcum. Ulpian. L. 1. D. 30. Vasa electrina. Paul. L. 32, 5. D. 34, 2.

Zythum in quibusdam provinciis ex tritico, vel ex hordeo, vel ex pane conficitur ; camum ; cervisia ; hydromeli ; œnomeli, id est, dulcissimum vinum ; passum [Virg. Georg. 2, 93.] Ulpian. L. 3. D. 33, 6.

Garum, muria. Ulpian. L. 3, 1. D. 33, 3 [*espèce*

de sauce et de saumure. Pothier III, 205. edit. 1818, in-4°.]

Uvæ duracinæ. Paul. L. 205. D. 50, 16. Acida et mucida. Pompon. L. 6. D. 18, 6.

Cullei quibus annona in horreo servata. Scaevola L. 43, 1. D. 13, 7. Magis [vas farinæ]. Paul. L. 36 D. 12, 6.

Lacerta [*sardelle*]. Ulpian, L. 3, 3. D. 33, 9.

Ossuaria, in sepulcro. Ulpian. L. 2. D. 47, 12.

Sigillum [parva statua]. Ulpian. L. 19, 8. D. 34, 2.

Viriola [armilla] aurea, inaurata. Ulpian. L. 14. D. 18, 1; ex quatuor viriolis duas eligere. Pompon. L. 8, 1. D. 33, 5.

Argento legato, non puto ventris causa habita scaphia contineri, quia argenti numero non habentur. Ulpian. L. 27, 5. D. 34. 2. [cf. Martial. 11, 11, 6.]

Sella [numquam equis vel mulis gesta]. Paul. L. 7. D. 8, 3.

Cisiarius, id est carrhucarius. Ulpian. L. 13. D. 19, 2. Mula carrucharia. Id. L. 38, 6. D 21, 1.

Camelasia. Hermogenian. L. 1, 2, et Charis. L. 18, 11 D. 50, 4, [impedimentorum ferendorum causa. Pothier, IV, 588.]

Stypteriæ [στυπτηρία, *alun*] metalla. Ulpian. L. 3. 6. D. 27, 9.

Pontones. Paul. L. 38. D. 8, 3 [est genus navium gallicarum. Cæsar, bell. civ. 3, 29.]

Navem accipere debemus sive marinam sive fluviatilem, sive in aliquo stagno naviget sive schedia sit. Ulpian. L. 1, 6. D. 14, 1.

Mœnianum. Ulpian. L. 2, 6. D. 43, 8, et Javolen. L. 242. D. 50, 16; suggrunda, protectum. Ulpian. L. 5, 6. D. 9, 3.

Tigni appellatione continetur omnis materia ex qua ædificium constet, vineæque necessaria. Ulpian. L. 1, 1. D. 47, 3.

Vitem arboris appellatione contineri plerique veterum existimaverunt; hederæ quoque et arrundines arbores non male dicentur; idem de salicto dicendum est. Ulpian. L. 3. D. 47, 7.

Ædificia urbana prædia appellamus. Idem, L. 1. D. 8, 4; urbanum prædium non locus facit sed materia. Id. L. 198. D. 50, 16. Prædium rusticum ab urbanis non loco sed qualitate secernitur. Diocl. et Maxim. c. 16. C. 5, 71.

Diplomate iter continuare [*aller en poste*], diebus ac noctibus et omni tempestate contemta. Venulei.

L. 137, 2. D. 45, 1; falso diplomate vias commeare. Modestin. L. 27, 2. D. 48, 10.

Numularii foro cedunt [*font banqueroute*]. Ulpian. L. 7, 2. D. 16, 3.

Malum venenum. Id. L. 7. D. 9, 2; veteres fraudem pro pœna ponere solebant. Id. L. 23. 2. D. 21, 1.

Damnum infectum [*dommage à craindre*]. Gai. L. 2. D. 39, 2.

Impossibile præceptum nullius est momenti. Paul L. 3. D. 49, 8.

Inquit lex : ruperit; rupisse verbum fere omnes veteres sic intellexerunt, corruperit; Celsus non negat fractum et ustum contineri corrupti appellatione. Ulpian. L. 27, 13, et 16. D. 9, 2.

Vereor ne [ut] possit. Id. L. 45, 6. D. 23, 2.

Idoneior. Callistrat. L. 18. D. 26, 2.

Exceptio dicta est quasi quædam exclusio qua interopponi actioni cujusque rei solet, ad concludendum id quod in intentionem condemnationemve deductum est. Ulpian. L. 2. D. 44, 1.

Quæsitum est an quod heredes fratribus rogati essent restituere, etiam ad sorores pertineret; respondit; pertinere, nisi aliud sensisse testatorem probetur. Scævola L. 93, 3; equis legatis et equæ continentur.

Marian L. 65, 6; semper sexus masculinus etiam femininum sexum continet. Julian. L. 62. D. 32.

Decreta a Prætoribus latine interponi debent. Tryphonin. L. 48. D. 42, 1; græce sive latine. Arcad. et Honor. (397), c. 12. C. 7, 45; græca verba et legitima verba. Theodos. et Valent. c. 14. C. 7, 2. [cf. Procop. Goth. 3, 14.]

DE

M. VERRIO FLACCO

HISTORICA TESTIMONIA.

DE M. VERRIO FLACCO

HISTORICA TESTIMONIA.

I. Verrius Flaccus, libertinus, docendi genere maxime inclaruit. Namque ad exercitanda discentium ingenia æquales inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed et præmio, quod victor auferret. Id erat liber aliquis antiquus, pulcher aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus ejus præceptor electus, transiit in Palatium cum tota schola; verum ut ne quem amplius posthac discipulum reciperet, docuitque in Atrio Catilinæ domus, quæ pars Palatii tunc erat, et sestertia centena in annum accepit. Decessit ætatis exactæ, sub Tiberio. Statuam habet Præneste, in inferiore Fori parte, contra hemicyclium, in quo fastos, a se ordinatos, et marmoreo parieti incisos, publicarat. (*Sueton. de grammaticis* XVII.)

II. Lucius Crassitius— —cum edoceret jam multos ac nobiles, in his Julum Antonium, triumviri filium, ut Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiit ad Quinti Septimii philosophi sectam. (*Id. ibid.* XVIII.)

III. Marcum quidem Antonium, ut insanum increpat (Augustus), quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines, quam intelligant. Deinde ludens malum et inconstans in eligendo genere dicendi ingenium ejus, addidit hæc : Tuque dubitas, Cimberne Annius ac Verrius Flaccus imitandi sint tibi, ita ut verbis, quæ Crispus Sallustius excerpsit ex Originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda. (*Sueton. Aug.*, *c.* 86.)

IV. Circa olymp. 196 (u. c. 761, p. Chr. 8) Athenodorus Tarsensis, Stoicus Philosophus, et M. Verrius Flaccus grammaticus insignes habentur. (*Eusebii Chronicon Hieronymianum. ad a. l.* Verrii Flacci mentio abest a codice Armenæ versionis).

V. Orellii Inscr. Latinæ n. 1167 :

Q. VERRIO Q. F. PAL.
FLACCO
SEVIRO AVG.
CVRATORI MVNERIS PVBLICI
DECRETO STATVAM ET FAS (sic.) [1].
ORDO DECVRIONVM ET AVGVSTALIVM
ET PLEBS VNIVERSA S. P. P. P. D. D. [2].

Præneste. Fabrett. 486, 162. Don. *Class.* V. 120. Mur. 618, 3. Male, si quid video, Fogginius. (Fasti, p. XVIII), retulit ad celeberrimum grammaticum Verrium Flaccum : nimis enim obstat ordo Augustalium serius sane institutus. Præterea grammaticus fuit libertinus vel libertus (V. Fogg., p. XVII), ideoque

Q. F. dici nequibat. Prænomen denique, si fides Hieronymo, habuit *Marcus*. Orell.

[1]) *Fastigium* explicans Fogg. parum probabiliter conjecit AD FASTOS. [2]) *Sumptu publico postulante populo dedicarunt*. Fogg. Non placet. Orell.

Titulus idem apud Orellium n. 4009 per errorem repetitus legitur, cum annotatione paulo diversa. Hic *fastigium* pro FAS unice probat Cl. Editor, coll. Sueton, Cæsar 76. Equidem BAS [IM] legendum suspicor. Truncum B quam facile in F mutari possit per se satis apparet; tum in titulis non raro basis cum statua memoratur, e. g. n. 1544. 1546. 4040. 5022. cf. 1596. 1670.—Mox de interpretatione litterarum S. P. P. P. D. D. Fogginii conjecturam adjuvat inscriptio Prænestina n. 2627, ubi sine ullo scripturæ compendio, legitur : M. AVRELIO ——— IIIIII VIR AV [GVST.] HVIC RESPVBLICA PRÆNESTINA OB INSIGNEM EIVS AMOREM ERGA CIVES PATRIAMQVE POSTVLATV POPVLI STATVAM POSVIT.

De temporum repugnantia, quam Orellius notavit, hoc tantum monebo, Augustales, vivo Augusto, non solum in urbe, sed in coloniis ac municipiis (V. Orell., cap. XVI, § 12, cf. n. 3310) jam exstitisse. Porro Verrius Flaccus, qui *ætatis exactæ* sub Tiberio decessit, Augustali seviratu apud Prænestinos suos potuit esse ornatus.

Quod vero utriusque Verrii prænomina et ratio nominum in inscriptione laudata obstant, quominus alter idem cum altero, aut illius hic libertus fuisse videatur, patronum etiam nunc Verrius noster desiderat. Manutius quidem ad Ciceronis Ep. ad Div. IX,

20 (*...ut Verrium tuum et Camillum*, *qua munditia homines*, *qua elegantia! vocare sæpius audeamus*. Cf. Ep. 26 et XII, 14): Opinor, inquit, hunc esse Verrium Flaccum juris Pontificii peritissimum, quem Macrobius lib. I Sat. (V. infra in fragm. n. 28.) nominat, ejusque libertum fuisse Verrium illum, a quo sumpsit Festus: qui et ipse accepto patroni cognomine, Flaccus dictus est. Libertinum enim appellat Suetonius in libello de claris grammaticis.» Sed plane incerta res est, vel quia Cicero *elegantis gulæ*, ut Manutii verbis utar, non eruditi ingenii hominem appellat. Certe quod nuper in alterius Flacci patre ingeniose demonstravit C. L. Grotefend V. D., eum municipii libertum ab Horatia tribu nomen traxisse, in qua Venusia censebatur (V. *Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft*, 1834, n. 22), in Verrio nostro locum non habet: nam neque Verria tribus ulla agnoscitur, et, si Prænestinus ille fuit, et a patriæ suæ duumviris manumissus, *Menenium*, non *Verrium* litteræ veteres tradidissent, quum Præneste ad Meneniam pertineat. (V. ejusdem Grotefendi *de tribubus Romanis* disputationem in *Zeitschr. f. d. A.* 1836, n. 114—118.)

Habes, lector, quam colligere potui, Verriorum familiæ memoriam, tenuem illam et interruptam: vel si addas M. Verrios quinque apud Murator., p. 867, 1. de stemmate ordinando satius erit ἐπέχειν.

M. VERRII FLACCI

FRAGMENTA

E VARIIS FONTIBUS.

M. VERRII FLACCI

FRAGMENTA

E VARIIS FONTIBUS.

I.

LIBRI RERUM MEMORIA DIGNARUM.

1. Statua Romæ in comitio posita Horatii Coclitis fortissimi viri de cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum undique aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditique sunt; et cum de perfidia confessi essent, necati sunt; constititque eam statuam proinde, ut veræ rationes post compertæ

monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Volcani sublimiori loco statuendam. Ex qua re bene et prospere reipub. cessit. Tunc igitur quod in Etruscos aruspices male consulentes animadversum, vindicatumque fuerat versus hic [senarius] scite factus, cantatusque esse a pueris urbe tota fertur : « Malum consilium consultori pessimum est. » Ea historia de haruspicibus ac de versu isto senario scripta est in Annalibus Maximis libro undecimo, et in Verrii Flacci libro primo Rerum memoria dignarum. Videtur autem versus hic de Græco illo Hesiodi versu expressus : Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. (*A. Gellius*, N. A. I, 5.)

2. In primis miraculo sunt atque frequenti mortes repentinæ, hoc est vitæ summa felicitas, quas esse naturales docebimus. Plurimas prodidit Verrius, nos cum delectu modum servabimus. (Sequuntur exempla. *Plinius*, H. N. VII, 53, § 180.)

3. Elephantos Italia primum vidit Pyrrhi regis bello et boves Lucas appellavit in Lucanis visos anno urbis quadringentesimo septuagesimo secundo, Roma autem in triumpho septem annis ad superiorem numerum additis, eadem plurimos anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captos. Centum quadraginta duo fuere, aut ut quidam CXL transvecti ratibus quas doliorum consertis ordinibus imposuerat. Verrius eos pugnasse in Circo interfectosque jaculis tradit penuria consilii, quoniam neque ali placuisset, neque donari regibus; L. Piso inductos dumtaxat in Circum, atque ut contemtus eorum incesseret, ab operariis hastas præpilatas ha-

bentibus per Circum totum actos; nec quid deinde iis factum sit, auctores explicant, qui non putant interfectos. (*Plinius*, H. N. VIII, 6 § 16, 17.)

4. Tenuissimum murænis tergus, contra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Verrius prætextatos, et ob id multam his dici non institutam. (*Plinius*, H. N. IX, 23 § 77.)

5. Populum Romanum farre tantum e frumento CCC annis usum Verrius tradit. (*Plinius*, H. N. XVIII, 7 § 62.)

6. Verrius Flaccus auctores ponit quibus credat in oppugnationibus ante omnia solitum a sacerdotibus Romanis evocari Deum cujus in tutela id oppidum esset, promittique illi eumdem aut ampliorem apud Romanos cultum. Et durat in Pontificum disciplina id sacrum, constatque ideo occultatum in cujus Dei tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent. (*Plinius*, H. N. XXVIII, 2, § 18. — Conferendus omnino *Macrobius*, *Saturn.* III, 9:

Ipsius vero urbis nomen etiam doctissimis ignotum est, caventibus Romanis, ne, quod sæpe adversus urbes hostium fecisse se noverant, idem ipsi quoque hostili evocatione paterentur, si tutelæ suæ nomen divulgaretur. Sed videndum ne, quod nonnulli male existimaverunt, nos quoque confundat, opinantes uno carmine et evocari ex urbe aliqua Deos et ipsam devotam fieri civitatem. Nam reperi in libro quinto Rerum reconditarum Sammonici Sereni utrumque carmen, quod ille se in cujusdam Furii (*an* Verrii?) vetustissimo libro reperisse professus est. — (Sequuntur duo carmina.)

7. Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius docet. (*Plinius*, H. N. xxxiii, 3, § 63.)

8. Enumerat auctores Verrius quibus credere sit necesse : Jovis ipsius simulacri faciem diebus festis minio illini solitam triumphantumque corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione etiam nunc addi in unguenta cœnæ triumphalis; et a censoribus in primis Jovem miniandum locari. (*Plinius*, H. N. xxxiii, 7, § 111, 112.)

9. Verrius Flaccus ait, cum populus Romanus pestilentia laboraret, essetque responsum id accidere quod Dii despicerentur, anxiam urbem fuisse quia non intelligeretur oraculum; evenisseque ut Circensium die puer de cœnaculo pompam superne despiceret, et patri referret quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nuntiasset, placuisse velari loca ea qua pompa veheretur, atque ita peste sedata puerum qui ambiguitatem sortis absolverat, togæ prætextæ usum munus impetravisse. (*Macrob. Saturn.* i, 6.)

II.

SATURNUS.

10. Qui *Saturnaliorum* dicunt, auctoritate magnorum muniuntur virorum. Nam et Sallustius in Tertio *Bacchanaliorum* ait; et Masurius Fastorum secundo,

Vinaliorum dies, inquit, *Jovi sacer est, non, ut quidam putant, Veneri*. Et ut ipsos quoque grammacos in testimonium citem, Verrius Flaccus in eo libello, qui *Saturnus* inscribitur : *Saturnaliorum*, inquit, *dies apud Græcos quoque festi habentur*; et in eodem libro : *Dilucide me*, inquit, *de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror*—(*Macrob. Saturn.* 1, 4).

11. Illud non omiserim, Tritonas cum buccinis fastigio Saturni ædis superpositos.——Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. (*Macrob: Saturn.* 1, 8.)

III.

FASTI PRÆNESTINI.

Hi sunt Fasti Prænestini seu Kalendarium a Verrio Flacco Prænestinis, ut quidem videtur, municipibus suis; compositum, quod Hemicycli marmoreo parieti incidendum curarent atque publicarent. Ex quo enim horum reliquiæ in agro Prænestino, juxta rudera circularis cujusdam ædificii, effossæ, per Fogginium expressæ cum docta interpretatione a. d. 1779 Romæ prodierunt, jam vanitas apparuit eruditorum, qui Suetonii verba *Statuam habet Præneste*, sollicitaverant; nec habuit quo se tueretur conjectura *pro Vestæ*

(templo), iis scilicet percommoda, qui Verrio nostro Fastos Consulares Capitolinos tribuere quondam voluerunt. Nam dubium esse non potest quos Suetonius *Fastos* ab illustri grammatico ordinatos intellexerit, maxime collato Ovidii loco in Fastis VI, 57, sqq. (Juno loquitur.):

Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
 Roma; suburbani dant mihi munus idem.
Inspice, quos habeat nemoralis Aricia fastos,
 Et populus Laurens, Lanuviumque meum.
Est illic mensis Junonius. Inspice Tibur,
 Et Prænestinæ mœnia sacra Deæ:
Junonale leges tempus.

Sed de his omnibus eruditam Fogginii disputationem non libet repetere. Ne quatuor quidem qui supersunt, iique mutili, Kalendarii menses justa forma exscribere potuimus, vel quia notæ ad illustranda ista fragmenta necessariæ facile modum hujus libelli excessissent. Ea tantum subjicimus, quæ Verrianæ operæ rationem, et per se et cum fragmentis e Macrobio allatis, satis significare videantur. Qui plura desiderabunt, Fogginii tabulas et commentarium adeant, vel saltem *Orellii* Inscr. Latinas, cap. XXII, et *F. A. Wolf.* in Suetonio suo, Tom. IV, p. 315-355, quorum uterque fragmenta recudi curavit cum expositione et supplementis Fogginii, hic editoris Itali interpretationes etiam in compendium redactas addidit.

12. [Januarius appellabat]ur in Latio [a Jano cui faciun]t libo quod [janual dicebatur].

13. Ad Kal. Jan. — [Feriæ Æscu]lapio. Vediovi. in insula(Tiburtina). Hæ et [al]iæ Calendæ appellantur quia [dierum pri]mus is dies est quos pontifex minor quo[libet] mense ad nonas sin[gulas calat in Capi]tolio in curia Cala[bra—Hic ann]us no[vus incipit,] quia eo die mag. in. eunt(*sic*) quod cœpit [u.] c. a. DCI. (Cf. *Varro.* L. L. VI, 27.)

14. Ad III Kal. Feb.—Feriæ ex S. C. quo[d eo] die ara Pacis Augusta[e in campo] Martio dedicata [e]st Druso et Crispino c[os.] (u. c. 745).

15. Ad Non. Februar. : Concordiæ in arce feriæ ex S. C. quod eo die imperator Cæsar, Pontifex maximus, trib. potest. XXI. cos. XIII. a S. P. Q. Romano Pater Patriæ appellatus (u. c. 753).

(Plura hujusmodi in gratiam Cæsarum inducta reperies tum in fragmentis Prænestinis, tum in aliis veteribus Calendariis, præsertim Amiternino. Et hæc sunt initia adulationis, quæ Vespasiani tempore *Fastos* ita fœdaverat, ut Senatus eos *exonerari* publice jusserit. v. Tac. Ann. IV, 40. Cf. Cic. Phil. II, 22. Ep. ad Brut. 15.—Infra. n. 21, 22.)

16. Martius ab Latinorum [Deo Marte. Appel]laudi itaque apud Albanos et plerosque [pop]ulos La[tii m]os idem fuit ante conditam Romam, ut a[u]tem alii cr[edu]nt, quod ei sacra fiunt hoc mense.

17. Ad XIII Kal. April. — [Tubilustrium Feriæ] Marti. Hic dies appellatur ita quod in atrio sutorio tubi lustrantur quibus in sacris utuntur. Lutatius quidem clavam eam ait esse in ruina Pala[tii i]ncensi

a Gallis repertam qua Romulus urbem inauguraverit. (Cf. *Festus* s. v. *tubilustria.*)

18. Ad VIIII Kal. April.—[Q. R.] C. F. Hunc diem plerique perperam interpretantes putant appellar[i] quod eo die ex comitio fugerit [rex; n]am neque Tarquinius abiit ex comitio, [e]t alio quoque mense (IX Kal. Junias) eadem [sacra fi]unt. [Potius notæ istæ sign]ificant, Q[uando Rex Comitiavit Fast.].

—(Ignorabat scilicet Verrius hoc de vetutissimo ritu, ex quo sub regibus ipse Rex, postea Rex Sacrorum e comitio victima percussa aufugiebat, esse accipiendum. *Orell.*).

19. Ab his omnibus mensem Aperilem dici merito credendum quasi aperilem, sicut apud Athenienses ἀνθεστηριὼν idem mensis vocatur ab eo, quod hoc tempore cuncta florescant. Non tamen negat Verrius Flaccus hoc die postea constitutum ut matronæ Veneri sacrum facerent: cujus rei causam, quia huic loco non convenit, prætereundum est. (*Macrob. Saturn.* I, 12.

Quam præteriit causam Macrobius, eam nunc habemus e marmore Prœnestino. Cf. *Ovid. Fast.* IV, 143.)

[Aprilis a] Veniri (Venere) quod ea cum [Anchise parens fuit Æne]æ regis [qui genuit Iul]um a quo P. R. ortus e[st. Putant nonnulli ita appellatum fu]i se (*sic*) quia fruges, flores animaliaque ac maria et terræ aperiuntur.

Ad Kal. Apr. — Frequenter mulieres supplicant Fortunæ Virili humiliores etiam [Veneri] in baliniis, quia in iis ea parte corpo[ris] utique viri nudantur, qua feminarum gratia desideratur.

20. Ad III Non. Apr.— Ludi M. D. M. I. (Matris Deum magnæ Idææ) Megalensia vocantur quod ea dea Migale (*sic*) appellatur. Nobilium mutitationes cenarum solitæ sunt frequenter fieri quod Mater Magna ex libris Sibullinis arcessita locum mutavit ex Phrygi[a] Romam [invecta].

21. Ad VIIII Kal. Maias.—[Vinalia.] Jo[vi sacer est dies - -] m - - - del - - - consecratum. - - - rentur ab Rutulis, quia Mezentius, Rex Etru [scor]um paciscebatur, si subsidio vinisset (*sic*), omnium annorum vini fructum. Sig. Divo Augusto patri ad theatrum Mar[celli] Julia Augusta et Ti. Augustus dedicarunt. (Cf. *Festus* s. v. *rustica vinalia*).

22. Ad VIII Kal. Maias.—Ti. Cæsar togam virilem sumpsit (*sic*) Imp. Cæsare VII. M. Agrippa III Cos. (u. c. 727. Cf. quæ notavimus ad n. 15).

23. Ad VII Kal. Mai.—Feriæ Robigo via Claudia ad milliarium V, ne robigo frumintis (*sic*) noceat, sacrificiu[m] et ludi cursoribus majoribus minoribus q(ue) fiunt. Festus est puerorum linoniorum (*sic*), quia proximus superior meretricum est.

24. Ad IIII Kal. Maias. — Ludi Floræ. Feriæ ex S. C. quod eo di[e ædes] et Vestæ in domu Imp. Cæsaris Augu[sti Po]ntif. ma. dedicatast (*sic*) Quirinio et Valgio Cos. (u. c. 742). Eodem die ædis Floræ, quæ rebus florescendis præest, dedicata est propter sterilitatem frucum (*sic*).

Lactantius, Instit. I, 20, p. 66 Bip.: Nec hanc solam (Larentiam cf. n. 27) Romani meretricem colunt, sed Faulam (l. Floram?) quoque, quam Herculis scor-

tum fuisse Verrius scribit.—— Flora cum magnas opes ex arte meretricia quæsivisset, populum scripsit hæredem, certamque pecuniam reliquit cujus ex annuo fœnore suus natalis dies celebraretur editione ludorum, quos appellant *Floralia.*

25. Ad XVIII (*vel ut in marm.*, XIIX) Kal. Jan.— Consualia. Feriæ Conso (seu Neptuno equestri). Equi et muli in carinis ædi quod in ejus tu--.-- et lectisternium elec[tis quin]que Rex equo [rum?] manceps præstat.

26. Duodecimo Kal. Jan. feriæ sunt divæ Angeroniæ cui pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angores ac animorum sollicitudines propitiata depellat. (*Macrob. Saturn.* I, 10. *Hujus interpretationis vestigia nonnulla etiam nunc in marmore Prænestino leguntur, et de eadem Dea Paulus est admodum jejunus, nec satis quidem cum superiori Verrii interpretatione consentit*: « Angeronæ Deæ sacra a Romanis instituta sunt, quum angina omne genus animalium consumeretur, cujus festa Angeronalia dicebantur. » Cf. *Solin. Polyh.* I. § 6).

27. Decimo Kalendas Jan. feriæ sunt Jovis quæ appellantur Larentinalia, de quibus quia fabulari libet, hæ fere opiniones sunt. Ferunt enim regnante Anco æditaum Herculis per ferias otiantem, Deum tesseris provocasse, ipso utriusque manum tuente: adjecta conditione ut victus cœna scortoque multaretur. Victore itaque Hercule, illum Accam Larentiam, nobilissimum per id tempus scortum, intra ædem inclusisse cum cœna; eamque postero die distulisse rumorem

quod post concubitum Dei recepisset munus, ne commodum primæ occasionis, cum se domum reciperet, offerendæ aspernaretur. Evenisse itaque ut egressa templo mox a Carucio (Tarvilio ?) capto ejus pulchritudine compellaretur, cujus voluntatem secuta assumptaque nuptiis post obitum viri omnium bonorum ejus facta compos, cum decederet, populum Romanum nuncupavit hæredem. (*Macrob. Ibid.*) *Marmor Prænestinum*

Ad x Kal. Jan.—Larentinalia fer]iæ Jovi. Accæ Larentin[æ sacrificium]. Hanc alii Rem. et Rom. [nutricem, alii] meretricem, Herculis scortum [fuisse dic]unt [alii ei] parentari et publice quod P. R. he[redem fece]rit magnæ pecuniæ quam accepe[rit ex testamen]to Tarvilii amatoris sui. (Cf. n. 24).

---

28. Nec hoc prætermiserim quod nuptiis copulandis Kalendas, Nonas et Idus religiosas, id est, devitandas censuerunt. Hi enim dies præter Nonas feriati sunt, feriis autem vim cuiquam fieri, piaculare est. Ideo tunc vitantur nuptiæ in quibus vis fieri virginibus videtur. Sed Verrium Flaccum, juris pontificii peritissimum, dicere solitum refert Varro, quia feriis tergere veteres fossas liceret, novas facere fas non esset; ideo magis viduis, quam virginibus, idoneas esse ferias ad nubendum. (*Macrob. Saturn.* I, 15, *Qui fiat ut Verrius, Varrone junior, ab eo citetur, satis feliciter*

expediit Fogginius, quem vide ad Suetonii Verrium.)

IV.

DE OBSCURIS CATONIS.

29. Cato Voconiam legem suadens verbis hisce usus est : *Principio vobis mulier magnam dotem attulit; tum magnam pecuniam recipit, quam in viri potestatem non committit; eam pecuniam viro mutuam dat; postea, ubi irata facta est, servum receptitium sectari atque flagitare virum jubet.* Quærebatur, *servus receptitius* quid esset. Libri statim quæsiti allatique sunt Verrii Flacci *De Obscuris Catonis.* In libro secundo scriptum inventum est, *recepticium servum* dici nequam et nulli pretii, qui, cum venum esset datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptusque sit. Propterea, inquit, servus ejusmodi sectari maritum et flagitare pecuniam jubebatur, ut eo ipso dolor major et contumelia gravior viro fieret, quod eum servus nihili petendæ pecuniæ causa compellaret. Cum pace autem, cumque venia istorum, si qui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit. *Recepticius* enim *servus* in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit. (*A. Gell.* XVII, 6.)

30. *Festinare* et *properare* idem significare, atque in eamdem rem dici videntur. Sed M. Cato id

differre existimat : eaque hoc modo divisa. Verba sunt ipsius ex oratione, quam *de suis virtutibus* habuit : *Aliud est properare, aliud festinare. Qui unum quid mature transigit, is properat : qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat.* Verrius Flaccus rationem dicere volens differentiæ hujus : *Festinat*, inquit, *a fando dicitur : quoniam isti ignaviores, qui nihil perficere possunt, plus verborum quam operæ habent* : sed id nimis coactum atque absurdum videtur. (*A. Gell.* XVI, 14. *Cf. Festi Fragmentum*, p. 44. *Urs.*)

V.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE *vel* SIGNIFICATU.

31. *Verrius Flaccus in quarto* De verborum significatu *dies, qui sunt postridie Kalendas, Nonas, Idus, quos vulgus imperite* nefastos *dicit, propter hanc causam dictos habitosque* atros *esse scribit :* Urbe, *inquit*, a Gallis Senonibus recuperata, L. Attilius in senatu verba fecit, L. Sulpicium, tribunum militum, ad Alliam adversus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse : tum exercitum populi romani occidione occisum, et post diem tertium ejus diei urbem præter Capitolium captam esse : compluresque alii

senatores recordari sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res divina postridie Kalendas, Nonas, Idus, a magistratu populi romani facta esset, ejus belli proximo deinceps prælio rem publicam male gestam esse. Tum senatus eam rem ad pontifices rejecit, ut ipsi, quod videretur, statuerent. Pontifices decreverunt, nullum iis diebus sacrificium recte futurum. (*A. Gell.* v, 17.)

32. *Historiam* ab *annalibus* quidam differre eo putant, quod, cum utrumque sit rerum gestarum narratio, earum tamen proprie rerum sit *historia*, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret. Eamque esse opinionem quorundam, Verrius Flaccus refert in libro *De significatu verborum* quarto; ac se quidem dubitare super ea re dicit: posse autem videri putat, nonnihil esse rationis in ea opinione, quod *historia* Græce significet rerum cognitionem præsentium. Sed nos audire soliti sumus, *annales* omnino id esse, quod *historiæ* sint; *historias* non omnino esse id, quod *annales* sint; sicuti, quod est *homo*, id necessario *animal* esse; quod est *animal*, non id necesse est *hominem* esse. (*A. Gell.* v. 18.)

33. Misit (Domitius, Romæ celeber grammaticus,) Favorino librum, quem promiserat: Verrii, opinor, Flacci erat; in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerunt: *Senatum* dici et pro loco et pro hominibus; *civitatem* et pro loco et (pro) oppido, et pro jure quoque omnium, et pro hominum multitudine: *tribus* quoque et *decurias* dici et pro loco, et pro jure, et pro hominibus; *contionem* autem tria significare, locum, et verba, suggestum-

que, unde verba fierent; item significare cœtum populi assistentis: item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur: Sicut M. Tullius in Oratione, quæ (in)scripta est *contra contionem L. Metelli: Escendi*, inquit, *in contionem: concursus est populi factus.* Sicuti idem M. Tullius in *Oratore* ait: *Contiones sæpe exclamare vidi, cum apte verba cecidissent. Etenim exspectant aures, ut verbis colligetur sententia.* Item significare cœtum populi assistentis, item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur, exempla in eo libro scripta non erant: sed nos postea Favorino desideranti harum omnium significationum monumenta, et apud Ciceronem, sicuti supra scripsi, et apud elegantissimos veterum reperta exhibuimus. (*A. Gell.* XVIII, 7.)

34. *Salva res* [*est dum cantat*] *senex* quare parasiti Apollinis in scaena dictitent, causam Verrius in l. V quorum prima est P. littera, reddidit quod C. Sulpicio et C. Fulvio Cos. M. Calpurnio Pisone Pr. Urb. faciente ludos, subito ad arma exierint nuntiato adventu hostium, etc. (*Festus,* p. 135, 136 *Ursin.* ex hoc loco apte confutatur Fogginii l. l. p. 87 notula: *Hi libri* (de verborum significatione) *tot fuisse videntur, quot sunt Alphabeti litteræ.*)

35. Apud Romanos moris fuit ut noctu efferrentur ad funalia. —— Inde etiam qui funeri præerant, a *vespera* primum *vesperones*, deinde *vespillones* dicti videntur, et magis moris Romani ut impuberes noctu efferrentur ad faces, ne funere immaturæ sobolis domus funestaretur, quod præcipue accidebat in eorum, qui in magistratu erant, filiis. Alii tradunt de

filiis qui in potestate patris sint, non putari jus esse *funus* vocari fierique, quia servi loco sint parenti, et, si id fiat, familia funestata sit.— —Alii sicut Varro et Verrius Flaccus dicunt : si filius familias extra urbem decessit, liberti amicique obviam procedunt, et sub noctem in urbem infertur in (cum) cereis facibus [quoniam] prælucentibus, ad cujus exequias nemo rogatur, sane hæc corpora sive projici jubebantur, et a *cadendo*, sive quod sepultura *carebant, cadavera* dicta. (Servius ad Æn. XI, 143. Paulus sub voce : *Vespæ et vespillones* dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucribus, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qni funebri pompa duci propter inopiam nequeunt).

36. Verrius Flaccus *Juniperum* juvenem pirum dicit; vere autem *juniperus* est quasi (?) aculeis prædita, baccas ad piperis speciem gerens. (*Servius ad* Ecl. VII, 53).

37. *Amœna* loca Varro dicta ait eo quod solum amorem præstent et ad se amanda alliciant. Verrius Flaccus, quod sine munere sint, nec quidquam in his officii, quasi amunia, hoc est, sine fructu, unde nullus fructus exsolvitur. Inde etiam nihil præstantes immunes vocantur. (*Isidorus, Orig*. XIV, 18, 33).

38. *Bellitudinem* sicut magnitudinem Verrius dixit. (*Paulus*, p. 29, *Lindem*).

39. *Impetum,* industrium, indulgentem (ac diligentem?) perinde compositum ait Verrius, atque impunis et immunis. Mihi non satis persuadet. (*Paulus*, p. 81).

40. V. infra, *p*. 31.

VI.

DE ORTHOGRAPHIA.

Scribonius Aphrodisius Orbilii servus atque discipulus, mox a Scribonia, Libonis filia, quæ prior Augusti uxor fuerat, redemptus et manumissus, docuit, quo Verrius, tempore; cujus etiam libro de Orthographia rescripsit, non sine insectatione studiorum morumque ejus. (*Sueton. de ill. Gramm.* XIX.)

41. *Alicam* sine aspiratione dictam Verrius tradit, et sic multi dixerunt (*Charis.* 1, p. 75. *Pauli Epitome :* Alica dicitur, quod alit corpus).

42. *Camara* dicun(tur), ut Verrius Flaccus adfirmat non *Camera* per *e*. Sed Lucretius : *Cameræque caminis Ex cratibus*, dicendo etiam Cameram dici posse ostendit. (*Charisius* 1, p. 43. — *Repetitum p.* 2779 *in inc. script. de Orthogr.*).

43. *Diligente* Verrius Flaccus, inquit Plinius. Eorum nominum quæ in NS finiuntur casu nominativo, ablativus in E dirigendus est. (*Charisius* 1, p. 101).

44. Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat *hos ambo* dici debere. (*Charisius* 1, p. 95.)

45. Cæsar de Analogia secundo *panium* dixit, sed Verrius *panum* sine i. Ego autem neutrum probo. (*Charis* 1, p. 69. *Quæ iisdem fere verbis repetita sunt p.* 114.)

46. *Manibias* per duo i dicendum, quia sunt a manibus, ut putat Verrius. Sed et *manubiæ* per U dici possunt a manus virtute contractæ. (*Charisius* 1, *p.* 75.)

47. *Nomenclator* sine U dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator. (*Charisius* 1, p. 282.)

48. *Polenta* dicit debet per O, cujus rei Verrius Flaccus rationem hanc reddit, quod usu omnium poliatur. (*Charisius.* 1, p. 75.)

49. *Inchoo, inchoavi* sic dicendum putat Julius Modestus, quia sit compositum a *chao*, initio rerum, quod Verrius et Flaccus (*sic*) in postrema syllaba aspirandum probaverunt. *Cohum* enim apud veteres mundum significat. Unde subtractum *incohare.* (*Diomedes* 1, p. 361.)

50. Nonnulli synalœphas quoque observandas circa talem scriptionem existimaverunt, sicut Verrius Flaccus; ut ubicumque prima vox M littera finiretur, sequens a vocali inciperet, M non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, ut appareret exprimi non debere. (*Velius Longus, de Orthogr.*, p. 2238.)

51. Verrio Flacco videtur eamdem esse apud nos U litteram, quæ apud Græcos Y; namque his exemplis argumentatur : quod illi dicunt κύμινον, nos *cuminum*, quam illi κυπάρισσον, nos *cupressum*, [quem] illi κυβερνήτην, nos *gubernatorem*. Nec non ex ejusmodi *Theseus*, *Menœceus*, *Peleus*, et similibus affirmat. (*Velius L. de Orthogr.*, p. 2215.)

52. X et Z Verrio Flacco placet mutas esse : quoniam a mutis incipiant, una a *c*, altera a *d*. Quod si quos movet quod in semivocalem desinant, sciant,

inquit, Z litteram sic scribi ab his qui putant illam ex σ et δ constare, ut sine dubio muta finiatur. (*Velius L., de Orthogr.*, p. 2216).

VII.

DE DUBIIS GENERIBUS (?)

Vos conspicimus et res masculinas fœminine et fœmineas masculine et quas esse dicitis neutras et illo et hoc modo, sine ulla discretione, depromere. Aut igitur nulla est culpa indifferenter his uti, et frustra nos dicitis solœcismorum obcœnitate deformes; aut, si certum est singula quibus debeant rationibus explicari, in similibus vitiis vos quoque versamini, quamvis Epicadios omnes, Cæsellios, Verrios, Scauros teneatis et Nisos. (*Arnobius*, *Adversus Gentes*, *Lib.* 1, p. 22, Ed. 1610, c. 59, Ed. *Orell.*)

53. Inveniuntur tamen quidam veterum etiam *hæc alec* fœminino genere protulisse quod Caper ostendit, *De dubiis generibus*, Verrium Flaccum posuisse, *alecem hanc* dicens. (*Priscianus*, VI, 4, p. 233 *Krehl.*)

54. *Clunes* Verrius Flaccus masculino genere dici probat quoniam in IS syllaba terminata anima carentia nominativo singulari masculina sunt, ut *panis*, *crinis* et similia. (*Charisius* 1, p. 78.)

55. *Sal* neutro genere Verrio etiam placuit (*Charis*. 1. p. 182).

56. Cum *quid hoc est hominis* quæritur, inquit Varro, de alicujus quæro hominis qualitate qui necesse sit hic masculino dicendus, ut Verrius ait, quoniam neutra in I et US non exeunt. (*Charisius* 1, p. 84.)

57. *Gibber*, ut Verrius ait, ipsum vitium dicitur, ut tuber : *gibberosus* habens gibberem, ut tuberosus, et sane Lucilius ita loquitur, *Gibbere magno*. Sed Plinius *gibbus* vitium ipsum, ut *ulcus*, maluisse consuetudinem tradit, quod mihi displicet. (*Charisius* 1, p. 65.)

VIII.

EPISTOLÆ.

58. Antea *hoc* adverbium loci fuit, quod nunc abolevit. Nam crebro in antiquis lectionibus invenitur, sicut in Epistolis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione, dicens in adverbiis pro U, O plerumque majores ponere consuetos, et sic pro *Huc*, *Hoc* veteres dicere solebant, sicut pro *Illuc*, *Illo* dicimus. (*Servius ad Æn.* VIII, 423).

IX.

DISCIPLINARUM *vel* RERUM ETRUSCARUM LIBRI.

59. Verrius] Flaccus primo Etruscarum : Agylla, inquit, ab Etruscis.... [videli]cet nominata est Cisra quod esset Tiberis Etruscis primus agris subjectus. Omnem enim p..... [comp]lexa oppidum est Cære vocitatum. (*Interpres vetus ad Virg. Æn.* x, 183, *ab A. Maio editus*).

60. Verrius Flacc]us Etruscarum I : in Appennino, inquid (*sic*), transgressus Archon (Tarchon?) Mantuam condidit. (*Idem, ad* x, 198).

X.

CARMINA.

61. Verrius :

Blanditusque labor molli curabitur arte

Blanditus κολακευθεὶς passivam habet significationem. (*Priscianus,* VIII, 4, p. 370, Krehl.)

INCERTA E QUO VERRII LIBRO.

62. De Caco interempto ab Hercule tam Græci quam Romani consentiunt. Solus Verrius Flaccus dicit, Garanum fuisse pastorem magnarum virium qui Cacum adflixit; omnes autem magnarum virium apud veteres *Hercules* dictos. (*Servius ad Æn.* VIII, 203).

63. Verrius : Sævitiaque eorum *abominaretur* ab hominibus, passive dixit. (*Priscianus* VIII, 4, p. 368, *Krehl.*).

64. Nonnulli etiam ex participiis putaverunt talia figurari, ut Verrius Flaccus, qui ab eo quod est *audens*, *audenter*. (*Charisius* II, p. 164).

65. Differt *fatigatus* a *fesso*, ut Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur, ut lassatus; fessus vero, cum quis laborare deficit, ut lassus. (*Diomedes* 1, p. 361).

66. *Labra* et *labia* indistincte dicuntur, et diminutio *labella* non *labias*, ut quidam volunt, nam et Virgilius ait *calamo trivisse labellum*. Verrius autem Flaccus sic distinxit, modica esse labra, labia autem immodica, et inde labiones dici. Nam et Terentius : *Labiis demissis gemens*, et Plautus : *Labiis dum ductant eum*. (*Charis.* 1, p. 79.)

67. *Lacte* sine vitio dicimus; nam et Cato sic dixit : *et in Italia atras capras lacte album habere*. Sed et Valgius et Verrius et Trogus de animalibus, (*hæres*) *lacte* dicunt. At consuetudo tamen aliud sequitur. (*Charis.* 1, p. 79.)

[[68. Fulvius an Verrius *Flaccus* apud *Arnobium Adv. G.* V, 18 (cf. Festi fragm. p. 24) citetur, incertum; de M. Flavio (Flacco?), grammatico italo, apud Lydum p. 5 ed. Bonn., magis etiam dubia res est.]]

Præterea Verrius inter Plinii auctores citatur
Libb. III : Geographia.
VII. De hominis natura et artium inventione.
VIII. Terrestrium animalium natura.
XIV. Fructiferæ arbores.
XV. Naturæ frugiferarum arborum.
XVIII. Naturæ frugum.
XXVIII. Medicinæ ex animalibus.
XXIX. Medicinæ e reliquis animalibus.
XXXIII. Metallorum naturæ.
XXXIV. Aeris metalla.
XXXV. De pictura et coloribus.

E SEX. POMPEIO FESTO

Hæc tantum apud veteres nominatim allata reperiuntur.

1. Porphyrio ex Verrio et Festo, in Auguralibus, inquit, libris est *sane sarcteque.* (*Charisius* II p. 195 s. v. *sarcte* pro *integre. Cf. Festi Fragm. p.* 131. *Urs.*)

2. *Ambarvalis* hostia est, ut ait Pompeius Festus, quæ rei divinæ causa circum arva ducitur ab his qui pro frugibus faciunt. (*Macrob. Saturn.* III, 5.— *Pauli Epitome*: *Ambarvales* hostiæ dicebantur quæ pro arvis a duobus (?) fratribus sacrificabantur. *p.* 5. *Lindem.*)

3. Secundum Pompeium Festum *religiosi* sunt, qui facienda et vitanda discernunt. (*Macrob. Saturn.* III, 3.— *Festi Fragmentum : Religiosi* dicuntur qui faciendarum prætermittendarumque rerum divinarum secundum mo-

rem civitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant. *p.* 97. *Ursin.*)

4. Varro de Moribus, *morem esse* dicit *in judicio animi* (*institutum antiquum?*), *quem* (*quod*) sequi debeat consuetudo. Julius (Pompeius) Festus de Verborum significationibus libro tertio decimo (*p.* 5 *Urs.*): *Mos est*, inquit, *institutum patrium pertinens ad religiones cærimoniasque majorum.* Ergo Vergilius (Aen. VII, 601) utrumque auctorem secutus, et primo quidem Varronem, quoniam ille dixerat morem præcedere, sequi consuetudinem, postquam dixit: *Mos erat*, subjunxit: *quem protinus urbes Albanæ coluere*, et: *nunc maxima rerum Roma colit*, quod perseverantiam consuetudinis monstrat. Et quoniam Festus pertinere ad cærimonias ait, hoc idem docuit Maro adjiciendo *sacrum*. Mos ergo præcessit, et cultus moris secutus est, quod est consuetudo; et hic definitionem Varronis implevit. Adjiciendo deinde *sacrum*, ostendit morem cærimoniis esse dicatum, quod Festus asseruit. (*Macrob. Saturn.* III, 8.)

Ex Epistola Pauli pontificis ad Carolum regem.

Sextus Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quam etiam quarumdam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti usque prolixa volumina extendit.

[[Profecto ad Festi fragmentum p. 132, 133. alludit Pomponius Sabinus (s. P. Lætus), comment. in Aen. III, 405 (v Suringar, *Hist. schol. Lat.* pars II, p. 247); quod quidem inter veterum testimonia referri jam non potest.]]

SEX. POMPEI FESTI
DE VERBORVM
SIGNIFICATIONE
FRAGMENTVM

EX VETVSTISSIMO EXEMPLARI

BIBLIOTHECAE

FARNESIANAE

DESCRIPTVM

PERMISSV SVPERIORVM

IMPRESSVM ROMÆ

APVD GEORGIVM FERRARIVM

M. D. LXXXI.

¶ mutum dicimus : aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant. ¶ Metaphoram, quam Græci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatū verbū : quo utimur, inquit Verrius, [in oratione, sæpius quidē honesti ac[significantis verbi defectu, ut speciosiora[1], atq. [eodem etiam] significan [tiore, quam proprio vo[cabulo,] rem indicemus. . . .
redit ad sua . . . . tralatum manebit
quo pervenit . . . . as alieno perinde
ac suo ab . . . . ¶ Metaplasticos dtr apud p[oetas usurpari id,] quod propter necessitatem metri [mutare consueverunt,] quod item barbaris[mus dicitur in solu]ta oratione conscrib[enda. . . . .
¶ Meta. . . . . ca a cariore . .
. . . . perventura . . . .
quod. . . . dicare ait Ennius. . . . .
id est. . . . . ¶ Meta-
. . . . . . abus ut . . accip . . . .
gratia. . . . .
necessitate. ¶ Metonymia est tropos, cum ab eo, quod continet, significatur id, quod continetur, aut superior inferiore, et inferior superiore.
Quæ continet, quod continetur, ut Ennius, cum ait : Africa terribili tremis[2], horrida terra tumultu. Ab eo quod continetur, id quod continet, ut cum dicitur epota amphora vini. A superiore inferior, ut Ennius : Cum magno strepitu Volcanum ventus vegerat. Ab inferiore superior, ut persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus. ¶ Masculina et feminina vocabula

dici melius est secundum Græcorum quoq. consuetudinem, qui non ἀνδρικὰ et γυναικεῖα ea,

[[1] speciosiore. [2] tremit.]

Pag. 2.

sed ἀρσενικὰ dicunt et θηλυκά.
¶ Matroni[s aurum fuisse redditum Sinnius Capito ait : quod [videtur hoc significare : matronis fuisse re[stitutum aurum, ex quo P.R. crateram fecerat, et eam A[pollini Delphos miserat, ut est testimonio in[dex tabella; quod quidem aurũ dederant matronæ orna[tui demptum suo, ut votum solveretur Apollini. Qui [dã dicũt de eo potius esse intelligendũ, quod contule[runt olim matronæ ad Capitolium a Gallis Senoni[b. liberandum ; id eis postea redditum est a pop[ulo Ro. ¶ Magisterare pro regere, et temperare dic[ebant antiqui. Sed alias magisterare quidam [ponunt pro. . . . .
¶ Muta . . . .
isi voce . . . .
multo . . . .
intelle . . . .
rem . . . . as dici . . . .
ut cui potius con. . . . .
¶ M[ille] singulariter di [cebant antiqui, quod nunc nõ aliterdicim. cũ [mille nũmũ proferimus. ¶ Municas it.[1] ẽ, communicas, dicit [Verrius a muniis id ẽ operib. ẽ . . aut potius co. ¶ [Mancipatus, ita adoptãtis

ut patri [2] sui heres e[rat, adoptivus enī ejus qui adoptet, tā heres est, quā[si ex eo natus esset sui patris, quasi in potestate alie[na non esset, ita est legitimus et suus heres, ut p[atet manifeste ex eo, quod ait Ser. Sulpicius in ea oratio[ne, quam scripsit et habuit pro Aufidia. ¶ [Multifacere antiqui dicebant sicut magniface[re, item et parvifacere. Testis est M. Cato in ea, quam [scripsit contra Q. Minucium Thermū de x hominibus : [Neque fidem, neque jusjurandum neq. pud[icitiā multifacit . . Quod quidem merito ab

[[1] id. [2] patris.]

Pag. 3.

usu recessit, quia non æstimatur novo qua] ntitas[1], nec desiderat multitudinem, nec conti]netur numero. ¶ Magistri dicuntur in omnib.] rebus, qui magis ceteris possunt, ut ¶ Magistri e]quitum, et ¶ Magistri populi, item ludorum Apo]llinis dixerunt antiqui, quæ nunc aliter di]cuntur, velit [2] ostendit Cato in oratione quam dixit] contra orationem. . . . . ¶ Maledictores dicebant antiqui, quos nos] appellamus maledicos. Cato cum proficisceretur in] Hispani.[3]: Removendi maledictores.] . . ¶ Mihipte pro mihi ipse, Cato posuit, cum dixit :] Decuit talenta . . . . versia, atque . . . . entia item a . . ¶ Mansues pro mansuetus dixit] Cato in epistola

ad. . . . .]mansues ad
. . . .] ¶ Meritavere, sæpe meruere, dixit Cato in. . . . . Po]enorum IIII : Suffetes evocaverunt statim om]nis cohortes, omnis etiam, qui stipendia merit]averunt ¶ Magnificius, pro magnificentius usurp]avit Cato, in ea quā scripsit. . . . .]gna, quis homo . . . . aut] pulchrius purgat aut magnificius: nunc magnificē]tius dicimus, cū magnifice ejus positivus sit.] At nepos ejus, in ea quam scripsit . . . : Ta]men, ait, cum Ædilis Curulis esset, Magnæ Ma]tris ludos magnificentius, quam alii, fecit.] ¶ Magnificior 4 quoq. idem deduxisse videtur] a munifice, cum dicamus nunc munificentior, quam]vis munificens non sit apud nos in usu. Cato] in ea quam scripsit in . . . . nemo] munificior. . . . . ¶ Mediocriculo

[[1] qualitas. [2] velut. [3] Hispaniam. [4] Munificior.]

Pag. 4.

usus est in ea quam dixit Cato in consulatu : Ridibundum magistratum genere [1] pauculos homines, mediocriculum exercitum obvium duci. ¶ Mutini Titini sacellum fuit in Velis[2], adversum murum Mustellinum in angi [portu], de quo aris sublatis balnearia sunt [f]acta domus. CN. D [omiti] Calvini, cum mansisset ab urbe condita [ad pri] ncipatum Augusti

Cæsaris inviolatum, religioseque] et sancte cultum fuisset, ut ex Pontificum libris] manifestum est, nunc habet ædiculā ad miliarium ab urbe s]extū et vicensimum, dextra v[ia juxta diver]ticulum viæ,] ubi et colitur, et [mulieres sacrificant] in ea togis prætextis] vla[tæ [3]. ¶Matronæ a magistra]tib. non summove[bantur, ne pulsari ne contre]ctarive viderentur, neve gra[vidæ concuterentur, ob quā [etiam ca]usam ait Verrius, [neq. earū viros] sedentes cum uxoribus de essequo [4] escen[dere coac]tos a magistratibus quod communi vehiculo vehitur vir et uxor. ¶ Minuitur populo luctus ædis dedicatione, cum Censores lustrum condiderunt, cum votum publice susceptum solvitur; privatis aūt, cum liberi nati sunt, cum honos in familia venit, cum parens aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit, cum desponsa est, cum propiore quis cognatione quam his [5], qui lugetur, natus est, cum in casto Cereris ē, omniq. gratulationi [6]. ¶ Maximæ dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, et, cum cetera [7] discrimina majestatis suæ habeant, minimæ habetur Pomonalis, quod Pomona levissimo fructui agrorum præsidet pomis. ¶ Mundus, ut ait Capito Ateius in L. VII. Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanalia, et ante diem VI. Id. Nov. qui, quid ita dicatur, sic re-

[[1] gerere. [2] Veliis. [3] velatæ. [4] essedo. [5] is. [6] gratulatione. [7] certa.]

Pag. 5.

fert Cato in Commentariis Juris civilis. ¶ Mundo nomen impositū est ab eo mundo, qui supra nos est: forma enim ejus est, ut ex his qui intravere cognoscere potuit[1], adsimilis illæ[2] ejus inferiorem partē veluti consecratam Dis Manib. clausam omni tempore, nisi his dieb. qui supra scripti sunt majores c[ensuerunt: quos dies etiam religiosos judicaverunt ea de causa, quod quo tempore ea quæ occulte et abdita[3] ea religionis Deorū Manium essent, veluti in lucem quandā abducerentur, et patefierent, nihil eo tempore in rep. geri voluerūt. itaq. per eos dies nō cum hoste manus conserebant, non exercitus scribebatur, non comitia habeba[ntur, nō] aliud quicquā in rep., nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur.

¶ Mos est [institutum pa]triū, id est, memoria veterū pertinens maxime ad religiones [cerem]oniasque antiquorum. ¶ Milium quidam putant cepisse nomen a maxima nummorum summa, quæ est mille, quod ali[4] Græcæ stirpis judicant esse, cum id illi κέγχρον vocent, tam hercules, quam panicum, μελίνην. ¶ Municipalia sacra vocantur, quæ ab initio habuerunt, ante civitatem Romanam acceptam; quæ observare eos voluerunt Pontifices, et eo more facere, quo adfuissent[5] antiquitus. ¶ Minora templa fiunt ab Auguribus, cum loca aliqua tabulis, aut linteis sæpiuntur, ne uno amplius ostio pateant, certis verbis definita. Itaque templum est locus ita

effatus aut ita septus, ut ea una parte pateat, angulus quod adfixus[6] habeat ad terram. ¶Manalis fons appellatur ab Auguribus puteus perennis, neque tamen spiciendius[7] videtur, quia flumen id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat. ¶ Manes Di ab Auguribus invocantur, quod i per omnia ætheria

[[1] potui. [2] illi. [3] occultæ et abditæ. [4] alii. [5] adsuessent. [6] angulosque adfixos. [7] spiciendus.]

Pag. 6.

terrenæque [1] [manare credantur. ¶ Idem, Dii superi atque inferi [dicebantur : quos ideo invocabant Augures, quod hi [existimabantur favere vitæ hominum.[¶ Munus, ait Verrius, dicitur administratio reip. (publi[cæ,) item magistratus, aut præfecturæ, imperi, [provinciæ, cum multitudinis universæ consensu, [atque legitimis in unum convenientis populi comit[iis alicui mandatur per suffragia, ut capere eam [possit jussu populi demandatam : certo ve ex [tempore ex fide sua : et certum usque at [2] tempus admi[nistrare. ¶ Monstra dicuntur naturæ modum e[gredientia : ut serpens cum pedibus, avis cum quat[tuor alis, homo cum duobus capitib. jecur cum dist[abuit in coquendo. ¶ Muta exta dicuntur, quibus ni[hil divinationis, aut responsi [elicitur. Ut contra, dicuntur adjutoria, quæ [certum aliquid eventurum indicant, aut ab in[cendio ut caveamus, aut

a veneno taliq. [re certum aliquid, manifestumque instare periculum [portendunt, aut indicant finium diminution[em. ¶ Minora, itemque majora auspicia, quæ d[icantur, docet Messala; nam majora Consulū, Pr[ætorum, Censorumque dici ait, reliquorum minora: cum illi[majores; hi autem minores magistratus dic[i consueverint. ¶ Mensæ in ædibus sacris arar[um vicem obtinent, quia legib. earum omnium s[acræ quoque mensæ sunt, ut velut in ararum, vel in [pulvinaris loco sint. Privati quoque in primis[3] [ipsis locis habere solent: ubi sacras [4] habituri [sint, cujus modi est parentatio, non sacrific[ium. . . . .
magno cr. . . . .
. . . tenebat aram. . . . . ,

[[1] terrenaque. [2] ad. [3] privis. [4] sacra.]

Pag. 7.

¶ Mille urbium populu]s stetit pro regno dixisse ait] . . . . Veranius in libro quem inscripsit Priscarum vo]cum, quod ei summæ videatur originem dedisse, ac] causam Græcus sermo,] χιλιὰς et χιλιάδες, eo autem non omnes uti. ¶ Mutas litteras et sem]ivocales solebant antiqui duplicare sc]ribendo, aut legendo, et ita ait Ennium scrip]sisse, in eo quem de . . . . . . a quo muta] duplicata sit primum. ¶ Manumitti dicebatur] ser. sacrorum

causa, cum dominus ejus tenens m[odo caput, modo membrū aliud ejusdem servi, ita] edicite [1] hunc hominem liberum esse volo : ac] pro eo auri X x puri, probi, profani mei solvo, ut pri] usquā digrediar, efficiatur juris sui.] Dum [2] his servum verbis e manu homi]nem liberum mittebat [3] ¶ Mosculis Cato] pro parvis (qui) morib. dixit in ea quam scripsit.] . . . . ¶ Migrare mensa quod legib. ejus sacra esset, di] isque templi posita, inauspicatū apud antiquos habe]tur, cū sequitur sua migrantē pœna. ¶ Mensas aiunt q] uidā fuisse in triviis poni solitas, quæ sint triv]iales appellatæ. ¶ Mente captus dicitur, cū mens] ex hominis potestate abiit : et idem appellatur de] mens, qui (quod) de sua mente decesserit, et] a mente (mente) abierit.

¶ Manare solem tunc so]litos esse antiquos dicere ait Verrius,] cum solis orientis radii splendorem jacere cœp]issent, atque ideo primum diei tempus, mane dictū : quam]vis magis addicitur [4] quod manū bonū dicebāt a ma]ne, idē a mature: quod id bonum est, quod maturum est,] unde et ¶ Matuta dicta quoque videtur Mater.] ¶ Mamertini appellati sunt ha]c de causa, cum de toto Samnio

[[1] edicit : Ego. [2] tum. [3] emittebat. [4] id dicitur.]

Pag. 8.

gravis incidisset pestilentia, Sthennius Mettius

ejus gentis princeps, convocata civium suorum contione, exposuit se vidisse in quiete præcipientem Apollinem, ut, si vellent eo malo liberari, Ver sacrum voverent, id est, quæcunque vere proximo nata essent, immolaturos sibi. Quo facto levatis, post annum vicensimum deinde ejusdem generis incessit pestilentia. Rursum itaque consultus Apollo respondit, non esse persolutum ab his votum, quod homines immolati non essent : quos si expulissent, certe fore, ut ea clade liberarentur. Itaque i jussi patria decedere, cum in parte ea Si[ciliæ] consedissent, quæ, [nun]c Tauricana [1] dicitur, forte [labo]rantib. bello no[v]o Messanensib. auxilio venerunt ultro, eosque [ab eo] liber[arunt : provinciales quod ob [me]ritū eorū, ut gratiā referrent; et in suū corpus, communionēq. agrorū invitarunt eos, et nomen acceperūt unum, ut dicerentur Mamertini, quod conjectis in sortē duodecim deorum nominibus, Mamers forte exierat, qui lingua Oscorum Mars significatur. Cujus historiæ auctor est Alfius libro primo Belli Carthaginiensis. ¶ Murrata potione usos antiquos indicio est, quod etiam nunc Ædiles per supplicationes diis addunt ad pulvinaria, et quod XII tabulis cavetur, ne mortuo indatur, ut ait Varro in Antiquitatum L. I. ¶ Muger dici solet a Castrensium [2] hominib., quasi mucosus, his [3], qui talis male ludit. ¶ Muri [4] est quemadmodum Veranius docet, ea quæ fit ex sali sordido, in pila pisato, et in ollam fictilem conjecto, ibique operto, gypsatoq. et in furno percocto, cui Virgines Vestales serra ferrea

secto, et in seriam conjecto, quæ est intus in æde

[[1] Taurominitana. [2] Castrensibus. [3] is [4] Muries.]

Pag. 9.

Vestæ, in penu exteriore, aquam jugē, vel quālibet, præterquam quæ per fistulas venit, addent [1], atq. ea demum in sacrificiis utuntur. ¶ Mortuæ pecudis corio calceos aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur . . sed aut occisæ alioqui, aut immolatæ, quoniā sua morte extincta omnia funesta sūt. ¶ Me pro mihi dicebant antiqui, ut Ennius cum ait L.II: Si quid me fuerit humanitus, ut teneatis; et Lucilius: Nunc ad te redeo, ut quæ res me impendet, agatur. ¶ Minorum Pontificū maximus dtr, qui primus in id collegium venit; item minimus, qui novissimus. ¶ Malevoli Mercurii signū erat proxime Janum; qui item erat in Turdellis M. .os, [malevoli etiā cognomine] appellabatur: Malevoli autem, quod in nullius tabernam spectabat. ¶ Malluvium latum [2], in cōmentariū [3] sacrorum, significat manus qui [4] lavet a quo malluviæ dicuntur, quibus manus sunt lautæ perinde, ut quib. pedes, pelluviæ. ¶ Maximum Prætorem dici putant alii eum qui maximi imperi sit; alii, quia [5] ætatis maximæ. Pro collegio quidē Augurum decretum est, quod in Salutis augurio Prætores majores et minores appellantur; non ad ætatem, sed ad vim imperii pertinere. ¶ Mortis causa stipulatio existimatur fieri, ut ait Antistius Labeo, quæ

ita fit, ut morte promissoris confirmetur, aut, ut quidam dixerunt, cujus stipulationis mors fuit causa. ¶ Marspedis, sive sine r. littera Maspedis, imprecaticie solita vallium [6] quid significet, ne Messala quidem Augur, in Explanatione augurioruin, reperire se potuisse ait. ¶ Majorem consulem L. Cæsar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint, vel eum, qui prior factus sit. Prætorem autem majorem, Urbanum: minores ce-

[[1] addunt. [2] datum v. c. [3] Commentario. [4] quia. [5] qui. [6] in precatione solitaurilium.]

Pag. 10.

teros. ¶ Mend[icum dici Verrius putat a mente ejus quem fef[ellit fortuna, vel quod precetur quēque ut vitæ su[æ medeatur cibo. ¶ Mater Matuta, manis, [mane, matrimonium, mater familiæ, matertera, [matrices, materiæ dictæ videntur, ut ait Ve[rrius, quia sint bona: qualia scilicet sint, quæ [sunt matura; vel potius a matre, quæ est ori[ginis Græcæ, μήτηρ. ¶ Modo quodam id [est ratione, dicuntur ista omnia, a modo fit commodi[tas, commodus, commodat, accommodat, modi[ce, modestia, moderatio, modificatio.

¶ Nænia est [carmen, quod in funere laudandi gratia can[tatur ad tibiam; quod vocabulum Afranius in Ma[terteris posuit: Næniam autem inter exse-

quias canti[tabant. Sunt qui eo verbo fidem significari cred[iderunt. Plautus in . . . . .
abi ergo . . . .
Idem Trucul. : Huic nom [ini [1] amanti mea hera dixit domi, et ap[ud nos de bonis næniam esto [2]. Quosdam [dicunt velle ideo diçi næniā, quod et [3] voci si[milior querimonia flentium sit. Quidam aiunt næ[niæ ductum nomen ab extremi intestini voca[bulo, ad quod probandum testimonio utitur Plautus [4] [in Bacchidibus : Si tibi est machæoē [5], ad [6] nob[is vervina est domi, qua quidē ego te reddam, u[bi me irritaveris, confossiorem soricina [nænia; sive quod extremam flendo efferim[us eam vocem, querendoque. nam Græci νέατον [extremum dicunt, sive quod chordarum ultima νήτη [dicitur, appellarunt extremam cantionis [vocem, næniam. ¶ Næniæ deæ sacellum ultra portam [Viminalem fuerat

[[1] Homini. [2] mesto. [3] ei. [4] uluntur Plauti. [5] machæra. [6] at.]

Pag. 11.

dedicatum; nunc habet tantum] ædiculam.
¶ Navali corona donatur, qui pri]mus in hostium navem armatus transilierit : cuiusve] opera, manuve navis hostium capta fuerit. adeptus] est eam M. Terentius Varro, bello Piratico, donante] CN. Pompeio Magno. Item alii, inter quos A. A]tillus [1] bello quod gestum est contra Nabin, ut scrip]tum est in car-

mine Saturnio, quod quidem duces ipsi sunt co] nsueti in tabellis publice ponere, in quo no] minabantur qui navali corōa donatie rāt. ¶ Neūquā pōitur] pro nulla tenus, pro non ita : et non etiam, significa] t, ut nec. ¶ Nefrendes dictos asserit Q. Muci] us Scævola arietes, quod dentibus frendere non pos] sint. Ateius Capito, infantes esse nondum fre] ndentes, id est, frangentes, Livius in Odyssea veteri:] Quem ego nefrendem alui lacteam immulgen] s opem; et . . . . pro nefrendib. autē, ut antiqui dicebāt, rienes nunc dicit] usus recens. Sunt qui nefrendes dici putēt testiculos,] quos Lanuvini appellant nebrundines,] Græci νεφροὺς, Prænestini nefrones.] ¶ Necerim, nec eum. ¶ Nemora, significat sylva] s amœnas : valet enim idem; ejus autem voca] buli auctor Homerus, qui dixit in Iliade :] Ἐν νέμεϊ σκιερῷ, ἐπί τε λῖν ἔμβαλε δαί] μων. . dubium non est, quin eum designet locum,] qui campos et pascua habeat : νέμος a Græcis διὰ] τὸ νομὰς εἶναι ἐν αὐτῷ, appellatum. ¶ Ne] mut,] nisi etiam vel nempe : usus est Cato de Potestate Tr] ibunici [2], cū ait: . . . . æruumnas. ¶ Neminis genitivo casu usus ē idē Cato :] Et quis diceret cū sit neminis. Idē de Magistratib. vitio creatis :] Neminisque . . . . Ennius in] Erechtheo : Lapideo sunt

[[1] Atilius. [2] Tribunicia.]

Pag. 12.

corde multi, quos non miseret neminis. ¶ Nemo

compositū videtur ex ne, et homo: quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. ¶ Neci datus proprie dicitur, qui sine volnere īterfectus est, ut veneno, aut fame. ¶ Necessarium ait esse Opillus [1] Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo vivi, non possit aut sine quo non bene vivatur, aut quod non possit prohiberi, quin fiat. ¶ Necessari sunt, ut Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur præter ceteros. ¶ Neclegens dictus est, non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat, omissa ratione officii sui. ¶ Nec conjunctionem Grammatici fere dicunt esse disjunctivam, ut nec legit nec scribit; cum si diligentius inspiciatur, ut fecit Sinnius Capito, intelligi possit eam positam esse ab antiquis pro non, ut et in XII. est: Ast ei custos nec escit; item: Si adorat furto, quod nec manifestum erit; et apud Plautum in Fasmate: Nec recte si illi dixeris; et Turpilium in Demetrio: Nec recte dici mihi, quod jamdudum audio. ¶ Nec unquem, necunquam, quemquam. ¶ Nequalia, detrimenta. ¶ Nequinont, pro nequeunt ut solinunt, et ferinunt, pro solent et feriunt, dicebant antiqui. Livius in Odissia: Partim errant, neque nunc [2] Græciam redire. ¶ Nequitū et nequitur pro non posse dicebāt, ut Pacuvius, cū ait: Sed cū contendi nequitū, ut [3] clā tendenda est plaga. Plautus in Satyrione: Retrahi nequitur, quoquo progressa est semel; et Cato Originum L. I: Fana in eo loco complura fuere: ea exauguravit, præterquam quod Termino fanū fuit,

id nequitum exaugurari. ¶ Nequiquam significare

[[1] Opilius. [2] nequinont. [3] tum.]

Pag. 13.

idem quod frustra, plurimis auctorū exēplis manifestum est. ¶ Nectere, ligare significat, et est apud plurimos auctores frequens, quin etiam in Commentario sacrorum usurpatur hoc modo. Pontifex minor : Ex stramentis naturas [1] nectito, id est, funiculos facito, quib. sues adnectantur. Nectar Græce significat deorum potionem. Unde Vergilius ait : Stipant et dulci distendunt nectare cellas; item Lucretius L. I I : Et nardi florem, nectar qui florib. [2] halet. ¶ Non pridem, æque et recte, et frequenter dicitur, ac jampridē, quampridē. ¶ Nequā aurum est, auris quod vis vehementius ambit. Hoc versu Lucili significari ait Sinnius Capito, nequam esse aurū, quod auris lædat : vel pondere inaurium, cum mollissima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam, cujus respectu, et nimia cupiditate homines ad peccandum adduci. ¶ Nec mulieri, nec gremio credi oportere : proverbium est, quod et illa incerti et levis animi est, et plerumq. in gremio posita, cum in oblivionem venerunt pro [3] exsurgentium, procidunt. ¶ Nexū est, ut ait Gallus Aelius, quodcūq. per æs et librā geritur. idq. necti dicitur, quo in genere sūt hæc, testamenti factio, nexi dando [4], nexi liberanto [5] ¶ Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impe-

diuntur; quamquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait : Perfidiose captus eo epol [6] nervo cervices probat. ¶ Nexum æs apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexū obligatur. ¶ Negumate in carmine c n. Marci vatis, significat, negate, cum ait : Quamvis moventium duonum negumate. ¶ Negritu in auguriis significat ægritudo. ¶ Nebulo dictus est, ut ait Aelius Stilo, qui nō pluris est, quā nebula, aut qui nō facile perspici possit, qualis sit, nequam, nugator.

[[1] napuras. [2] narib. [3] propere. [4] datio. [5] liberatio. [6] ædepol.]

Pag. 14.

¶ Negibundum a [ntiqui pro negantē dixerūt. Cato in ea quā scripsit . . . .
negibundus . . . .
¶ Neutiquā [pro nullo modo dici, testis est . . . .
cum ait. Sed [mihi neutiquam cor consentit, cum ocu-lor. aspect [u. Cic. Indissolubiles quidē esse nō potestis, neutiquam [tamen dissolvemini. ¶ Nepos luxuriosus a Tuscis dicitur : [nam nepotes sunt luxuriosæ vitæ homines [appellati ; quod non magis his res sua famil [iaris curæ est, quā iis, quib. pater avusque vivūt; qu [od nomē ductū ab eo, quod natus post patri sit, quam fil [ius. Quidam, inter quos Aristarchus īter [pres Homeri, Græcū esse volūt, ad quod τεοῖσι νεπόδεσσιν ἑτοίμη, [afferunt ex Apollonio. ¶ Nephastidies not [abātur. N. littera quod iis nephas est Prætori aput [1] quem [lege agitur, fari tria verba, Do, Dico,

Addico. ¶ Nep. [nota designari solent qui nephasti p·riores sunt, q[uorum pars anterior fas: his servi liberati sunt, [delectus habentur, exercitus scribuntur, et in provin[cias ire licet, sacra quoque instituta fiunt, [et vota nuncupata solvi, et ædes sacrari, so[lent. ¶ Nepa Afrorum lingua sidus, quod dicitur a nostris c[ancer, vel ut quidã volũt, scorpios. Plautus in [Casina : Recessim dabo me ad parietem; imita[bor nepam. ¶ Nepus, non purus. ¶ Nesi pro sine positum [est in lege dedicationis aræ Dianæ Aventinen[sis. ¶ Nauteam ait Opilius Aurelius, herb[æ genus esse granis nigris, qua coriarii utuntur, [cujus videri a nausea ductum nomen, quia nauseam fa[cit, permutatione T. et S. litterarum interme[dia antiquis consueta. Plautus in Artemone: [Unguentum quod naribus mulionum nauteam fecisset . . . .

[[1] apud.]

Pag. 15.

. . . . lem atq. aromatum. Idem Curculione: Nam odor u] nguentum omniũ præ tuo nautea est. In Casina: Ei pr] o scorto supponetur hircus unctus nautea. Labeo] in Commentario Juris pontificii ait, nauteam rubi] dum quiddã esse, quo Pontificum vestimenta quædam] colorant: Nationem, item apud antiquo]s natum Cincius, genus hominũ, qui non aliunde vener] unt, sed ibi nati sunt, significare ait; qui et n] ationem ait

non tantum universim de om] nibus, set [1] e-t de singularibus quoque hominib] us sejunctim dici solere. Sinnius autem Capi] to, omnia fere genera hominū per nationes dividi, ut Cur] es Sabinos Hernicos, Æquos, itē Volscos. In pecorib.] quoq. bonus proventus futuræ bona natio dicitur.] ¶ Nautiorum familia a Trojanis oriunda est: nam fuit] eorum princeps Nautes, qui Romam detulit simulacrum] æneum Minervæ, cui postea Nautii sacri] ficare soliti sūt. Unde ipsa quoq. dea Nautia voc] abatur*[2] de causa. Alii, quod duce Naute acciti] conductiq. a Brutiis milites fuerint ad Mess] anam oppugnandam, contra quos a senatu sit] missus L. Cæcilius Metellus; qui cum ab illis inter] fectus esset, missi ad eos fuerunt expostulat] um de fœdere violato legati . . . . .] us, P. Veturius, qui cum aliquantisper, ob] refectionem corporis in opido quodam i] nsedissent, Brutii quibus fœdus tunc cum] Romanis erat, bello statim eo destiter] unt; inde a principe Naute, familia Nautia] appellata est. ¶ Natinatio dicebatur negoti] atio, et ¶ Natinatores ex eo, seditiosi, negotia] gerentes, M. Cato in . . . . tu] multu Macedoniæ. E-

[[1] sed. [2] hac. Trium enim litterarum spatium in exemplari relictum est.]

Pag. 16.

truriam, Samnites, Lucanos inter se natinari, atq.

factiones esse. ¶ Naccæ appellantur vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non sint, id quod est nullius preti. Idem sentit et Cincius. Quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, nacæ dicantur a Græcis. ¶ Naucum [1] ait Ateius Philologus poni pro nugis; Cincius, quod in oleæ nucis, quod intus sit; Ælius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum aūt scriptores, fabæ grani quod hæreat in fabulo [2]. Quidam ex Græco ναὶ καὶ οὐχὶ, levem hominem significari. Quidam nucis juglandis, quam Verrius jugulandam [3] vocat, medium velut dissepimentum. Plautus in Parasito pigro : Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci; item in Mostellaria : Quod id esse dicam verbum nauci, nescio. et in Truculento : Amas hominem non nauci; et Nævius (et) in Tunicularia : Ejus noctem nauco ducere. Sed Ennius : Illuc [4] est nugator nihili, non nauci homo. ¶ Nares appellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cujusque nari flamus [5]. ¶ Narica est genus piscis minuti. Plautus : Muriaticam autem video in vasis stagneis naricam bonam et canutam, et taguma quinas factas conchas piscinarias. ¶ Nācitor in XII. nactus erit, præno [6] erit. Item in fœdere Latino : Pecuniam quis [7] nancitor habeto; et : Si quid pignoris nanciscitur [8], sibi habeto. ¶ Nare a nave ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans, ut avis [9], Ennius L. VII : Alter nare cupit, alter pugnare paratust. Plautus in Aulularia : Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratis. Natare igitur est, sæpius nare, ut dictitare, factitare. ¶ Navus, celer, ac strenuus,

a navium velocitate videtur dictus. En-

[[1]Nauci. [2]fabæ hilo. [3]juglandam. [4]illic v. e. [5]fiamus. [6]prædatus. [7]qui. [8]nancitor. [9]v. c. navis]

Pag. 17.

nius L. VI: Navus repertus homo, Graio patre Graius homo rex; et L. XVI: Navorum imperium servare est insuperantum. Plautus in Frivolaria: Nav eagere oportet, quod agas non ductarier. ¶ Navalis scriba, qui in nave apparebat, inter aliud genus scribarum minimæ dignitatis habebatur, quod periculis quoque ejus ministeriū esse[1] objectū. Plautus: Nō ego te novi, navalis scriba columbari impudens; sive quod columbaria in nave appellantur ea, quibus rem geminent[2], sive quod columbariorum quæstus temerarius incertusque. ¶ Nassiterna est genus vasis aquari ansati, et patentis, quale est quo equi perfundi solēt. Plautus in Bacchidib.: Hæc quis[3] evocat cū nassiterna, et cum aqua istum impurissimum? et in Nervolaria: Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio? et Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium: Quoties vidi truilos nassiternas perfusos[4] aqualis matellas sine ansis. ¶ Nassa est piscatoria[5] vasi[6] genus, quo cū intravit piscis, exire non potest. Plautus: Numquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam.
¶ Napuras nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. ¶ Naustibulum vocabant anti-

qui vas alvei simile vide[7] a navis similitudine. ¶ Navia est uno ligno exculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia. Ficus quoque in comitio appellatur Navia ab Attio Navio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas trib. a Romulo mutare vellet, deterreretur q. ab Attio per augurium, ut eluderet ejus prudentiam, interrogavit eum, an fieri possit id, quod animo proposuisset suo; cui illo[8] permittente augurio cum respondisset effici posse; jussit Rex cotem, ac

[[1] esset. [2] remi emicant. [3] Ecquis. [4] pertusos. [5] piscatorii. [6] vasis. [7] videlicet. [8] ille.]

Pag. 18.

novaculam pro [ferri, qua prolata, interrogatus augur an cos illa [posset præcidi, respondissetq. posse: novaculam subito [præcidit; quo facto, statim Navium ex eo, Tarqui[nio nihil auso contra amplius facere, nova[culam illam ac cotem sub locum consecratum, defo[di jussisse; et ficum ab eo satam ibi esse intra i[d spatium loci, qui contentus fine sacro sit: e[amq., si quando arescere contigisset, subseri, sum[iq. ex ea surculos jussisse; quo facto, tantos i[ntra temporis tractus, cum aliæ in eo loco complu[res ficus enatæ essent, atque eæ evulsæ de[inde de sacro illo loco radicitus removeren[tur: omnes quæ inibi tunc temporis erant, ficum [præter unam illam, ejectas fu-

isse, adm[onitu fatali, ac jussu in primis aruspicum, et divin[is etiā respōsis promittentib. quādiu ea viveret, lib[ertatem populi R. incolumem mansuram, ideoq. [coli et subseri ex illo tempore cœptam. ¶ Nauscit cum gran[um fabæ se aperit nascendi gratia, quod non sit diss[imile navis formæ. ¶ Navitas secundum incorr[uptam consuetudinem dictos, quos nunc n[os nautas dicimus, testis est Cato in ea, quam scr[ipsit cum in Hispaniam proficisceretur, cum ait : Navitæ [quod secum portaverant vinū atq.oleum, u[sus tantū eo sum. ¶ Næviam silvam vocitatam extra [urbem ad miliarium quartum, quod Nævii cu[jusdam ibi domus fuerit, a quo nemora Nævia ap[pellata etiam fuisse, Verrius ait ; quam obprobrii loco [objici ab antiquis solere, quod in ea morari ad[suessent perditi ac nequam homines, testis est M. Ca[to in ea, quam scripsit in M. Cælium si se appella[visset : Orsus iter eram a porta Nævia atq. ex[inde in nemora Nævia

---

Pag. 19.

a domo procul Nævia. Unde dicu]nt proverbium natum esse, a domo Nævia,] quod refertur a Verrio. ¶ Nudiustertius videtur composi]tum ex nunc et die tertio . . . dicuntur] in agro quos . . . alio nomine appell]ant, a parte totum significantes; quasi inde appell]ati sint . . . . . dicantur pa- . . . . . dici]tur cælū ca-

vum . . . . d]icatur dam- . . ¶ Nuptam novam, sponsā (ut etiā mu]lieres quib. in nuptiis utuntur, pronubæ ab] eadem causa hoc est a nubendo dicuntur) ali]qui appellatam esse volunt; nec defuerunt] tamen qui dicerent, sic appellatam, ab eo quod] νέαν νύμφην Græci novam nuptā vocent; alii quod ap]pellat uxorem νυὸν Homerus, loquendi quadam] consuetudine, quæ est antiqua Græcorum, cum ait:] Ἐξ ἀπίης γαίης νυὸν ἀνδρῶν αἰχμ]ητάων. ¶ Numere et numero dicitur, sed numere su]nt, vident esse præsentis temporis, et prorsus alie]num numero fuerūt, quod de præterito usurpatur, sive] eo ordine usurparunt antiqui quadam consu]etudine loquendi qua solebant proferre verba] ejusmodi; sive certa fine extremarum vocal]ium, quemadmodum videtur in suis scriptis] usus Ponpeius Sextus, apud quem reperitur extre]ma syllaba vocativi casus producta, et ejusdem] casus eadem correpta, terminataque in] e, temporis præsentis. Numero autem dixisse] antiquos, nimiumque significare, ait] Sinnius Capito; esse enim ita locutum. . . . .] um : Vos estis minime . . . . nisi num]ero perbiterint, nisi cito . . . . id est ni]mium si isso[1], qui exeam nume-

[[1] cito.]

Pag. 20.

ro estis mortui, hoc exemplo, ut pingeretis; id est, cur cito mortui estis? Item in Nelei: Nunquam numero matri faciemus volui [1]. Idem [2] est nunquam nimiū faciemus. Apud Nævium: Neminem vidi, qui numero sciret. quiq. scit, id est opus, id est, nimiū sciret. An panurgus Antonius hæc ait numero nimium cito? celeriter nimium; ut Plautus in Casina: Ere mi? —Quid vis mea ancilla?—Nimiū sæpius numero dicis; nimium cito. Attius in Oenomao: Ego ut essem adfinis tibi, non ut te extinguerem, tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in Suspecta: Per falsum et abs te creditum numero, nimis celeriter. Cæcilius in Æthinne [3]: Ei peri, quid ita? numero venit; fuce [4] domum. Afranius in Simulante: E [5] misera numero, ac nequicquam egi gratias. ¶ Numera Senatum, ait quivis Senator consuli, cum impedimento vult esse quo minus faciat S. C., postulatque ut aut res, quæ adferuntur [6], dividantur, aut singuli consulantur; aut si tot non sint Senatores, quo numero liceat præscribi [7] S. C. ¶ Nupta verba dicebantur ab antiquis, quæ virginem dicere non licebat, ut Plautus in Dyscolo: Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere. ¶ Nuptias dictas esset ait Santra ab eo, quod nymphæa dixerunt Græci antiqui, γάμον, inde novam nuptam νέαν νύμφην Cornificius, quod nova petantur conjugia. Curiatius, quod nova ratio [8]

fiat. Aelius et Cincius, quia flammeo caput nubentis obvolvatur, quod antiqui obnubere vocarint[9], ob quã causam legem quoque Parenstam[10] jubere caput ejus obnubere, qui parentem necavisset, quod est obvolvere. ¶ Numerius prænomen nunquam ante fuisse in patricia familia dicitur, quamvis[11] Fabius, qui

[[1] volup. [2] id. [3] Æthrione. [4] fuge. [5] Ei. [6] referantur. [7] proscribi. [8] pactio. [9] vocarunt. [10] funestam. [11] quam is.]

Pag. 21.

unus post sex et trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductis[1] magnitudine divitiarum, uxorem duxit Otacili Maleventani, ut tum dicebatur, filiã, ea cõdicione, ut qui primus natus esset, prænomine avi materni, Numerius appellaretur. ¶ Non omnibus dormio: proverbium natum a Cipio quodam, qui Pararhenchon dictus est, quod simularet dormientem, quo ĩpunitius uxor ejus mœcharetur; ejus meminit Lucilius. ¶ Nucupata[2] pecunia est, ut ait Cincius in L. II. de Officio jurisconsulti, nomina[3], certa, nominib. propriis pronunciata: Cum nexum faciet, mancipiumque, uti lingua nuncupasset[4], ita jus esto: ita[5], uti nominarit, locutusve erit, ita jus esto. Vota nuncupata dicuntur quæ Consules, Prætores, cum in provinciã proficiscuntur, faciunt; ea in tabulas præsentibus multis referuntur. At Santra L. II. de Verborum antiquitate, satis multis nuncupata conligit non de recto nominata significare, sed

promissa, et quasi testificata, circunscripta, receptaq. [6] etiam in votis nuncupandis esse convenientius. ¶ Nusciosum Ateius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorū vitiū parum videret. At Popilius [7] Aurelius nusciciones esse cæcitudines nocturnas. Ælius Stilo, quod plus videret vesperi, quā meridie, nec cognosceret, nisi quod usq. ad oculos admovisset. ¶ Nonas quidam a nova Luna, quod in eas cōcurreret prīcipiū Lunæ; alii quod sēper ante diem Iduum nonum essent, scribiq. ideo debere primam appellationis ejus syllabam adjecta u littera. ¶ Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi, vendendiq. causa, eūque nefastum, ne si liceret cū populo agi, interpellarentur nundinatores. ¶ Nundina-

[[1] inductus, [2] Nuncupata. [3] nominata. [4] nuncupassit. [5] id est. [6] recepta ; quod. [7] Opilius.]

Pag. 22.

lem cocum Plau[tus dixit in Aulularia : Cocus nundin ille est [1], in [nonū diē solet ire coctū. Cocū, qui novendial[is alias· appellatur, manifesto significat, quē [dixit nundinalē, quod in nonū diē coqueret. ¶ Nucu[las, Prænestinos antiqui appellabant, quod inclusi[a Pœnis Casilini, famē nucib. sustentaverūt : vel quod [in eorum regione plurima nux minuta pascitur [2]. [¶ Nūmū ex Græco vocabulo νοῦμμος existimāt d[ictum, et tantūdem apud nos, et apud illos

valere, quia [pleraq. nomina a Græcis accepim., quorū hoc propriū est. [¶ Nūtius et persona dicitur, et res ipsa. In persona dicitur, [ut nūtius advenit; in re, ut nūtius allatus est : qu[am differentiam C. Cæsar in Commentariis fec[isse videtur. ¶ Nuper, quasi noviper, tanquā dica[mus novissime, estque præteriti temporis; id autem . . . .
sa erant, qui ni . . . . . [¶ Numen quasi nutus dei ac pote[stas dicitur. ¶ Numella genus vinculi quo quadrupe[des alligantur. solent autem ea fieri nervo, aut co[rio crudo bovis ut plurimū. ¶ Numidas dicimus quos Gr[æci Νομάδας. sive quod id genus hominū pecorib. n[egotiatur, sive quod herbis, ut pecora aluntur. ¶ Nuces [flagitantur nuptis, et jaciuntur pueris, ut novæ [nuptæ intranti domum novi mariti auspi[cium fiat secundum et solistimum.

¶ Numam Pompilium Janicul[um montē habitavisse ferunt, in quo arcam ejus in[ventam, cum libris Numæ nominis, a Terentio [quodam scriba repastinante agrum. ¶ Nonuncium [quod vulgo Magistri ludi appellant, signif[icat novem uncias : at teronciū, quod singula sex[uncia dimidiū unciarū trium sit. ¶ Nomen, sive ex Græco ὄνομα [dictum est,

[[1] cocus ille nundinalis est. [2] nascitur.]

Pag. 23.

quasi novimen, quod notitiam faciat : si]ve familiæ est,

ut Terētius; ponitur etiā pro debito : ut ex]actū dicim. fuisse nomen, cum a debitore exacta] pecunia sit. ¶ Noctua videtur dicta a noctis tem]pore, eo quo canere solet, aut volare. ab ea] γλαυκῶπις appellatur Minerva a Græcis, quia noctua ocu]lis est cæsis [1]. . . ¶ Noneolas, vocāt papillas quæ ex faucib. ca]prarū suppendent. ¶ Noctilucā cum dixit Lucilius] L. II., obscenum significat . . . noctiluca] . . . . medica. ¶ Noverca dicitur, quam quis liberis subla]tis, novam uxorem ducit, arcendæ familiæ] gratia, id est, coercendæ, prima autem memoratur apud] veterannia [2], quæ nupsit . . ¶ Navibus regnante] Ser. Tullio, quod in Avētinū montē paludib. disclusū a]scēderetur, ab advectu sic dictū aiūt, vel quod Avē]tinus in Aventino rex Albanus sit sepultus. ¶ Novalē a]grū Aelius Gallus, Opilius item Aurelius eum] aiunt esse quem Græci νειὸν dicunt; ad quod Ho]mero quoque teste utuntur, qui dixit : Ἱέμενοι ν]ειοῖο βαθείης πέλσον [3] ἱκέσθαι. Sed C]incius eum esse, ubi glæba proscissa ad novam] sementem sit relicta. ¶ Nauti consulatu et] T. Sicini, Volsci populi, cum atrox prœlium] inissent adversus Romanos, Trib. Mil. in Cir]co combusti feruntur et sepulti in crepidi]ne, quæ est proxime Circum, qui locus postea fuit la]pide albo constratus. Qui pro rep. in eo prœlio occubuere] : Opiter Verginius Tricostus . . Valerius] Lævinus Postumus, Cominius Auruncus, Ma]llius Tolerinus, P. Veturius Geminus, A. Sempr]onius Atratinus, Verginius Tricostus, Mu]tius Scævola, Sex. Fusius Medullinus. ¶ Noxa] ut Ser. Sulpicius Ru-

fus ait, damnum significat.] Apud poetas autem et

[[1] cæsiis. [2] veteres Annia. [3] τέλσον.]

Pag. 24.

oratores ponitur pro culpa; ad [1] noxa peccatum, aut pro peccato pœnā [2], ut Accius in Melanippa [3]: Tete esse huic noxæ obnoxiū. Item: Cum lex jubet noxæ dedere, pro peccato dedi jubet. Cæcilius in Hypobolimæo cherestato [4]: Nam ista quidem noxa muliebrem et [5] magis quam viri. ¶ Novæ Curiæ proximæ [6] compitum Fabriciū ædificatæ sunt, quod parum amplæ erant veteres a Romulo factæ, ube [7] is populum et sacra in partis triginta distribuerat, ut in iis ea sacra curarent; quæ cum ex veterib. in novas evocarentur, septem [8] curiarum per religiones evocari non potuerunt. Itaque Foriensis, Raptæ, Vellensis [9], Velitiæ res divinæ fiunt in veteribus curis [10]. ¶ Nothum Græci natum ex uxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullius qui Rōæ regnavit, nat. est ex concubina Spurius Tulli [11] tributis [12]; nisi forte malumus cedere [13] Oclisiam Corniculam captiva [14] eum susceptum matre servientem [15]. ¶ Nota alias significat signum, ut in pecoribus, tabulis, libris, litteræ singulæ, aut binæ; alias ignominiam. ¶ Nobilem antiqui pro noto ponebant, et quidem per c. litterā [16], ut Plautus in Pseudolo: Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis [17]

et : Oculis meis obviā ignobilis [18] objicitur. Accius in Diomede : Ergo me Argos referam, nam hic sum nobilis [19]. Livius in Virgo [20]: Ornamentu incēdūt nobili [21] ignobiles. ¶ Noegeū quidam amiculi genus prætextum purpura; quidam candidū ac perlucidum, quasi a navo, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, ut Livius ait in Odyssia : Simul ac lacrimas de ore noegeo detersit; id est, candido. ¶ Nixi Di appellantur tria

[[1] at. [2] pœna. [3] Menalippo. [4] Chærestrato. [5] mulieris est. [6] proximo. [7] ubi. [8] IIII. [9] Veliensis. [10] Curiis. [11] sp. Tulli. [12] Tiburtis. [13] credere. [14] Oclisia Corniculana captiva. [15] serviente. [16] per g. literam. [17] gnobilis. [18] gnobilis. [19] fuam gnobilis. [20] Virgine. [21] ornatu incedunt gnobili.

Pag. 25.

signa in Capitolio ante cellam Minervæ genibus nixa, velut præsidentes parientium nixib.; quæ sua [1] sunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ superato, M. Accillum [2] subtracta a populo R. adportasse, atque ubi sunt, posuisse; etiā qui [3] capta Corintho advecta huc, quæ ibi subjecta fuerint mensæ. ¶ Nictare et oculorū et aliorum mēbrorum nisu sæpe aliquid conari, dictum est ab antiquis, ut Lucretius in L. IIII : Hic ubi nexari [4] nequeunt insistereque alis. Cæcilius in Hymnide : Garrulis medentes jactent sine nictentur perticis. Novius in Macchoco pone [5] : Actutū scribere [6], cum in nervo

nectabere [7]. Unde quidam nictationē, quidam nictū, ut Cæcilius in pugilē [8] : Tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris percutere nictum; hic gaudere et mirarier. Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leviter ganniens, ut Ennius in L. X : Veluti si quando vinclis venatica venenox [9], Apta solet, si forte ex nare sagaci Sensit, voce sua nictus [10] ululatque ibi acuta et [11]. Unde [12] et ipsa gannitio. ¶ Niquis scivit centuria est, quæ dicitur a Servio Tullio rege constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, nequis civis suffragii jure privaretur; nam scisscito [13] significat sententiam dicito [14], ac suffragium ferto [15], unde Scita Plebis. Sed in ea centuria, neq. censetur quicquā [16], neque centurio præficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est ejus centuriæ. Est autem nequis [17] scivit, nisi quis scivit. ¶ Ningulus, nullus, ut Ennius L. II : Qui ferro minitere, atque inte [18] ninculus [19] mederi queat. ¶ Niger lapis in Comitio locum funestum significat, ut ali [20], Romuli morti destinatum.

[[1] signa. [2] M'. Acilium. [3] etiamque. [4] nictari. [5] Maccho Copone. [6] scribes. [7] nictabere. [8] Pugile. [9] venox. [10] nictit. [11] est. [12] inde. [13] scisco. [14] dico. [15] fero. [16] quisquam. [17] niquis. [18] nite. [19] ningulus. [20] alii.]

Pag. 26.

Sed non usu obv[enit, ut ibi sepeliretur : sed Fau-

stulum nutri[cium ejus ibi sepultum fuisse, et Quintilium avum ti . . . [qui Romuli partes sequebatur, cujus familia [dicta Quintilia, juxta appellationem ejus. [¶ Nanum Græci vas aquarium dicunt humilem [1] et [concavum, quod vulgo vocant situlum barbatum; u[nde nani pumiliones appellantur.

¶ Necem suspica[tur Verrius a Græco duci : nam illi necyn mor[tuum dicunt. Inde nos dicimus, neci da. ¶ Nivem [Verrius interpretatur novum ex Græco, qui id ne[on dicunt. N. . . . significat da [. . . . . . . ¶ Nequinates dicti sunt Narnensis [2] [qui e Nequino oppido ejectis colonis veteri[b., ibi habitarunt. Cato in oratione adversus * [3] x [hominib. . . . .

¶ Negotiū, quod n[on sit otiū. ¶Navos a navis celeritate, quæ ve[locissima est, dicimus. ¶ Numidæ dicuntur Noma[des, qui diutius vivere dicuntur, unde Cato in [. . . . . Numidas vivaces quod multam vivunt [ætatem, dixit. ¶ Nuces mitti Cerialib. Capito S[innius solitum esse dici ait, cum vellimus [4] sig[nificare, missilia Cerialib. in Circo mitti; [quod cum mitti nuces mos esset, plane volumus [a parte totum designare quia adeo diligantur [supra omnia alia missilia, præ flamma cum sint u[stæ, quæ sparguntur nuces. ¶Novendiales feriæ [dicuntur institutæ a Tullo Hostillo [5] rege, ex m[onitu, procurandis prodigiis, nono die, in Feri[is Latinis; sive quod in more [6] Albano lapi[dib. pluisset; sive quod vox esset exaudita, ut Albani [suo ritu facerent, quæ omiserant sacra. Nam ab his [illa sunt tunc evocata,

quæ, missa crate a 7 pœ[ne funditus deleta,

[[1] humile. [2] Narnienses. [3] Thermum de. [4] velimus. [5] Hostilio. [6] monte. [7] amissa civitate ac.]

Pag. 27.

negligere temporibus sequen]tibus cœpissent. ¶ N. . . dicuntur inventæ a Marcel]lo cos. operæ quibus admotis Syracusæ facilius] expugnari possent. ¶ Navalis porta, item Navalis] regio, videtur utraque ab navalium vicinia it]a appellata fuisse. ¶ Nonarum postridie, Id]uum, Kalendarum dies alieni habentur. Item no]væ nuptæ a. d. IIII. Kalend. Nonas, Idus diē at]rū inlucescere, quoniam decreto Pontificū atri hi di]es esse judicati sunt, quod quotiescunque Romani du]ces belli gerendi gratia his dieb. supplicavere,]male remp. gessere. SEX. POMPEI. FESTI.] DE VERBOR. SIGNI. LIB. XVI INCIP]IT. FELICITER. ¶ OB PRÆPOSITIO ALIAS] PONITUR pro circum, ut cum dicimus urbem] obsideri, obsignari, obvallari. Alias ponitur] in vicem præpositionis, quæ est propter, ut ob merita,] ob superatos hostesūde obsides, ut obfides, q. ob fidēpat]riæpræstādā dātur. Alias pro ad ponitur, ut Ennius:] Ob Romā noctu legiones ducere cœpit; et alibi :] Ob Trojam duxit. ¶ Oculissimū, carissimū. Plau. Oculissi]mū ost:ū āicæ. Idem in Curculione Oculissi]me dixit, signifi-

catq.q.clare aspicit; et ī Pseu]dolo ¶ Osculatū[1] pro præsenti posuit, cum dixit: Emito] die cæca Hercule oliuū, id vendito oculata die.] Idem alibi oculatum Argū dixit, q.p.totū corpus oculos habet.] Idē: Pluris ē oculatus testis unus, quā auriti decē;] id ē, qui se vidisse dicat. Ductam aūt ait Verrius hanc] formam ab oculi appellatione. ¶ Oculitus dtr, ut fun]ditus, penitus; significatque tam carum esse, quam ocu] lum, vel instar oculi esse. ¶ Odefacit dicebant] antiqui ab odore, pro olefacit, vetere quadam] consuetudine inmutandi litteras, quæ sunt,] ut sæpe alias, tum in

[[1] oculatum.]

Pag. 28.

hoc quoque libro cōtētæ; quæ vox, ut quibusdā videtur, ex Græca ὀσμὴ tracta est. ¶ Octaviæ Porticus duæ appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli propiorē, Octavia soror Augusti fecit; alteram theatro Pōpei proximā, Cn. Octavius Cn. filius, qui fuit Æd. cur. Pr. Cos. Decemvirum [1] sacris faciendis, triumphavitq. de rege Perse navali triumpho; quam combustam reficiendam curavit Cæsar Augustus. ¶ Ogygia mœnia Accius in Diomede appellans significat Thebas, quia eam urbem Ogygus[2] condidisse traditur. ¶ Occasio, opportunitas temporis casu quodā provenientis est. ¶ Occasus, interitus vel Solis, cum decidit a superis infra terras, quo vocabulo Ennius pro occasione est usus in Lib. II: Hic occasus

datus est, at Oratius inclutus saltu. Item in L. V.: Inicit inritatus, tenet, occasus juvat res. Item in L. VIII: Aut occasus ubi, tempusve audere repressit. ¶ Occisum a necato distingui quidam, quod alterum a cædendo atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu; itaque in Numæ Pompili regis legibus scriptum est: Si hominem fulminibus[3] occisit, ne supra genua tollito. Et alibi: Homo si fulmine occisus est, ei justa nulla fieri oportet, ¶ October equus appellatur, qui in campo Martio mense Oct. immolatur quod annis[4] Marti, bigarum victricum dexterior; de cujus capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses et Sacravienses, ut hi in Regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent; ejusdemque coda tanta celeritate perfertur in Regiam, ut ex ea sanguis destillet in focum, participandæ rei divinæ gratia. Quem hostiæ loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non ut vulgus putat, quia velut supplicium

[[1] xvir. [2] Ogyges. [3] fulminis [4] quotannis.]

Pag. 29.

de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriundi, et Trojani ita effigie in equi sint capti. Multis autem gentibus equum hostiarum numero haberi testimonio sunt Lacedæmonii, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidemque adolent, ut eorum flatu cinis ejus per finis quam latissime differatur; et Sallenti-

ni, apud quos Menzanæ Jovi dicatus vivos [1] conicitur ĩ ignẽ; et Rhodi, qui quod annis [2] quadrigas Soli consecratas in mare jaciunt, quod is tali curriculo fertur circumvehi mundum. ¶ Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus, cum plurimæ aliæ præpositiones familiariores huic verbo sint. ¶ Occentassint antiqui dicebant, quod nunc, convicium fecerint, dicimus, quod id clare et cũ quodã canore fit, ut procul exaudiri possit, quod turpe habetur, quia nõ sine causa fieri putatur; inde cantilenam dici, quia illam non cantus jucunditatem puto. ¶ Ocrem antiqui, ut Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem confragosum vocabant, ut aput Livium: Sed qui sunt hi, qui ascendunt altũ ocrim? et: Celsosq. ocris, arvaque putria [3], et mare magnum. Namq. Tænari celsos ocris; et: Haut ut quem Chiro in Pelio docuit ocri. Unde fortasse etiam ocriæ [4] sint dictæ inæqualiter tuberatæ. ¶ Occare, et occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grãdis globos terræ: cũ Cicero venustissime dicat ab occæcando fruges satas. ¶ Ocius secundæ collationis et deinde tertiæ ocissime frequentata sunt. Alii* dictas nostras tracta [5] ex Græco, id est ὠκέως, cujus prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est; tertiæ vero consolationis [6], cujus majora exẽpla sunt, auctor est Plautus in Nervolaria: Ocissime nos li-

[[1] vivus. [2] quotannis. [3] patria. [4] ocreæ. [5] Alii non dicta nostro, sed tracta. [6] collationis.]

Pag. 30.

beri possimus fier[i . . . .
quicquam occisi [. . . . . Cœ-
lius Historiarum [libro . . . . conci-
tantur ocissime [. . . . . Ælius
Lamia apud . . . .
Lamiam oport . . . .
¶ Ocimū, Græcum [et a celeritate nascendi est dictū.
¶Occupaticius [ager dicebatur ab antiquis, qui desitus a cultoribus fre[quentari propriis,ab aliis est occupari cœptus; quod in [agro Campano factum est. Nam cum Hanni[bal, Capuanos, qui de Punica rep. bene meri[ti fuerant, remunerare vellet, atque eorum agr[os, qui essent occupati devastatique, tanquam ex ho[ste receptos, restituere, nominandos pub[lice edixit. Sed cum querelam audiret commu[nem eorum, quorum ager occupatus est a privatis, [jussit dare agros, non quos illi accepissent, [sed occupaticios. ¶ Orchitin Accius [1] Philologus in [Collectaneis ait esse genus oleæ ductum ex Græco ὄρχεις, [quod testiculorum sit magnitudinis, itaque v[ocari ex eo orchitin. . . . .
to grandiore. [¶ Orchestra, locus in scæna, quo antea, qui nunc pla[nipedes appellantur, non admittebantur [histriones, nisi tantum interim dum fabulæ ex[plicarentur, quæ sine ipsis explicari non potera[nt. Ricinia autem portabant, quo æquiore [habitu prodirent, atque ut inde

nomen ducerent. [¶ Orca genus marinæ beluæ maximum dicitur, a[d cujus similitudinem vasa quoque ficar[ia orcæ dicuntur: sunt enim teretia, atque infor[mi specie . . . . malæ et ante . . . . quantæ ne . . . .

[[1] Ateius.]

Pag. 31.

¶ Oriri, nasci, vel surgere. ¶ O]rba apud poetas significat privatam aliqua] persona cara; apud oratores, quæ patrem amisit, aut] matr. [1], ut Ser. Sulpicius ait, quæ liberos, quasi oc]ulos, orba est
. . . . tris est ante
. . . . Gal]lus Ælius
. . . . O-
. . . . stantior
. . . . in eo libro.
. . . . pontificatu
. . . . pu]ella sine
. . . . sacræ
. . . . nupta
. . . . ali]cui fuisset
. . . . Cornificius in
. . . . on Uginus
. . . . interserunt
. . . . nactos
. . . . sse. ¶ Orty-

gia dicta est insula, quæ voci]tatur nunc Delos. ¶ Orbius clivus videtur appella]tus esse ab orbib., per cujus flexuosos orbes Tullia] filia Ser. Tullii regis, et L. Tarqui]nius Superbus gener, interfecto rege propera]verat[2] tendentes una in regiæ domus po]ssessionem. Cœptus est autem is clivus appellari Orbiu]s, quod, pronus cū esset, per orbes ī Exquilinū colle]m ducere[3]; ūde Orbius ab ipsis orbibus sic] appellatus est. ¶ Oratores ex Græco ἀρητῆρ]ες dictos existimant, quod ad reges et] gentes, qui missi erant pro republica no]stra a populo R., ii conceptis verbis solerent deos] ἀρᾶσθαι, id est testari . . . .]qui ·.· cit

[[1] matrem. [2] properaverant. [3] duceret]

Pag. 32.

Eos nostri alii[1] pro legatis appellant, ut Cato in ea, quam scripsit de Suis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio consuli legatus sum in Ætoliā, propterea quod ex Ætolia complures venerant: Ætolos pacem velle; de ea re oratores Romam profectos. Et in Originum L. 1: Propte[2] id bellum cœpit Cœlius Pr. Albanus; oratores misit Romam cum . . . . Alias pro decretoribus[3], ut Terentius: Orator venio, facite exorator sim. Item et Afranius in Emancipato: Si . . . . tum si quod oritur. . . . Alias pro disertis et eloquentibus, ab eo quod

antiqui orare, dicebant pro agere. Ob quam causam orationes quoque eorum vocantur. ¶ Orata genus piscis appellatur a colore auri, quod rustici orum dicebant, ut auriculas, oriculas; itaque Sergium quoque quendam prædivitē, quod et duob. anulis aureis, et grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum. ¶ Oræ extremæ partes terrarum, id est, maritimæ dicuntur, unde et vestimentorum extremæ partes, quæ quidem et primæ dici possunt. Cæcilius in Æthrione usus est pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam [4] expediam, queo. ¶ Oreæ, freni quod ori inferuntur. Titinius in Setina: Et si tacebit, tamen gaudebit sibi promiti oreæ [5]; et Nævius in Hariolo: Deprandi autem leonis [6] obdas oreas. Cato Originum L. III: Equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Cœlius Pro se apud populum: Equusque [7] mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho inspectante Lucio Stertinio. ¶ Oreos Liber Pater, et Oreades Nymphæ appellantur, quod in montibus frequenter apparent. ¶ Ordinarium hominem Oppius ait dici solitum scurram

[[1] alias. [2] propterea. [3] deprecatoribus. [4] qua me. [5] permitti oreas. [6] leoni si. [7] equo, qui. (Quod hic desideratur habes in Schedis pag. 172 v. 20 usque ad pag. 187 v. 29.)]

Pag. 33.

est, cum ait: Cum magistratus nihil audent im-

perare, ne quid consul auspici peremat.

¶ Perihodos dicitur et in carmine lyrico pars quædam, et in soluta oratione verbis circum scribta sententia, et in gymnicis certaminibus perihodon vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit, a circumitu eorum spectaculorum. ¶ Perempta et interempta pro imperfectis [1] poni solet a poetis. Lucretius: Cum corpus simul, atque animi natura perempta. ¶ Perpetem pro perpetuo dixerunt poetæ. Pacuvius Iliona: Fac, ut cœpisti, hanc operam mihi des perpetem; oculis traxerim. ¶ Persillum vocant sacerdotes rudiculum picatum, quo unguine Flamen Portunalis [2] arma Quirini unguet. ¶ Persicum portum Plautus cum ait, mare Euboicum videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse, non procul a Thebis. ¶ Personata fabula quædam Nævii inscribitur, quam putant quidam primum * [3] a personatis histrionibus; sed cum post multos annos comœdi et tragœdi personis uti cœperunt, verisimilius est eam fabulam, propter inopiam comœdorum, actam novam per Atellanos, qui proprie vocantur personati, quia jus est is [4] non cogi in scæna ponere personam; quod ceteris histrionibus pati necesse est. ¶ Persicus peracutum significare videtur, ut Plautus: Nihil de conciliare sibus [5], nisi qui persib. [6] sapis. Nævius: Et qui fuerit persicus carpēti ad stratio [7]. ¶ Perpetrat, peragit, perficit. Pacuvius in Teucro: Neque perpetrare precibus, imperia qui detinni patris [8]: Spartam reponare [9] instat, id si perpetrat. Quo

etiam sine præpositione usi sunt, quod conver-

[[1]interfectis. [2]Quirinalis. [3]actam. [4]iis. [5]sibi. [6]persicus. [7]adest ratio. [8]nec pretio quit; et in Niptris. [9]repedare.]

Pag. 34.

sum jam [in cōsuetudinem est. ¶Perpulit, persuasit, impulit [. . . . . dicendo me per[pulit. . . . . scilicet c[ompulit . . . . . ¶ Pertisum, pro, pertesum di[xerunt antiqui. . . . . qui paul. [. . . . . Persuasit, impulit. ¶ Puteum [antiqui dixerunt unde sumi potest : inde [¶ Puticulos, antiquissimū genus sepulturæ appellatos, [quod ibi in puteis sepelirentur hōines: qualis fuerit [locus, quo nunc cadavera projici solent extra p[ortam Exquilinam: quæ, quod ibi putescerēt, inde p[otius appellatos existimat Puticulos Aeli[us Gallus, qui ait antiq. moris fuisse, ut patres familias [in locum publicum extra opidum mancipia vilia proicer[ent, atque ita projecta, quod ibi ea putesce[rent, nomen esse factum Puticulis. ¶ Putū antiquos [pro puro dixisse ait; inde putatas vites, quib. dicisum [1] est id, [quod impedimento erat, dici Cornifici [2] ait, neque [aliter accepit Ennius, cum dixit in Alexandro. . . . . amidio [3] purus put[us ; et Plautus : Purus putus hic sycophanta est. . . . . quo certior se. [. . . . . aurum quoque

putatũ dici so[let, quod est expurgatũ, et ratio putata, id est pura facta, [ut . . . . herc dib. rettulit. [¶ Putitiũ Plautus dixit stultũ: Putitio stultior est barbaro. [Id autem ex hac causa. Potitius cũ ad 4 Hercule rit[um sacrificandi accepisset, eum milibus æris gra[vis quinquaginta edocuisse dicitur servos publicus 5 P. R.; [quo facto Potitii intra diem xxx. cũ ejus fami[liæ xii. fuissent, omnes interierunt. ¶ Pubes adulescens, [qui jam generare potest, vocatur, cui contrarium [est impubes. ¶ Pubes etiam et

[1 decisum. 2 Cornificius. 3 dimidio. 4 ab. 5 publicos.]

Pag. 35.

plurium numerus ejusdem ætatis] dici solet. ¶ Puteolos quidam dictos aiunt ab aquæ ca]ldæ putore ; quidam a multitudine puteorum ear]undem aquarum gratia factorum . . . . . .] ver- . . . . cum autem . . . . , ... is vio- . . . . illius tra . . . . ¶ Pugnus a punc]tione id est percussione dictus. ¶ Pegasum equum]alatum fuisse tradunt poetæ; cujus quidem ungu]lam suscitasse fontẽ, qui Hippocrene dictus est,]traditur; sed . . . . ersus alia . . . . Lucina Juno . . . . formosa . . . .] ¶ Prospera

quædam nomina usurpabant antiqui in ,] e. declinata ut præfiscine , extrema produ]cta syllaba , videlicet ut occurrerent fascino ,] ut ait L. Cincius ; quod etiam fieri consuevit in fa]miliæ purgandæ sacro. ¶ Porca præ]cidanea dicitur , quæ ante immolari solet;] quod genus hostiæ quod ante novā frugē præcideretur,præ]cidariū appellabant. ¶Placenta libi quoddam genus vo]catur ex trib. pultibus factū; alii dicunt genus pult]is, cum trib. libamentis. ¶ Porriciam, pro porro ia]ciam, maxime de extis dicebant antiqui. Plaut. in P]seudolo:Atq. in manibus exta teneam , ut porriciam] intebea [1] loci. Porricitur autem foculo ar]isque quod consecrandum est deo], dicandumque ;] contra it [2] consumitur in sacro, quod est profanatum,] ut Verrius eodem libro de Significatione verbo]rum : sint dicta libere, si qua contra dixero : jā] arbitratur ob eam causam porrici exta aris et fo]culo, quia profana [3] ea

[[1] interea. [2] id. [3] profanata.]

Pag. 36.

quoque, id est deo dicta, consume[1] est necesse ; cujus opinionem , neque in hoc, neque in aliis complurib. refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum ejus numero intermortua jam et sepulta verba, atque , ipso sæpe confitente , nullius usus aut auctoritatis , præterire , et reliqua quam brevissime redigere in libros

admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio, et aperte et breviter, ut sciero, scribta in his libris meis invenientur. Inscribuntur Priscorum verborum cum exemplis. ¶ Porigam dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non ingeminādarum litterarum; ducto verbo a porro regam, aut, si id frivolum videtur, cum aperte e civo regit [2], tractum sit; sed antiqui etiā porgā dixerunt, pro porrigam. ¶ Porcæ appellantur rari sulci, qui dicuntur[3]. aquæ derivandæ gratia; dicti quod porcāt[4], id est prohibent [5], aquam frumentis nocere : nam crebriores sulci limi [6] vocantur. ¶ Postliminium [7] receptum, Gallus Aelius in libro primo Significationum quæ ad jus pertinent, ait esse eum, qui liber ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eandem civitatem redit eo jure, quod constitutum est de postliminis, itemque servos [8] a nobis in hostium potestatem pervenit, postea ad nos, redit in ejus potestatem, cujus antea fuit, jure postlimini. Equi, et muli et navis eadem ratio est *postliminium receptum is [9] quæ servi. Quæ genera rerum ab hostibus ad nos postliminium [10] redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hostis redire possunt. Cum populis liberis, et confœderatis, et cum regibus postliminium nobis est ita, uti cum hostib. Quæ nationes in opinione [11] nostra sunt, cum his *

[[1] consumere. [2] rivo regam. [3] ducuntur. [4] porcent. [5] prohibeant. [6] liræ. [7] postliminio. [8] qui servus. [9] iis. [10] postliminio. [11] dicione.]

Pag. 37.

procul sint. ¶ Provorsum fulgur appellatur, quod ignoratur, noctu an interdiu sit factum. Itaque Jovi fulguri [1] et Summano fit, quod diurna Jovis, nocturna Summani fulgura habentur. ¶ Propatulum late patens atq. apertū, et patuli boves, quorum cornua in diversum super [2] modū patent. ¶ Propriassit, proprium fecerit. ¶ Properus antiquos dixisse, pro celer, testimonio est qualitatis adverbium, quod est propere. ¶ Prophetas in Adrasto Julius nominat antistites fanorum oraculorumq. interpretes: Cū capita viridi lauro velare imperant Prophetæ, sancta ita caste qui purant [3] sacra. ¶ Propter viam fit sacrificiū, quod ē proficiscēdi gratia, Herculi, aut Sāco [4], qui scilicet idem est deus. ¶ Prodigia quod prædicunt futura, permutatione g. litteræ: nam quæ nunc c. appellatur, ab antiquis g. vocabatur. ¶ Produit, porro dederit, ut est in lege censoria: Porticum sartam tectamque habeto, prodito; alias prodiderit. ¶ Prodegeris, consumpseris, prodideris, ut Cæcilius in hymni [5]: Prodigere est, cum nihil habeas, te inridier; et Plautus in Nervolaria: Productæ prodigium [6] esse in [7] amatorem addecet. ¶ Prodinunt, prodeunt, ut Ennius Annali. L. III: Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent. ¶ Probrum, stuprum, flagitium, ut Accius in Hellenib.: Qui nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant. Cæcilius in Davo: Ea tum compressa parit huic puerum, sibi

probrū. ¶ Probriū [8], velut prohibi, qui se*[9] delīquēdo prohibent. ¶ Prodigiatores haruspices, prodigiorum interpretes. ¶ Prodita [10], memoriæ porro dat, et fallit. Item, ex interiore loco procedit. Item, perdit, ut Ennius L. XVI: Non in sperando cupide [11] rē prodere summā. ¶ Punicum quod appellatur,

[[1] Fulguratori. [2] supra. [3] parant. [4] Sango. [5] Hymnide. [6] producte prodigum. [7] me. [8] Probi. [9] a. [10] Prodit. [11] cupidi.]

Pag. 38.

genus [libi translatum a Pœnis. Idem appellatum [fuit probum, ceteris libis suavissimum quia [videbatur . . Punicum dicitur etiam vestis no[men . . . . ¶ Pro, significat, in, ut pro rosto[is [1], pro æde, pro tribunali. ¶ Progenerum avus app[ellat neptis suæ virū. ¶ Profanū quod nō ē fanū appell[atur. Plautus: Sacrū, āprofāū habeas, parvi pēditur. Liv[ius in . . . . publici . . . . [Pacuvius in Periboea . . . . . [inde profanationem [dici ait Verrius. ¶ Pro ponitur pro amplifi[cando ac palam faciendo, ut prodi, provoca, prop[elle . ponitur alias pro privandi facultate, [ut in propudio prohibendo, quia utrumq. abnuit [in his esse pudorem, potestatemq.; alias aliud alio [2], [ut pro pecunia, pro prædio [3], pro consule [4]; alias pro a[dmiratione, ut pro Juppiter; Accius in Melani[ppo [5]: Pro Juppiter . . .

manu omium [6] . . . .
Plautus in Condalio [. . ; alias pro ante, ut pro hostio; alias pro [in, ut dicimus promittere barbam, et capillum. [¶ Profundum dicitur id quod est altum ac fundum [longe habet . Pacuvius in Medo : Neq. [profundum . . . .
¶ Profesti dies di [cti, quod sīt procul a religiōe nominis divini. Cæcilius in . . [Quod facimus profesto, fecisti tantundem [festivo die ; item Afranius in Privigno : Ae [que profesto, contra cum celebras.
¶ Profusus super mo [dum sumptuosus dicebatur. Terentius in Ade [lphis : Profundat, perdat, pereat, nihil ad me . Alias [abjectus, jacens . . . et Pacuvius in Teuc [ro : Profusus gemitu murmuro, occistians [7] ru [at . . . .

[[1] rostris. [2] apud, ob, ab. [3] præde. [4] consilio. [5] Menalippo. [6] omnium. [7] oscitans.]

Pag. 39.

. . . . . . cant
. . . . . . rta
¶ Plauti appellantur canes, quorum aures lang] uidæ sunt ac flaccidæ, ut latius videa] ntur patere . . . .] quæ
. . . . e
. . . . . . uni-
. . . . . . vi-
. . . . . . cis

¶ Plantæ appellantur semina olerū, quod planæ] sunt, ut appellantur plantæ nostrorum pedum ex] causa simili. ¶ Plancæ dicebantur tabulæ planæ, ob] quam causā et ¶ Planci appellantur, qui supra modū pe] dib. planis sunt. ¶ Plaustrum perculi, antiqui di] cebant ab eo, qui pede onusta plaustra perculit, id est] evertit : quod postea abiit in proverbium ;] id, quod a Plauto in Epidico comœdia relatum est : E] pidicus mihi magister fuit, perii : pene plaustr] um perculi. ¶ Plebeium magistratum nemi] nem licet capere, nisi qui ex plebe est : cujus ge] neris est omnis magistratus, qui appellatur i] sto nomine. ¶ Plutei dicuntur crates corio cru] do intentæ [1], quæ solebant opponi militibus] opus facientib., et appellabantur militares.] Nunc etiam tabulæ, quibus quid præsepitur, eodem] nomine dicuntur. ¶ Plebei Ædiles nō minus populi] quā plebei scito, quæ de eo magistratu creando] suffragium tulit, ut sacris ædibus præessent ,] sunt constituti; quos Tribu.pl.ministros fuisse dic] unt : qui una cū Plebeis Ædilibus sunt creati, dissid] ente plebe a Patrib. Ii tabernas fecerunt, q] uas Novas vocāt ; nos autem quinque dicimus e] as esse, et septem feruntur, et plebeias quidem appella]mus a genere ma-

[[1]. intectæ.]

Pag. 40.

gistratus ; eas enim faciendas curaverunt M. Junius Brutus, Q. Oppius Ædiles pl. ¶ Plexa colliga-

ta significat ex Græco, cui nos etiam præpositionem adicimus, cum dicimus perplexa. ¶ Plentur antiqui etiam sine præpositionibus dicebant. ¶ Plera dixisse antiquos testis est Pacuvius, cum ait : Plera pars pessumdatur. ¶ Ploximum appellari ait Catullus capsam in cisio, capsave [1], cum dixit : Gingivas vero ploximi habet veteris. ¶ Plorare, flere, inclamare nunc significat, et cum præpositione implorare, id est invocare : et apud antiquos plane inclamare. In regis Romuli et Tatii legibus : Si nurus* sacra divis parentum estod; in Ser. Tulli, hæc est : Si parentem puer verberit, ast olle plorassit, (pareri) puer divis parentum sacer esto [2]; id est, clamarit, dix . . ¶ Pedulla quæ dicimus nea [3] [πέδιλα] Græcos appellare manifestum est. ¶ Pacem a pactione condicionum putat dictam Sinnius Capito, quæ utriq. inter se populo sit observanda. ¶ Penem antiqui codam vocabant; a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur; et peniculi, quis calciamenta terguntur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui, tergent [4] ea. Dictum est forsitan a pendendo. Nævius in Tunicularia [5] : Theodotum compellas, qui aras compitalibus, sedens in cella, circumtectuas tegetibus Lares ludentis peni pinxit bubulo; significat peniculo grandi, id est coda. ¶ Propius sobrino mihi est consobrini mei filius, et consobrinæ meæ

filia [6] et patris mei consobrinus, et matris

[[1] capsamve. [2] estod. [3] nos, ea. [4] tergerent. [5] Cunicularia. [6] filius.]

Pag. 41.

meæ consobrinus. ¶ Possessio est, ut definit Gallus Ælius, usus quidam agri, aut ædifici, non ipse fundus, aut ager; non enim possessio est * [1] reb. quæ tangi possunt. . qui dicit, se possidere, his [2] vere potest dicere. Itaque in legitimis actionibus nemo ex his, qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, ut Prætor his verbis utatur: Uti nunc possidetis, eū fundum Q.D. A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possidetis, ita possideatis; adversus ea vim fieri veto.
¶ Præfecturæ eæ appellabantur in Italia, in quib. et jus dicebatur, et nundinæ agebantur, et erat quædam earum R. P. neque tamen magistratus suos habebant; in qua [3] his legibus præfecti mittebantur quotannis, qui jus dicerent. Quarum genera fuerunt duo; alterum, in quas solebant ire præfecti quattuor viginti sex virum nu * [4] pro populi suffragio creati erant, in hæc oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Volturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatium [5]; alterum, in quas ibant, quos Prætor urbanus quod annis [6] in quæq. loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Cære, Venareum [7], Allieas [8], Privernum, Anagniam, Frusi-

nonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. ¶ Parret, quod est in formulis, debuit et producta priore syllaba pronuntiari, et non gemino r. scribi, ut fieret paret, quod est inveniatur, ut comparet, apparet. ¶ Portum in XII. pro domo positum omnes fere consentiunt: Cui testimonium defuerit, his [9] tertiis diebus ob portum obvagulatum ito. ¶ Patrocinia appellari cœpta sunt, cum plebs distributa est inter patres, ut eorum opib. tuta esset. ¶Posticam lineam in agris dividendis Ser. Sulpicius appellavit, ab

[[1] de. [2] is. [3] quas. [4] numero, qui. [5] Calatiam. [6] quotannis. [7] Venafrum. [8] Allifas. [9] is.]

Pag. 42.

exori [ente sole ad occidentem quæ spectabat,
qua . . . .
tur . . . . : . . .
riq. . . . . . .
abd . . . . . .
tab . . . . . .
frum . . . . . .
danto [. . . . ¶ Pontina tribus a Pontia ur [be dicta, a qua et palus quoque Pontina [appellata est juxta Terracinam. ¶ Papiria [tribus a Papirio appellata est, vel a nomi[1] ag [ri, qui circa Tusculum est. Huic Pupinia trib. ita conju [ncta fuit, ut de finib. aliquādo susceperit bellum,

quod ind [ictum per fetiales cum esset,duce. . . infertur : bellū [itaque inituræ, cum utraque tribus instructos exerc [itus haberēt ad dimicandū,quia alterius dux discesserat [jam ab armis, caduceatoribus,ante quam signum conf[errent , utrinque ad exercitus missis , rem[in]ipsorum ar [bitrio futuram denuntiarunt ac potestate,(ac pote [state):ita sine ulla dimicatione utriusq. exercitus suffrag[io pax facta. ¶ Pupinia Tribus ab agri nomine [dicta, qui Pupinus appellatur circa Tusculum urbem [. . . . . . meminit invictum . . . . . . est. ¶ Popillia tri [bus una quinque et triginta tribuum : tot enim fue[runt : a Popilliæ feminæ felici nomine ap [pellata , quomodo tribus quoque ¶ Pinaria a sororis [Pinarii dicta , sive ab ejus nomine. ¶ Populi com [mune est in legibus ferendis cum plebe suffragium ; [nam Comitia centuriata ex patribus et plebe [constant in centurias divisis ; at cum plebes sine patr [ib. tributis comitiis convenit , quod plebes scivit , Plebi[scitum id ea de causa appellatur. Patrum com [mune cum populo suffra-

[[1] nomine.]

Pag. 43.

gium : quibus suffragātibus fit Populiscitū ¶ Pror] si limites appellantur in agrorum mensuris. qui di] recti sunt ad orientem. ¶ Pugio dictus vi] detur eo quod punctim pugnat [1]. ¶ Propilia [2] tribus a] nomine progenetricis traxit vocabulum. Nam con] sue-

verunt non solum a viris, sed a feminis q]uoq. tribus nominare. ¶ Præbia dicuntur curan]di mali remedia, videlicet, quæ curationi]s causa præbeantur. ¶ Parare inter se m]unus dicebatur, cum sortitio fiebat a magistrati]b. P. R., uter magistratus, utram rem] acere [3] deberet : aut inter se comparabant de r]eb. lege mandatis. Itaque in senatu, et in comiti]o quoque sortiri, aut inter se parare solebant, ut]rum exire, utrum domi manere oporteret. Nam Con]sulib. æque ac Prætoribus novis in provinciam ire,] atq. ex ea rem gerere : contra abire, anni prioris] magistratib. opus erat. Lege etiā cavebatur, ut certos] intra dies designati magistratus provinc]ias inter se pararēt. ¶ Peregrinus Pr. dtr, quod alit.] īter civis alit. int. peregrīos jus dicebatur a Præt., ideoq.] lege primū fuscum[4] unus tantum fuisse, postea duo id] circo sunt creati Prætores. ¶ Præmetiū dicitur, quod] ante metitur, quasi praēessū, prælibatiōis causa. ¶ Prote]lare dtr lōgepropellere, ex Græco videlicet, quod] est The [5], et significat longe. ¶ Privato sumptu] se alebant milites Romani antequam stipendia] mererentur, quod in consuetudine fuit pæne ad] id tempus, quod fuit paulo antequam Romana civitas] capta est a Gallis, a quo tempore sine publico stipendio m]ilites nō fiebāt. ¶ Porci effigies inter militari]a signa quintum locum obtinebat, quia confecto bel]lo, inter quos populos pax fiebat, ea cæsa porca fœd]ere firmari solet. ¶ Polimenta, ait Verrius, antiqui] dicebant testiculos

[[1] pungat. [2] Poplilia. [3] agere. [4] fcūs (*sic*). [5] τῆλε.]

Pag. 44.

porcorum, cum eos castrabant, a politione segetum, aut vestimentorum, quod similiter atq. illa, curentur. ¶ Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cū jam ipse pater esset, habebat etiam tum patrem. ¶Portisculus est, ut scribit Ælius Stilo, qui in portu modum dat classi. Id autem est malleus, cujus meminit Cato in dissuasione de rege Attalo, et vectigalibus Asiæ: C. Licinio Pr. remiges scripti cives Romani sub portisculum, sub flagrum conscribti veniere passim. ¶ Pro scapulis, cum dicit Cato, significat pro injuria verberum; nam complures leges erant in cives rogatæ, quibus sanciebatur pœna verberum. His significat prohib. se [1] multos suos civis in ea oratione, quæ est contra M. Cælium: Si em percussi, sæpe incolumis abii; præterea pro rep., pro scapulis atq. ærario multum R. P. profuit. ¶Primanus Tribunus* apud Catonē, in ea, quæ est contra Thermum de Suis virtutib.: Aliud est properare, aliud festinare. Qui unum quodq. mature transigit, is properat; qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. ¶ Prorsus porro versus, nisi forte ex Græco Πρὸ [2]. Cato de Feneratione legis Juniæ: Camerni [3], cives nostri, oppidum pulchrum habuere, agrum optimum atque pulcherrimum, rem fortunatissimam. Cum Romam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos. ¶ Prohibere comitia, dicitur vitiare diem

morbo, qui vulgo quidem major, ceterum ob id ipsum comitialis appellatur. Cato in ea oratione, quam scribsit de Sacrilegio commisso: Domi cum auspicamus, honorem me dium[4] immortalium velim habuisse. Servi, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit; si cui ibidem servo aut ancillæ

[[1] prohibuisse. [2] Πρὸς. [3] Camerini. [4] Deûm.]

Pag. 45.

dormienti evenit, quod comitia prohibere solet, ne is quidem mihi vitium facit. ¶ Penatores qui penus gestant, Cato adversus M' Acilium quarta: Postquam nativitas[1] ex navibus eduxi, non ex militib. atq. nautis piscatores penatores fisci sedarum[2] dedi. ¶ Pilates lapidis genus, cujus. m. Cato Originum L. V: Lapis candidior quam pelastes[3]. ¶ Peregrina sacra appellantur, quæ aut evocatis dis in oppugnandis urbibus Romam sunt conara[4], aut quæ ob quasdam religiones per pacem sunt petita, ut ex Phrygia Matris Magnæ, ex Græcia Cereris, Epidauro Æsculapi: quia coluntur eorum more, a quib. sunt accepta. ¶ Peculatus furtum publicum dici cœptus ē a pecore, quia ab eo initium ejus fraudis esse cœpit; siquidem ante æs aut argentum signatum, ob delicta pœna gravissima erat duarum ovium et xxx bovum. Ea lege[5] sanxerunt T. Menenius Lanatus, et P. Sestius Capitolinus cōs.; quæ pecudes, postquam

æere signato uti cœpit P. R. Tarpeia lege cautum est, ut bos centusib., ovis decusib. æstimaretur. ¶ Potitium, et Pinarium Hercules, cum ad aram, quæ hodieque Maxima appellatur, decima bovum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam, profanasset, genus sacrifici edocuit; quæ familia et posteri ejus non defuerunt decumantibus usq. ad Ap. Claudium censorem, qui quinquaginta millia æris gravis his dedit, ut servos publicos edocerent ritum sacrificandi : quo facto, Potiti, cum essent ex familia [6] numero duodecim, omnes intererant [7] intra diem xxx. Pinarius quod non adfuit sacrificio, postea cautum est, ne quis Pinariorum ex eo sacrificio vesceretur. ¶ Plebeiæ Pudicitiæ sacellum in Vico Longo est, quod cum Verginia patrici generis femina, convivio [8] facto inter patres et ple-

[[1] Navitas. [2] feci, sed cibum. [3] pilates. [4] coacta. [5] Eam legem. [6] eæ familiæ. [7] interierunt. [8] convicio]

Pag. 46.

bem, n[am patricia plebeio homini L. Volumino con
sul[i nupserat. . . . .
qui. . . . .
bit. . . . .
sere. . . . .
eo ju[re . . . .
¶ Porto[rium dictum est vectigal id, quod solvitur porti[toribus, qui conduxerint. . . . dimi-

diato. . . . .
in ve[ctigalibus autem portoria fruenda locantur dua[bus. . . . .
liusq. [. . . . . et Ti.
Corun[canius Ti. F. censores. . . . .
intra [temporis spatium certum. . . . . - .
quid æ. [. . . . . censoria majestate sp[reta. . . . .
dam propib.[1] et . . . .
sint. ¶ Primi[genius sulcus dicitur, qui in nova urbe condenda ta[uro et vacca imprimitur, quod genus jumenti velut ex[ercitum adhibebatur. . . . .
utrinq. media p. . . . .
lari judicio qui et i[pse. . . . ¶ Parilib. urbem condidit Rom[ulus, quem diem festum præcipue habebant junio[res. ¶ Prætexta pulla nulli alii licebat uti, q[uam ei qui funus faciebat. Idem jus magistratus h[abebat, qui in aliquo loco publicos lud[os faciebat; nam is prætexta utitur, et scribam ha[bere solet propter eos, quos facit, ludos. [Prætextæ jus datum est item Consulib. et Prætorib. vota [nuncupantibus ob ignorantiam sacra novorum[2] [ascitorum. Isdem datum est uti emit[3] votum [aliquod solventibus, quod item Valerius vica[nus cum uteretur pura ex senatu, improbar[i cœptus est. ¶ Pilæ

[[1]prædibus. [2]sacrorum novorum. [3]item.]

Pag. 47.

et viriles et muliebres effigies in] compitis suspendebanturCompitalibus ex lana,quod esse] deorū inferorum hunc diem festum, quos vocant] Lares, putarent, quib. eo die tot pilæ,] quot capita servorum, tot effigies, quot esse]nt liberi, ponebantur : ut vivis, sic enim inv]ocantur, parcerent, et essent his pilis, et simulacris con]tenti. ¶Punicæ Fortunæ ædē vovisse dicitur Corn. Sc]ipio, cum Carthaginem obsideret, ne adversa ea] Fortuna uteretur. Idem quoq. vovit ædem Ven]eris, quæ cognomentum habuisse dicitur G]enitricis, quam dedicavit, ubi primum] æmulam Romanæ civitatis Carthaginiensem] urbem expugnavit; quamvis alii dicant, aliquot post] annis dedicavisse. . . . . . cos.], quum Punicæ Fortunæ ædem, quam ex vo]to debebat primam dedicare, locandam non curasset.] ¶ Pueri, inpuberes dicuntur, in quo significatu] utitur Atta in . . . . plurib.] versib. docet . . . Pueri inpuberis æneum] signum ad salinas olim a . . positum fuit, quod] signum allatum e . . . . . . fuisse ferunt ;] quod sunt conati quidam auferre, sed avelle]re nemo unquam potuit. Alii dicunt avulsam basim] præter ipsum signū a quibusdā fuisse,quiq. abstulerint,] sub [1] signo abierūt basi sola potiti. Alii tamen trad]unt simul, ut signū ipsū abstulerint, in agro Tibur]ti erexere ad qui-

ntum ab urbe milliarium.] ¶ Plena sue Telluri Matri faciebant, quod pecudis] id genus cū seretur[2] satis inimicum, quia rostro sem]en fodiendo corrumperet. ¶ Ploti appellati sunt] Umbri, pedib. planis qd.essēt; ūde soleas dimidiatas qui]b.utūtur ī venādo, quo planius pedem ponerent, vo]cant semiplotia, et ab eadem causa M. Acci]us poeta, quia Umber

[[1] sine. [2] censeretur.]

Pag. 48.

Sarsinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus cœptus est dici. ¶ Postumus cognominatur post patris mortem natus. Plautus in Aulularia: Post mediam ætatem qui mediā ducit uxorē domum, si eam senex anum prægnantem fortuito fecerit; quid dubitas, quin sit paratum his nomen pueris Postumi? ¶ Porcas quæ inter duci[1] sulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum. ¶ Parmulis pugnare milites soliti sunt, quarum usum sustulit C. Marius, datis in vicem earum Bruttianis. ¶ Porcam auream et argenteam dici ait Capito Ateius, quæ, et si numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Ceriali. ¶ Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus. ¶ Propudi ait[2] porcus dictus est, ut ait Capito Ateius, qui in sacrificio gentis

Claudiæ velut piamentum et exsolutio omnis contractæ religionis est. ¶ Parum cavisse [3] videri pronuntiat magistratus, cum, de consilii sententia, capitis quem condemnaturus est. ¶ Piscatorii ludi vocantur qui quod annis[4] mense Junio trans Tiberim fieri solent a PR. Urbano pro piscatorib. Tiberinis, quorum quæstus non in Macellum pervenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorū vivorū datur ei Deo pro animis humanis. ¶ Publicius clivus appellatur quem duo fratres L. M. Publici Malteoli [5] Æ-diles. Cur., pecuaris condemnatis ex pecunia, quam cœperat[6], munierunt, ut in Aventinum vehiculi [7] Vel [8] venire possit [9]. ¶ Prædia [10] rursus Verrius vocari ait ea remedia, quæ data [11] Cæcilia, uxor Tarquini Prisci, invenisse ex-

[[1] duos. [2] Propudianus. [3] Patravisse. [4] quotannis. [5] Malleoli. [6] ceperant. [7] vehiculis. [8] Velia. [9] possint. [10] Præbia, vel, prœbia. [11] Caia.]

P. 49.

istimatur, et immiscuisse on[1] suæ, qua præcincta statua ejus ē ī æde sāctus[2], qui deus Dius Fidius vocatur, ex qua zona periclitantes ramenta sumunt. Ea vocari ait prædia [3], quod mala prohibeant. ¶ Priscæ latinæ coloniæ appellatæ sunt, ut distinguerent a novis, quæ postea a populo dabantur. ¶ Prætor ad portā nūc salutatur his[4], qui ī provīciā proprætore, aut pro

consule exit: cujus rei morē ait fuisse Cincius in libro de Consulum potestate talem. Albanus[5] rerum potitos usque ad Tullum regem: Alba deinde diruta, usque ad pœctum[6] Murem eos populos Latinos ad capud œtentinæ[7], quod est sub monte Albano, consulere solitos, et imperium communi consilio administrare. Itaque quo anno Romanos imprimis ad exercitum mittere oporteret, jussu nominis Latini, complures nostros in Capitolio a sole oriente auspiciis operam dare solitos. Ubi aves addixissent, militem illum qui a communi Latio[8] missus esset, illum quem aves addixerant, Prætorē salutare solitum, qui eam provinciam optineret Prætoris nomine. ¶ Patricios Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur. ¶ Possessiones appellantur agri late patentes, publici privatique; quia non mancipatione, sed usu tenebantur, et, ut quisquam occupaverat, collidebat[9]. ¶ Potestur, Scipio Africanus in ea, quæ est de Imperio D. Bruti; et ¶ Poteratur, C. Gracchus in ea, qua vocis[10] est Cum circum conciliabula iret. ¶ Probrum virginis Vestalis ut capite puniretur, vir qui eam incestavisset verberibus necaretur, lex fixa in Atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, ut ait M. Cato in ea oratione, quæ de Auguribus inscribitur. Adicit quoque virgines Vestales sacerdotio exaugu-

[[1] zonas. [2] Sanci. [3] præbia, vel, prœbia. [4] is. [5] Albanos. [6] P. Decium. [7] caput Ferentinæ. [8] Latii. [9] colebat. [10] usus.]

P. 50.

rat [as,quæ incesti damnatæ,vivæ defossæ sūt,quod sa-
cra [Vestæ matris polluissent,nec tamen, licet nocentes,
ex [tra urbem obruebantur,sed in campo proxime por-
ta [m Collinam,qui Sceleratus appellatur. ¶Privilegiū
sunt [qui dicāt esse privatā legē. Cicero in oratiōe quā
scri [psit pro domo sua ad Pontifices. . . . .
viri . . . .
cons. . . . .
in eo . . . .
licto [res . . . . ex
istim [ate . . . .
cons. [. v
os aut [em . . . .
nemo [. . . . . ju-
dicant [Senatores. Equites, Trib. ærarii, condemnant
trib.xxx[v.Quo jure,quo more,quo exēplo nōīatim legē
de capite ci [vis indemnati tulisti? vetant leges sacratæ,
vetāt XII. [tabularū leges privatis hōinib.irrogari.Ve-
neficos quinq. [et triginta trib. omnino non condem-
nāt,quia ipsi in [dicta causa occiduntur.¶Punici dicun-
tur non Pœni, [quāvis,ut ait Verrius, a Phœnicib.ori-
ātur; et Punicū bel [lū nō Pœnicū, quāquā Pœni appel-
lātur; nam quæ sole [bāt antiqui efferre per pu syllabā
logā Ennius in p[œ,extulit, Pœnos dicēs; sed ē culpali-
brariorū,qui ea quæ fe [minino gēere dtr, scribūt mascu-
lino ; etiā ipsi Gra [eci ita loquūtur, qui solēt philolo-
gos,philargyros,[fēīas dicere.Pœnos,putās viros libra-

rius appellari, mut [avit, quod per adjectionē ab Ennio ea vox explanata non [fuerit, cum tamen ejusmodi ſere nōina etiā in vi [rili, nō tātū in femineo sexu proferātur. Dicīus, tā hic lapis²q[uā hæc lupus, quī etiā ea quæparticipia appellantur, quæ [ut plurimum aliquem ordinē rerū significant, e[t quæ casus, numeros, species, tēpora, personas, recipi [ūt, utroq. genere enuntiantur.

[¹longam. ²lupus.]

P. 51.

. . . . ¶ Portumnus, qui et Palæmon alio nomine dicitur, inter] deos, qui præsunt mari, a Romanis colebatur.] ¶ Pœnas pendere in eo proprie dicebant, qui pecuniam] ob delictum solvit; quia penso ære olim uteba] ntur. ¶ Pullariam, manum dextram dixisse videtur] Plautus in . . . .] ¶ Procedere interdū succedere, interdum pone cedere] ¶ Pertusum doliū cū dicimus, venenū significāus. ¶ P] es dtr. . . . . pe] de ruit . . . . . . , ... Ennius Lib.] I. Analium] . . . . ¶ Polit, pro pila ludit . .] dixit . . . . ¶ Petreia vocabatur, quæ pompam præcedens in coloni] is, aut municipiis, imitabatur anum ebriam,] ab agri vitio, scilicet petreia appellata. ¶ Procilli si] ve ¶ Præcilli Cato dixit in . . . . con] vertar ad illam

. . . . impudentior
. . . . ntur legationes
. . . . test. ¶ Pelliculationē pro inductionem,a pellicien] do, quod est inducendo, dixit Cato in ea oration] e, quam scripsit de . . . . r, loco] s, Cato sæpe dicit, ut contra, s, robosem, et arbo] ses, loco, r, dicebant antiqui . . . . .] properie mari opus est. ¶ Præmiosa pro pecuniosa. Cato] in oratiõe,quā scripsit . . . .] impudentiam præmiosā. ¶ Pascales oves pro pascuales, insci] ēter dixit in ea, quam scribsit . . . .] pascalis ovis vetuit. Idem ¶ Pellitam ovem Tarētin] am appellat in ea oratione, quam scripsit . .] pretio Tarenti plus C. sestertiis pellitam ovem, qu] am, ignaro [1] Tarentino quod pascitur, Tarētiā dicū!,] Periculatus sū, Cato ait ī

[[1] in agro.]

P. 52.

ea oratione, quam scripsit ad Litis [1] censorias. ¶ Parsi, non peperci, ait Cato in eadem oratione: Scio fortunas secundas neglegentiam prendere solere: quod uti prohibitū irē, quod in me esset, meo labori non parsi. ¶ Prædonulos Cato hypocoristicos dixit in Epistularū: Quia sæpe utiles vidētur prædõuli. ¶ Præcē[2] singulariter idem in ea, quæ est de Conjuratione. ¶ Pulchralibus atq. cupidus[3] idē in ea, quæ est de Fūdo oleario. ¶ Punctatoriolas, levis pugnas appel-

lat Cato in ea,quam dixit de Re Histriæ militari.¶Prcædificatū dtr,quod ex privato loco processit in publicū solum. ¶Percunctatū patris familiæ nomē ne quis servum mitteret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea, qua legē Orchiam dissuadet.¶Prodidisse non solū in illis dtr,qui patriā hostib. prodiderūt,sed etiā tēpus longius fecisse; ut Cato: Te,C. Cæcili, diē prodisse[4] militibus legionis III.,cum proditionem nō haberent.¶Pavimenta Pœnica marmore Numidico constrata significat Cato, cum ait in ea, quā habuit Ne quis cos.bis fieret: Dicere possum, quibus villæ atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pavimentis Pœnicis stent. ¶ Prolato ære astitit, Ennius Achillæ in Aristarchi [5] cum ait, significat clypeo ante se protento. ¶ Pœnitā [6] offam Nævius appellat absegmen carnis cū coda: antiqui aūt offam vocabant abscisum globi forma, ut manu glomeratam pultem. ¶ Privatæ feriæ vocantur sacrorum propriorū,velut dies natales, operationis, denecales. ¶ Pronubæ adhibentur nuptiis quæ semel nupserunt, ut matrimonia paupertatem [7] auspicantes. ¶ Pudicitiæ signum in foro Boyario est ubi familiana ædisset [8] Herculis; eam quidam Fortunæ esse existimant. Item via Latina ad miliarium illi [9] Fortunæ Muliebris, nefas

[[1] notas. [2] precem. [3] cupediis. [4] prodidisse. [5] in Achille Aristarchi. [6] penitam. [7] matrimonii perpetuitatem. [8] ædis est. [9] IIII.]

P. 53.

est attingi, nisi ab ea, quæ semel nupsit. ¶ Patrimi et matrimi pueri prætextati tres nubentem deducunt; ūus, qui facē præfert ex spina alba, quia noctu nubebāt; duo, qui tenent nubentem. ¶ Pilentis et carpentis per urbem vehi matronis concessum est, quod cū aurū non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt. ¶ Prima aut secunda hora ducant [1] sponsalib., ominis causa, ut optima ac secundissima eveniant. ¶ Prætextū [2] sermonē quidam putant dici, quod prætextatis nefas sit obsceno verbo uti; ali[3] quod nubentib., depositis prætextis; a multitudine puerorum obscena clamentur. ¶ Palatualis Flamen constitutus est, quod in tutela ejus deæ Palatium est. ¶ Portenta existimarūt quidā gravia esse, ostenta bona; alii portenta quædam bona, ostenta quædam tristia appellari; portenta, quæ quid porro tendatur, indicent; ostenta, quæ tantummodo ostendant; monstra * præcipiant quoque remedia. ¶ Postularia fulgura, quæ votorum ut [4] sacrificiorum spretam religionem desiderant [5]. ¶ Pestifera, quæ mortem, aut exilium ostendunt. ¶ Peremptalia, quæ superiora fulgura, ut [6] portenta, peremunt, id est olunt [7]. ¶ Pullus Jovis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod ejus natis fulmine icta erat; antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum ejus dicebant. ¶ Peregrinus ager est, qui

neque Romanus, neque hostilis habetur. ¶ Publica sacra, quæ publico sumptu, pro populo fiunt, quæq. pro montibus, pagis, curiis, sacellis; ad[8] privata, quæ pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. ¶ Perenne dicitur auspicari, qui amnē, aut aquā, quæ ex sacro oritur, auspicato transit. ¶ Puls potissimum datur pullis in auspiciis, quia ex ea ne-

[[1] dicata. [2] prætextatum. [3] alii [4] aut. [5] designant. [6] aut. [7] tollunt. [8] at.]

P. 54.

ces [se decidere in terrā aliquid, quod tripudiū faceret, id est [terripavium: pavire enim ferire est: ex quo notionē [caperent futuri; nā si pulli, per quos auspicabantur, non [edissent, periculum imminere arbitrabantur; at qui p[avissent, bonum augurium esse putabant, si tum [ex ore eis edentibus aliquid decidisset. ¶ Portenta re[rum fieri dicuntur, cum solida corpora raro se ost[endunt, ut cometæ, turbines, barathra, tonitr[ua sereno cœlo facta. ¶ Pedestria auspicia [arbitrabantur a vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisque [animalibus quadrupedibus. Propter-via ap[pellabantur auspicia, quæ sese propter viam ostent[abant . . . .
infirm [. . . . . ¶ Piacularia app[ellabant auspicia, id est sacrificia, antiqua loquendi co[nsuetudine, cum aut hostia ab ara effugit, aut [percussa mugitum dedit, aut in aliam quam

oportuit p[artem corporis decidit. ¶ Pestifera auspicia sunt, cum cor [in extis, aut caput non fuisset in jocinore. ¶ Pul[larium a pullis appellatum quidam putant, quia non [aliud, sed hoc ei peculiare est, avem auspican[do observare. ¶ Præpetes aves dicuntur, quæ se [ante auspicantem ferunt: nam antiqui præpetere [dicebant pro anteire. ¶ Pecunia sacrificium [fieri dicebant, cum frugum fructumque [1] causa mola pu[ra offerebatur in sacrificio, quia omnis res fam[iliaris, quam nunc pecuniam dicimus, ex his rebus con[stabat. ¶ Projecta sacra appellantur, quæ fulgu[rante cælo fiunt; tunc enī projecta depellendorū ma[lorū fulgurū, vel procurandorū bonorum causa fiunt. ¶ P[arilia festa sibi observanda judicant pri[vatim ipsæ quoque puerperæ administratis [2]; u[ti pariendo ab eis quasi stabillantur [3]. Parilia festa

[[1] fructum que. [2] domi in stratis. [3] stabiliantur.]

P. 55.

. . . . Parilia . . . .] um in . . . . ¶ Publici Augures eodem jure cum ceteris Au] guribus non erant: nam cum essent Augures numero] plures, publici majestate ceteros anteibant. Ori] go vetusta, ideoque obscura: illud manifestum, ductu so] rtis deligi solitos, qui Augures publici P. R. Quiri] tium

in Auguralibus dicerentur. Captabant auspic] ia, templo cæli regionib.designato, quod lituo, qui] Quirinal appellatur, designabant, in pomœrio] extra urbem . . . .] es faci- . . . . fecisti. ¶ Picus rex pico ave utebatur, ut Verrius] ait, ob augurium, a quo sic dictus. Is regem Fat] uum, Faunū alii quem vocant, et Fatuam procrea] vit; et ex eis Latinus ortus, Trojanos summo honore] adfecit: ut etiam eorum regem fugientem Ar] givos Æneam hospitio suscepit, dedit] civitatem, junxit natam connubio. ¶ Polubrum esse exi] stimant, quam nos pelvim vocamus, cujus eadem] formula, quæ est polubri, teneturque manu sin] istra, ut ejus significatio docet. ¶ Patres appe] llantur, ex quibus senatus constat, quos initio urbis] conditæ Romulus C. delegit, et sic appellavit,] quorum consilio atque prudentia respublica ad]ministraretur atque gubernaretur; quique] agrorum partes adtribuerent tenuioribus] perinde ac liberis, ac pecunias dividerēt. Etenim] solebāt jam inde a Romulo nummis auri atque] argenti signati ultramarinis uti, id quod] publicæ, et privatæ rationes commentariorum doce] nt. ¶ Publica pondera, quibus populus Rom. uti solet,] ex ea causa Junius in . . . . dicta sic ai] t, quod duo Silli[1] P. et M.

[[1] Silii.]

P. 56.

Trib. pleb. rogarint his verbis: Ex ponderibus publicis, quib. hac tempestate populus œtier (qui) solet, uti coæquetur sedulum, ut hi [1] quadrantal vini octoginta pondo siet, congius vini decemp. is [2] sex sextari congius siet in [3] duo de quinquaginta sextari quadrantal siet vini. Sextarius æquus æquo [4] cum librario [5] siet, sex de quīq. [6] libræ in modio sient. Si quis magistratus adversus hac [7]. d. m. pondera, modiosq., vasaq. publica, modica, minora, majorave faxit, jussit ve(re) fieri, dolumve adduit, quod ea fiāt, eum quis volet magistratus multaretur [8], dum minore patri [9] familias taxat, liceto; sive quis in [10] sacrum judicare voluerit, liceto. ¶Pecuum, cum dixit M. Cato per casum genitivū, a singulari casus recti formavit, quo utebantur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitivus pluraliter geminatu. litterā, nō, quia dicīus pecus, ut pectus, eā, quæ in usu est, formam in declinationib. sequimur. ¶Præteriti senatores quondam in opprobrio non erant, quod, ut reges sibi legebant sublegebantque, quos in consilio publico haberent, ita post exactos eos, consules quoque et tribunos [11] militum consulari potestate conjunctissimos sibi quoque [12] patriciorum, et deinde plebeiorum legebant; donec Ovinia Tribunicia intervenit, qua sanctum est, ut censores ex omni ordine op-

timum quemque curiati [13] in senatū legerent; quo factum est, ut qui præteriti essent et loco moti, haberentur ignominiosi. ¶ Pro censu classis juniorum, Ser. Tullius cum dixit in descriptione centuriarum, accipi debet in censu, ut ait M. Varro in L. VI. Rerum humanarum, sicuti pro æde Castoris, pro tribunali, pro testimonio.

[[1] uti. [2] siet. [3] vini. [4] atque [5] vinario. [6] sexdecimque [7] hæc. [8] multare, uti. [9] parte. [10] im. [11] Tribuni. [12] quosque [13] curiatim.]

P. 57.

¶ Procū (patriciū) in descriptione ceassiū [1], quā fecit Ser. Tullius, significat procerū; ii enim sunt principes. Nam proci dicuntur, qui poscunt aliquā in matrimonium, Græce μνηστῆρες: est enim procare, poscere, ut cū dtr in judice cōlocando: Si aliū procas, nive eum procas, hoc est poscis; unde etiam meretrices procaces. ¶ Prærogativæ centuriæ dicuntur, ut docet Varro Rerum humanarum L. VI, quæ rus [2] Romani, qui ignorarent petitores, facilius eos animadvertere possent. Verrius probabilius judicat esse, ut cum essent designati a prærogativis, in sermonem res veniret populi de dignis indignisve, et fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda. ¶ Peculium servorum a pecore item dictum est, ut ex [3] pecunia patrumfamiliæ. ¶ Puelli per diminutionem a pueris dicti sunt. Itaque et Ennius ait: Pœni soliti s(u)os sacrificare puellos;

et Lucilius : Cumque hic tam formosus homo, ac te dignus puellus; et Plautus : Olim huic puello sese venum ducier. ¶ Præciamitatores [4] dicuntur qui Flaminib. Diali, Quirinali, Martiali antecedent[5] exclamant feriis publicis, ut homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre religiosum est. ¶ Pedum est quidem baculū incurvum, quo pastores utuntur ad comprehendendas oves aut capras, a pedibus, cujus. m. [6] etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait : At tu sume pedum. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Enni : Procede gradum proferre pedum, nitere, cessas? id ipsum jaculum [7] significari cum ait Verrius, mirari satis non possum, cum sit ordo talis, et per eum significatio aperta, gradum proferre pedum cessas? nitere. ¶ Pone, gravi sono, antiqui utebantur prologi [8] significatione. Sed præicientes vocabu-

[[1] classium [2] quo rustici. [3] et. [4] præclamitatores. [5] antecedentes. [6] meminit. [7] baculum. [8] pro loci.]

P. 58.

li. . . . .
. . . .
. . . . ¶ [Pe-
r[imit, adimit, tollit. Unde et peremptus, interfectus. ¶ P[ure lautum antiqui dicebant, aqua pura la[vatum. . . . .
iti. [. . . . . ¶ Pura vest-

im[enta sacerdotes populi Romani, cum sacrific[abant, habere soliti erant, id est, non obsita, [non fulgurata, non funesta, non maculata, ex h[ac causa . . . .
voca . . . .
tiata [. . . . . . . ¶ Proculato, pro vocato, et pro citato [etiam usurpari solet. ¶ Præfericulum vas æneum s[ine ansa appellatur, patens summum, velut pelvis, [quo ad sacrificia utebantur in sacrario Opis C[onsivæ. ¶ Patellæ, vasula parva picata, item sacris fa[ciendis apta, quæ erant forma velut capidul[a quædam. ¶ Pantices dicebant frus ventris [. . . . . appellat a quo . . . .
lus. ¶ Procincta clas[sis dicebatur exercitus ad prœlium instructus, et pa[ratus, quē Diali Flamini videre non licet: an[tiqui enim procinctum militem dixerunt, ut nunc quoque, [cum exercitus instructus est. Procincta autem [ideo, quod togis incincti ad pugnam ire solit[i fuerint. Unde et testamentaĩprocĩctufieri [dicta, quæfaciũt adpugnã ituri. ¶ Prosimu]riũ esse ait Antistius [in commẽtario Juris pontificalis, pomœrium, id est l[ocum proximum muro. Cato: Olim quidem omn[es auspicabãtur extra Avẽtinum, nunc etiã intra æ[dificia. Dictũ aũt pomœriũ quasi promœrium. Solet au[tem iis potissimum dari rus [1] pomœrii proferendi, qui [Populum Romanum

[[1] jus.]

P. 59.

agro de hostibus capto auxerunt. Antiquissimum] Romuli pomœrium Palatini montis radicibus] terminabatur. Protulit id Ser. Tullius rex. I]tem L. Cornellius Sulla dictator, imitatus, ut] videtur, Tullium regem, proferre tentavit;] sed pomœriū cū locus sit, qui fin ē urbani auspicii fa]ciat, intra agrum effatum certis regionibus terminatus,] ad captanda auspicia, quem liceat proferre,] nemo tamen Aventinū, cū pomœrium protulit, intra] mœnia inclusit; cujus rei causa illa probatur, quod] Remus in eo auspicaverit, avesq. irritas habuerit.] In sequenti autem ætate inclusum aiunt. Pomœrium] si tactum a privatis fuisset, pœna statuta erat. ¶ Po]ntificale pomœrium appellabant locum illum,] agrumque pone murum, in quo Pontifices su]a constituerent auspicia; cum aūt pomœrium profer]retur, tum Augures publicos P. R. hæc verba præire] solitos: Di tutelares urbis, pomœrium hoc ne]minus majusve faxitis; sed iis quib. terminatum ē region]ibus effereatis. Dictum autem videtur pomœrium,] veluti post mœros id est, quod esset retro et] intro muros urbis. ¶ Prōptū pro eo quod quis ære parav]it suo, videri ait positum . . . .] de cujus ære tute- . . . . prompt]um triticum in commentario tuo retulisti. At] quidam prolatum significare aiunt idem quod pro]mptum; sed proprium [1] ait id dici promptum, quod in fu]turum factum sit, cui

significationi penus contrariū]ē; cum præsertim aliud penus, aliud promptuarium] pantoleium[2] appelletur, ut est apud Plautum in Trinu]mo. ¶ Potitus servitute ab antiquis dicebatur,] qui, ut ait Labeo, servitutem servit. Tales consuetu]dines proxime Græci noris[3] sunt. eodem modo] dicebatur ab antiquis ¶Potitus hostium.¶Penus v]ocatur locus intimus in æ-

[[1] proprie. [2] panis olei vini. [3] moris.]

P. 60.

de Vestæ segetib. sæpius[1], qui certis dieb. circa Vestalia aperitur. Ii dies religiosi habentur.¶Planta oliaginea est virga foliata ex olea deplantata. ¶ Pomonal est in agro Solonio, via Ostiensi ad duodecimum lapidem deverticulum[2] a miliario octavo. ¶ Pubes et[3] qui pubem generare potest; his[4] incipit esse a quatuordecim annis : femina a duodecim viri potens, sive patiens, ut quidam putant. ¶ Prandicula antiqui dicebant, quæ nunc jentacula. ¶Prodiguæ hostiæ vocantur, ut ait Veranius, quæ consumuntur, unde homines quoq. luxuriosi, prodigi. ¶ Petronia amnis est in Tiberim perfluens, quam magistratus auspicato transeūt, cum in Campo quid agere volunt;quod genus auspici peremne vocatur;amnem autem feminine antiqui enuntiabant. ¶ Penetrale sacrificium dicitur,quod interiore parte sacrari conficitur; unde et penetralia cujusque dicuntur, et ¶Penes nos, quod in potestate nostra est. ¶ Puri,pro-

bi, profani, sui auri, dtr in manumissione sacrorū causa; ex quib. puri significat, quod in usu porco[5] non fuerit; probi, quod recte excoctū purgatumq. sit; profani, quod sacrū non sit, et quod omni religione solutū sit; sui, quod alienū nō sit. ¶ Pacionē antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus; unde et pacisci adhuc, et pacco in usu remanet. ¶ Presan.[6] . . . porca dicitur, ut ait Veranius, quæ familiæ purgandæ causa Cereri immolatur, quod pars quædam ejus sacrifici fit in conspectu mortui ejus, cujus funus instituitur. ¶ Pateram perploverc[7], in sacris cum dicitur, significat pertusam esse. ¶ Pastillum est in sacris libi genus rutundi. ¶ Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, ubi fuerit Ficana, via Ostiensi ad lapidem undecimum. ¶ Pave-

[1] sæptus. [2] deverticulo. [3] etiam. [4] is. [5] spurco. [6] præsentanea. [7] perpluere.]

P. 61.

ri frumēta dicebant antiqui, quæ de vagina non bene exibant. ¶ Paludati in libris Auguralibus significat, ut ait Veranius, armati, ornati; omnia enim militaria ornamenta, paludamenta dici. ¶ Purimenstrio esse dicuntur, qui sacrorum causa toto mense in cærimoniis sunt, id est puri sint certis diebus carendo. ¶ Prox, bona vox, velut quidam præsignificare[1], videtur, ut ait Labeo de Jure pontificio L.

XI. ¶ Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter Penates dicantur, cum patiatur proportio etiā Penas dici, ut optimas, primas, Antias. ¶ Proculiunt, promittunt ait significare Antistius de Jure pontificali L. VIIII. ¶ Popularia sacra sunt, ut ait Labeo, quæ omnes cives faciunt, nec certis familiis adtributa sunt. Fornacalia, Parilia, Laralia, porca præcidania. ¶ Pollucere merces . . . . liceat sunt far, polenta, vinum, panis fermentalis [2], ficus passa, suilla, bubula, agnina, casei, ovilla, alica, sesama, et oleum, pisces, quib. est squama, præter squarū [3], Herculi autem omnia esculenta, poculenta. ¶ Profestum est facere, tamquam profanum facere, id est quod eo die, qui dies feriarum non est, facere; vel, ut quidam dixerunt, pro eo facere velut feriæ non sint; aut id facere, quod feriis fieri non liceat; itaque diem profestum, diē sine feriis esse. ¶ Profanum est, quod fani religione non tenetur. ¶ Procubitores dicuntur feri vetites [4], qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt, ut M. Cato in eo, quem de Re militari scripsit. ¶ Properam, pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de Re militari: Tertia e fastris [5] eductio celeris prosperaq. [6] est. ¶ Pro . . . sta dolia ait dici Labeo

[[1] putant significare. [2] fermentatus. [3] scarum. [4] fere velites. [5] castris. [6] properaque.]

P. 62.

quod . . . .
r . . . .
tur . . . .
do . . . . [¶ Priveras mulieres
pr[ivatas dicebant . . . .
tur pro . . . . [¶ Pube præ-
sen[te, est populo præsente, συνεκδοχικῶς
ab[iis, qui puberes sunt, omnem populum signifi-
can[t . . . .
qua . . . .
susc . . . .
dem . . . .
deci[dit . . . .
conc . . . .
agor . . . .
eadem [. . . . . ce-
tera loc[a . . . .
fulgura s[acra . . . . ¶ Pecunia
quæ erogatur [in ludos, et spectacula, appellatur lu-
carie[1], dicta quod [e lucis captetur . . . . . .
in eodem libro . . . .
dixi[2] existimat, [cujus opinionis est et Valerius Messala in explana[tione XII. ¶ Pipulum dicebatur ploratus. ¶ Promel[lere, Verrius ait significari lituū provere[3]. [¶ Purime tetinero, positū est pro purissime tenue[ro. ¶ Publicus ager dictus, quia Augurū publicos[4] est, [ut Oscus in Veienti; is enim in usu

et jure Augurum [est. ¶ Prodicere diem est, prodere : prodictio nāq. prod[itio est, quæ, ut ait Verrius, in præsens valet. ¶ Patr[onus ab antiquis cur dictus sit, manifestum : quia [ut patres filiorum, sic hi numerari inter do[minos clientum consueverunt. ¶ P-ristina, velut prist[ina[5] : sic prior, et alia ejus modi dictita[bant, ab eo quod est prius

[[1] lucar, inde [2] dici. [3] significare litem promovere. [4] publicorum. [5] priustina.]

P. 63.

. . . .
. . . . e
. . . . s
. . . . nte
. . . . rū
. . . . qui
. . . . ¶ Præsagitio dicta est] quod præsagire est acute sentire, unde et sagæ anus d]ictæ, quæ multa sciāt, et sagaces cāes, quod fer arūcubilia] præsentiant EXPLICIT.]

LIBER XVI. SEX. POMPEI FES]TI
INCIPIT LIBER XVII. FELICI]TER

¶ Quirinus ex hac causa Romulus est appel]latus, quod curi, id est, hasta uteretur, a qua Roma]ni eo nomine Romulum appellaverunt.] ¶ Quirinalis porta, eadem quæ et Collina dicebatur,] ut le-

gimus apud antiquos scriptores; posi]tum autem unius nomen, pro alterius, reperi]tur quod ĭi]tio ita cō-junctæ fuerunt, ut unā tantum fuisse qu]asi id suffragetur; quam ideo nominari ait Collina]m Santra, proxime eam quod collis Quirinalis] est. Portam rursum Quirinalem ideo appell]ant, sive quod ea in collē Quirinalē itur, sive] quod proxime eā sacellum est Quirini; unde, ut videtur,] usurpatio facta, et duplex nomē uni eidemq. rei im]positū est. ¶Quirites, dicti Sabini a Curi dea, cui] aqua et vino sacra facere soliti erant; quos] tamen quidam [1] curis, dictos volunt, in quibus ab]his ei sacra fiant; cui opinioni Verrius adver]satur. Ab ejusdem autem deæ nomine videntur ite]m Curres [2] Sabinæ hastæ appellatæ, quibus ea gen]s armis erat potens. nunc et Sabini et Romani popu]li singulare usurpatur nomen, ut indicio est] preco, qui in funeris [3] indictivis ita pronūtiare solet:]Illius[4] Quiris leto datus.

[[1] quidam a. [2] Cures. [3] funerib. [4] Ollus.]

P. 64.

Quirites autem dicti, post fœdus a Romulo et Tatio percussum, cōmunionem, et societatem populi factam indicant. ¶ Quirinalia mense Februario dies, quo Quirini fiunt sacra. Idem Stultorum feriæ appellantur, (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curib. venientes post fœdus inter Romulum et Tatium) quod quidē [1] suorū Fornacaliū sacrorū

cognominant[2], eo potissimum * [3] rem divinam faciūt. ¶ Quirinalis collis qui nunc dicitur, olim egonus[4] appellabatur, antequam in eum commigrarent (fere) Sabinis[5] Curib. venientes post fœdus inter Romulum et Tatium ictum, a quo hanc appellationem sortitus est ; quamvis existiment quidam, quod in eo factū sit tēplū Quirino, ita dictū. ¶ Quirina Tribus à Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse. ¶ Quiritium Fossæ dicuntur, quibus Ancus Marcius circundedit urbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. et quia populi opera eas fecerat, appellavit Quiritium. ¶ Quincentum et producta prima syllaba, et per c. litteram usurpant[6] antiqui, quod postea levius visum est, ita, ut nunc dicimus, pronuntiari. ¶ Qui patres, qui conscripti vocati sunt in Curiam, quo tempore, regibus urbe expulsis, P. Valerius Cons., propter inopiam patriciorum, ex plebe adlegit in numerum senatorum C. et LX. et IIII., ut expleret numerum senatorum trecentorum, et duo genera appellaret esse[7]. ¶ Quispiam quin significet aliquis, et quæpiam aliquæ[8], similiter qui[9] alia ejusdem generis, ut dubium non est, ita (ut) unde sequens pars ejus cœperit, inveniri non potest. ¶ Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui ferehis[10] celebrantur ; qui scilicet errant tam hercule, quam quatriduo Saturnalia, et totidem

[[1] quidam. [2] cum ignorant. [3] die. [4] Agonus. [5] Sabini. [6] usurpabant. [7] appellata sunt. [8] aliqua. [9] que. [10] feriis.]

P. 65.

diebus Cōpitalia: nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra. Forma autem vocabuli ejus, exemplo multorum populorū Italicorū enuntiata est, quod post diem quintum iduum est his [1] dies festus, ut apud Tusculanos Triatrus, et Sexatrus, et Septematrus, et Faliscos Decimatrus. Minervæ autem dicatum eum diem existimant, quod eo die ædis ejus in Aventino consecrata est. ¶ Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci πένταθλον, ut indicat versus hic: Omnis æqualis vincebat quinquertio. Livius quoque ipsos athletas sic nominat: Quinquertiones preco in medium vocat. ¶ Quisquiliæ dici putantur quidquid ex arboribus minutis surculorum foliorumve cadit; velut quidquid cadiæ [2]. Cæcilius: Quisquilias volantis venti spolia memoranti modo; et Novius in Togularia: Abi, deturba te saxo, homo non quisquiliæ. Quid est? ¶ Quintipor, servile nomen frequens apud antiquos erat, a prænomine domini ductum, ut Marcipor, gripor [3]; quamvis sint, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent. ¶ Quippe significare quidni, testimonio est Ennius L. xl [4]: Quippe solent reges omnes in rebus secundis. Idem L. XVI: Quippe vetusta virum non est satis bella moveri. Item alii complures. ¶ Quianam pro quare et cur positum et [5] apud antiquos, ut Nævium in carmine Punici belli: Sum-

me deum regnator, quianam genus isti; et in Satyra: Quianā genus isti; et in Satyra: Quianā Saturnium populum pepulisti; et Ennium in L. VII: Quianam dictis nostris sententia flexa est. ¶ Quidnisi usurparise[6] antiquos testis est Afranius in Epistula: Me auctore mater abstinebis quidnisi? ¶ Quietalis[7] ab antiquis dicebatur orcus.

[[1] is. [2] cadit. [3] Caipor. [4] XI. [5] est. [6] usurpavisse. [7] Quietalus.]

P. 66.

¶ Qui[ntia prata dicta sunt a Quintio Cincinnato, qui sib[i damnato filio, venditis omnibus, quatuor jugerū agr[um trans Tiberim paraverat; quem agrum colentē sen[atus dictatorem, per viatorem, salutavit Cin[cinnatū, qui de re bene gesta acto triumpho, ad priv[ata negotia confestim rediit, deposita Dictatura pec[uariamque rem et agrariam exercens, Romanis ipsis [æmulationi fuit . . . .
uos . . . .
quod eo [. . . . . ¶ Quinctiliani Luperci appel[lati videntur a Quinctilio, qui præpositus est Lu[percis: ut a Fabio Fabiani dicti sunt; item Luperci, [quib. is præpositus fuerit. Fuisse autem Romuli [temporibus institutos utrosque, et Fabianos et Quinctili[anos, multi sunt qui existiment; quorum num[erum postea sæpe auctū fuisse, quia honoris gratia [multi Lupercis adscribebantur. ¶ Quintanam classē [ait Verrius dictā, quod in ea Ser. Tullius

rex distribut[a capitecensorū multitudine, quinque fecit cum eas ord[inavit. Hanc autem afferri causā de capite[censorū nomine; quod ii, quo censerentur, nihil præter se h[aberent suumque caput. Lucilius sic meminit : Quod . . . . adeptus. ¶ Querque[ram febrem, gravem et magnam. nam quidam querc[um dictam volunt, quod id genus arboris, cum gra[ve sit ac durum, tum etiam in ingentem evada[t altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam a[it dici, et cum horrore trementem. Santra eam ex G[ræco deducit, qui tremorem ejusmodi κάρκαρον [dicunt; unde dici etiam carcerem. Plau[tus in Frivolaria : Is mihi erat bilis querque[ra tussis. Lucilius libro . . . jactans me ut feb[ris querquera terret. Alibi : Querque[ra consequitur febris capitisque

---

P. 67.

dolores . . . .] jus
. . . . quæ
. . . quarum ex legibus quadrupli erat a]ctio
. . . . ibus
. . . . ata
. . . . oē
. . . . abant
. . . . ab eo
. . . . in
. . . . tis
. . . . q. licto-

. . . . populo . . . . cur]ia Calabra . . . .] men legum . . . . in] populi dominatu. . . . . . ¶ Quando Rex Com]itia sic [1] Fas : sic notatum esse diem in fastis i]n honorem Regis sacrorum, aiunt qui de feriis] menstruis scripserunt,quæ nonis Februarii in Curia a]Rege dicuntur,[2] eæ vero a multis scriptori]bus traditæ sunt. Nam quo die Rex in Comitium venit, ejus] pars anterior nefas habetur; contra autem fas] posterior, quia sacris peractis īde abit; quod]siquis alius pro Rege eo die in Comitio fecerit, puta Pon]tifex, tum his [3] dies totus est fastus. ¶ Quando ste]rcus delatum, fas. Eodem modo in fastis notatur di] es, qui talis est, ut ædis vestis[4] eo die purgetur, ster]cusq. in alvum [5] Capitolinum ex æde Vestæ deferatur;] cum id factum sit, tunc prætori liceat fari tria verb]a. Quæstores dicebantur, quod quærerent de reb.] capitalib.; unde qui talia quærunt, ¶ Quæstores pari]cidi appellantur, ¶ Quando cum gravi voce pro]nuntiatur, significat quod, quoniam, et est conjunctio, ut] Plautus in Menæchmis : Ideo quia] mensam, quando edo,

[[1] Comitiavit. [2] edicuntur. [3] is. [4] ædes Vestæ. [5] olivum.]

P. 68.

detergeo ; et in Pseudolo : Dabo, quando erit.—Du-

cito, quando habebis; et Ennius L. XVI : Nox quando mediis signis præcincta volabit. In XII. ¶ Quidem cum c.[1] littera ultima scribitur, idemque significat. ¶ Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, ubi reposita sunt, quæ solent boni ominis gratia in urbe condenda adhiberi, quia saxo munitus est initio in speciem quadratam. Ejus loci Ennius. m.[2] cum ait : Et quis est erat [3] Romæ regnare quadratæ. ¶ Quadrurbem Athenas Accius appellavit, quod scilicet ex IIII. urbibus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleusine, Piræeo, Sunio. ¶ Quæso, ut significat idem, quod rogo, ita quæsere ponitur ab antiquis pro quærere; ut est apud Ennium L. II : Ostia munita est, idem loca navibus pulchris Mundo [4] facit, nautisque mari quæsentibus vitam; et in Chresponte [5] : Ducit me uxorem liberorum sibi quæsendum gratia; et in Andromeda : Liberum quæsendum causa familiæ matrem tuæ. ¶ Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Græco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo et XL. capit sextarios. Plautus in Curculione : Anus hæc sitit. — Quantillum sitit? — Modica est, capit quadrantal. Et Cato contra Oppium : Vinum redemisti, prædia pro vini quadrantalibus sexaginta in pulli [6] dedisti, vinum non dedisti. ¶ Quaxare [7] ranæ dicuntur, cum vocem mittunt. ¶ Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quæstuus capiebant. Lucilius : Porro homines nequam malus ut quartarius cippos Colligere omnes. ¶ Quatenus signifi-

cat, qua fine, ut hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam; sed antiqui quatenoc [8] dicebant, ut Sci-

[[1] e. [2] meminit. [3] extiterat. [4] Munda. [5] Cresphonte. [6] publicum. [7] Quoaxare. [8] quatenos.]

P. 69.

pio Africanus in ea oratione, quam scripsit Postquam ex Africa rediit: Uti negotium natum erat, quatenoc [1] castra nostra ita munita erant, ut posses partem exercitus abducere. ¶ Quande pro quam usos esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tamen hujus [2] in primo: Juppiter, ut muro fretus magis quande manus impe[3]. . secundo: Quande tuas omnes legiones, ac popularis. Et Lucretius: Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes, Quande gravis tergaios [4], qui vera requirunt. ¶ Quā mox, significat quam cito; sed si per se ponas mox, significabit paullo post, vel postea.

¶ Quatere, suspensum et vicinum rei alicujus motum significat, non ut Verrius putat, ferire, cum id ipsum verbum concutere ex præpositione, quæ est con, et quatere sit compositum; ¶ Quassare autem est sæpe quatere. ¶ Querquetulanæ ut re [5] putantur significari nymphæ præsidentes querqueto virescenti, quod genus silvæ indicant fuisse intra portam, quæ ab eo dicta sit Querquetularia. Sed feminas antiqui, quas sciens [6] dicimus, viras appellabant. Unde

adhuc permanent virgines et viragines. ¶ Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet dativo casu, quibus, nā qui adhuc itē qui [7] facit, ut isti istis, illi illis. ¶ Qui hoc censetis, illuc transite; qui alia omnia, in hanc partem. His verbis præit ominis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis. ¶ Quot servi, tot hostes, in proverbio est, de quo Sinnius Capito existimat errorem hominib. intervenisse præpostere, plurimis enuntiantibus; vero enim similius esse dictum initio, Quot hostis, tot servi, tot [8] captivi fere ad servitutem adducebantur. Unde etiam mancipia, nec

[[1] quatenos. [2] tum, Ennius, vel, tum et Livius. [3] manu sui. Idem in. [4] inter Graios. [5] viræ. [6] sagas nos. [7] quis. [8] quod.]

P. 70.

san . . . .
ser . . . .
epti . . . .
ruti . . . .
gia . . . .
turbat . . . .
rent . . . .
uncia . . . .
Sinn[ius Capito . . . .
ut perh[ibent . . . . be-
nificæ [virtutis . . . .
omnibus [. . . . . an-

cillæ . . . .
omnis un . . . .
me part [. . . . . re-
gula, sed v . . . .
s altius fixa . . . .
ferendum qui . . . .
¶Quōiā significat[nō solū id quod quia, ut ait Verrius, apud antiquos, [sed etiam id quod postquam, hac scilicet de causa, quod [Græcum ἐπεὶ [1] utriusque signification[em optinet. ¶ Quod significat etiam aliquid, præ[terquā quod in usu fere ē, et Græci dicunt τὶ. ¶ Quin[quennales Censores appellabātur, qui lustrū cō[derēt quīto quoq. anno, a quo nomīari cœptos. ¶ Quin[que genera signorum observabant Augures publici, [ex cœlo, ex avibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex [diris, ut est in Auguralibus. ¶ Rufuli Tribuni mil[itum appellabantur, quos Consul faciebat, n[on populus: de quorum jure, quod Rutilius Rufus leg[ē tulerat, qua eis cavebatur multis modis: sic enim eleva[verant eorum jus, ac tunc elevabant, qui populi suffra[gio creabantur: Rufuli a cognomine Rutili, a[c post Rutili appellati sunt.

[1] [ὅτι.]

P. 71.

. . . . nas-
. . . . æ
. . . . Nævi-
us . . . .] uit

. . . . ad
. . . . esen-
. . . . Ru]ctare, non ructari, dicendum ait Verrius,] ut pro
. . . . os igi-
tur . . . .] scrib.
. . . . Valerius Fl]accus
Videres alios Ructa]re, ac respuere pulcherrima superbia. .] M. Cicero tamen in libro II. Philippicarum,] ructaretur dixit . ¶ Respersum, vinum si]gnificat apud antiquos, quia in sacris no]vendialibus vino mortui sepulchrum s]pargebatur.
. . . .] ¶ Romani videntur ab initio nulla usi esse] artificum opera, sed ubi primum ludos facere c]œperunt, tunc asciti artifices ab Etruscis ci]vitatibus fuerunt : sero autem ludi] omnes, qui nunc a Romanis celebrari solent,] sunt instituti. Quidam primos ponunt Rom]anos. Alii aiunt Megalenses, id est Matris] Magnæ, ac populares Cereris. Alii aiunt] in conferendis equis Trojam lusitasse pueros] Romanos. Alii institutum, ut luderent e]quitando, jactu, saltu, cursu, festis Pa]lilibus, parib. que etiam ut ludicræ certationes a] ludentibus fierent. ¶ Rubidus panis appellat]ur parum coctus, cum rubro colore, rubefactus.] Plautus in Casina : In furnum condit]o, atque ibi torreto pro pane rubido. It]em scorteæ ampullæ

P. 72.

vetustate rugosæ, et coloris ejusdem, rubidæ dici solent. ¶ Romanam portam vulgus appellat, ubi ex epistylio defluit aqua, qui locus ab antiquis appellari solitus est Statuæ Ciciæ, quod in eo fuit sepulcrum ejus familiæ. Sed porta Romana instituta est a Romulo infimo [1] clivo Victoriæ, qui locus gradibus in quadram formatus est. Appellata autem Romana a Sabinis præcipue quod ea proximus aditus erat Romam. ¶ Rutabulum est, quo rustici in proruendo igne, panis coquendi gratia. *[2] Novius in Pico : Quid ego facerem otiosi [3] ? Rodebam rutabulum. Navius [4] obscenam viri partem describens : Vel quæ sperat se nupturam viri [5] adolescentulos [6], ea licet senile tractet retritum rutabulum. ¶ Ruta cæsa dicuntur, quæ venditor possessionis, sui usus gratia concidit, ruendoq. contraxit [7]. ¶ Rutilium [8] rufum significat, cujus coloris studiosæ etiam antiquæ mulieres fuerunt, unde traxerunt cognomina rutilias [9], ut indicat frequenter Afranius. ¶ Rutrum tenentis juvenis est effigies in Capitolio ephebi, more Græcorum harenam ruentis, exercitationis gratia. Quod signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia suppellectilis regiæ Romam deportavit. ¶ Rutundam ædem Vestæ Numa Pompilius, rex Romanorum, consecrasse vi-

detur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit, eamque pilæ forma esse, ut sui simili templo dea coleretur. ¶ Ruscum est, ut ait Verrius, amplius paullo herba et exiruis [10] virgultis fructibusque [11], non dissimile junco, cujus coloris reb. uti mulieres solitæ [12], commemorat Cato Origi-

[[1] in imo. [2] utuntur. [3] otiosus? [4] Nævius. [5] viro. [6] adolescentulo. [7] extraxit. [8] Rutilius, vel, Rutilus. [9] Rutilæ [10] exilius. [11] fruticibusque. [12] solitus.]

P. 73.

num l. VII: Mulieres opertæ auro, purpuraque; ars [1] inhæret diadema, coronas aureas ruscea facile [2], galbeos [3] lineas, pelles, redimicula. ¶ Rupitias in XII significat damnum dederit [4]. ¶ Rodus, vel, raudus, significat rem rudem et imperfectam. Nam saxum quoque raudus appellant poetæ, ut Accius in Melanippo [5]: Constituit [6], cognovit, sensit [7] conlocat sese in locum celsum. Hinc manibus rapere roudus [8] saxeum grandem et gravem. Et in Chrysippo: Neque quisquam à telis vacuus, sed uti cuiq. obviam [9] fuerat, ferrum saxio rudem [10]. Vulgus quidem in usu habuit, non modo pro ære imperfecto, ut Lucilius, cum ait: Plumbi paxillum [11] rodus liniq. matexam [12]; sed etiam pro signato, quia in mācipando, cum dicitur, Ruduscula libram ferito, asse tangitur libra. Cincius de Verbis priscis sic ait:

Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum : sic æs infectum rudusculum. Apud ædem Apollinis æs conflatum jacuit ; id adrudus appellabant. In æstimatione Censoria æs infectum rudus appellatur. ¶ Rudiarii ab eodem dicuntur, qui saga nova poliunt. Hominem imperitum ¶ Rudem dicimus. ¶ Rudentes restes nauticæ, et asini, cum voces mittunt. ¶ Ruspari est quærere cribro [13], ut hoc versu indicatur : Et ego ibo, ut latebras ruspans rimarem optimas. ¶ Rustica vinalia appellantur mense Augusto XIII kal. Sept. Jovis dies festus, quia Latini bellum gerentes adversus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicaverunt; eodem autē die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum Maximum, alterū in luci libitia densi [14], quia impius [15] Deæ tutela sunt horti. ¶ Rustum ex rubus

[[1] auri. [2] facie. [3] galbeas. [4] dederis. [5] Menalippo. [6] constitit. [7] sensim. [8] rodus. [9] obvium. [10] saxum rodum. [11] pauxillum. [12] metaxam. [13] crebro. [14] Luco Libitinensi. [15] in ipsius.]

P. 74.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . .
. . . .

P. 75.

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

P. 76.

ubi incubare posset auspicii repetendi causa. ¶ Rogatio est, cū populus consulitur de uno plurib.ve hominibus, quod nō ad omnis pertineat, et de una plurib.ve reb. de quib. non omnib. sanciatur; nā, quod in omnes homines resve populus scivit, lex appellatur. Itaq., Gallus Aelius ait, inter legem et rogationem hoc interest: rogatio est genus legis; quæ lex, non continuo ea rogatio est. *[1] non potest non esse lex, si modo justis comitiis rogata est. ¶ Romulum quidam a ficu Ruminali, alii, quod lupæ ruma nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt; quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem ejus, appellatos. Romam appellatam esse Cephalon Gergithius, qui de adventu Æneæ in Italiam videtur conscribsisse, ait ab homine quodam comite Æneæ: eum enim occupato monte, qui nunc Palatius[2]

dicitur, urbem condidisse atq. eam Rhomam nominasse. Apollodorus in Euxenide ait, Ænea, et Lavinia natos Mayllem, Mulum Rhomumque, atque ab Rhomo urbi tractum nomen. Alcimus ait, Tyrrhenia Æneæ natum filium Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Æneæ neptem, cujus filius nomine Rhodius[3] condiderit urbem Romam. Antigonus Italicæ historiæ scribtor ait, Rhomum quendam nomine, Jove conceptum, urbem condidisse in Palatio Romæ, eique dedisse nomen. Historiæ Cumanæ compositor, Athenis quosdam profectos Sicyonem Thespiadasq.[4], ex quib. porro civitatib. ob inopiam domiciliorum compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigines, quorum subjecti qui fuerint Cæximparum viri, unicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellavisse a viribus regentis Valentiam: quod no-

[[1] Rogatio. [2] Palatinus, vel, Palatium. [3] Rhomus. [4] Thespiasq.]

P. 77.

men adventu Evādri Æneæque in Italiam cum magna Græce loquentiū copia interpretatū, dici cœptum Rhomen. Agathocles Cyzicenarū rerum conscribtor, ait, vaticinio Heleni impulsum Ænean, Italiam petivisse portantem suam secum neptem, Ascani filiam, nomine Rhomē, eamq., ut Italia sint Phryges potiti, et his [1]

regionibus maxime, quæ nunc sunt vicinæ urbi, prima[2] omnium consecrasse in Palatio Fidei templum, in quo monte postea cum conderetur urbs, visam esse justā vocabuli Rōæ nominis causā, eā, quæ priore, unde ea locum dedicavisset Fidei. Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Ænean sepultum in urbe Berecynthia proxime flumen Nolon, atq. ex ejus progenie quendam nomine Rhomum venisse in Italiam, et urbem Romam nominatam condidisse. Caltinus[3] Agathoclis Siculi qui res gestas conscribsit, arbitratur e manu Trojanorum fugientiū Ilio capto, cuidam fuisse nomē Latino, eumq. habuisse conjugem Rhomam, a quo, ut Italia sit potitus, urbem condiderit, quam Rhomam appellavisse. Lembus, qui appellatur Heraclides, existimat, revertentibus ab Ilio Achivis, quendam[4] tempestate dejectos in Italiæ regiones, secutos Tiberis decursum pervenisse, ubi nunc sit Roma, ibique propter tædium navigationis, impulsas captivas auctoritate virginis cujusdam tempestivæ nomine Rhomes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi urbem conditam ab his, et potissimum ejus nomine eam appellatam, a cujus consilio eas sedes sibi firmavissent. Galitas scribit, cum post obitum Æneæ imperium Italiæ pervenisset ad Latinū Telemachi Circesq. filium, hisque[5] ex Rome suscepisset filios Romum Romulumque, urbi conditæ in Palatio causam fuisse appellandæ potissimum Rho-

[[1] in iis. [2] primam. [3] Callias. [4] quosdam. [5] isque.]

P. 78.

mæ. [Diocles Peparethius ait Iliam, Numitoris A[lbani regis filiam, gemellos edidisse, quos in i[ma Tiberis ripa a Faustulo, regio ministro, exp[ositos juxta ficum appellatam postea a Rom[ulo Ruminalem, sic jacentes lupam lac[tasse, et picum Martium nutrisse; post, repertos [Accam Larentiam, Faustuli uxorem, educasse. Pler[ique tamen, conscio, et alimenta præbente Numito[re, nutritos aiunt, quod Ilia ex Marte se pepe[risse eos asseverabat, ac secreto litteris, omni deni[que liberali disciplina Gabiis institutos atque [excultos fuisse; atque ita in musicis primam p[ueritiam traduxisse, cum inter æquales omnes pr[æstarent corporis proceritate et forma, nomin [atos, alterũ Romulũ, Remum alterũ. Eos ubi ex compre[ssu Iliæ natos se cognoverint, et quod expositos in [ripa Tiberis lupa lactaverit præbens rumam, monte[vicino descẽdẽs, et quod reperti a Faustulo sunt educa[ti, Romulusque et Remus a ruma nominati poti[ssimum; præterea, cum, quo patre essent procreati, [intellexerint, Numitori avo primum restituisse reg[num, deinde de urbe condenda per auguria decre[visse, uter eam conderet, nominaretq., ac Deorum [manifesta approbatione, Romulum urbem con[didisse, eamque nominasse Romam potius, quam Romu[lam de de suo nomine, ut ampliore vocabuli signifi[catione prosperiora patriæ

suæ ominaretur. [Romam antea Romulam appellatam Terentius quidem [Varro fuisse ait ab Romulo; deinde detortam voca[lem, detritasque literas fuisse credibile. Ceterum cau[sam ejus appellationis invenisse ait Verrius [vetitam esse publicari. ¶ Romanam portam ante[a Romulam vocitatam ferunt, quæ fuerit [ab Roma appellata.

P. 79.

¶ Romuliam Tribum appellatam ait Dio]nysius ab Romulo, quod in agro ab eo] capto de Veientibus populis, ea Tribus cen]sebatur. Terentius Varro dictam ait, quod pro]xima Romæ esset . . . .] quæ
. . . . c]uidam
. . . . ep
. . . . ruma, id est,] mamma
. . . . Cap-
itolio . . . .]nium
. . . . de
. . . . quæ
. . . . requisi-
. . . . ap]pellatam
. . . . est quæ
. . . . ¶ Rumex
genus teli simile spari Gallici, cujus]. m. Lucilius: Tum spara, tum rumices portantur,] tragula porro. ¶ Rumitant significat rumigera]nt, ut Næ-

vius : Simul alius aliunde rum]itant inter se [1]. ¶ Ruminalem ficum appel]latam, ait Varro prope Curiam sub Veter]ibus, quod sub ea arbore lupa rumam dederit] Remo et Romulo, id est, mammam. Mamm]a autem rumis dicitur; unde rustici hædos lactent]es subrumios vocant, qui adhuc sub mãmis habentur.] Alibi [2] autẽ sunt qui putent, quod sub ea pecus] ruminari solitum esset. ¶ Rumen est pars colli,] qua esca devoratur, unde rumare dicebant,] quod nunc ruminare. ¶ Rumentum in Augur]alib. significare videtur interruptio abrupti]ove : Dum verba ancilib. movendis præit, si int]erim vis [3] canerit, tum æque atque auspici]o augurio rumentum estod. ¶ Rhegium signifi]care oportere ait

[[1] sese. [2] alii. [3] avis.]

P. 80.

Verrius id municipium, quod in freto e regno [1] Siciliæ est, quoniã id dictũ est a rũpendo, quod est Græce ῥαταιαι [2], eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina ubi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. ¶ Rhõdesicadionque [3] cum dixit Lucilius, quo nomina riparum [4] posuit, tam infestum sibi corpus et valitudinem referens, quam levis sed [5] saluti navigantium. ¶ Rhinocerotẽ quidam esse aiunt bovẽ Ægyptium. ¶ Redemptores proprie, atque antiqua consuetudine dicebantur, qui cum quid publice faciendum

ut[6] præbendum condixerant[7], effecerantque, tum demum pecunias accipiebant; nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. At hi nunc dicuntur redēptores, qui quid conduxerunt præbendum utendumq ¶ Redibiturtū[8] id proprie dtr, quod redditū ē, īprobatūq. et[9] qui dedit, idēque rursus coactus est habere id, quod ante habuit. ¶ Rediviam quidam, alii reluvium appellant, cum circa unguis cutis se resolvit, quia ruere[10] est solvere. Titinius in Setina: Lassitudo conservum rediviæ et flagri; et Livi.: Scabra in legendo, reduviosave offendens. ¶ Redhostire referre gratiam. Navius[11] in Lupo: Vel Veiens regem salutant jubæ[12] Albanū mulium[13], comitem senem sapientem contra redhostis Menalus. Et Accius in Amphitryone: Cedo ecquid te redhostititum[14], cum eas sem objectet[15] facilius. Nā et hostire, pro æquare posuerunt. Ennius in Cresphonte: Audis atque auditis hostimentum adjungito; et in Hectoris Lytris: Quæ mea cominus machæra atque hasta hospius[16] manu. Et Pacuvius in Teucro: Nisi coerceo protervitates, atque hostio ferociam. ¶ Redātruare[17] dicitur in Saliorū exultationibus, cū præsul ampiruavit[18], quod est, motus edidit, ei[19] referuntur invicem iidem motus. Lucilius: Præsul

[[1] regione. [2] ῥῆξαι. [3] Rhondon Icadionque. [4] cognomina piratarum. [5] illa esset. [6] aut. [7] conduxerant. [8] Redibitum [9] ei. [10] luere. [11] Novius. [12] salvere jubet. [13] Amulium. [14] redhostitum. [15] cum in ea se oblectet. [16] hostiris. [17] Redamptruare. [18] amptruavit. [19] et.]

P. 81.

ut amptruet, inde vulgus redamplavit [1]. At Pacuvius: Proærtrēda [2] gratia. Simul cū videā Graios nihil mediocriter redamptruare [3], opibusque summis persequi. ¶ Redivivū est ex vetusto renovatum. Cicero L.I. [4] in Verrē: Utrum existimatis minus operis esse, unam columnam efficere ab integro novam, nullo lapide redivivo. ¶ Redarguisse [5] per e. litterā Scipio Aphricanus, Pauli filius, dicitur enuntiasse, ut idem etiam pertisum, cujus .m. Lucilius, cum ait: Quo facetior videare, et scire plus quam ceteri, pertisum hominē, non pertæsum dicere ferū [6]. Nam genus *. ¶ Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime utuntur ornatus causa. ¶ Reus nunc dicitur, qui causam dicit: et itē qui quid promisit sponditve, ac debet. At Gallus Ælius Li. II. Significationum verborū quæ ad jus pertinent, ait: Reus est, qui cum altero litem contestatam habet, sive his [7] egit, sive cum eo actum est. ¶ Reus stipulando ē idē, qui stipulator dicitur; quippe suo nomine ab alteroquib. populatus [8] est, nonhis [9] qui alteri adstipulatus est. ¶ Reus promittendo est, qui suo nomine alteri quid prōisit, qui [10] pro altero quid prōisit. At Capito Actus [11] in eadē quidē opinione est, sed exemplo adjuvat interpretationem. Numa [12] in secunda tabula, secūda lege, in qua scriptū est: Quod horū fuit unū [13] judici arbitrove, reove, eo die diffensus [14] esto. Nunc uterq. actorū reiquæ [15] in judicio me [16] vocatur,

itemque accusator de vi accitur [17] more vetere, et consuetudine antiqua. ¶ Rivus vulgo appellatur tenuis fluor aquæ, non spe consiliove [18] factus, verum naturali suo impetu; sed hi [19] rivi dicuntur, qui manu facti sunt, sive super terram fossa, sive super [20] specu, cujus vocabuli origo ex Græco pendet. ¶ Repanda [21] locantur Pompina [22] flumi-

[[1] redamptruavit. [2] Promerenda. [3] redamptruare. [4] III. [5] Redarguesse. [6] ferunt. [7] is. [8] qui stipulatus. [9] is. [10] quive. [11] Ateius. [12] Nam. [13] vitium. [14] dies diffissus. [15] actor reusque. [16] rei. [17] de via citu. [18] specu inciliove. [19] ii. [20] subter. [21] Retanda. [22] Pomptina.]

P. 82.

n[a, id est, purganda: retæ enim vocantur arbores, quæ a[ut ex ripis fluminum eminent, aut in alveis extant. ¶ Rit[us est mos, vel consuetudo. ¶ Rite autem bene a[c recte significat . . . .
istic. [Plautus Menæchmis: Certe hæc mulier canterino [ritu astans somniat . . . .
homi . . . .
ina . . . .
telo . . . .
alio [. . . . . facit mentionem [. . . . . telorum [. . . . . solitum est . . . .
remo [. . . . . ¶ Retractare est rursus tractare. ¶ Ra[bidus a rabie dictus, qui morbus caninus est.

Catullus [de Berecynthia et Atti : Abit in quiete molli rabidus [furor animi. ¶ Ravi coloris, ravistelli appellantur [a Plauto, qui sunt inter flavos et cæsios, ravo sub con-[1] . . . .
quod genus hominum [pessimum est. Idem in Epidico: Sed quis hæc est [muliercula, et ille ravistellus, qui venit. ¶ Rates [vocantur tigna inter se colligata, quæ per aquam agan[tur : quo quidem vocabulo interdum etiam na[ves ipsæ significantur. Afranius in Epistula [. . . . . . . Vento perculsam ratem. It[em eodem nomine significarint[2] etiam re[mos. Attius in Neoptolemo, Atque ego rep[ercutio ratibus mare; et alio loco : Sed jam [propellunt cæruleum rates salum. ¶ Radere g[enas vetitum est in lege XII., id est, unguib. [scindere. ¶ Rabula dicitur in multis intus[3] neg[otiis, paratusq. ad radendum quid auferendumq.; [vel est ita dictus, quia acrior sit in neg[otiis agendis, et quasi rabiosus.

[[1] colore. [2] significarunt. [3] intentus.]

P. 83.

. . . .

¶ Rodusculana porta videtur appellata, qu]od rudis et impolita sit relicta; vel quia æ]re vincta fuit; nā æs, ut Varro ait in libro Antiqui]tatum, raudus dicebatur : atque ex eo dici in man]cipa-

ndo : Raudusculo libram ferito. ¶ Runa genus] teli. Ennius : Runata recedit, id est, pilata. Est] genus etiam . . . .] enim . . . . m, atque . . . . quod] veneno tingebant . . . .] us. M. . . . . Val]erio . . . . . ¶ Rasores antiqui fidicines appel]labant, qui, ut ait Verrius, ita appellati vid]entur, quia radere ictu chordas videantur] artificio quodam. ¶ Ratitum quadrantem] Tarquitius in libro, quem inscribsit de. . .i] et Oppius [1] Aurelius, dictum putant, quod] in eo, et triente, ratis fuerit effigies,] ut navis in asse, a qua quidem re appellatum] quoque ratitum dicunt. Meminit trientis] ratiti Antonius, qui ratitos ex hac causa dici] trientes putat, quod ratis appellatio tertiæ parti]s assis sit, quintæ autem, aut alius partis] in illa sic [2], sed secundum numerum, ut sex]tans; nec hac re ratem dici solere, nisi de terna :] ac legionum unam [3] unam ratem triente sig]nificat, quod hi penderentur trientes, cum ra]tio cum his putaretur, quibus solvendæ res ess]ent. ¶ Ravim antiqui pro raucitate dicebant.] Plautus : Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus.]Item : Experiuravi [4] hercle omnia ad raucam rav]im; et in Artemone:Et . . . . Cæcilius] in Hypobolimæo : Prius ad ravim poscaris,quā placen]tam feceris.¶Ratus sum,

[[1] Opilius. [2] nulla sit. [3] legibus Numæ. [4] Expurgabo.]

P. 84.

significat putavi; sed alioqui pro firmo, certo, ponitur ratus, et ratū. Ennius: Occidūtur, ubi potitur ratus Romulus prædam. Et Accius in Menalippo: Neque ratū est, quod dicas, neq. quæ agitas, dicendi est locus. ¶ R. duobus in cōplurib. orationib. cum de actis disserti cujus etiā [1] perscribi solet, id est, Rationū Relatarum quod his [2] tabulis docentur judices, quæ publice data, atq. accepta sint. ¶ Raviliæ [3] a ravis oculis, quemadmodum a cæsiis cæsullæ. ¶ Ratumena porta a nomine ejus appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor, clarusci [4] generis juvenis vehis [5] consternatis equis excussus Romæ periit, qui equi feruntur non ante constitisse, quam pervenirent in Capitolium, conspectumq. fictilium quadrigarum quæ erant in fastigio Jovis templi, quas faciendas locaverant Romani vegenti [6] cuidam artis figulinæ prudenti; quæ bello sunt reciperatæ: quia in fornace adeo creverant, ut eximi nequirent; idque prodigium portendere videbatur, in qua civitate eæ fuissent, omnium eam futuram potentissimam. ¶ Reciperatio est, ut ait Gallus Aelius, cum inter populum, et reges, nationesque et civitates peregrinas lex convenit, quomodo per reciperatores reddantur res reciperenturque, resq. privatas inter se persequantur. ¶ Reciprocare pro ultro, citroq. poscere usi sunt antiqui, quia procare est poscere. Pacuvius in Teucro: Rapido, reciproco, percito, augusto,

citare, rectem, reciprocare. unde eq. gremiis subjectare, adfigere. Plautus in Astraba: Quasi tollenono[7], aut pilum Græcum reciproceis plana via. ¶ Recellere, reclinare, et excellere, in altum extollere. ¶ Recinium, omne vestimentum quadratum, hi[8] qui XII. interpretati sunt, esse dixerunt vir toga[9] * mulieres utebantur, prætextum[10] clavo purpureo.

[[1] disseritur cujuspiam. [2] iis. [3] Ravillæ. [4] Etrusci. [5] Veiis. [6] Veienti. [7] tollenonem. [8] ii. [9] virilem togam, qua. [10] prætextam.]

P. 85.

unde reciniati mimi planipedes; quam rem diligenter exsequitur Santra L. II. de Antiquitate verborum. ¶ Reconductæ[1] fecerit[2] et condere urbem, facere, ædificare, ut Cincius testatur in libro de Verbis priscis. ¶ Ricæ, et riculæ vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta. Grane[3] quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur. ¶ Rectæ appellantur vestimenta virilia, quæ patres liberis suis conficienda curant, ominis causa, ita usurpata, q. a stantibus et in altitudinem texuntur. ¶ Remancipatam Gallus Aelius esse ait, quæ mancipata sit ab eo, cui in manum convenerit. ¶ Rienes quos nos vocamus, antiqui nefrundines appellabant, quia Græci νεφροὺς eos vocant. Plautus in Satyrione: Male tibi evenisse video;

glaber erat tamquam rien. ¶ Refriva fabra[4] dtr, via[5] ait Cincius quoq., quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicii causa, quasi revocant[6] fruges, ut domum datantes tevirtico[7] ad rem divinam faciendam. Ælius dubitat, an ea sit, quæ prolata in segetem domum referatur, an quæ refrigatur, quod est torreatur. Sed opinionem Cinci adjuvat, quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur refriva. ¶ Remeare, redire: ut cōmeare, ultro citro[8] ire; unde commeatus dari dicitur, id est, tēpus, quo ire, redire cum[9] possit. Afranius ut in ea mancipato: [10] Vetuit me sine mercede prosum paucius[11] remeare in ludum. ¶ Remeligens[12] et remoræ memorando[13] dictæ sunt in[14] Plauto in Patina: Nam quid illæ nūc tam divinitus[15] remorantur remeligines; ab Afranio in Prodito: remeligo a Laribus missa sum hanc[16], quæ cursum

[[1] Reconderit. [2] refecerit. [3] Granius. [4] faba, [5] ut. [6] revocent. [7] e tritico. [8] citroq. [9] redireq. [10] in Emancipato. [11] Paccius, vel, Paucius. [12] Remeligenes. [13] a morando. [14] a. [15] tamdiu intus. [16] huc.]

P. 86.

cohib[eam navis. ¶ Remora alias tarditas nominan[tur[1], ab eo quod morā facit. Plautus Trininno[2]: [Quæ in rebus multis obstant, odiosæq. su[nt, remoramque faciunt rei privatæ et publi[cæ. Lucilius. Quænam vox ex te resonans

meo gr[adu remoram facit. ¶ Remurinus ager dictus, [quia possessus est a Remo; et habitatio Remi Remu[ria item in Aventino dicta : nam que Aventinū,[inquo habitaret,elegisse Remū dicunt. Unde vocitatam [aiunt Remuriam, locum in summo Aventino, ubi de urb[e condenda fuerat auspicatus. Alias ¶ Remorum[3] qu[ondam eum locum appellatum fuisse . . testis est [. . . . . ¶ Remores item in usp[icio[4] aves dicuntur, quæ acturum aliquid remora[ri compellunt . . . . ¶ Rimari, quære[re valde, ut in rimis quoq. . . . . qui te rima[tur . . . . Ennius Li. XI . . . . viriq. ¶ Re[millum dicitur, quasi repandum . . Lucilius Suda . . . . remilium et Afra[nius in . . . . coxendice pergam [. . . . . ¶ Remorbescat En[nius posuisse videtur, pro in morbum recidat. ¶ Re[futare significat redarguere. Pacuvius in Hem[iona[5] . . . . quas gloria et . . . . rictas humanum [. . compositum a fando, versa a. litera in u., [ut item in caludo factum est, a quo recludere. ¶ Re[nanciscitur, Verrius quidem significare ait rep[rehendit Unde adhuc nos dicimus nanciscitur;[et nactus, id est, adeptus. ¶ Reor, existimo, et quæc[unq. ab eo declinantur, quorum passiva aucto[ritas est. ¶ Remul-

[[1] nominatur. [2] Trinumo. [3] Remorium, vel, Remonium. [4] auspicio. [5] Hermiona.]

P. 87.

co est, cum scaphæ remis navis magn]a trahitur. ¶ Rigidum et præter modum frigidum si]gnificat, et durum . . . . ugido [1]
. . . . rigido
. . . . rigi]do ferro
. . ¶ Regifugium dies notatur in Fastis] VI kal. Martias, ut ait Verrius, ita dict]us, quia eo die rex Tarquinius Roma fugerit;] quod falsum esse arguit Cincius in libro Fastorum,] et Tullius [2] de Feriis, qui Saliares virgines et] Salios adesse dicunt Regi sacrorum, cum facit sacri]ficium in Comitio, quo facto statim fugit; quod verū cog]noverit esse, qui legerit in Fastis dies tales, qua]les notantur sic. Q. REX. C. F. id est], Quando Rex Comitiavit, Fas; id est, ad comitium it]at: his enim tantum feriis Regi sacrorum in Comitium,] nec in aliis ire licet; qui mos videtur ascitus ex E]truria. Regifugium item dies notatur in Fastis,] kal. Juniis, qui dies, quia totus nefastus non est,] legi debet cum nota N'. non N. quod ille dies sit] e nefasto fastus. ¶ Regia dicta, quod sacrorū causa tā]quā in fanū a Pontifice convocati, in eam convenirent;] aut quod in ea sacra a Rege sacrificulo erant sol]ita usurpari.

¶ Regiæ feriæ dictæ videntur, q]uæ fiunt fori, conventus et nundinarum causa, in] civitate aliquem per sacerdotem, qui sit regia maj]estate; sed non semper ob hanc unā causam tant]um, qui [3] homini talis majestatis cura datur etiā, cū expiatio] ictus fulguris fit,

aut in procurando portento simi]li, quo Regiæ feriæ fieri etiam solitæ sunt. ¶ R]eglescit, cum dixit Plautus, significat crescit, ho]c versu : vix supersum dolori, qui in dies, va]e misero mihi ac perdito, reglescit magis magisque]. Inde etiam glires

[[1] rigido. [2] Iulius. [3] quia.]

P. 88.

dicti videntur, quibus corpus pinguitudine adcrescit. ¶Reapse est reipsa. Pacuvius in Armorum judicio : Si non est ingratum reapse quod feci bene. ¶Regimen pro regimento usurpant poetæ. Ennius L. XVI : Primus senex bradyn (in) regimen belliq. peritus. ¶ Relegati dicuntur proprie, quib. ignominiæ, aut pœnæ causa necesse est ab urbe Roma, aliove quo loco abesse lege, Senatuique consulto, aut edicto magistratus, ut etiam Ælius Gallus indicat. ¶ Religiosus est non modo Deorum sanctitatem magni æstimans, sed etiam officiosus adversus homines ; dies autem religiosi, quib., nisi quod necesse est, nefas habetur facere : quales sunt sex et triginta Atri qui appellantur, et alii senes[1], atq. hi[2], quib. mundus patet. * [3] esse Gallus Aelius, quod homini ita facere non liceat, ut si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere, quo in genere sunt hæc : in ædem Bonæ Deæ virum introire ; adversus mysticæ [4] legem ad populum ferre die nefasto apud Prætorem lege

agere. Inter sacrū autem, et sanctū, et religiosum differentias bellissime refert. ¶ Sacrum ædificium, cōsecratū deo. ¶ Sāctū murū, qui sit circūoppidū. ¶ Religiosum sepulcrum, ubi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. Sed ita portione quadam et temporibus eadem videri posse, siquidem quod sacrum est, idem lege aut instituto majorum sanctum esse putant [5], violari id sine pœna non possit. Idem religiosum quoque esse, qui non jam [6] sit aliquid, quod ibi homini facere non liceat; quod si faciat, adversus deorum voluntatem videatur facere. Similiter de muro et sepulcro debere observari, ut eadem

[[1] et Alliensis. [2] ii. [3] Religiosum ait. [4] auspicia. [5] putat, ut. [6] quoniam.]

P. 89.

et sacra, et sancta, et religiosa fiant; sed quo [1] modo, quod [2] supra expositū est, cum de sacro diximus. ¶ Repotia postridie nuptias apud novum maritum cenatur, quia quasi reficitur potatio. Pacuvius in Iliona: Ab eo depulsum mamma pædagogandum accipit appot. . talis [3] libet. ¶ Repagula sunt, ut Verrius ait, quæ patefaciundi gratia (qua) ita figuntur, ut ex contrario quæ oppanguntur. Cicero in Verrem L. IV: Postea convolsis repagulis, effractisque valvis, demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur. Quæ poetæ

interdum repages appellant. ¶ Repudium Verrius ait dictum, quod sit ob rem pudendam. Accius : Repudio ejecta ab Argis jam dudum exsulo. ¶ Repedare, recedere. Pacuvius : Paulum recede [4], gnate, a vestibulo gradum. ¶ Repastinari ager is dicitur, ut Verrius existimat, cujus natum [5] mutatur fodiendo, cum aut silvester ex quo dicatur [6], aut lapis mollitur frangendo, ut fiat pascui [7], vel pecoribus herba, vel hominibus satione. Cato in ea, quam scribit de Suis virtutibus contra Thermum : Ego jam a principio in parsimonia, atque in duritia, atque industria omnem adolescentiam meam abstinui [8], agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato : Repastina serati senex [9], fugis. ¶ Reluere, resolvere, repignerare. Cæcilius in Carine : Ut aurum et vestem, quod matris fuit, reluat, quod viva ipsi [10] opposuit pignori. ¶ Resignare, antiqui pro rescribere ponebant, ut adhuc subsignare dicimus pro subscribere. Cato de Spoliis, ne figerentur, nisi quæ de

[[1] eo. [2] quo. [3] repotialis. [4] repeda. [5] natura. [6] excodicatur. [7] pascuus. [8] obtinui. [9] Repastinare sero tu, senex. [10] ipsa.]

P. 90.

ho[stibus capta essent : Sed tum ubi indivisi sunt, rev[ertantur resignatis vectigalibus . . . . .

nar . . . .
requi . . . .
alia a . . . .
quod n . . . .
reb . . . .
indi . . . .
tertium . . . .
ranorum . . . .
positi . . . .
nisi a . . . .
vocabu . . . .
cretum . . . . ¶ Resulta[re , sæpe resilire. ¶ Restibilis ager dicitur, qui bie[nnio continuo seritur farreo spico, id est arist[ato; quod ne fiat, solent qui prædia locant, excip[ere. ¶ Reses et residuus dtr ignavus, quia residet. Accius [in . . . . Odi residuos, sumn[o deditos, atque inertes. Afranius in Rosa : Prætere[a resides multi . . . .
Pacuvius in Arm[orum judicio . . . .
Tuq. te desider[e mavis residem, at contra nos hic esse in [labore . . . .
¶ Resecrare, reso[lvere religione; utique cum reus populum co[mitiis oraverat per Deos, ut eo periculo li[beraretur , jubebat magistratus eum resec[rare. Rursus autem, idem uti se liberarent, ins[istebat, et quod insons innocensque esset cau[sabatur, et, quod caput est, ne eidem iter[um dies diceretur, neve iterum animadverti sta[tuerent in eum, deprecabatur, cumque comitia esse[nt dimittenda .

P. 91.

. . . . aut
. . . . jure
. . . . ut
. . . . ica
. Plautus : Resecroque, mater, quod dud]um obsecraveram. . . . . resecr]or
. . . . ¶ R]es conperendinata dicitur, ut Verrius ait, jud]icium in diem tertium constitutum. ¶ Ravam vocem significare ait Verrius raucam, et] parum liquidam, proxime canum latratum sonan]tem; unde etiam causidicus pugnacite]r loquens, ¶ Rabula appellabatur, ut est apud Lu]cilium . . . . t ravilla . . . . ravist]elli, nisi a ravi potius dictos velimus, ut est apud Pla]utum, qui ait in Aulularia; Ubi si quid] poscamus (quod) ad ravim poscamus prius. Et ali]bi : Expurgabo hercle omnia ad raucam] ravim. ¶ Rosea in agro Reatino campus] appellatur quod in eo arva rore humi]da semper serent. ¶ Rediculi fanum extra portam] Capenam Cornificius ait fuisse ; qui Rediculus pro]pterea appellatus est, quia accedens ad ur]bem Hannibal, ex eo loco redierit, quibus]dam visis perterritus. ¶ Reserari Verrius ait] dici ab eo quæ [1] demota sera a jan]uæ cardine patefiant fores : inde, quæ patefacta, et] declusa sint, reserata dici ; seræ] neque dicantur [2] fustes,

qui opponuntur clausis] foribus. Pacuvius in Armorum judicio : Nunc] pandite svalva, removete seras, ut] complectar. ¶ Rema-

[[1] quod. [2] namque dicuntur.]

P. 92.

nant [1], reptent [2]. Ennius L. I : Desunt [3] rivos camposque remant [4]. ¶ Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius : esse enim rectum rei fert, dativo scilicet, non ablativo casu. Sed esse jam usu possessum. ¶ Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpib. ridetur. ¶ LIBER XVII SEXTI POMPEI FESTI. LIBER XVIII.

¶ RIDEO, INQUIT GALBA CANterio, proverbium est, quod Sinnius Capito ita interpretatur, nisi [5], qui principio rei alicujus inchoatæ deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animadvertisset cecidisse, rideo, inquit, canteri, te jam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus. ¶ Retricibus, cum ait Cato in ea, quam scribsit, Cum edissertavit Fulvi Nobilioris censuram, significat aquam eo nomine, quæ est supra viam Ardeatinam, inter lapidem secundum et tertium, qua inrigantur horti infra viam Ardeatinam et

Asinariam usque ad Latinam. ¶ Recepticium servum, Cato in Suasione legis Voconiæ cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus sit : Ubi irata facta est, servum receptitium sectari atque flagitare virum jubet. ¶ Rogat, id est, consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat; unde nos quoque in consuetudine habemus pro petere, et orare. Cato in Dissuasione ne lex Bæbia derogaretur, ait: Hoc potius agam, quod hic rogat. ¶ Restat,

[[1] Revitant. [2] repetant. [3] deserunt. [4] revitant. [5] de iis.]

P. 93.

pro distat, ait Ennius [1] ponere, cum his [2] dicat : Impetus aut [3] longe mediis regionibus restat. ¶ Ruri esse, non rure, dicendum, testis est Terentius in Phormione, cum ait : Ruri se continebat; ibi agrum de nostro patre. ¶ Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi, et in æde Jani, quæ extra eam, Senatum haberi [4] ; quod ea egressi sex et trecenti Fabii apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in æde Jani S. C. factum esset, uti proficiscerentur.

¶ Retiario pugnanti adversus murmillonem, cantatur : Non te peto, piscem peto; quid me fugis Galle? quia murmillonicum genus armaturæ Gallicum est, ipsique murmillones ante Galli appellabantur, in quorum ga-

leis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnæ institutum videtur a Pittaco, uno ex Septem Sapientibus, qui adversus Phrynonem dimicaturus propter controversias finium, quæ erant inter Atticos, et Mytilenæos, rete occulte lato impedivit Phrynomen. ¶ Resignatum æs dicitur militi, cum ob delictum aliquod jussu. Tr. Militum, *[5] in tabulas refertur. ¶ Resig. nare enim antiqui pro scribere interdum ponebant. ¶ Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus præscribtum est, quo ritu condantur urbes, aræ, ædes sacrentur, qua sanctitate muri, quo jure portæ, quomodo tribus, curiæ, centuriæ distribuantur, exercitus constituantur, ordinentur; ceteraque ejusmodi ad bellum ac pacem pertinentia. ¶ Rutilæ canes, id est, non procul à rubro colore, immolantur, ut ait Ateius Capito, canario sacrificio pro frugibus deprecandæ sævitiæ causa sideris caniculæ. ¶ Religionis præcipuæ ha-

[[1] Ennium. [2] is. [3] haud. [4] habere. [5] ne stipendium ei detur.]

P. 94.

betur censo[ria majestas, cujus in libris de Vita P.R. Varro exe[mpla hæc profert: M. Fulvius Nobilior, cum M. [Æmilio Lepido Censor factus, cum ei admodum i[nimicus antea extitisset, sæpeque judicia cum e[o sibi fuissent, publicæ rei causa,

quæ in pri[mis spectatur, statim eo delato munere, homini [inimicitias remisit; quod ejus animi judicium fu[it omnib. gratum et probatum. A Postumius, Q. F[ulvius Censs. facti, quia Fulvius duos filios amiserat [in Illyrico militantes, et propter gravē morbum oculor[um, censuram gerere non poterat, ut libri Sibyll[ini adirentur, auctor fuit, et ut publice supp[licaretur pro valetudine collegæ, Ti. Sempron[ius, cum a Rutilio Tr. pl. censoria fides labe [factaretur, qui ob parietem dirutum iratus cum esset æ[dis privatæ, die dicta collegam Claudium condemna[verat, fecit ut eædem illæ, eodem quæ in loco erant, con[demnatum absolverent centuriæ. L. Aemili Paulus [1] [et Q. Philippi religiosa censura fuit. Laboravit [Paulus morbo gravi, et pæne amissione capitis [in eo honore. Religiosa item et P. Corneli S[cipionis Nasicæ, cui collega M. Popilius, post cons[ulem qui fratrem vidit, censura fuit; vadatus [enim cum esset, . s. a P. R. liberatum constat. M. Val[erius Messala, C. Cassius Longinus Censores, [quorū in magistratu subversa pudicitia fuerat, famosi [extiterunt: nam palmam, quæ in Capitolio in ara [ipsa Jovis Optimi Maximi, bello Persico nata fuerat, [tunc prostratam ferunt, et ibi enatam ficum, infames quæ [rursus fecit, qui sine ullo pudicitiæ resp[ectu fuerant Censores. L. Corneli Lentuli, [C. Censorini sequitur censura: Lentulus judicio pu[blico repetundarum damnatus fuerat. [Plurimi itaque censuram adepto damna-

[[1] Pauli.]

P. 95.

tionis pœnam remiserunt. P. Africani,] L. Mummi censura insignis : sed in qua segniti]æ in agendo notetur Mummius. Is Asellum nulla] soluta pœna ex ærariis exemit, Africani irrisa] severitate, qui illum fecerat ærarium. Sed et Q.] Fulvi Nobilioris, et ejus collegæ Appi Claud]ii fuit nobilissima censura, nobilitati] tribus notis inustis severissimis. Q. Pompei et Q. Cæcili] Metelli Macedonici censura lectus se]natus, ad summum senatores amoti sunt] tres, et eo lumine, qui aliorum offunderent] claritatem. ¶ Redinunt, significat, redeunt.] Ennius . . . . redinunt in patriam . . . .] eunt feri . . . . ¶ R]egium est, quod est aut fuit regis,] ut servus regius et domus regia, qualis est] Numæ Pompili. At ¶ Regale facinus, quod est di]gnum rege.

¶ Romanos in Lib. XI. Græco]s appellat Ennius, cum ait : Contendunt Græ]cos, Graios memorare solent sos, Quod Græca lin]gua longos per temporis tractus H]ispani. [1] Non Romanos ait Græce locutos,] cum Romulus urbis conditor verbis linguæ Lati]næ locutus sit : sed quod olim lingua Græcæ] gentis fuerit eadem cum Latina, parum prola]tione mutata. Hoc autem verum esse ind]icat origo ejus

quæ videtur quasi Græcæ u]surpatio. ¶ Rigido tum cærula suro, cum ait] Ennius, locatus [2] videtur super etymo verbi cæru]li; est enim a matris [3] nomine. Eodem verbo de eadem] re usus est et L. II: Fert sese per læta camp]i cærula prata. Cærula mare ipsum dixit] et alibi : Inde Parum per cærula navibus amb]ulabant [4]. Parum insulam

[[1] Hos pavi. [2] jocatus. [3] maris. [4] ambullabant.]

P. 96.

refert. Item : Unum surum surus ferre, tamen defendere possunt [1]. Suri autem sunt rustes [2], et hypocoristicos surculi. ¶ Reque eapse Scipio Africanus, Paulli filius, cum Pro æde Castoris dixit, hac compositione usus est : Quib. de hominib. ego sæpe, atq. in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse sæpe benemeritus spem [3]; id est, et re ipsa. ¶ Resp. multarum civitatum pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de Lege p. Enni [4] et peregrinis, cum ait : Eæ nationes, cum aliis reb. per avaritiam atq. stultitiam, res publicas suas amiserunt. ¶ Recto fronte ceteros sequi si norit, Cato in Dissertatione consulatus. Antiquæ id consuetudinis fuit, ut cum ait Ennius quoq. : A stirpe supremo ; et : Ilia dia nepos ; et : Lupus fœta [5] ; et : Nulla metus. Etiam in commentariis Sacrorum pontificalium frequenter est hic ovis,

et hæc agnus, ac [6] porcus; quæ non ut vitia, sed ut antiquam consuetudinem testantia, debemus accipere. ¶ Recipie apud Catonem, pro recipiam, ut alia ejusmodi complura. ¶ Redemptitavere item, ut clamitavere. Cato idem in ea, qua egit de Signis et tabulis: Honorem temptavere [7] ait, l. efacta [8] benefactis non redemptitavere. ¶ Repulsior, secunda conlatione, dixit Cato in ea, quæ est Contra Cornelium apud populum: Hæc quis [9] incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior. ¶ Ratissima quoq. ab his [10], quæ rata dicimus; unde etiam rationes dictæ. Cato in quam [11] Thermum: Erga remp. multa beneficia ratissima atq. gratissima. ¶ Regillis, tunicis albis et reticulis luteis utrisq. . . ctis [12], textis susum ver-

[[1] possent. [2] fustes. [3] siem. [4] Penni. [5] femina. [6] hæc. [7] emptitavere. [8] malefacta. [9]. Ecquis [10] iis. [11] Q. M. (Minucium.) [12] rectis.]

P. 97.

sum a stantib. pridie nuptiarum diem, virginis [1] indutæ cubitum ibant ominis causa, ut etiam in togis virilibus dandis observari solet.

¶ Rapi simulatur virgo ex gremio matris; aut, si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum traditur [2], quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit. ¶ Rapi solet fax, qua prælucente nova nupta deducta est ab utrisq. [3] amicis, ne

aut uxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulcro comburendam curet, quo utroq. mors propinqua alterius utrius[4] captari putatur. ¶ Ritus est mos comprobatus in administrandis sacrificiis. ¶ Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienum adscivit. ¶ Religiosi dicuntur, qui faciendarum prætermittendarumq. rerum divinarum secundum morem civitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant. ¶ Renovativum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri cœpit, si factum est simile fulgur, quod idem significet. ¶ Referri diem prodictam, id est, anteferri, religiosum est, ut ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de comitiis, idque exemplo comprobat L. Juli et P. Licini Censorum, qui id fecerunt sine ullo decreto Augurum, et ob id, lustrum parum felix fuerit. ¶ Regalia exta appellantur, quæ potentibus insperatum honorem pollicentur; privatis et humilioribus, hereditates; filio familiæ, dominationem. ¶ Respicere autem et[5] in auspicando, unde quis avem prospexit, cum eodem revertitur. ¶ Religiosum ac sacrum est, ut templa omnia atq. ædes, quæ etiam sacratæ dicuntur; ad[6] quod per se religiosum

[[1] virgines. [2] traducitur, vel, trahitur. [3] utriusq. [4] alterutrum. [5] avem, est. [6] at.]

P. 98.

est, non utiq. [sacrum est, ut sepulchra, quod ea non [sacra, sed religiosa sunt. ¶ Reus, cum pro u[troque ponatur, ut ait Sinnius in eo, qu[em de Reo inscribit, et cum dicit pro se, a[ut cum contra te agit, juramento tuo uti p[otest. ¶ Roscii vulgo appellari solent, in [omni arte ita perfecti, ut Roscius comœdus in [arte sua perfectus fuerit, cui nihil deesset [ad perfectionem, ut Libro I. de Oratore ai[t Cicero. ¶ Rustica Vinalia mense Aug[usto, ut est in Fastis, Veneri fiebant, quod eodem illo [die ædis ei deæ consecrata est, jumenta[q., et olitores ab opere cessant, quia omnes horti [in tutela Veneris esse dicuntur.
¶ Raucos appella[tos esse ait Verrius videri ab ariditate, [sive a similitudine quadam spicarum aristæ; in sp[icis namque flava frumenta rava appe[llari idem Verrius docet. ¶ Rica est [vestimentum quadratum fimbriatum, pur[pureum, quo Flaminicæ pro palliolo mitrave [utebantur, ut Verrius existimat. Titi[nius : Rica ex lana sucida, alba vesti[tus. Alii dicunt, pallium esse triplex, quod conf[iciant virgines ingenuæ, patrimæ, m[atrimæ, quod cæruleo colore infectũ lavetur aqua p[ura. Alii, quo Flaminica cingat pileum. ¶Respici avis [tunc dicebatur, cũ peracto sacri-

ſicio, quasi ſinis imp[etratus esset, et quasi forent comitia perfecta, sum[i tunc reum jubebant sacerdotes suo more, alii[sq. peractis juxta consuetudinem luci, in quo sacra fa[ciebant, reo a calatorib. ingeniculato, [atque ita inclinato vinum in caput infun[debant solemni cum precatione. ¶ Remisso [exercitu, simul etiam

---

P. 99.

Augur, quo Consul in bello u]sus est in auspicando, discedere una] jubetur, quod tunc, illo discedente, cer]tum est, exercitum etiam esse remissum,] ut cum opus sit, tunc si velit, discede]re possit. Nam Consules et Censores non] in perpetuum Auguribus præsentibus utu]ntur, ut ait Ap. Pulcher, sed tantum in auspi]cio, quas [1] postea dimittat is, a quo lege se]cures habitæ sunt prius; quem et priorem] esse ait Antistius Labeo, quiq. eadem qu]oq. lege significari, ut prior sit in auspi]cando, dicitur, ut ait idem Labeo in libro de] Officio Auguris. Potest autem Augur id et] in consilio facere, vel in alio, quo se]det loco; pullisque pultem edentibus solistim]um facit auspicium. Potest etiam, si ve]lit, intra pomœrium; sin autem, in tem]plo consistit. ¶ Repertum dicitur idem quod] amissum recipe-

re, quasi repartum et re]paratum. ¶ Rictus, rixæ, rixosæ, ringitur] dici videntur, quia in diversum rumpantur,] contrariaq. sint recto, quod vocabulum a] regendo, ut commodius deductum videatur,] dictum videri potest.

¶ Sesopia in Augurali et Salia]ri carmine appellantur, quæ alias eso]pia, pro sedilib., dicere habemus nunc ad]huc in consuetudine. ¶ Susq. deq. fre]quens est, pro plus minusve. Significat autem id] quod antiqui usque dicere soliti erant. ¶ Soni]vio significat in carmine Saliari et Au]gurali, sonanti. ¶ Sine sacris hereditas] in proverbio dici solet, cum aliquid obvenerit] sine ulla incommodi a-

[[1] quos.]

P. 100.

ppendice, quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam privata, relictusq. heres sic [1] pecuniæ, etiam sacrorum erat; ut ea diligentissime administrare esset necessarium. ¶ Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus, ex Græco videlicet, pro adspiratione ponentes litteram, ut cum iidem hylas dicunt, et nos silvas; item ἓξ sex, et ἑπτὰ septem. Ejus voca-

buli meminit etiam Lucilius: Si vero das, quod rogat, et si suggeri[2] suppus. ¶ Sempronia horrea qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici. ¶ Statua est ludi[3] ejus, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus est in Janiculo; cujus ossa postea ex prodigiis oraculorumque responsis Senatus decreto intra urbem relata in Volcanali, quod est supra Comitium, obruta sunt, superq. ea columna, cum ipsius effigie, posita est. ¶ Servilius lacus appellabatur * [4] eo, qui eum faciendum curaverat, in principio Vici Jugari, continens basilicæ Juliæ, in quo loco fuit effigies hydræ posita a M. Agrippa. ¶ Sonticum morbum in XII. significare ait Aelius Stilo certum cum justa causa; quem nonnulli putant esse, qui noceat, quod sontes significat nocentes. Nævius ait: Sonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem. ¶ Sacram viam, quidam appellatam esse existimant, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum ac Tatium; quidam, quod eo itinere utantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. Itaque ne eatenus

[[1] sicut. [2] suggeris. [3] ludionis. [4] ab.]

P. 101.

quidem, ut vulgus opinatur, sacra appellanda est a Regia ad domum Regis sacrificuli, sed etiam a Regis domo ad sacellum Streniæ, et rursus a Regia usq. in Arcem; nec *[1] appellari debere ait Verrius, sed disjuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam; ut ne Novamviam quidem, sed Novam viam. ¶ Scita Plebei appellantur ea, quæ Plebs suo suffragio sine Patribus jussit, plebeio magistratu rogante. ¶ Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eæ solidi integriq. sint corporis: contra aci[2] . . verbices[3] maiales qui[4] quia sollum Osce totum et solidum significat; unde tela quædam soluferrea[5] vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium sollers, et quæ nulla parte laxata cavaque sunt, solida nominantur. Atque harum hostiarum omnium inviolati sunt tauri, quæ pars scilicet creditur[6] in castratione. Sunt quidem qui portent[7], ex trib. hostiis præcipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum. Quidam dixerunt omnium trium vocabula confixa[8] suis, ovis, tauri adeffecisse id, quod uno modo appellarentur universæ. Quod si[9] a sollo, et tau-

ris earum hostiarum ductum est nomen, antiquæ consuetudinis [10] per unum l. enuntiari non est mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo; quam consuetudinem Ennius mutavisse fertur, utpote Græcus Græco more usus, quod illi æque scribentes ac legentes duplicabant

[[1] nec ita. [2] contrari.[3] verveces. [4] maialesq.[5] solliferrea. [6] cæditur. [7] putent. [8] confusa.[9] sc. i. e. scilicet. [10] antiqua consuetudine.]

P. 102.

mutas, semi[vocales et liquidas. ¶ Secordiam quidam [pro ignavia posuerunt. M. Cato pro [stultitia posuit, Originum Lib. VII. cum ait: [. . , ... ob immensam ti[miditatem ac secordiam causa erat, ne quid neg[otii publici, vel privati gereretur. Compos[itum autem videtur ex se, quod est sine, [et corde.

¶ Semis, semodi[us, semuncia, qua ratione ex Græ[co trahuntur alia, quæ s. litteram pro [aspiratione eorum. . . . . habent, ut [ἑπτὰ septem, ὕλαι silvæ, sic [ista ab eo, quod illi ἥμισυ dicunt, [declinata videntur.

¶ Sublicium pon[tem quidam putant appellatum esse [a sublicibus, peculiari vo-

cabulo Volsco[rum, quæ sunt tigna in latitudinem [extensa, quæ non aliter Formiani [vocent, quam a nomine librorum; [et quæ ab aliis auctoribus sublices voca[ntur, quod sub eis aqua liquens [laberetur, dictæ.
in qua opinio[ne fuit . . . qui et meminit Sub[lici pontis; et Nævius, qui ait in belli [Punici libro . . . . .
quam liquidum [Sublicio tranat ponte amnem; et ali [1] tab[ulis qui adhuc nomen retinet . . . .
Sallustius libro qua[rto Historiarum,
ne inrumiendi p[ontis Sublici . . . .
sublicibus cavata . . . .
essent.

¶ Supervacaneum, ut [videtur, secludit Verrius ab v[acuo, quod

[[1] ab.]

P. 103.

vacuum quidem dicatur id t]antummodo, quod sufficiat, satis]q. sit familiæ; quod autem supersit, super]vacaneum id dicitur.]

¶ Strufertarios appellabant] antiqui ut ait . . . . h]omines conductos mercede, qui ad] arbores ful-

guritas, piacularium com]missarum causa, sacrificia quædam] struæ[1] et ferto sollemnibus verbis] faciant: PRECOR TE JUPPI]TER UTI MIHI VOLENS PROPITIUS SIES, quod] et nullo etiam fiebat adhibito stru]fertario.

¶ Suberies, arboris genus,] ex qua cortex natatorius detrahitur.] Lucilius . . . . ti hibernaculi.

¶ Silicernium dicitur cæna fu]nebris, quam alio nomine exsequium scriptores v]ocant; sed . . . . et V]errius existimant silicernium dici,] quod nos farcimen dicimus, quo] fletum[2] familia purgabatur: quia cujus] nomine ea res instituebatur, i]s jam silentium cerneret. Cæcilius] Obolostate: Credidi silicernium ejus] me esse esurum.

¶ Sudum Verrius ait] significare subudum; sed auc]torum omnium fere exempla volunt, ut sudu]s siccum significet; sudum enim quasi seudum, id] est, sine udo, ut securus, sine cura dictum est.]

¶ Sublesta antiqui] dicebant infirma et tenuia.] Plautus in Persa: Ad

[[1] strue. [2] fletu.]

P. 104.

paupertatem si immigrant infamiæ, gravior paupertas fit, fides sublestior; id est, infirmior. Idem in Nervolaria, vinum ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

¶ Satur, et vir, et caro non habent*. ¶ Supellectilis recto casu, et senis ratione dicebantur, quæ nunc contraria videntur esse finitioni portionis [1]: quia omnia vocabula x. littera finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. Hæc autem duo desciverunt ab ea, ut alta compium [2], quæ non ideo infirmare debent præceptum.

¶ Scurræ vocabulum Verrius ineptissime aut ex Græco tractum ait, quod est schypoazain [3], aut a sequendo, cui magis adsentitur, quod et tenuioris fortunæ homines, et ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti, quia videlicet dicat Lucilius Cornelius P. noster Scipiadas dicto, tempusq. intorquet in ipsum Oti, et deliciis, luci effictæ, atq.

cinædo, et Sectatori adeo ' ipsi suo, quo rectius dicas: Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes; cum secutos videri velit, ob eorum jurgia, non ob adsuetum officium.

[[1] proportionis. [2] alia complura.[3] σκιρτάζειν]

P. 105.

¶ Secus Valgius putat ex Græco quod est ἑκὰς dictū, absurde scilicet; significat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, qui eā vocē usurpāt. ¶ Stipē esse nummum signatū, testimonio est et de eo quæ[1] datur stipendium militi, et cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur. ¶ Sobrinus est, ut ait Gallus Aelius patris mei consobrini filius, et matris meæ consobrinæ filius. Femina iisdem de causis appellat fratrem, et fratrem patruelem, et consobrinum, et propius consobrino[2] et sobrina. Iidem gradus in sobrina quoq. sunt. ¶ Sororium tigillum appellatur hac de causa. Ex conventione Tulli Hostili regis, et Metti Fufitii[3] ducis Albanorum, Trigemini Horatii et Curatii[4] cum dimicassent, ut victores sequeretur imperium, et Horatius noster exsuperasset, victorq. domum reverteretur, obvia soror, cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, aversata est ejus osculum; quo nomine Horatius interfecit eam; et quamquam a patre

absolutus sceleri[5] erat, accusatus tamen parricidi apud Duumviros, damnatusq., provocavit ad populum cujus judicio victor, duo tigilla tertio superjecto, quæ pater ejus constituerat, velut sub jugum missus subit, consecratisq. ibi aris Junoni Sororiæ, et Jano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est, auguriis adprobantibus; ex quo Sororium id tigillum est appellatum. ¶ Sororiæ[6] mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum. Plautus in

[[1] id, quod. [2] sobrino. [3] Metii Suffetii. [4] Curiatii. [5] sceleris. [6] Sororiare.]

P. 106.

Fribolaria: [Tunc sororiabant papillæ pri[mulum; sed illud volui dicere, [fraterculabant. Quid opus est verb[is multis? ¶ Surregit et sortus an[tiqui ponebant pro surrexit, et ejus parti[cipio, quasi sit surrectus, quibus L. Livill[us [1] frequenter usus est. ¶ Sors et [patrimonium significat, unde con[sortes dicimus, et Deis[2] respon[sum, et quod cuiq.

accidit in so[rtiendo. ¶ Soracum dicitur, quo ornamen[ta portantur scænicorum. Plau[tus in Persa : Librorum iccillum [plenum soracum habeo.

¶ Sobrium Vicum [dictum putant Cloatius et Aelius, quod [in eo nullus tabernæ locus, neq. caup[onæ fuerit.

Alii, quod in eo M[ercurio non lacte, sed vino solitum [sit supplicari. ¶ Sonivium tripu[dium, ut ait Appius Pulcher, quod [sonet, cum pullo excidit plus[3], quad[rupedive ex ore. ¶ Sons, nocens, ut ex c[ontrario insons, innocens. ¶ Sodalis [quidam dictos putant, quod una s[ederent essentq. Alii, quod ex suo [dapib. vesci soliti sint. Alii, quod inter [se invicem suaderent, quod utile es[set ; eosdem, quod coeant crebro, congre[4] voca[ri a Græco vocabulo, quod est γέῤῥα.

¶ Sodes, si audes, uti sis, [pro si vis, et illico, pro in loco. Terentius [in Andria : Dic sodes, quis heri Chry[sidem habuit?

¶ Surum dicebant, ex quo [per demi-

[[1] Livius [2] Dei, [3] puls. [4] congeras.]

P. 107.

nutionem surculus fac]tum est. Plautus in . . . Surum] non est tibi. Surum dicebant pal]um item : nam quia sæpiebatur Cir]cus surculis, longum deligebant su]rum, tum poliebant ascia . .] . . aut asulæ . . . . . Ennius : Unus Su]rus surum ferre, tamen defende]re possent.
¶ Surremit, sumpsit. Idem : Inq.] manum surremit hastam. Idem] surempsit, usurpavit, pro p]uerum sustulerit. ¶ Surium] . . . . cum dixit : qui ita appellatus] est, quod cum in Academia et Ly]cio nobilissimos inter excelleret,] atq. ob eam causam, præstant]issimus semper habitus fuisset ; i]nstituit, cum disputaretur, ut pri]mus sumeretur is, qui esset] ipso dignior. Unde . . . .] σκύριον καὶ οὐκέτι σύριον illum nominavi]t, quod si monitus esset, disputan]tem non numquam refellebat] Socratem, quas . . . . conjece]rat in librum a se scriptum, quem] inscripserat Scyrium, ob eum, cujus] gratia id appellaverat opus. ¶ Summu]ssi dicebantur murmuratores.] Nævius, Odi, inquit,

summussos. Pro]inde aperte dice quid sit, quod times.] Ennius in sexto Annalium: Qui]ntus in occulto mussabat; et Acciu]s in Andromacha: Dice, jam mater no]n est: nam [1] mussare sine. Cæciliu]s in Agnorizomene [2]:

[[1] jam. [2] Anagnorizomene.]

P. 108.

Quod potes, sile, cela, occulta, tege, tace, mussa, mane. ¶ Sum, pro eum usus est Ennius Li. I: At tu non ut sum summa [2] servare decet rem; et Li. II: At se se sum quæ dederat in luminis oras. ¶ Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: suasa [2] quoq. omnino dirimit non sollo [3] dupundi; id est, non tota. Item Livius. ¶ Sollicuria, in omni re curiora [4], et ¶ Solliferreum genus teli, totum ferreum. ¶ Sollers etiam in omni re prudens; et ¶ Sollemne, quod omnibus annis præstari debet. ¶ Solla [5] appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possint sedere, ideoq. soliar sternere dicuntur, qui ¶ Sollisternium habent, et Solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur; quæ, ut a-

it Verrius, omnia ducta sunt solo [6]. Alvei quoq. cavandi [7] gratia instituti, quo singuli descendunt, solla dicuntur; quæ ascendendo [8] potius dicta videntur, quam a solo [9] ¶ Sollistimum Ap. Pulcher in Auguralis disciplinæ L. I. ait esse tripudium, quod aut [10] excidit ex eo, quod illa fert; saxumve solidum, aut arbos viviradix ruit, quæ nec præ vitio, humani [11] cædanturve, jacianturve, pellanturve. ¶ Solum, terram, Enniu L. III: Tarquinio dedit imperium

[[1] summam. [2] Vasa. [3] solla. [4] curiosa [5] Solia. [6] a sollo. [7] lavandi. [8] a sedendo. [9] sollo. [10] avi. [11] humanave vi.]

P. 109.

simul et sola regni; et aliubi [1]: Sed sola terrarum postquam permensa parumper. ¶ Solea, ut ait Verrius, est non solum ea, quæ solo pedis subicitur, sed etiam pro materia robustea [2], super quam paries craticius extruitur. ¶ Solox, lana crassa, et pecus, quod passim pascitur, non tectum. Titinius in Barrato [3]: Ego ab lana soloci ad purpuram

data; et Lucilius : Pastali[4] pecore, ac montano, hirto atq. soloce. ¶ Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius Lib. I : Constitit inde loci propter sos Dea diarum; et L. III : Circum sosque sunt magnæ gentes opulentæ. L. VII : Dum censent terrere minis, hortanturve sos. L. XI : Contendunt Graios, Græcos memorare solent sos. Interdum pro suos ponebant, ut cum per dativum casum idem Ennius effert : Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. ¶ Sultis, si voltis. Plautus in Frivolaria : Sequimini me hac sultis, legiones omnes Lavernæ; et in Rudente : Curate hæc sultis magna diligentia. M. Cato pro L. Cæsetio : Audite sultis, milites; si quis vestrum in bello superfuerit, si quis non invenerit pecuniam, egebit. ¶ Solari sine præpositione dixisse antiquos testis est Pacuvius, cum ait : Solatur, auxiliatur, hortaturque me. ¶ Solatum, genus morbi, maxime a rusticantibus dicitur, cujus meminit

[[1] alibi. [2] robusta. [3] Barbato. [4] Pascali]

P. 110.

etiam Afrani[us in . . . . arquato med[eri, cujus nomen ab autigine [1]. ¶ Solip[unga genus bestiolæ maleficæ, q[uod acrius concitatiusque fit fervore so[lis, a quo nomen traxit. ¶ Sos[pes significat apud omnes ferre [2] auc[tores salvum. Afranius in Ep[istola : Di te sospitem servent tuis. [Vergil. L. VIII. Æneid. : Maxime Teu[crorum ductor, quo sospite numquam. En[nius in . . . Parentem et pa[triæ, Di, servate sospitem. Ac[cius in . . : Si rite ad patri[am sospes pervenisset. Ennius vi[detur servatorem significare, cum dix[it : Quo sospite liber. Ceterum s[ospitare, Verrius ait esse bona spe [afficere, aut bonam spem non falle[re. ¶ Succrotilla tenuis diceba[tur et alta vox. Titinius in [. . . : Feminea fabulare succro[tilla vocula. Afranius in Episto[la : Loquebatur succrotilla voce serio. [Plautus in describendis mulie[rum cruribus gracilibus in Syr[o : Cum extortis talis, cum sodellis [3] cr[usculis, bel-

le, quæ non pedibu[s irent. ¶ Sucula est machinæ [genus teretis materiæ, et foratæ, [ac crassæ, quam ut uber scrofæ [porci circumstant sic, versant[esque ductario fune volunt[4]: eodem no[mine stellas ruint que[5] [dicunt, quas aliter

[[1] aurigine. [2] fere. [3] todellis. [4] volvunt. [5] quinque.]

P. III.

appellarunt a pluvi]a Hyadas. Græci ὑάδας: nostri, exi]stimantes a subus dici, modo Latine lo]quenti, dixerint[1] eas Suculas. ¶ Suc]cingulum appellabant antiqui bal]teum. Plautus: Ab Hyppolyta succingul]um Herculis[2] æque magno neu]tiquam abstulit periculo. ¶ Succerd]æ stercus suillum dicebatur] . . us: simus succerdæ. Titinius:] Quid habes, nisi unam arçam sine cla]vi; eo condis succerdas. Alio nomin]e succerda dicitur opicerda] . . homo opicerda . . homi]nem, quem Sol in opicerdis aspici]t. ¶ Suburanam tribum antea] Succisanam[3];

per c. appellaba]nt ex nomine regionis ; nam parte]m imam illam quoque tradunt fuisse Suc]cusanam dictam. Verrius autem ait se mi]ratum esse, cur non a nomine] pagi ¶ Succusani, in quo milites] exercerentur. ¶ Succidanea hostia] appellatur, quæ secundo loco cædeba]tur, quod quasi succideretur, dicta.] Quidam a succedendo, non a succi]dendo, dictam putant. ¶ Sugillatum] dici existimant ex Græco vocabulo,] quod ea pars quæ est sub collo, κύ]λον ab iis dicitur. ¶ Sycophantas qui]dam ex hac causa dictos putant.] Atticos quondam [4] juvenes solito]s aiunt in hortos quorundam i]rrumpere, ficosque deligere; qu]am ob causam lege factum [5],

[[1] loquendi, dixerunt. [2] Hercules. [3] Succusanam. [4] quosdam. [5] cautum.]

P. 112.

qui id fecisset, capite [1] esset ei. Quam pœnam qui persequerentur ob parvola detrimenta, sycophantas appellatos. ¶ Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel sationis facien-

dæ causa, vel urbis condendæ, vel fossura rectis lateribus, ubi arbores serantur. Fulmen quoque, qua ejus vestigium, similiter appellatur: quod vocabulum quidam ex Græco fictum, quia illi dicant ὁλκόν. ¶ Suasum, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus: Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam. Quidam autem legunt in suaso: nec desunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur[2] in alium ex albo transire.
¶ Saltum Gallus Aelius L. II. Significationum, quæ ad jus pertinent, ita definit: Saltus est, ubi silvæ et pastiones sunt, quarum causa casæ quoque. Si qua particula in eo saltu, pastorum aut custodum causa, aratur, ea res non peremit nomen saltui, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, et ejus causa habet ædificium, si qua particula in eo habet silvam. ¶ Superescit, significat supererit. Ennius: Dum quidem unus homo Romanus[3] toga superescit. Et Acer[4] in Chrysippo: Quin hinc[5] superescit, Spartam atque

[[1] capitale. [2] persuadeatur. [3] Romæ. [4] Accius. [5] si.]

P. 113.

Amyclas trado. Sed per se ¶ Super significat quidem supra, ut cum dicimus, super illum cedit[1]. Verum ponitur etiam pro de, Græca consuetudine, ut illi dicunt, ὑπέρ. Plautus in Milite Glorioso: Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi. In Phasmate: Ehe . . tandem percipio, super rebus nostris loqui te. Pacuvius in Medo: Qua super re interfectum esse Hippotem dixisti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu utique rem. Afranius in Virgine: Alis[2] de rebus in qua cœpisti super * [3]. ¶ Supercilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integimentum oculi superius. ¶ Sub jugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata, speciei am[4] jubentur subeuntes transire. ¶ Subices Ennius, in Achille, pro subjectis posuit, cum dixit: Nubes per ego Deum subices humidas, inde[5] oritur imber sonitu sævo spiritu. ¶ Superstites * [6], testes

præsentes significat: cujus rei testimonium est, quod superstitibus præsentibus, ii, inter quos controversia est, vindicias sumere jubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quidvis loqui, nemo hic adest superstes. Volgari quidem consue-

[[1] sedit. [2] Aliis. [3] re. [4] ipsi eam. [5] unde. [6] A præsentes.]

P. 114.

tudinem [1], poni[tur pro iis, qui satis superque sint. [Superstites etiam liberi parentib[us dicuntur . . . quamobrem [progredi cuperem ulterius vivendo; quamquam o[mnes superstites mihi velim. ¶ Su[pervaganea avis vocatur ab Au[guribus, quæ ex summo cacumin[e vocem emisit, quia quasi in altis[simis, superque omnia vagatur, ap[pellata. ¶ Supercilia in Junonis tu[tela putabant, in qua dicuntur mulieres [etiam, quod iis protegantur oculi, per q[uos luce fruimur, quam tribuat J[uno. Unde ipsa dea Lucina quoque [dicta videtur. ¶ Suppernati dicu[ntur, quibus femina sunt succisa [in modum suilla-

rum pernarum. [Ennius in Annalib.: is [2] pernas succi[dit iniqua superbia Pœni; et Catu[llus ad Coloniam: In fossa Ligari ja[cet suppernata securi. ¶ Supp[remum modo significat summum: ut [cum dicit. . . . pater suppreme bel[li, et armorum Mavors potēns. Plautus: [Me certe suppremum habuisti sem[per in rebus tuis. Alias extre[mum significat, ut in legib. XII. Solis [occasus supprema tempestas esto . . . . [suppremo crimine necte tuo. [Unde dicimus ab illo sepeliri die s[uppremo . . . Et quasi suppremo l[ugentes tempora voltu. Cato d[e . . dolentis numquam cuique [reo apud Præto-

[[1] consuetudine. [2] His.]

P. 115.

rem denegasse supp]remam advocationem; alias pro] maximo, cum duas oves, et triginta bo]ves suppremam multam dicerent. ¶ Sub]sidium dicebatur quando mi]lites subsidebant in extrema acie, lab]entique aciei succurrebant. Quod] genus militum

constabat ex iis, qui] emeruerant stipendia, locum t]amen retinebant in exercitu], quæ erat tertia acies triarioru]m, ut Plautus in Frivolaria]: Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent] triario [1]. Simili modo dicti præ]sidiarii, ante eos collocati qui er]ant, aut in alio loco præpos]iti. ¶ Subsolaneæ quæ sunt solo re]s appellantur, nec ad unius nomen] rei solum conferunt. Subsolanei enim dicuntur qu]i infimum solum colunt, ut qu]i in terram, supersolanei. Dicitur inde soli]dum, imum solum rursus, quo planta pedis] innititur. ¶ Subsilles sunt, quas aliter ipsiiles [2]] vocant, lamellæ necessariæ sacri]s, quæ ad rem divinam conferre dicuntur] maxime, specie virum et mulie]rum. ¶ Substillum antiqui appellaba]nt tempus ante pluviam, jam p]æne uvidum, (dum) et post pluvi]am, non persiccum, quod jam stillaret,] aut nondum desiset [3]. ¶ Subscudes ap]pellantur cunetæ [4] tabellæ, quib.] tabulæ inter se configuntur, qui]a quo eæ immittuntur, succuditur. Pac]uvius in Niptris : Nec

[[1] triarii. [2] ipsulices. [3] desisset. [4] cuneatæ.]

P. 116.

ulla subscus cohibet compagem alvei. Plautus in Astraba : Terebratus multum sit, et subscudes addite. ¶ Sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati solent venire, ut ait Cato in eo, qui est de Re militari : Ut Populus suus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re male gesta coronatus veniat [1]. Id autem signum est nihil præstari a populo [2], quod etiam Plautus significat in Hortulo : Præco ibi adsit cum corona, cuiq. liceat veniat [3]. ¶ Sublime est in altitudinem elatum, ut Ennius in Thyeste : Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Jovem. Vergilius in Georgicis L. I : Hic vertex nobis semper sub [4]. ¶ Sublimavit dixit* [5], id est, in altum extulit, Originum L. II : In maximum decus atq. in excelsissimam claritudinem sublimavit. Id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est. ¶ Succenturiare est explendæ centuriæ

gratia supplere, subicere. Plautus in Saturione: Subcenturia centum, require, qui te delectet domi. Et Cæcilius in Triumpho: Nunc meæ militiæ [6] astutia opus est subcenturia [7]. ¶ Subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admoventur, quia ea

[[1] veneat. [2] ab ullo. [3] veneat. [4] sublimis. [5] Cato. [6] malitiæ. [7] subcenturiata.]

P. 117.

his vocabantur [1], vel quia rumina trahunt lacte sugentes. ¶ Subulo Tusce tibicen dicitur; itaq. Ennius: Subulo quondam marinas propter adstrabat [2] plagas. ¶ Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait. Hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatam et regionem urbis, et tribum a stativo præsidio, quod solitum sit succurrere Exquiliis, infestantibus eam partem urbis Gavinis, indicioq. esse, quod adhuc ea tribus per c. litteram non b. scribatur. ¶ Sub-

verbustam, veribus [3] ustam significat Plautus, çum ait: Ulcerosam, compeditam, subverbustam, sordidam. ¶ Suboles ab olescendo, id est crescendo, ut adolescentes quoq. et adultæ [4], et indoles dicitur. Lucretius L. V: Sive virum suboles, sive est muliebris origo. Vergilius: Cara Deûm suboles, magnum Jovis incrementum. ¶ Subuculam Ælius Stilo, et Cloatius iisdem fere verbis demonstrant vocari, quod Diis detur ex ablica [5] et oleo, et melle. Nam de tunicæ genere notum est omnibus. ¶ Sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplicio [6], ut in legibus: Transq. dato, edendo que [7] plorato. ¶ Suffiscus dicebatur folliculus testiculorum arietinorum,

[[1] rumis vocabatur. [2] adstabat. [3] verberibus. [4] adulti. [5] halica. [6] supplico. [7] endoq.]

P. 118.

qui celebris u[sus erat pro marsupio, forsitan [dictus suffiscus a fisci similitu[dine. ¶ Subacti,

molliti. Alia[s compulsi, et coacti,
ut cum dicim[us pecus sub arbore
subactum. [Alias victi. ¶ Suppli-
cium a supp[liciis differt, ut usus ar-
guit; quod [in usu sit, ut dicimus
hæc deorum, [illud hominum : cum su-
matur supp [licium de aliquo,
id est de pœ[na agatur ejus, qui jubetur
cædi. ¶ Suppli [cia sunt, quæ caduceato-
res portent; [ea sumebantur ex
verbena , falic[i [1] arbore, nec enim ex
alia supplicia [fas erat quam de ver-
bonis [2] sumi. Sin[nius Capito ait, cum ci-
vis necaretur, i[nstitutum fuisse, ut
Semoniæ res s [acra fieret verve-
ce bidente, [ut eo sacrificio pœ-
na salutis [3] c[ivibus, caput ipsum dam-
nati, patri [moniumque cui delibatum esset,
id fieret sa[crum deo : indeq. fuisse
solitum , ut [quia tunc in forum suppli-
candi causa [prodiret Rex sacro-
rum, ut id vo [caretur supplicium, hoc ve-
ro semper ela [tum [4] a multis. Quo exem-
plo docet suppli[cia dici supplicamenta.
Nunc fere suppli [cia pro pœnis dicun-
tur. ¶ Sufes dic [tus Pœnorum ma-
gistratus, ut Oscor [um Mediastuticus.
Calidius in oration[e in Q. Cæci-
lium : Nonne vobis J[udices ignem
et fumus prosequi et [flamma
videtur? Sinatus [5] cen[suit referentib.

sufetis. ¶ Sub vitem h[astas jacere

[[1] felici. [2] verbenis. [3] solutis. [4] sæpe relatum. [5] Senatus.

P. 119.

dicitur veles, cum eas sub] manu sursum mitti]t. Lucilius: Ut veles bonus sub vice]m qui subsit [1] hastas. Sub vitem prœlia]ri dicuntur milites, cum sub vinea] militari pugnant. Lucilius: Æ]q. prodire in altum, prœliari, pro]cul sub vite. ¶ Sub vineam jacere dicun]tur milites, cum adstantibus centuri]onibus, jacere coguntur sudes. ¶ Supparus dicebatur puellare] vestimentum lineum, quod et s]ubucula appellabatur. Pomponius i]n Fullonia: . . . . Velum] omne quod ex lino est, dicitur sup]parum: puniceum vestimentum ita vo]cat Nevi [2] de bello Puni]co; et in Nautis, vocat Neptuno v]estem consecratam, supparum. At] nunc supparos appellamus vela li]na jam [3] crucem expansa. Mulier vi]detur puella supparo induta, ut Afran]ius ait: Puella non sum, supparo si in]duta sum. ¶ Supa [4]

significat jacit, unde dissip]at, dejicit et obsipat, obicit, et insipat] insipit[5]. . . . . inicit far in olam[6]. ¶ Sutelæ, dolosæ] assutiæ, a similitudine suentium di]ctæ sunt. ¶ Suspectus est diversæ] significationis: a suspicor enim,] et suspicio partim venit. Ita]que non mirum, si non una significati]o dari potest. ¶ Sutrium quasi eant, u]tique in proverbium abiit ex hac causa.] Gallico tumultu quon]dam edictum est le-

[[1] submisit. [2] Nævius. [3] linea in. [4] Sipat. [5] injicit. [6] ollam.]

P. 120.

giones Sutrii ut præsto essent cum cibo suo. Quod usurpari cœptum est in iis, qui suis rebus opibusq. officii id præstarent, quib. deberent. Plautus: Sed facito dum merula per [1] versus, quod [2] cantat colas cum suo cuiq. [3] facito veniant, quasi eant Sutrium. ¶ Suopte,* [4] ipsius; ut meopte, meo ipsius; tuopte, tuo ipsius. ¶ Suillum genus invisum Veneri prodiderunt poetæ ob interfectum ab apro Adonim,

quem diligebat dea. Quidam autem, quod immundissimi sint sues ex omni mansueto pecore, et ardentissimæ libidinis, ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum subare et subire dicuntur. ¶ Sus Minervam in proverbio est, ubi quis id docet alterum, cujus ipse inscius est. Quam rem, in medio, quod aiunt, positam, Varro et Evhemerus[6] ineptis mythis involvere maluerunt, quam simpliciter referre. ¶ Strues genera liborum sunt, digitorum conjunctorum non dissimilia, qui superjecta panicula in transversum continentur. ¶ Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus: Cerialis cænas dat, ita mensas extruit, tantas struices concinnat patinarias. Et Livius: Quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit. ¶ Struere, an-

[[1] memineris. [2] quos. [3] colax; cum cibo tum quoq. eos. [4] suo.

P. 121.

tiqui dicebant pro adicere, augere,

unde industrios quoque M. Cato jure, lege, libertate, Rep. communiter uti oportet; gloria atque honore, quomodo sibi quisque struxit. Aut [1] in XII. quod est : Si calvitur, pedemve struit : manum endo jacito. Alii putant significare retrorsus ire; alii in aliam partem; alii fure [2]; alii gradum augere; alii minuere : ac vix pedem pedi præfert, otiose it, remoratur. ¶ Stroppus est, ut Adeius [3] Philologus existimat, quod Græcè συρόφιον [4], vocatur. Et quod sacerdotes pro insigni habent in capite, quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. Itaque apud Faliscos idem [5] festum esse, qui vocetur ¶ Struppearia, quia coronati ambulent; et a Tusculanis, quod in pulvinari imponatur Castoris, struppum vocari. ¶ Strutheum in mimis præcipue vocant obscenam partem virilem, s. a salacitate videlicet passeris, qui Græce struthos dicitur. ¶ Strenam vocamus, quæ datur die religioso, ominis boni gratia, a numero, quo significatur alterum, initiumq. [6] venturum similis commodi veluti trenam, præposita s. littera, ut

in loco et lite solebant antiqui. ¶ Strebula Umbrico nomine Plautus appellat coxendices hostia-

[[1] at. [2] fugere. [3] Ateius. [4] στρόφιον. [5] diem [6] tertiumq.]

P. 122.

rum, quas G[ræci μηρία dicunt, quæ in altaria im[poni solebant, ut Plautus ait in Fri[volaria : Strebula agnina tene . . . . bulis. ¶ Stlat[a genus erat navigii latum ma[gis quam altum, sic appellatum [a latitudine, sed ea consuetudin[e, qua stlocum pro locum, et stlitem antiqui [pro litem dicebant. ¶ Stlembus, gravis, tar[dus, sicut Lucilius . . . Apulidæ pe[dibus stlembum dixit, cum refer[t equum pigrum et tardum. ¶ Stelionem [1] g[enus aiunt lacertæ quod Verrius dic[tum ait, quia virus stillet cibo, p[otius, quam quod alibi [2] a stellarum [similitudine, quia varium est. [¶ Stipem dicebant pecuniam signa[tam, quod stiparetur : ideo stipular[i dicitur is, qui interrogatus, [spondet stipem, id est, æs. ¶ Sti[rpem in masculino gene-

re antiqui [usurparunt pro eo quod est, semina, met[aphorice dicentes, poetæ quæ nunc in [femineo proferunt genere. Livius : T[radunt familias quorundam Rom[anorum, Trojano stirpe ante conditam Rom[am procreatas. Idem Livius : Ostrymon [,quendam memorant Graio stirpe ex[titisse. Ennius Annal. : Nomine Pyrrh[us, uti memorant, a stirpe supremo . . . . . est, revoca fratre[m eodem stirpe prognatum, plaudite. * Quam Gall[us Aelius sic definit : Stirpest [3] gent[is propagatio, ut qui [4] a quoq. est progna[tus ; stirpes autem

[[1] Stellionem. [2] alii. [3] Stirps est. [4] quis.]

P. 123.

per translationem] dicuntur ab stirpibus iis, quæ su]b imis arboribus nascuntur. ¶ Stip]atores appellabantur corporis cu]stodes, quos antiqui latrones dice]bant, i. mercenarios qui cu]m ferro velut circumdaban]t regum corpora. ¶ Stipes fustis terræ] defixus : Afranius in . . .] Porro honeste quam fecerit, qui stip]ite hostium [1]

impulit, vostram impl]oro fidem, qui adestis . . .] eam silvam, et . . . us in . .] hostili in me lactu [2] percussit la]tus, ut revolso stipite miles,] qui jactu valido percussit] parmam; nisi si stipitem ponere] voluit pro telo vel hasta. Accius] in Bacchis: Ecquem stipitem abi]egum [3], aut alneum . . .] us. Ennius . . . . . . stipi]tes abiegno [4] . . . . . . e stipitem . . . intere]mit eum, qua . . . stipitem a][2]ripit. ¶ Strittavum antiqui diceb]ant pro tritavo, qui est pater ata]vi, et ataviæ, ut stlitem, pro lite.] ¶ Strigores in Nelei carmine pro Stri]gosis positum invenitur, id est, densa]rum virium haminibus [5]. Alias, strigo]res, exerciti. ¶ Strigæ appellabantur] ordines rerum inter se continu]atæ [6] conlocatarum, a stringen]do dictæ. Strigas, ut ait Verri]us, Græci syrnia appellant,] quod maleficis mulieribus

[[1] ostium. [2] jactu. [3] abiegnum. [4] abiegnos. [5] hominibus. [6] continuate.]

P. 124.

nomen inditum est, quas volaticas etiam vocant. Itaq. solent his verbis eas veluti avertere Græci: ΣΥΡΡΙΝΤΑ ΡΟΜΡΕΙΕΝ ΝΥΚΤΙΚΟΜΑΝ ΣΤΡΙΝΤΑΤΟΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ ΑΝΩΝΥΜΙΟΝ ΩΚΥΡΟΡΟΥΣ ΕΡΙ ΝΗΑΣ. ¶ Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita jubetur esse liber; et si per heredem est [1], quo minus statuliber præstare possit, quod præstare debet, nihilominus liber esse videtur. ¶ Status dies vocatur qui judicii causa est constitutus cum peregrino. Ejus enim generis *[2] ab antiquis hostes [3] appellabantur, quod erant pari jure cum populo R. atq. hostire ponebatur pro æquare. Plautus in Curculione: Si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum, quo imperant, ingratis. ¶ Stagnum quidam dicī putant, quod in eo aqua perpetuo stet; alii, quod is locus a Græcis συεινὸς [4] dicitur, quia bene contineat aquam. ¶ Satura, et cibi genus ex variis rebus conditum est, et lex

tis alis [5] legibus conferta. Itaque in sanctione legum adscribitur : Neve per saturam abrogato, aut derogato. T. Annius Luscus in ea, (quam) quam dixit adversus Ti. Gracchum : Imperium quod plebes per saturam dederat, id abrogatum est; et C. Lælius in ea, quam Pro se dixit : Dein postero die, quasi per saturam senten-

[[1] stet. [2] peregrini. [3] hoste. [4] στεγνὸς. [5] multis aliis.]

P. 125.

tiis exquisitis, in deditionem accipitur. ¶ Statæ Matris simulacrum in Foro colebatur, postquam id collastravit [1], ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tempore. Magna pars populi in suos quiq. vicos rettulerunt ejus deæ cultum. ¶ Stalagmium genus inaurium videtur significare Cæcilius in Carine, cum ait : Tum ex aure ejus stalagmium domi habeo. ¶ Stolidus, stultus. Ennius L. 1 : Nam vi depugnare sues stolidi solidi [2] sunt; et in Ale-

xandro : Hominem appellat, quia lascivi stolide non intellegit; et Cæcilius in Hypobolimæo : Abi hinc tu, stolide, illi [3], ut tibi sit pater; et in Andronico [4] : Sed ego stolidus, gratulatum me oporteat [5] prius.
¶ Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine : Fœde stupreque castigor cotidie; et in Appi Sententiis : Qui animi . .. . compotem esse, nequid fraudis, stupriq. ferocia pariat. Nævius : Seseq. ii perire mavolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis. Item : Sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergentis [6]. ¶ Stuppam linum impolitum appellant Græci Dorii. ¶ Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam

[[1] collustravit. [2] soliti. [3] illic. [4] Androgyno. [5] oportuit. [6] pergetis.]

P. 126.

Asturam vo[cant. ¶ Suber arbor, ac suberies, q[ua natabant in thermi [1]. ¶ Ste[rilem mulierem appellabant, quam G[ræci στεῖραν dicunt,

quæ non cipi[t [2] semen genitale. ¶ Seplasia, aut Se[plasium, ubi unguentum memoraba[tur pretiosum. Pomponius in Adelph[is : Di te perdant inferi, Anti[pho, quia unde hoc unguentum sit, q[uæris. Atqui lepidum unde ung[uentum, nisi ex Seplasia est ? ¶ Stulto[rum feriæ appellabantur Quirina[lia, qui erat dies festus Qui primi [3], qu[od eo die Quirino sacrificant ii, [qui solemni die, aut non potuer[unt rem divinam facere, aut ign[oraverunt suorum Fornacaliu[m sacrorum diem, commissumque [piaculum expiabant moræ, a[tq., quod suis non fecerant, quib. p[ermittebatur feriis, sacrum faciebant. ¶ Sanctum [ait dici Opilius Aurelius, quod [nec sacrum est, nec religiosum. At Aelius [Stilo, quod utrumq. esse videatur, [et sacrum scilicet, et religiosum. Pleriq. autem, [quod ei, qui id violavit, pœna sit multa[ve sancita ; se ponetur [4] pro [sacro tantum. Unde et sanctio dict [a legum ; sancta item et rogatio, qui [5] c[ontionem rogavit, Tr. Pl. ¶ Sanqualis avis ap[pellatur, quæ in commentariis Augura[libus ossifraga dicitur, quia in [Sangi dei tutela est. ¶ Saccom [orum [6] genus est

[[1] thermis. [2] concipit. [3] Quirini. [4] sed ponitur. [5] quique. [6] Sycomorus.]

P. 127.

arboris, quam dicta]m Pomponius ait ex fico, et m]or[1] quod ficus ea sit et morus: unde] nomen per moron et sycon de]ductum est. ¶ Lolem[2] dici ait, quod solus sit. Eund]em modo Solem, modo Apollinem vocari:] Tu es Apollo, ut est in carmine Sæculari.] ¶ Sacrem porcum dici ait Verri]us, ubi jam a partu habetur purus, a qu]a re appellatum esse sacrem dici]t. Ita id adjicit, quod parum opus est;] omisit vocabuli etymon. Plautus: Ado]lescens, quibus hic pretiis porci] veniunt[3] sacres, sinceri?] — Nummum unum. — En a me accipe, jube te] plari[4] de mea pecunia. Et in Rudent]e: Sunt domi agni et porci sacres. C]ato adversus Q. Minucium The]rmum: Post . . . . . sa]crem in sinu mactavit. Ponitur ali]quando pro hostia. Ennius: Fuso sangui]ne sacrem. ¶ Sacrificium quod pro uvis pr]imis fiat, appellabatur ab antiquis Sa]crima: est autem, ut Aelius Stilo et Clo]atius dicunt, mustum indi]tum in amphoram, Liberalibus, sacri]ficii causa, pro uvis et vino,] quæ quasi sacra

sunt, cum Lib]ero fit, ut præmetium, cum] Cereri. ¶ Sacrificulus Rex appellatur,] qui ea sacra, quæ facere Rege]s sueverant, facit. Primus memorat]ur post reges exactos Sicinius Bell]utus. ¶ Sacella dicuntur loca] Diis sacrata sine tec-

[[1] moro. [2] Solem. [3] veneunt. [4] piari.]

P. 128.

to. ¶ Sacrosanctum dicitur, quod jure jurando interposito est institutum, si quis id violasset, ut morte pœnas penderet. Cujus generis sunt Tr. Pl. Aedilesq. ejusdem ordinis; quod affirmat M. Cato in ea, quam scripsit, Aedilis plebis sacrosanctos esse. ¶ Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, qui quid adversus eas fecerit, sacer alicui Deorum sicut [1] familia, pecuniaque. Sunt qui esse dicant sacratas, quas Plebes jurata in monte Sacro sciverit.

¶ Seclusa sacra dicebantur, quæ Græci mysteria appellant. ¶ Scæna ab aliis, a quibusdam sacena appel-

latur, dolabra pontificalis. ¶ Sarissa est hastæ Macedonicæ genus. ¶ Sacer mons appellatur trans Anienem, paulo ultra tertium miliarium: quod cum Plebes, cum secessisset a Patribus, creatis Tr. Plebis, qui sibi essent auxilio, discedentes Jovi consecraverunt.
At homo sacer is est, quem populus judicavit ob maleficium, neq. fas est eum immolari; sed, qui occidit, parricidii non damnatur: nam lege tribunicia prima cavetur, si quis eum, qui eo Plebeiscito sacer sit, occiderit, parricida ne sit. Ex quo quivis homo malus atq. improbus, sacer appellari solet. Gal-

[[1] sit cum.]

P. 129.

lus Aelius ait sacrum esse quocunque modo atq. instituto civitatis consecratum sit, sive ædis, sive ara, sive signum, sive locum[1], sive pecunia, sive quid aliud quod Dis dedicatum, atq. consecratum sit. Quod autem privati, suæ religionis causa, aliquid ea-

rum rerum Deo dedicent, id Pontifices Romanos non existimare sacrum. At si qua sacra privata succepta[2] sunt, quæ ex instituto Pontificum, stato die, aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium. Ille locus, ubi ea sacra privata facienda sunt, vix videtur sacer esse. ¶ Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures Siculosq. exegerunt; nam Vere sacro nati erant: ¶ Sagmina vocantur verbenæ, id est, herbæ puræ, quia ex loco sancto arcebantur a Consule Prætoreve, legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumq. indicendum; vel a sanciendo, id est, confirmando. Nævius: * [3].*Jus sacratum Jovis jurandum sagmine. ¶ Sagaces appellantur multi ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina: Quis tam sagaci corde atq. ingenio unico? Lucretius l. II: Nec minus hæc animum

[[1] locus. [2] suscepta. [3] Scapos atque verbenas sagmina sumpserunt.]

P. 130.

cognoscere [posse sagacem. Sagacem etiam canem [dixit . . . invictus ca[nis, sagax, validis viribus fretus. [¶ Saga quoque dicitur mulier peri[ta sacrorum, et vir sapiens pro[ducta prima syllaba, forsitan prop[ter ambiguitatem evitandam. [¶ Sanates quasi sanati appella[ti, id est, sanatæ mentis. Sulpicius [autem Rufus Sanates et Opillus [1] [Aurelius existimant dici inferio[ris loci gentes, ut Tiburte[s, et alios, qui cum populo Tibur[te habitarunt in agro Tiburti, id e[st, peregrinos, inferiorisq. loc[i gentes. Itaque scriptum est in XII: Nex[o, solutoque,
Forti Sanati[q. idem jus esto, id est, bonor[um, quod et peregrino, qui et infe[riorum coloniarum, quæ sunt [deductæ in Priscos Latinos, [quas Priscus rex ingerit secundum [mare, supra et infra Romam, in c[ivitates Latinorum, eosq. Sanat[is, propterea quod præter opinio[nem eos paravis-

set sanavisse[tq. et cum eis pacisci potuisset, no[minavit, ut ait Cincius L. II de [Officio jurisconsulti. Ne Valerius [quidem Messala in XII. explanatio[ne id omisit; qui tamen in eo libro, qu[em de Dictis involute inscribi [2], For[tis et Sanatis duas gentes finitimas [esse ait,

[[1]Opilius. [2]inscribit.]

P. 131.

de quibus le]gem hanc scriptam esse, qua cautu]m, ut id jus manifesto, quod populu]s R., haberent. Neq. alios, quam For]ctos et Sanates eam legem sig]nificare existimat, hoc intellec]tu. Multi sunt, quib, quod alias pla]cuit, displiceat postea: ideoque ai]t, sant forcti [1] significare sa]nati insani.
¶ Sarpta vinea putata, i]d est pura facta; virgulæ enim re]lictæ impedimento vitibus sole]nt esse, quæ ideo abscinduntur.] Inde etiam ¶ Sarmenta script]ores dici putant; sarpere enim a]ntiqui pro purgare dicebant. ¶ Sar]te, in Augu-

ralibus, pro inte]gro ponitur: Sane sarteq]e audire videreq. . Ob quam caus]am opera publica, quæ locantur, ut i]ntegra præstentur, sarta tecta vo]cantur; etenim sarcire est integrum] facere.
¶ Sarra dicebatur, q]uæ nunc Epiros dicitur. ¶ Sardare,] intelligere significat. Næ]vius belli Punici libro. . . Quo]d bruti nec satis sardare queunt.] ¶ Sardi venales alius alio nequ]ior, ex hoc natum proverbium vi]detur, quod ludis Capitolinis, qui] fiunt a vicinis[2] prætextatis au]ctio Velentium[3], fieri solet,] in qua novissimus quisq. dete]rrimus producitur a præcone] senex, cum toga pa-

[[1] sanati facti. [2] vicanis. [3] Veientium.]

P. 132.

retexta[1], bullaque aurea, quo cultu reges soliti sunt esse E[trus-]corum, qui Sardi appellantur. quia Etrusca gens orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum, occupavit eam partem Italiæ, quæ

nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Consulem, collegam P. Valeri Faltonis Sardiniam Corsicamq. subgisse, nec prædæ quicquam aliud, quam mancipia, captum, quorum vilissima multitudo fuerit. ¶ Sarcito in XII. Ser. Sulpicius ait significare damnum solvito, præstato.

¶ Sardanapalus rex Assyriorum fuit unicæ luxuriæ, inter mulieres; epulasq. versatus semper atq. omni tempore. ¶ Sargus, piscis genus, qui in Ægyptio mari fere nascitur. Lucilius: Quem præclarus helops, quem Aegypto sargus movebit. ¶ Saturnia Italia, et mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnii quoque dicebantur qui castrum in imo clivo Capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Trojanum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. Nam Italici, auctore Aenea, velant ca-

[[1] prætexta.]

P. 133.

pita, quod is, cum rem divinam faceret

in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulyxe cognitus interrumperet sacrificium, caput adoperuit, atq. ita conspectum hostis evitavit. ¶ Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quod eo ædis est dedicata, et is culturæ agrorum præsidere videtur, quo etiam [1] falx est ei insigne. Versus quoq. antiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur, quibus et a Nævio bellum Punicum scriptum est, et a multis aliis plura composita sunt; qui deus in Saliaribus Saturnus [2] nominatur, videlicet a sationibus. ¶ Sas Verrius putat significare eas, teste Ennio qui dicat in L. I: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas; cum suas magis videatur significare, sicuti ejusdem L. IIII. fatendum est eam significari, cum ait: Nec [3] quisquam (philo)sophiam, (quæ doctrina [4] Latina lingua non habet) sapientia quæ perhibetur, In somnis vidit prius, quam sam discere cœpit. Idem, cum ait sapsam, pro ipsa, nec alia ponit in L. XIII: Quo res sapsa loco sese ostentatque, jubetque. Et Pacuvius in Teucro: Nam Teucrum regi sapsa res restibiliet [5].

¶ Scævam, volgus quidem et in bona, et in mala re vocat, cum aiunt

[[1] quoniam. [2] Satirnus. [3] Neque. [4] sophiam quam doctrinam. [5] Teucro regnum sapsa res stabiliet.]

P. 134.

bonam et malam [scævam. At scriptores in mala pone[re consueverunt, ut apud Græcos [invenitur positum. Pro sinistro sca[evum usurpavit Hostius in belli Hi[strici libro . . . sentit scæv[um . . . . . abit penitus [. ¶ Saperda genus pessimi p[iscis; sapientem etiam significat, c[ū ait Varro: Belli, festivi, saperdæ, cu[m simus omnes.

¶ Sanderacam [ait esse genus coloris, quod Græci s[andycem appellant. Nævius: Meru[la sanderacino colore.

¶ Sabini quod [volunt somniant, vetus proverbium e[sse, et inde manasse ait Sinnius Capit[o, quod quotiescunq. sacrificium propte[rviam fieret, hominem Sabinum at [1] [illud adhibere solebant: nam his [2] pro[mittebat se pro eis somniaturum.; idemq., [postquam evigilasset, sacra facientibus [narrabat omne quidquid

in quiete vi[disset, quod quidem esset ex sacrificī religione. [Unde venisse videtur in proverbium, [Sabinos solitos quod vellent somn[iare . Sed quia, propter aviditatem bibendi, q[uædam anus mulieres id somnium cap[tabant, vulgatum est illud quoq. : Anus [quod volt somniat. Fere enim quo[d vigilantes animo volumus, [id dormientibus apparere solet. ¶ Sam[byca organi dicitur genus, [1]a quo Samby[cistriæ quoq. dicuntur. Per similitu[dinem etiam eam machinam appella[runt, qua

[[1] ad. [2] is.]

P. 135.

urbes expugna]nt; nam ut in organo chordæ, sic in m]achina funes intenduntur. ¶ Sa]mnitibus nomen factum ab hasti]s, propter genus hastæ, quod σαύνι]α appellent Græci. Alii aiunt] Sabinis vere sacro voto, hoc genus] hominum extra fines ejectum], Comio Castronio duce, occupasse c]ollem, cui nomen Samnio, a quo Samnites. ¶ Salar]iam viam incipere ait a port]a, quæ nunc Col-

lina a colle Quirina]li dicitur. Salaria autem propterea a]pellabatur, quod impetratum fuer]it, ut ea liceret a mari in Sabinos sa]lem portari. ¶ Salacia dicta est quod] salum ciet; antiquos autem ait eo] vocabulo poetas pro aqua ipsa usos esse.] Pacuvius in .. . Hinc sæviti]am salaciæ fugimus, lætiq. munere] vescimur Cereris; post condor thalamo,] nemo ut me tunc inde queat abducere mortali]um sæptam circum mœro. ¶ Salutari]s porta appellata est ab æde Sa]lutis, quod ei proxima fuit; alii ob sa]lutationes. Vocantur Megalesia qui n]unc ludi, scænicos olim dicebant, quo]s primum fecisse C. . . . lium M. Popilium M. F. Curules A]ediles, memoriæ prodiderunt] historici. Solebant his prodire mimi] in orchestra, dum intus actus fab]ulæ componerentur, cum versib ob]scenis. ¶ Salva res est, saltat] senex, quare parasiti

---

P. 136.

Apollinis in scæna dictitent, causam Verrius in L. V.* quorum prima est P. littera, reddidit.

quod C.[1] Sulpicio. C.[2] Fulvio Cos. M. Calpurnio Pisone Pr. Urb. faciente ludos, subito ad arma exierint, nuntiatio adventus [3] hostium, victoresq. in theatrum redierint, solliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui[4] essent; inventum esse ibi C. Pompinium [5], libertinum mimum, magno natu, qui ad tibicinem saltaret. Itaq. gaudio non interruptæ religionis editam vocem nunc quoq. celebrari. At in hoc libro refert Sinnii Capitonis verba quibus eos ludos Apollinares Claudio, et Fulvio Cos. factos dicit ex libris Sibyllinis, et vaticinio M. [6] vatis institutos; nec nominatur ullus Pomponius, ridiculeq. de ip. [7] appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit cum in eo præterisset. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus inducatur. Quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore rettuli. ¶ Salios a sallendo [8] et saltando dictos esse

quamvis dubitari non debeat, ta-

[[1] P. [2] C. N. [3] nuntiato adventu. [4] instaurandiq. [5] Pomponium. [6] Marcii. [7] ipsa. [8] saliendo.]

P. 137.

men Polemon ait Arcada quendam fuisse, nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui juvenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem, ex Samothrace cum Aenea deos Penates qui Lavinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse: a quo appellatos Salios, quib. per omnis dies, ubicunq. manent, quia amplæ ponuntur cænæ, si quæ aliæ magnæ dum [1], saliares appellantur. ¶ Salmacis nomine nympha, Cæli et Terræ filia, fertur causa fontis Halicarnassi aquæ appellandæ fuisse Salmacidis, quam qui bibisset [1], vitio impudicitiæ mollesceret: ob eam rem, quod ejus aditus angustatus parietibus, occasionem largitur juvenibus petulantibus antecedentium [2] puerorum puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius: Salmacida spolia sine sanguine et sudore. ¶ Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quæ ad Salios adhibeantur cum apicib. paludatæ, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicib., in modum Saliorum.

¶ Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est, voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite sponsum et sponsam ex Græco dictam ait, quod ii σπονδὰς interpositis rebus divinis faciant. ¶ Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, et ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat, ut salire videatur. ¶ Salinum in mensa, pro aquali, solitum esse poni ait cum patella, quia nihil aliud sit sal, quam aqua. ¶ Salentinos a salo dictos[1], Cretas, et Illyrios, qui cum Locrensib. navigantes societatem fecerint, ejus re-

[[1] sunt. [2] accedentium.]

P. 138.

gionis Italiæ, quam [dicunt ab eis. ¶Sæculares ludi Tarquini Superbi regis [in agro sunt primū facti, quē Marti consecravit [P. Valerius Poplicola Cos. quod populus R. in l[oco illo antea repertam aram quoq. Diti, ac [Proserpinæ conservaverat, in extremo Mart[io Campo, quod Terentum appellatur, demissam [infra terram pedes fere viginti, in qua [pro malis avertendis populus R. facere sacr[a solitus erat. Ludos postea sæculares et nonagensi[mo quoque anno facere ibi cœpit Popillio Lenate [Duumviro sacrorum; in quib. hostiis furulis est [operatus tribus diebus, totidemque noctibus ac de[inde institutum esse, cen-

tum post annos, ut [fierent. Unde videntur Sæculares appella[ti, quod centum annorum spatium sæculi habetur. ¶ Scuti[lū tenue et macrū dicitur, ex Græco, ut cum dici[mus scutilum hominem, exilem aliquem demo[nstramus, in quo pellicula tantū. In pompa aliud di[cimus scutilum, ut videatur scutilum de scrutil[o derivatum, detrita r. littera, sitq. is, q. virtute po[test scrutari. Sed ex Græco nomen factū scutilo, cum co[riarium significamus. ¶ Squalidum incultum et sord[idum ait Verrius significare, sic dictum, quod proxime [ad similitudinem squamæ piscium accedit, [utiq. eorū, qui in profunditatibus abditi paludum, squ[allent maxime. Unde Ennius in Telepho. : Quam ve[stitus squalida sæptus stola. ¶ Squarrosos [ab eadem squamarum piscium similitudine ait dic[tos, quorum cutis exsurgat ob adsiduam in[luviem. Lucilius : Varonum ac rupicum squar[rosa, incondita rostra. ¶ Schœniculas app[ellare videtur meretriculas Plautus propter usum un[guenti schœni, quod est pessimi generis; itaq. [dixit : Diobola-

---

P. 139.

res schœniculæ, mi]raculæ, cum extritis talis, cum todellis crusculis.] Idem: Prosedas pistorū amicas, reliquias halicarias], miseras schœno dilibutas, servilicolas, sordid]as. ¶ Scorta appellantur meretrices ex cons]uetudine rusticorum

qui, ut est apud Atellanos anti]quos, solebant dicere, se attulisse pro scorto] delicularum [1]; omnia namq. ex pellibus facta, scortea] appellantur. ¶ Scortes, id est, pelles testium arie]tinorum, ab iisdem scorteis pellib. idē Verrius dictas esse ait.] ¶ Scandulaca genus herbæ frugibus i]nimicæ, quod eas velut hedera implicando ne]cat. ¶ Scaptensula locus ubi argentum effoditur], in Macedonia, ita dictus a fodiendo,] quod est Græce σκάπτειν. Lucretius : Qual]es expiret Scaptensula subter odores. ¶ Spara] parvissimi generis jacula, ab eo quod s]pargantur, dicta. Lucilius Satirarum L.] . . Tum spara, tum murices [2], portantur tragula Por]ro. ¶ Scitum Populi dicebatur, quod sine Plebe cunc]tus patricius ordo, rogante patricio, suis suf]fragiis jussit; quod autem aliquo interrogante] ex Patribus et Plebe suffragante scitum esset : id] jam leges scribtæ dicebantur. Sed illud Plebeisci]tum est, q. Tr. Pl. sine Patriciis Plebem ro]gavit, id est, consuluit. plebesq. scivit.] ¶ Plebes autem est omnis populus præter senatores,] et præter patricios. ¶ Scita facie, pro] bona facie, alias, bonis pro scitis, a po]etis usurpantur. Terentius in Phormione :] Satis, inquit, scita; et in Heautontimoru]meno : At si scias, quam scite in mentem venerit.] L. Ennius in libro VI : Lumen . . . . . . scitus agaso. ¶ Scenam genus fuisse cultri] manifestum est, sed futurum [3] se-

[[1] pelliculam. [2] rumices. [3] utrum.]

P. 140.

curis, an dolabra sit, ambigitur; quam Cincius in libro qui est ei [1] deVerbis priscis, dolabrā ait esse pontificiam. Livius in Lydio : Corruit quasi ictus scena, haud multo secus. SEX POMPEI FESTI DE VERBORUM SIGNIFICAT. LIB. XVIII. INCIPIT LIB. XVIIII.

¶ Scriptum [2] est id, quod in palustribus locis nascitur leve et procerum, unde tegetes fiunt.

Inde proverbium est in eas natum res, quæ nullius impedimenti sunt, In scirpo nodum quærere. Ennius : Quærūt in scirpo, soliti quod dicere, nodum; et Plautus in Aulularia : Quasi pueris, qui nare discunt, scirpo induetur ratis. Novius in Phœnissis : Sume arma i. ante [3] occidam clava scirpia. ¶ Spira dicitur et basis columnæ unius tori aut duorum, et genus operis pistorii, et funis nauticus in orbem convolutus, ab eadem omnes similitudine. Pacuvius : Quid cessatis, socii, eicere spiras sparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait : Spiras legionibus nexunt. ¶ Spectu sine præpositione Pacuvius in Duloreste usus est, cum ait : Amplus, rubicundo colore, et spectu propteryo [4] ferox. ¶ Spetile [5] vocatur infra umbilicum suis, quod est carnis, proprii cujusdā habitus, exos, qua etiam antiqui per se utebantur. Plautus e-

numerandis villis[6] obsoniis in Carbonaria sic .m. : Ego pernam, sumen, sueres, spectile, galium[7], glandia. ¶ Spicit quoque sine præpositione dixerunt antiqui. Plautus : Flagitium est, si nihil mittetur, quæ superclio[8] spicit; et spexit Ennius L. XVI : Quos ubi rex [pa]ulo spexit de contib.[9] celsis. ¶ Spirillum vocari ait Opilius Aurelius capræ barbam. ¶ Spintyrnix est avis genus turpis

[[1] II, i. e. secundus. [2] Scirpum. [3] jam te. [4] protervo. [5] Spectile. [6] suillis, [7] callum. [8] supercilio. [9] montibus.]

P. 141.

figuræ. * Occursatrix artificum, perdita spinturnix. ea Græce dicitur, ut ait Sátra, σπινθαρίς. ¶ Spicum masculine antiqui dicebant, ut hunc stirpem et hanc amnem. Versus est antiquus : Quasi messor per messim unumquemq. spicum collegit. ¶ Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius L. II : Et simul effugit speres ita funditus nostras ; et L. XVI : Spero, si speres quicquã prodesse potis sunt. ¶ Spectio in Auguralib. ponitur pro aspectione, et nuntiatio quia [1] omne jus sacrorum habent. Auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non ut possent impedire nuntiando, quæ cum vidissent satis, spectio sine nuntiatione data est, ut ipsi auspicio rem gererent, non ut alios impedirent nunti-

ando. ¶ Scripturarius ager publicus appellatur, in quo ut pecora pascantur, certum æs est, quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastore. ¶ Scribas proprio nomine antiqui, et librarios, et poetas vocabant. At nunc dicuntur scribæ quidem librarii, qui rationes publicas scribunt in tabulis. Itaque cum Livius Andronicus bello Punico secundo scribsisset carmē, quod a virginibus est cātatū, quia prosperius resp. populi R. geri cœpta est, publice adtributa est et [2] in Aventino ædis Minervæ in qua liceret scribis histrionib. q. consistere, ac dona ponere in honorem Livii, quia his, [3] et scribebat fabulas, et agebat. ¶ Scraptæ dicebantur nugatoriæ ac despiciendæ mulieres, ut ait unus [4], ab his [5] quæ screa idem appellabant, id est, quæ quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinius in Prilla: Rectius mecastor Piculetæ Postumæ lectum hodie stra-

[[1] iis, qui. [2] ei. [3] is. [4] Verrius. [5] iis.]

P. 142.

tum vidi scrattiæ mu[lieris. ¶ Scrutillus appellabatur venter suillus co[ndito farre expletus. Plautus: Venter sullus [1], [dicam suo nomine scrīnillum [2]: ego me hodie . . [si quid esset, quod comesa farte biberem . . . .
¶ Spinther vocabatur [armillæ genus, quod mulie-

res antiquæ gere[re solebant brachio summo sinistro. Plautus : Ju[beasque spinther novum reconcinnarier. [¶ Scrupi dicuntur aspera saxa et difficili[a , petræ etiam attrectari insuetæ , aut [naufragiorum pollutæ scelere. Ennius in An[dromacha : Scrupeo investita saxa atque hos[treis [3], quam excaprent.
Unde scrupulosam [rem dicimus quæ aliquid habet in se asperi. Corne[lius Sisenna Histor. Libro IIII : His tum inject[us est levis scrupulus et quædā dubitatio.¶ [Scorteū ab eadē causa qua scortum, vocabatur [pelliceum , in quo sagittæ reconduntur , ab eo [quod ex pellib. factum est, quia pellib. nomen a σκύ[τος, quod Græce pellis. Unde scyticæ et scuta , [quia non sine pellib. sunt.
¶ Sceleratus campus ap[pellatur prope portam Collinam, in quo virgin[es Vestales, quæ incestum fecerunt, defossæ sunt v[ivæ. ¶ Scribonianum appellatur antea [4] atria [puteal , quod fecit Scribonius , cui negotium da[tum a Senatu fuerat , ut conquirerer [5] sacella att[acta : isque illud procuravit , quia in eo loco [attactum fulgure sacellum fuit. Quod ign[oraretur autem , ubi esset (ut quidam) fulgur conditum , [quod cum scitur , nefas est integi , semper forami[ne ibi aperto cælum patet. ¶ [Sceleratus Vi[cus appellatur, quod cū Tarquinius Superbus interfici[endū curasset Ser. Tullium regem , soce[rum suum , corpus

[[1] suillus. [2] scrutillum. [3] saxo atq. ostreis. [4] ante. [5] coinqueret.]

P. 143.

ejus jacens filia carp]ento supervecta est, properans in possessionem] domus paternæ. ¶ Scelerata porta eodem app]ellatur a quibusdam, quæ et Carmentalis] dicitur, quod ei proximum Carmentæ sacellum fuit.] Scelerata autem, quod per eam Sex et Trecenti Fabii c]um clientium millib. quinque egressi adversus E]truscos, ad amnem Cremeram omnes sunt inter]fecti : qua ex causa factum est, ut ea porta int]rare egredive omen habeatur. ¶ Schedia] genus navigii inconditi, trabib. tantum inter] se connexis facti, quo mercimonia circum]ferunt post amissam navem. Unde schedia us]us quoq. poemata dicit et versus, non sa]tis perfectis [1] qui essent. Appellavit schedium. . s] cum dixit : Qui schediū facit inconditum, et inelaboratum.] ¶ Sexagenarios de ponte olim dejiciebant,] cujus causam Manilius hanc refert : quod Romam] qui incoluerint primi Aborigines, h]ominem, sexaginta annorum qui esset, immolare] Diti Patri quotannis soliti fuerint ;] quod facere eos destitisse adventu Her]culis. Sed religione postea veteris moris sc]irpeas hominum effigies de ponte in Tiberim vetere] modo mittere instituisse. Alii dicun]t, morante in Italia Hercule, quod quidam ej]us comitum habitave-

rint secundum rip]am haberi [2], atque Argaeos se ab Argivis voca]verint arvi [3], quorum proditam memori]am redintegrari; eo gente missum ab Græc]a legatum quendam Argaeum diu cum] iis Romæ moratum esse; is ut obieri]t institutum esse a sacerdotibus, ut effigies s]cirpea ex omnibus, cum quæ publicæ erant rei nu]ntiavisset, per flumen, ac mare

[[1] perfecti. [2] Tiberis. [3] arvis.]

P. 144.

in patriam remitteretur. Sunt qui dicant, post urbem a Gallis liberatam, ob inopiam cibatus cœptos sexaginta annorum homines jaci in Tiberim, ex quo numero unus, filii pietate occultatus, sæpe profuerit patriæ consilio, sub persona filii; id ut sit cognitum, ei juveni esse ignotum, et sexagenariis vita concessa; latebras autem ejus [1], quibus arguerit [2] senem, id est, cohibuerit, et celaverit, sanctitate dignas esse visas, ideoq. arcæa [3] appellata. Sed exploratissimum illud est causæ. Quo tempore primum per pontem cœperunt comitiis suffragium ferre, juniores conclamaverunt, ut de ponte deicerentur sexagenarii qui jam nullo publico munere fungerentur, ut ipsi potius sibi quam illi deligerent imperatorem; cujus senten-

tiæ est etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmavit Afranius in Repudiato. ¶ Secus[4] aliter significat sexu, natura habituque, ex Græco, quam illi vocant ἕξιν, Afranius in Privigno sic agit[5]: Orbus virili sexu adoptavit sibi. Pacuvius in Atalanta: Triplicem virili sexu partum procreat. ¶ Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D. T.[6] ludi, corbitoresque. Quidam ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum: nam indictiva sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quæ sunt amplissima. ¶ Sex suffragia appellantur in equitum centuriis, quæ sunt adfectæ[7] ei numero centuriarum quas Priscus Tarquinius rex constituit. ¶ Sestertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore his[8] decussis valebat, id est dupundius, S.

[[1] eas. [2] arcuerit. [3] Argæa. [4] Sexus. [5] ait. [6] dumtaxat. [7] adjectæ. [8] is.]

P. 145.

¶ Sinistræ aves, sinistrūque est sinistimū auspiciū[1], i. quod sinat fieri. Varro L. V. Epistolicarū quæstionū ait: A Deorum sede cum in meridiem spectes, ad sinistra sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, ut sinistra meliora auspicia, quam dextera esse existimentur.

idem fere sentiunt Sinnius Capito et Cincius. ¶ Sentinare, satagere, dictum a sentina, quam multæ aquæ[2] navis cum recipit, periclitatur. Cæcilius in Aethrione: Cum Mercurio capit consiliū, postquam sentinat satis. ¶ Senatores a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum consilio Remp. administraret: itaque etiam Patres appellati sunt, et nunc cum senatores adesse jubentur, quibusque in senatu sententiam dicere licet: quia hi[3] qui post lustrum conditum ex junioribus magistratum ceperunt, et in senatu sententiam dicunt, et non vocantur Senatores ante, quam in senioribus sunt censi. ¶ Senatus decretum a consulto Aelius Gallus sic distinguit, ut id dicat particulam quandam esse senatusconsulti, ut cum provincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatusconsulti est. ¶ Senis crinib. nubentes ornantur, quod his[4] ornatus vetustissimus fuit. Quidam, quod eo Vestales virgines ornentur, quarum castitatem viris suis sponoe[5] . . a ceteris. ¶ Sentes, cum constet esse spinas, et Afranius in Abducta dixerit: Quam senticosa verba pertorquet turba[6]; pro spinosis accipi debet. ¶ Senium a senili acerbitate et vitiis dictum, posuit Cæcilius in Hymnide: Sine suam senectutem ducat utique ad senium sorbitio. ¶ Senonas Gallos Verrius ait existimari appellari, quia novi venerint ex

[[1] auspiciorum. [2] quia multum aquæ. [3] ii. [4] is. [5] spondeant. [6] lupa.]

P. 146.

transalpina regione, [ac primum appellatos ξένους postea Seno[nas. ¶ Septentriones septem stellæ appell[antur a septem bobus junctis, quos trio[nes a terra rustici appellent, quod jun[cti simul terram arent quasi terriones. [Quidam a septem stellis, quod id astrum Græ[ci ἅμαξαν dicant, quia habet partem quand[am temonis specie. Unde ait Ennius : Superat [temo stellas. Sed et physici eum situm [septem stellarum conten . . . templati [1], sep[tentriones dici aiunt, quod ita sunt [sitæ septem stellæ, ut ternæ proximæ [specie efficiant velut trigona. ¶ Scensas [antiqui dicebant, quas nunc cænas. Quæ autem [nunc prandia, pro cænis habebant, et pro cæn[is vespernas appellabant. ¶ Signa, ut rerum, ita [quoque res ipsæ dicuntur, aut lapides, aut [fictile, aut si qua ejusmodi adhuc aliqua, et [signa dicuntur quæ sculpantur etiam. Sed po[cula etiam in quibus sunt simulacra ad effigi[es sigillata. ¶ Sequester is dicitur, qui inter aliquos, [qui certant, medius, ut inter eos convenerit, [depositum ita tenet aliquid, ut ei reddat, qui [2] [id deberi jure sibi constiterit. Cato in ea ora[tione, quam habuit de Indigitibus : Sinunt m[iseros perire,

ut bona rapiant; aut [si superstites petant, vi seques prodent[3]; et Pla[utus Mercatore: Immo sic sequestro mihi data [est . . . ¶ Sepulchrum est, ut ait Gallus [Aelius, in quo mortuus sepultus est, quod anti[qui bustum appellabant, hisque[4] cippis, aut ali[qua alia re, mortui causa designatus est, intra [quos sepultura est facta. ¶ Segnitia [dicitur, quod sine

[[1] contemplati. [2] quoi. [3]. sequestro dent. [4] isque.]

P. 147.

nitendo quid sit utile] aut honestum? Terentius: Enimvero, Dave, nihil loci est] segnitiæ neque socordiæ. ¶ Signa]re dicitur signis notare, velut in pecoribus fit.] Sed antiqui eo, pro scribere, utebantur; unde et subsigna]re, et consignare, invenitur positum, pro subscrib]ere, et conscribere. ¶ Septimontium dies ap]pellatur mense Decembri, qui dicitur in] Fastis Agonalia, quod eo die in septem m]ontibus fiunt sacrificia Palatio, Velia, F]agutali, Subura, Cermalo, Cœlio, Opio,] Cispio. ¶ Sifus usurpatum est pro tu]bis ipsis, id quod Græce dicitur σίφων. In le]ge Rivalicia sic est, quæ lata fuit rogant]e Populum. Ser. Sulpicio Ser. F. Rufo: Mon]tani, paganive, siphonibus aquam dividunto;] donec eam inter se

diviserint, Prætori]s judicatio esto. ¶ Siparium, quo in scænis mimi]utuntur, dictum ait Verrius a vela]mento, quod vocetur alias aulæum. ¶ Supparum ap]pellant dolonem, quod est velum minus in navi; ut] acation, majus. Supparum autem dictum ait Sinnius] Capito, velut separatum quod sit disjunctumque a dolo]ne interioris mali. ¶ Sepultum] morte moroque [1] cum ait . . ' . d]e L. Terentio, Tusci vici magistro, significat] vivum de saxo Tarpeio elatum, cum eo ve]nisset commissatum, quod mero, id est, vino es]set coactus. ¶ Seplasia forum Capuæ in] quo plurimi unguentarii erant. In Pison]em Cicero : Seplasia mehercule, ut dici] audiebam, te ut primum aspexit, Campanum] consulem repudiavit. ¶ Saticula oppidum] in Samnio captum est, quo postea coloni]am deduxerunt Triumviri M.

[[1] meroq.]

P. 148.

Valerius Corvus, Junius Scæva, P. Fluvius [1] Longus ex S. C. kal. Januariis, P. Papirio Cursore, C. Junio. II. Cos. ¶ Segesta quæ nunc appellatur, oppidū in Sicilia est, quod videtur Æneas condidisse, præposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominavit. Sed præposita est ei s. littera, ne obsceno nomine appellarctur, ut factum est

in Malevento, quod Beneventum dictum est, et in Epidamno, quod usurpatur Dyrrachium. ¶ Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur, d. littera in l. conversa, ut etiam in sella factum est, et subsellio, et solio, quæ non minus a sedendo dicta sunt. ¶ Silus appellatur naso s. rusus [2] versus repando. Unde galcæ quoq. a similitudine, silæ dicebantur. ¶ Silvii sunt appellati Albani reges, a Laviniæ filio, quem post excessum Æneæ gravida relicta, timens periculum, et suæ vitæ, et ejus, quem utero gerebat, in silvis latens, enixa est; qui restitutus in regnum est post mortem Ascanii, prælatus Iulio [3] fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. ¶ Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam adserat [4] manum, educendi ejus gratia ex servitute in libertatem, vocetur adsertor; cum verisimilius sit dictum, qui sereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petendo in libertatem eandem, qua ipse sit, id est jungat, quia fruges cum seruntur, terræ jungit, quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit. ¶ Seges dicitur ea pars agri, quæ arata et consita est, a serendo videlicet. ¶ Serilla Verrius appellari putat navigia Histricia [5], ac

[[1] Fulvius. [2] susum. [3] Iulo. [4] afferat. [5] Histrica.]

P. 149.

Liburnica, quæ lino ac sparto condensantur a conserendo et contexendo dicta; quia dicat Pacuvius in Niptris: Nec ulla subcus [1] cohibet compagem alvei; sed suta lino, et sparteis serillib. Cum περιφραστικῶς, et ficto vocabulo, usus sit pro funiculis, qui sparto conseruntur. ¶ Servorum dies festus vulgo existimatur idus [2] Aug., quod eo die Ser. Tullius, natus servus [3] ædem Dianæ dedicaverit in Aventino, cujus tutelæ sint cervi, a quo [4] celeritate fugitivos vocent servos. ¶ Sero sapiunt Phryges, proverbium est natum a Trojanis, qui decimo denique anno velle cœperant Helenam, quæq. cum ea erant rapta, reddere Achivis. ¶ Sispitem Junonem, quam vulgo sospitem appellant, antiqui usurpabant, cum ea vox ex Græco videatur sumpta, quod est σώζειν. ¶ Sultis si voltis significat, composito vocabulo ita, ut alia sunt, *[5] si audes; sis, si vis; plicet *[6]; [7]* in loco; scis licet [8], scias licet; equidem (equo), ego quidem. Ennius: Pandite [9], sulti, genas, et corde relinquite somnum. ¶ Setius [10] a sero videtur dictum. Accius in Amphitryone: Si forte paulo, quam tu veniam setius [11]. ¶ Sedum, alii sadum, appellant herbam, quam Opillius Aurelius sesuvium vocari ait, eamq. in tegulis seri, nec quamobrem id fiat, indi-

cat. ¶ Specus feminino genere pronuntiabant antiqui, ut metus et nepos, tam hercules, quam masculino stirpis, ut [12] frons, ut Ennius: Tum causa [13] sub monte alte [14] specus in jus [15] patebat [16]; et Pacuvius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus. ¶ Spondere antea ponebatur pro dicere, un-

[[1] subscus. [2] idib. [3] serva. [4] quorum. [5] sodes. [6] ilicet, ire licet. [7] illico. [8] scilicet. [9] Serius. [10] sultis. [11] serius. [12] stirps, aut. [13] casu. [14] altæ. [15] intus. [16] patebant.]

P. 150.

de et respondere adh[uc manet; sed postea usurpari cœptum est [etiam in promissione alterius. ¶ Subdit[us dicitur is, qui in demortui, (in demortuis) ju[dicis locum judex datur his [1], qui eum ha[buerant judicem dumtaxat in eandem rem, [vel litem. ¶ Saturno sacrificium fit capi[te aperto. Ejus autem sacro Metellus Pont.[Max. cum Claudium Augurem jussisset adesse, ut eum [tunc adhiberet Ser. Sulpici Ser. F. inaug[urationi, ille autem excusaret se, sacra sibi fa[miliaria obstare, quib. supplicandum esset capite [operto; Saturno autem esset futurum, ut cum ap[erto capite res sacra facienda esset. Pont[ifex illum multavit; Claudius provocavit. [Sed cum reconciliatus Pontifici esset Claudius fa[miliæ sacris peractis,

Saturno sacra fecit rel[igione solutus. ¶ Saxum Tarpeium appel[latam aiunt partem montis, qui ob sepultam Ta[rpeiam ibi virginem, quæ eum montem Sabinis [prodere pacta erat, ita nominatus est; vel [ab eo, quod quidam nomine L. Tarpeius Romulo [regi cum propter raptas virgines adversa[retur, in ea parte, qua saxum est, de noxio pœna [sumpta, Tarpeium dictum, noluere funestum locum [cum altera parte Capitoli conjungi. ¶ S[captia tribus a nomine urbis Scaptiæ [appellata, quam Pedani incolebant. ¶ Stellati[na tribus dicta, non a campo eo, qui in Cāpania ē, sed eo, qui [parū abest ab urbe Capena, ex quo Tusci profecti, St[ellatinum eum campum appellaverunt. Sabati[na a lacu Sabate. ¶ Sabini dicti, ut ait Varro [Terentius, quod ea gens p̄. p̄.[2] præcipue colat de[os, sive ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι. ¶ Sanqualis porta [appellata est

[[1] iis. [2] Penates.]

P. 151.

ab avi sanquali, id]eoque eodem est nomine quo avis ipsa appellatur.] ¶ Silere, tangere[1] significat, ficto verbo] a s. littera, quæ initium ejus vocis est.] ¶ Sellæ Curulis locus in Circo datus est Valerio Dicta]tori, posteriusque[2] ejus honoris causa, ut pro]xime sacellum Murciæ spectarent, unde aspi]ciebant specta-

cula magistratus. ¶ Sontica causa] dicitur a morbo sontico, propter quem, quod est ge]rendum agere desistimus. M. Porciu]s Lato de re*[3] A. Atili: Quid dicam causæ extiti]sse, timidus ne sis, an impedimento t]ibi causam sonticam fuisse? ¶ Stiricidium qua]si stillicidium, cùm stellæ[4], concretæ frigore, ca]dunt. Cato pro C. . . . . n]ihilominus voluit semper de stiricidio in] re præsenti cognoscere; atque etiam statu]ere.¶ Sacramento dicitur quod jurisjurandi sacrati]one interposita actum est. Unde quis sacramen]to dicitur interrogari, quia jusjurandum interponitur. Cato] in Q. Thermum de x. hominibus: Tunc vero ibi ad]erunt, ne mala facinora, bona fide, au]t scelera nefaria fierent, qui dicerent sacramen]to, traderentur, lege æstimarentur. ¶ Siremps] ponitur pro eadē, vel, proinde quasi similis res ipsa.] Cato in dissuadendo legem, quæ postea re]licta est: Et præterea rogas ut quemquam adversus] ea, si populus condemnaverit, siremps lex] siet, quasi adversus legem fecisset.] ¶ Spiciunt, antiquos dixisse sine præposi]tione testis est Cato in ea, quam habuit in Q. Thermum de] septem[5] hominib.: Ut solent evitare son]ivios, nisi qui sempiterni sunt, quos dum occur]rant, ne spiciunt, neque ratos, esse volunt.¶ Spa]tiatorem, erratorem Cato in An. [6]

[[1] tacere. [2] posterisque. [3] Cato de re Floria. [4] stillæ. [5] decem. [6] M.]

P. 152.

Cælium, Si se appellavisset: In coloniam me hercules scribere nolim, si trium virum[1] sim, spatiatorem atque fescenninum. ¶ Stata sacrificia sunt, quæ certis dieb. fieri debent. Cato in ea, quam scribsit de L. Veturio, de Sacrificio[2] commisso, cum ei equum ademit: Quod tu, quod in te fuit, sacra stata, solemnia, capite sancta deseruisti. ¶ Solemnia sacra dicuntur, quæ certis temporibus annisque fieri solent. ¶ Serra prœliari dicitur, cum assidue acceditur receditur que, neque ullo consistitur tempore. Cato de Re militari: Sine[3] forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus aut serra, uti adoriare. ¶ Stercus ex æde Vestæ XVII. kal. Jul. defertur in angiportum medium fere clivi Capitolini, qui locus clauditur porta Stercoraria; tantæ sanctitatis majores nostri esse judicavere. ¶ Summissiorem aliis ædem Honoris et Virtutis C. Marius fecit, ne, si forte officeret auspiciis publicis, Augures eam demoliri cogerent. ¶ Sex Vestæ sacerdotes constitutæ sunt, ut populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex est distributa partis, in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres. ¶ Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur,

atque ille proxime eam convivatus, super modum potus, somno esset oppressus cum convivis suis, præteriens quidam petulans, ostio * patente, ex mensa salinum conjecit in fornacem; atque ita, incendio excitato, figulus cum suis concrematus est. ¶ Sacramentum, æs significat, quod pœnæ nomine penditur, sive eo quis interrogatur,

[[1] triumvir. [2] Sacrilegio. [3] Sive]

P. 153.

sive contenditur. Id in aliis rebus quinquaginta assiū ē, in aliis reb. quīgētorū, inter eos, qui judicio inter se contenderent. Qua de re lege L. Papirii Tr. pl.[1] sāctū ē his verbis: Quicūq. Prætor post hoc[2] factus erit, qui inter cives jus dicet, Tres viros Capitales populum rogato, hique [3]Tres viri [Capitales] quicūque [fa]cti erūt, sacramenta ex[igunto]judicātoque, eodemque jure sunto, uti ex legibus, plebeique scitis exigere, judicareque (esse), esseque oportet. Sacramenti autem nomine id æs dici cœptum est, quod et propter ærarii inopiam, et sacrorū publicorū multitudinem, consumebatur id in rebus divinis. ¶ Sextantarii asses in usu esse cœperunt ex eo tempore, quod [4]propter bellū Pūicū secūdū, quod cū Hānibale gestum est, decreverunt patres, ut ex assibus qui tum erant librarii, fierent sextantarii, per quos cum solvi cœptum esset, et [5] populus ære alieno liberaretur, et privati quibus debitum publice solvi

oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno) *[6] usus est, ut priore numero.[7] Sed id non permansit in usu, nec amplius processit in majorem. ¶ Senacula tria fuisse Romæ, in quibus senatus haberi solitus sit, memoriæ redidit [8] Nicostratus in libro, qui inscribitur de Senatu habendo: unum, ubi nunc est ædis Cōcordiæ inter Capitolium et Forum, in quo solebant magistratus D. T. [9] cum senioribus deliberare; alterum, ad portam Capenam; tertium, citra ædem Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere nolebant, senatus dabatur. ¶ Scholæ dictæ sunt, non ab otio ac vacatione omni, sed quod, ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent, ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi

[[1] Militum. [2] H. L. R. [3] iique. [4] quo. [5] ut. [6] quod eo. [7] nummo. [8] prodidit. [9] dumtaxat.]

P. 154.

aliquo nomine fug[iant pueri suo fungi munere. ¶ Subici ar[ies dicitur, qui agitur, ut cædatur, quod fit, ut aït Cincius [in libro de Officio jurisconsulti, exemplo At[heniensium, apud quos expiandi gratia aries [inigitur ab eo, qui scelus admisit, pœnæ p[endendæ loco. ¶ Speciem quam nos dicimus, εἶδος [Græci dixerunt. Pla-

ton quidem ideam. [Nobis species pro eadem ponitur. ¶ Sesterti no[ta apud antiquos fuit dupondi,et semissis;[unde sestertius dictus,quod semistertius. Sed auctos[1] est [bello Punico secundo. Apud antiquos autē[denarius et quinquessis in usu erant, et valebant, de[narius denos asses, quadrigati, bigati.; quinquessi[s quinos. Sed uterque auctus est. Numerum æris perduct[um[2] esse aiunt lege Flaminia minus solvendi, c[um ære alieno premeretur P. R. ¶ Solida sella, ait [Verrius sedere tū quis jubetur, cum mane surg[ens auspicandi gratia evigilavit, quod antiqui expresse, [nihilq. ab interiore parte excavata[s aut laxatas faciebant sedes; quas s[edes, solidas ideo, quod in his nihil erat con [cavum, maxime appellabant, inquit Verrius, quod [scilicet essent totæ; absurde, ut mihi videtur, [cum omne id quod sit totum, ait dictum solidum. [¶ Silatum antiqui pro eo q. nunc jentaculum dicim[us, appellabant, quia jejuni vinum soli[3] condi[tum ante meridiem obsorbebant. ¶ Suffragato[res dicebantur apud majores, hi qui vulgo in usu [erāt cādidatis; nā ut melius apparerent juncta suffra[gia, suffragator, quem quisq. fieri vellet, notabat a[pposito puncto, scribtis candidatorum hominum [nominib. Varro in L. VII. Rerum humanarum [hoc tradit. ¶ Struppi vocantur in pulvinarib. [fasciculi

[[1] auctus. [2] productum. [3] fili.]

P. 155.

de verbenis facti, qui pro deorum] capitib. ponuntur. S . . . . . apud urb]em Calo Antistius Labeo dici ait ma] gistratum publicum. . . . . ¶ Secespitam esse Antistius Labeo ait cultrum fe] rreum, oblongum, manibrio eburneo, rotund] o, solido, vincto ad capulum auro argentoq], fixum clavis æneis, ære Cyprio, quo Flami]nes, Flaminicæ Virgines, Pontificesq. ad sa] crificia utuntur. Eadem alias dicitur, qua] in sacrario utuntur. Sacraria namq. in templis] rediculo [1] æneo olim sæpiebantur, in quo] tubæ relictæ sunt, per quas manib. sacr] a tangere licet. . est hoc in templo, Bonæ Deæ;] sed et in aliis locis; et sunt velut repagula] quædam. Ita secespitæ dicūtur duob. modis. ¶ Secius] est, quod secespita secatur libum, seu placenta, qu] æ soleat necessariis sacrificiis adhiberi.] ¶ Suffimenta sunt, quæ faciebant ex faba milio] q. molito, mulso sparso; ea Diis dabantur eo tempo] re, quo uvæ calcatæ prœlo. . ¶ Serpsit, usi sun] t antiqui pro serpserit, unde videntur serp] ulæ dictæ, quas nunc serpentes dicimus ex Græ] co, quia illi ἑρπετὰ, nos pro aspiratione eorum,] s. littera posita, ut ἕξ sex ἑπτὰ septem.] ¶ Suffibulum est vestimentū albū, prætextum, qua] drangulum, oblongum, q. in capite virgines Vest] ales cum sacrificant semper

habere solent;] idq. fibula comprehenditur. ¶Silentio surgere ait] dici, ubi qui post mediam noctem auspi]candi causa ex lectulo suo silentio surr] exit, et liberatus a lecto, in solido se posuit, se]detq; ne quid eo tempore deiciat, rursusq.] se in lectum reposuit: hoc enim est proprie si]lentium, omnis vitii in auspiciis va-

[[1] reticulo.]

P. 156.

cuitas. Veranius ait, non utiq. ex lecto, sed ex cubili, ne [1] rursus se in lectum reponere necesse esse. ¶ Sarpiuntur vineæ, id est, putantur, ut in XII: Quandoq. sarpta, donec dempta erunt. ¶ Summanalia, liba farinacea in modum rotæ finctæ [2]. ¶ Suffuerat, sub eodem tecto fuerat. ¶ Scribtum lapidem esse ait, et ita vocari. Antistius Labeo in agro Menullino, [3] * divinam rem faceret [4]. ¶ Se quamq. seorsum quamq. ¶ Sanates dicti sunt, qui supra, infraq. Romam habitaverunt; quod nomen his fuit quia, cum defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente. Itaq. in XII. cautum est, ut idem juris esset Sanatib., quod Forctib., id est, bōis, et qui nūquā defecerant a P. R. ¶ Sublucare arbores est ramos earum supputare, et veluti suptus lucem mittere; conlucare autem, succisis

arborib. locum implere luce. Spurcum vinum est, quod sacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antistius L. X. commentarii Juris pontificii, cui aqua admixta est, de fructumve [5], aut igne tactum est, mustumve ante, quam defervescat. ¶ Septimontio, ut ait Antistius Labeo, hisce montib. feriæ Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatuar dicitur, vilæ [6] cui item sacrificium, Faguali [7], Suburæ, Cermalo [8], Oppio, Cœlio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, ut ait Varro Rerum humanarum L. VIII., ab Opita [9] Oppio Tusculano, qui cum præsidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnaret, consederat in Carinis, et ibi castra habuerat. Similiter

[[1] nec. [2] ficta, vel, facta. [3] ubi scribæ. [4] facerent. [5] defrutumve. [6] Veliæ. [7] Fagutali. [8] Germalo. [9] Opitre.

P. 157.

Cisitū [1], a Lævo Cispio Anagnino, qui ejusdē rei causa eam partem Esquiliarum, quæ jacet ad vicū Patricium versus, in qua regione est ædis Mefitis, tuitus est. ¶ Sistere fana cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorū fanorum constituere. Quam [2] Antistius Labeo ait in Commentario XV. Juris pontificii, fana sistere esse lectisternia certis locis et diis habere. ¶ Subi-

gere [3] arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur, cædatur. ¶ Bene sponsis, beneq. volueris, in precatione Augurali, Messala augur ait significare spoponderis, volueris ¶ Serpula serpserit, ait idem Messala, serpens inrepserit. ¶ Solino idem ait esse consulo. ¶ Suad ted Idem ait esse, sic te. ¶ Stellam significare ait Ateius Capito lætum et prosperum ,auctoritatem secutus P. Servilii auguris, (stellam) quæ extamella [4] ærea adsimilis stellæ locis inauguratis infigatur. ¶ Sinistrum in auspicando significare ait Ateius Capito lætum et prosperum auspicium, aut [5] silentiū dubi [6] duntaxat vacat vitio, igitur silentio surgere cum dicitur, significat nō interpellari, quo minus rem gerat. Ad [7] sinistrum hortari quoq. auspicia ad agendum, quod animo quis proposuerit. ¶ Satis verbum Verrio melius fuit præterire, ut mihi videtur, quam tam absuri qui [8] opiniones suas de eo restare [9]; quas sciens præterii, tam hercules, quā de ¶ Scabro, quod proximū sequebatur. ¶ Stipatores ait dictos a stipe, quam mercedis nomine accipiant custodes cujusq. corporis. Unde et ¶ Stipam, quam [10] amphoræ cum extruuntur, firmari solent; etiam ¶ Stipites, qui ob eandem causam destituantur. ¶ Sollicitare

[[1] Cispius. [2] Q. [3] Subicere. [4] lamella. [5] at. [6] ubi. [7] At. [8] absurdas. [9] recitare. [10] qua.]

P. 158.

quidam dictum putant, vel[ut citare ex sollo,quod est ex suo loco ac sententia [movere. Sollum autem quin significet locum, quis [dubitet ? cum exsules quoq. dicantur loco p[atriæ suæ pulsi. ¶ Tappete [1] ex Græco sum[psit, tappetæ Ennius, cum ait*. T[appetem etiam dixit Turpilius in Demetrio : Le [. . tappetem veterem. Sic tappet[e neutro genere. ¶ Terentum, in campo Martio locum, [Verrius ait ab eo dicendum fuisse, quod t[erra ibi per ludos Sæcularis Ditis Patris [ita leviter teratur ab equis quadrigari[is, ut eorum levis motilitas [2] æquiparet mo[tus rapidos velocis Lunæ. Quod quam aniliter re[latum sit, cuivis manifestum est. [¶ Taurii ludi instituti Dis Inferis ex [hac causa videntur. Tarquinio regnante, cum [magna incidisset pestilentia in mulieres [gravidas, earum fetu si facti [3] sunt ex car[ne divendita populo taurorum immolatorum, ob [hoc ludi Taurii appellati sunt, et fiunt [in circo Flaminio, ne intra muros evocentur dii [Inferi. Sed Taurios ludos Varro ait vocari, quod [eis ludis discipulus pendens a doctore in cr[udo corio tauri solitus sit impelli, atq. us[q. eo inibi cogi docere, quoad consisteret, [et sola virtu-

te taloruṁ constaret pedu[ın firmitas. ¶ Talassionem in nuptiis Varro ait [signum esse lanificii τάλαρον, id est, quasillum, i[ta enim solitum appellari Talassionem. [at quidam historiarum scribtor, Talassium ait [nomine virum, rapta virgine unicæ p[ulchritudinis, quod ei id conjugium fuerit fe[lix, boni hominis 4 gratia nunc redintegrari. [¶ Tribuni-

[[1] tappetæ. [2] mobilitas. [3] fetus infecti. [4] ominis.]

P. 159.

cia rogatione l]ex Curiata fertur, quo Hannibal anno in conspectu] Romæ cū esset, nec ex præsidiis discedere liceret,] Q. Fabius Maximus Verrucosus, id per Tr. Pl. et Ma]rcellus cos. facere instituerunt, ut nota]vit Aelius in XII. Significationum verborum. ¶ T]risulcum fulgur fuit ab antiquis dictum, q]uia id, aut incendit, aut afflat, aut te]rebrat. ¶ Togatarum duplex genus: prætextarū,h]ominum fastigio, quæ sic appellantur,] quod togis prætextis rempub. administren]t; tabernariarum, quia hominib. ex]cellentibus etiam humiles permixti, ut sunt p]lagiarii, servi deniq. et cauponæ ex tab]ernis honeste prodeant persæpe. ¶ Ta]uras, vaccas steriles appellabant, ait Verriu]s, quæ non magis pariant,

quam tauri, sed vero] similius sit ex Græco dicas, quia Græci vaccas ταύρας] appellant. ¶ Todi sunt aves parvæ, et todi] lli, quarum .m. Plautus in Syro, cum ait: Cum extri] tis talis, cum todillis crusculis. ¶ Tubilustria] quib. dieb. adscribtum in Fastis est, cum in atr]io Sutorio agna tubæ lustrantur; ab eis]tubos appellant, quod genus lustrationis ex] Arcadia Pallanteo[1] translatum esse dicunt. ¶ T] uditantes, tundentes, negotium tund]entes significare ait Cincius, id est agentes. E]nnius L. II: Hæc inter se totum[2] vi tuditan]tes; et Lucretius item libro II: Nec tuditantia] rem cessant extrinsecus ullam. ¶ Tudites mall]eos appellant antiqui a tundendo, quamv]is ali[3]* crurib.[4] tudites. Inde Ateius Philolog]us existimat Tuditano cognomen inditum, quod] caput malleoli simile habuerit. ¶ Tullios al]ii dixerunt esse silanos, alii rivos, alii

[[1]Arcadiæ Pallanteo, vel, Arcadia a Pallante. [2]tota. [3]alii a. [4]tudibus.]

P. 160.

vehementes projectiones sanguinis [1] arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Ajace: Ajax misso sanguine tepido tulii efflantes volant. ¶ Topper significare ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere.[2] cito. Sic in Nelei carmine: Topper fortunæ commu-

tantur hominib. (citius). Sic C. Nævius: Capesset flammā Volcani cito [3]. Sic in Eodem : Namq. nullū pejus macerat [4] humanū [5], quam de mare sævum. Viret [6] cui sunt magnæ, topper confringent inportunæ unde [7], (fortasse). Sic Cœlius L. VII : Ita uti sese quisq. vobis studeat æmulari in statu fortunæ reip. (eadem re gesta.) topper nihilo minore negotio acto, gratia minor esset. Fortasse. Sic Accius in Io : Topper ut fit, patris teneicit iras [8]. (Ennius vero sic.) Topper, fortasse valet ī Enni et Pacuvi scriptis. Apud Ennium est : Topper quam nemo melius scit. Pacuvius : Topper tecum sit potestas faxsit, si mecum velit. Ad [9] in antiquissimis scriptis, celeriter ac mature. In Odyssia vetere : Topper facit homines utrius fuerint. Topper citi ad ædis venimus Circæ [10], simul duona eorum portant ad navis millia; alia in iisdem [11] et inserinuntur. ¶ Tibicines [12] etiam hi appellantur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt, tubarum lustrandarum gratia.

¶ Torrens participialiter pro exurens ponitur, ut est apud Pacuvium in Antiopa : Flammeo vapore torrens terræ fetum exusserit. Significat etiam fluvium subitis imbrib. concitatum, qui alioqui siccitatib. exarescit; quius [13] aquā ipsam quæ fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus L. II. * quæ ad jus pertinent. Ceterum volgi consuetudine utrumque jam dici flumen, et perennem

[[1] amnis. [2] mature. [3] topper. [4] macit. [5] homonem. [6] vires. [7] undæ [8] pater istam ejecit foras. [9] At. [10] Circes. [11] indidem. [12] Tubicines. [13] quamvis.]

P. 161.

fluvium et torrentem. ¶ Torum, ut significet torridū, aridum, per unum quidem r. antiqua consuetudine scribitur. Sed quasi per duo r. scribatur, pronuntiari oportet; nam antiqui nec mutas, nec semivocales litteras geminabant, ut fit in Ennio, Arrio, Annio. ¶ Turmam equitum dictam esse ait Curiatius quasi terimam, quod terdeni equites ex trib. tribub. Titiensiū, Ramniū, Lucerū fiebant. Itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis sunt etiam nunc terni. ¶ Torreri a torro [1], deductum proprie significat siccare atque arefacere; sed usurpatum est jam pro eo, quod sit igne urere. Plautus in * [2]: Una edet [3] opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto. ¶ Turannos [4] Etruscos appellari solitos ait Verrius a Turrheno duce Lydorum, a cujus gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos. ¶ Tyria maria in proverbium deductum est, quod Tyro oriundi Pœni adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio esset periculosa. Afranius in Epistola: Hunc serrium autem maria Tyria conciet. ¶ Torvitas a ferocia taurorum dicta est. Pacuvius in Armorum judicio: Feroci ingenio torvus prægrandi gradu; et: Cum recordor ejus ferocem et torvam confidentiam. ¶ Turbelas [5] dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est

Plautus in Pseudolo: Quo alto[6] et quantas soleam turbelas dare. ¶ Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea innexa crinibus, et extructum in altitudinem. Quidam pileum lanatum forma metali figuratum, quo Flamines ac Pontifices utuntur, eodem nomine vocari. Ennius: Li-

[[1] Torrere a torreo. [2] Casina. [3] ædepol. [4] Turrhenos. [5] turbellas. [6] Quales.]

P. 162.

baque fictores argæos, et [tutulatos. ¶ Tuor video; Tueor, defendo [in usu olim fuit. Sed jam promiscue utuntur, [et ponitur tueor, pro video, et contueor, [pro defendo. ¶ Tuguria a tecto appellantur [domicilia rusticorum sordida. Afranius in V[irgine: Sordidum tugurium est, turpe. [Cæcilius in Hypobolimæo: Habitab[at in tugurio, sine operculo. Quo nomine [Valerius in explanatione XII. ait etiam [. . . . . . significari. ¶ Tuscum vicum ce[teri omnes quidem scriptores dictum aiunt ab [eo, quod Porsena rege descendente [1] ab obsi[dione, remanserint Romæ, locoque his dato, [ibi habitaverint Veientes fratres Celes et Vibena, [unde post ejecti, quod Tarquinium Romam secum max[ime reducere cupierint. M. Varro, quod ex Cœ[lio in eum locū deducti

sint. ¶ Toxicum dicitur cerva[rium venenum, quo quidam perunguere sagit[tas soliti sunt.

Cæcilius in Gamo: Ut hom[inem miserum toxico transegerit. Afra[nius in. . . . . . . uxorium istud toxicum mit[tite. ¶ Tuscos quidam dictos aiunt a Tusco [rege, Herculis filio. Alii quod unici studii si[nt sacrificiorum, ex Græco, velut θυοσκόοι. [Unde ¶ Tusculum ab eadem causa sacrificiorum, v[el quod aditum difficilem habeat, id est, δύσκολον. [¶ Tumulum Stilo Aelius sic definit : Tumulus est [cumulus arenæ editus secundum mare fluctibus in [altum elevatus, unde similiter et manufac[tus, et naturalis proprie dici potest. ¶ Tumult[uarii milites dicuntur lecti ob subitum ti[morem, unde etiam tumultum dici ait Verrius,quia [non aliunde is ornatur [2], quam ab Italicis et Gallicis h[ominibus,

[[1] discedente. [2] oriatur.]

P. 163.

qui immin]ent Italiæ. Itaque nullum tumultum, præter] quam Gallicum aut domesticum nominabant. ¶ Thomices Græco] nomine appellantur canabi impoliti,] et sparto leviter tortæ restes, ex quibus funes] fiunt. Lucilius : Vidimus vinctum thomice can]abina. Opillus [1] Aurelius ait moll]em pulvillum, quem in collo habent, restis ne l]ædat, thomicem vo-

cari. ¶ Tongere Aelius Sti]lo ait noscere esse, quod Prænestini tongi]tionem dicant, pro notionem. Significat et la]tius dominari. Ennius: Alii rhetorica] tongent. Et vincere etiam quandoque] videtur significare. ¶ Tesca Verrius ai]t loca augurio designata, quo term]ino finis in terra auguri. Opilius Aureli]us loca consecrata ad augurandum scrib]sit. Sed sancta loca undique sæpta doce]nt Pontificis libri, in quibus scribtum est : Templum]que sedemque tescumque sive deo, sive deæ] dedicaverit, ubi eos accipiat volentes,] propitiosque. Hostius belli Histrici L. I :] Per gentes alte ætherias, atque avia tesca, Per]que violabis [2] templa antiqua Deum. Cicero v]ero aspera difficilia aditu dixit, cum ait : Lo]ca aspera, saxa tesca tuor. Accius in Philo]cteta : Quis tu es, mortalis, qui in desert]a et tesqua te adportas loca. ¶ Tonsillam ait] esse Verrius palum dolatum in acumen, et] cuspide præferratum, ut existimat, qu]em cumfigi [3] in litore navis religandæ] causa. Pacuvius in Medio [4] : Accessi ad]eam, et tosillam [5] pegi læto in litore. Accius] Phinidis : Tacete, et tonsillas litore la]edo [6] edite. ¶ Tonsam Ennius signifi-

[[1] Opilius. [2] volabis. [3] configi. [4] Medo. [5] tonsillam. [6] læto.]

P. 164.

cat remum, quod quasi tondeatur ferro cum ait L. VII : Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis. Item : Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas; et in Asota : Alius in mari vult magno tenere tonsam. ¶ Thymbræum Apollinem Vergilius a monte Thymbræo appellavit, qui est in agro Trojano. ¶ Tolenno [1] est genus machinæ, quo trahitur aqua, alteram partem prægravante pondere; dictus a tollendo. ¶ Tolerare, patienter ferre. Accius in Neoptolemo : Aut [2] quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius L. II : Ferro se cæde [3], quam dictis his toleraret. ¶ Toles tumor in faucibus, quæ per deminutionem tonsillæ dicuntur. ¶ Tullianum quod dicitur, pars quædam carceris, Ser. Tullium regem ædificasse aiunt. ¶ Taxat verbum ponitur in his [4], quæ finiuntur, quoad tangi liceat. In litibus quoque arbitrove [5], cum proscribitur, quoad ei jussit [6] statuendi.

¶ Taxatio dicitur, quæ fit certæ summæ. A tangendo autem dici etiam scænici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit. ¶ Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quæ ipsæ, quod ex tabulis olim fiebant, dictæ sunt; non, ut quidam putant, quod tabulis claudantur. ¶ Ta-

git , Pacuvius in Teucro : Ut ego, si quisquam me tagit , et tagam Idem in Hermiona : Aut non cernam , nisi tagam; sine dubio antiqua consuetudine usurpavit. Nam nunc ea sine præpositionibus non dicuntur , ut contigit, attigit. ¶ Tablinum proxime Atriū locus dicitur, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas

[[1] Tolleno. [2] Haud. [3] cædi. [4] iis. [5] arbitriove. [6] jus sit.]

SCHEDAE

QVAE FESTI FRAGMENTO

DETRACTAE

APVD POMPONIVM LAETVM

EXTABANT.

EX BIBLIOTHECA

FVLVI VRSINI.

P. 167.

¶ Manubiæ Jovis tres creduntur esse, quarum unæ sint minimæ, quæ moneant placatæq. sint; alteræ quæ majores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantque aut divellant, quæ a Jove sint, et consilio deorum mitti existimentur; tertiæ his ampliores, quæ cum igne veniant: et quanquam nullum sine igne fulgur sit, hæ propriam differentiam habeant, quæ aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant, quæ statum mutent deorum consilio superiorum. ¶ Manias Aelius Stilo dicit ficta quæ [1] ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant; quas alii maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices minitentur parvulis pueris, esse larvas, id est, Manes deos deasq., qui aut ab inferis ad superos manant, aut Mania est eorum avia materna: sunt enim utriusq. opinionis auctores. ¶ Mamercus prænomen Oscum est, ab eo quod hi Martem Mamertem appellant. ¶ Mamiliorum familia progenita sit [2] à Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreavit, quando id oppidum ipse condidisset. ¶ Mantare, sæpe manere. Cæcilius in Epistola: Jam ne [3] adeo manta. Jam hoc vide, cæcus animum . . . . . adventus angit. ¶ Manticularum usus pauperibus in nummis recondendis, etiā nostro sæculo fuit. Unde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Inde 'poetæ pro dolose quid agendo

usi sunt eo verbo. Pacuvius : Ad manticulandum astu aggreditur, scit enim quid promeruerit : modici manticulatur. . . Ita me facti oppressi jugo. Item deinde : Aggrediar astu regem ; manticulan-

[[1] quædam. [2] fuit. [3] *al.* ore.]

P. 168.

dum est mihi ; et : Machinam ordiris novam manticula [1] tactu, an sanctiora dicis jurajuranda. Plautus hoc significare videtur : Quibus quotidie parvæ noxæ extergeantur. Frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit mantelorum. ¶ Mœson persona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut ejus generis, dici [2] ab inventore ejus Mœsone comœdo, ut ait Aristophanes grammaticus.

¶ Mæniana appellata sunt a Mænio censore, qui primus in Foro ultra columnas tigna projecit, quo ampliarentur superiora spectacula. ¶ Major Græcia dicta est Italia, quod eam Siculi quōdam obtinuerunt; vel quod multæ magnæq. civitates in ea fuerunt ex Græcia profectæ. ¶ Maius mensis in compluribus civitatibus Latinis ante Urbem conditam fuisse videtur : qua ex causa utrum a majoribus, ut Junius a junioribus dictus sit ; an a Maia, quod Mercurio filio ejus res divinæ fiant solemnes ; an quod ipsi deæ in multis Latinis civitatibus sacrificia fiebant . . * [3] ¶ Monstrum, ut Aelius Stilo interpretatur,

a monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum, et moneat voluntatem deorum; quod etiam ¶ Prodigium velut prædictum [4] et quasi prædictum, quod prædicat eadem; et ¶ Portentum, quod portendat et significet. Inde dici apparet id quartum, quod mihi visum est adiciendum, præsertim cum ex eadem significatione pendeat, et in promptu sit omnibus, id est, ostentum, quod item ab ostendendo dictum est apud auctores. [5] qui monent histriones in scæna, sed etiam ubi adiciuntur [6] commentarii. ¶ Monile dictum est ornatus mulieris, qualem habuisse Eri-

[[1] manticulam. [2] dicta [3] ipso mense. [4] prædicium. [5] ¶ Monitores. [6] libri dicuntur.]

P. 169.

phylam fabulæ ferunt; ex eo etiam equis præpendens à collo ornamentum, monile appellant. ¶ Molucrum non solum quo molæ teruntur [1] dicitur, id quod Græci μύλικρον appellant, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet, cujus meminit Afranius in Virgine : Ferme virgini, tanquam gravidæ mulieri uterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus. Cloatius etiam [2] in libris Sacrorum, molucrum esse aiunt ligneum quoddam quadratum, ubi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat ubi molatur. ¶ Mola etiam vocatur

far tostum, et sale sparsum: quod eo molito, hostiæ aspergantur: Molas avias inepte quidam dictas putant. ¶ Mundus etiam mulieris. . . . . potest. Accius: Cum virginali mundo clam patre. Ennius: Idem loco [3] navibus celsis Munda facie [4]. * atq. etiam ære Cereris. Qui [5] mundus appellatur, qui ter in anno solet patere: III. kal. Sep. et IIII. non. Octobr. et III. id. Nov. Qui vel omni [6] dictus est, quod terra movetur. ¶ Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano antequā percoquatur, decidit in carbones, ciueremq.; cujus meminit Lucilius: Pistricem valida [7] si nummi suppeditabunt, Addas empleuron, mamphulas quæ sciat omnis. ¶ Municeps est, ut ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item, qui in municipio ex servitute se liberavit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis civitatib. Romam venissent, quib. non licebat magistratum capere, sed

[[1] *Al.* verruntur, *al.* vertuntur. [2] et Aelius. [3] loca. [4] facit. [5] Quin. [6] id omne. [7] validam.]

P. 170.

tantum muneris partem. At Servilius [1] aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives Ro. fuissent, ut semper remp. separatim a populo Rom. haberent, Cumanos, Acerranos, Atellanos, qui æque cives Ro. erant et in legione merebant, sed dignitates

non capiebant. ¶ Mutas quasi [2] e litteris appellatas quidam putant, quod positæ in ultimis partibus orationis, obmutescere cogant loquentem. Quidam, quod parvæ exiguæq. sint vocis, ut quando mutum oratorem aut tragœdum dicimus. ¶ Multam Osce dici putant pœnam quidam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in L. I. quæstionum Epist. refert. ¶ Mulleos genus calceorum aiunt esse, quibus reges Albanorum primi, deinde patricii sunt usi. M. Cato Originum Li. VII: Qui magistratum Curulem cepisset (calceos) mulleos allutaciniatos [3] ceteri perones. Item Titinius in Seriana [4]: Jam cum mulleis te ostendisti, quos tibiatis in calceos. Quos putant a mullando dictos. i. suendo. ¶ Multifariam dixerunt antiqui, videlicet, quod in multis locis fari poterat. ¶ Manius Egeri [5] . . . Nemorensem Dianæ consecravit, a quo multi et clari viri orti sunt, et per multos annos fuerunt. Unde et proverbium: Multi Mani Ariciæ. Sinnius Capito longe aliter sentit. Ait enim turpes et deformes significari, quia ¶ Maniæ dicuntur deformes personæ; et Ariciæ genus panni [6] fieri, quod manici [7] appelletur. ¶ Mœne singulariter dixit Ennius: Apud emporium in campo hostium pro [8] mœne. ¶ Mutire, loqui. Ennius in Telepho: Palam mutire plebeio piaculum est. ¶ Mœnia, muri et cetera muniendæ urbis gratia

[[1] *Al.* Ser. filius. [2] quasdam. [3] alutacinatos, vel, lunatos. [4] Setina. [5] Aegerius agrum. [6] panis. [7] Manii. [8] *al.* per]

P. 171.

facta, ut Accius in Hellenibus: Signa extemplo canere, ac tela ob mœnia offerre imperat. Significat etiam officia. Plautus in Nervolaria [1]: Probibentq. mœnia alia, unde ego fungor [2] mea, Murrinam genus . . . . . ¶ Manuos in carminib. Sæcular.[3] Aelius Stilo significare ait bonos; et Inferi di ¶ Manes, pro boni, dicuntur a suppliciter eos venerantibus propter metum mortis, ut immanes quoq. pro valde [non bonis] dicuntur. ¶ Muscerdas prima syllaba producta dicebant antiqui stercus murum. ¶ Mapalia casæ Pœnicæ appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet solute viventibus obici id vocabulum. Cato Originum Libro quarto: Mapalia vocantur ubi habitant; ea quasi cohortes rotundæ sunt. ¶ Metalli [4] dicuntur in lege Militari quasi mercenarii. Accius Annali XXVII: Calones, famulique metalliq. [5] caculæq.; a quo genere hominum Cæciliæ familiæ cognomen putat ductum. (Quod est) . . . . . .
¶ Manum et mentum, proverbium est ex Græco ductum, quod est: Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. *Calchantem vitis serentem quidam augur vicinus præteriens dixit errare: non enim ei fas esse novum vinum . . . ¶ Minusculæ Quinquatrus appellantur idus Jun., quod is dies festus est tibicinum, qui colunt Minervam; cujus deæ proprie festus dies est Quinquatrus mense

Martio. ¶ Muli Mariani dici solent a C. Mari instituto, cujus milites in furca sunt posita [6] tabella varicosius onera sua portare assueverant.

[[1] Sticho. [2] *al.* fungar. [3] Saliaribus. [4] Metelli. [5] metellique. [6] superposita.]

P. 172.

SEX. POMPEI FESTI

LIBER XIII. INCIPIT.

¶ Mulus [vehiculo Lunæ adhibetur, quod tã] ea sterilis sit, quam mulus; vel quod, ut mulus, non suo genere, sed equis ortus, sic ea Solis, non suo fulgore luceat. ¶ Murtiæ deæ sacellum . . . . .

¶ Martius mensis initium anni fuit et in Latio, et post Romam conditam, quod eo [1] gens erat bellicosissima, cujus rei testimonium est, quod posteriores menses, qui annum finiunt, a numero appellati, ultimum habent Decembrem. ¶ Malo cruce, masculino, genere cum dixit Gracchus in oratione, quæ est in P. Popillium posteriorem [2], tam repræsentavit antiquam consuetudinem, quam hunc frontem atq. hunc stirpem idem antiqui dixerunt, et rursus hanc lupum, hanc metum. Item cum idem in Pompilium et matronas [3] ait : Eo exemplo instituto, dignus fuit qui malo cruce periret . . .

. . . .

. . . . [4] et improbum, qui assidue in litibus moraretur, ob eamque causam in ordine staret adeuntium Prætorem. At Aelius Stilo, qui minime ordine viveret, [ut M. Cato] in ea oratione, quam scribit de Suis virtutibus contra Thermum: Quid mihi fieret, si non ego stipendia (in ordine) omnia ordinarius meruissem semper? Sunt quidam etiam, qui manipularem, quia infimi sit ordinis, appellatum credant ordinarium. ¶ Ornatus dicitur, et bonis artibus instructus, et honores adeptus a populo; etiam

[[1] ea. [2] posteriore. [3] Popillium et Mathonem. [4] (Hæc cum fine pag. 32. conjungenda sunt.)]

P. 173.

bene aptus, ut miles, aut gladiator, et acturus fabulas. Atqui et ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur, ut cum dicimus aliquem tragico vel comico ornatu prodire. . . . . t . . . .

¶ Orestiades nymphæ, montium cultrices. . .
¶ Ordo sacerdotum æstimatur deorum [majestate, ut] maximus quisq. Maximus videtur Rex, dein Dialis,

post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. Itaque in soliis [1] Rex supra omnis accubat: sicet [2] Dialis supra Martialem et Quirinalem, Martialis supra proximum. Omnes idem [3] supra Pontificem. Rex, quia potentissimus; Dialis, quia universi mundi sacerdos qui appellatur Dium; Martialis, quod Mars conditoris urbis parens; Quirinalis, socio imperii Romani Curibus ascito Quirino; Pontifex Maximus, quod judex atq. arbiter habetur rerum divinarum humanarumque. ¶ Ordiri est rei principium facere, unde et togæ vocantur exordiæ [4]. ¶ Opaca vocantur umbrosa. ¶ Opalia, dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur, quorum alter . . . . ¶ Optutu, quasi optuitu, a verbo, quod est tuor, et significat video. ¶ Optatam hostiam, alii optimam appellant eam, quam Aedilis tribus constitutis hostiis optat, quam immolari velit. ¶ Opima spolia dicuntur originem quidem trahentia ab ope Saturni uxore, quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus a satu, tenensque falcem effingitur, quæ est insigne agricolæ. Itaq. illa quoque cognomina-

[[1] *Al.* in conviviis solus. [2] scilicet. [3] item. [4] *al.* exorditæ.]

P. 174.

tur Consiva, et esse existimatur Terra; ideoque in Regia colitur a P. R., quia omnes opes humano generi terra tribuat. Ergo et opulenti dicuntur terre-

stribus rebus copiosi, et hostiæ opimæ præcipue pingues, et opima magnifica et ampla. Unde spolia quoque, quæ dux P. R. duci hostium detraxit; quorum tanta raritas est, ut intra annos paulo . . . . . . trina contigerint nomini Romano: una, quæ Romulus de Acrone; altera, quæ consul Cossus Cornelius de Tolumnio; tertia, quæ M. Marcellus Jovi Feretrio de Viridomaro [1], fixerunt. M. Varro ait opima spolia esse, etiam si manipularis miles detraxerit, dummodo duci hostium . . . . .

. . . .

non sint. Ad ædem Jovis Feretri poni testimonio esse libros Pontificum, in quibus sit: Pro primis spoliis bovem [2], pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice fieri debere; esse etiam compelli reges [3] legem opimorum spoliorum talem: Cujus auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Jovi Feretrio darier oporteat, et bovem cædito, qui cepit æris CC. Secunda spolia in Martis aram in Campo, solitaurilia utra voluerit, cædito. Tertia spolia Janui [4] Quirino agnum marem cædito, C. qui ceperit ex ære, dato; cujus auspicio capta, Dis piaculum dato. Hujus ædis lex nulla extat, neque templum habeat neque [5], scitur. Ut qui optima lege fuerint [6] adici solet, cum quidam magistratus creantur. . . . . .

¶ Obscum duas diversas et contrarias significationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo si-

[[1] Virdumaro. [2] bove. [3] Pompeli regis. [4] Jano. [5] necne. [6] fuant.]

P. 175.

gnificari sacrum, quo etiam leges sacræ obscatæ[1] dicuntur, et in omnibus fere antiquis commentariis scribitur Opicum pro Obsco, ut in Titini fabula quinta: Qui Obsce et Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt. A quo etiam verba impudentia et elata appellantur obscena, quia frequentissimus fuit usus Oscis libidinum spurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui soliti produntur Augures * [3] Romani. ¶ Obigitat antiqui dicebant pro ante agitat, ut obambulare.

¶ Obinunt, obeunt. ¶ Objurare antiqui pro aditu ponebant, ut est in . . . . Penthesilea. Formidabant objurare . . . .

¶ Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, pro vos obsecro, ut sub vos placo, pro supplico. ¶ Opportune dicitur ab eo quod navigantibus maxime utiles, optatique sunt portus. ¶ Obherbescere, herbam increscere.

¶ Oboritur, nascitur: nam præpositionem ob, pro ad, solitam poni, testis hic versus: Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo; et Ennius: Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. ¶ Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens est. ¶ Observasse dicitur, qui observat quid cujusque causa facere debet. Itaque bis [3] observat, coluisse aliquem dicitur. ¶ Ommentans, Livius in Odyssea

quom ait : In Pylum advenies, aut ibi ommentans; significat obmanens, sed ea significatione, qua sæpe fieri dicitur; id enim est mantare. ¶ Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum, ut testimonio est, non solum ei contrarium inops . .

[[1] *Al.* sacratæ obscæ, *al.* obscitæ. [2] publici populi. [3] is, qui.]

P. 176.

concedit; ego egens exortus sum. ¶ Obsidionalis corona est, quæ datur imperatori ei, qui obsidione liberavit ab hostibus obsessos. Ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. Herbam autem victoriæ signum fuisse apud antiquos alii quod [1] exemplis docuimus. Quæ corona magnæ auctoritatis fuit. Nam et P. Decio datæ duæ sunt: una, ab exercitu universo, altera, ab his qui fuerunt in præsidio obsessi; et L. Sergio [2] Dentato, qui Achilles Romæ existimatus est, ac fertur centies et vicies pro rep. depugnasse, coronis donatus XXVI. in his, aureis VIII. civicis XIIII. muralibus tribus, obsidionali una. Inter obsidionalem, et civicam hoc interesse *: Altera singularis salutis signū est; altera, diversorum [3] civium servatorū. ¶ Obstitum Cloatius et Aelius Stilo esse aiunt violatum attactumq. de cælo. Cincius quō [4], qui deo deeque [5] obstiterit, id est, qui viderit quod videri [6] nefas esset. ¶ Obstinato, obfirmato, perseveranti, ut tenere possit,

ut Pacuvius : Obstinati exortus. Ut Accius in Amphitryone : Ut tam obstinato animo cōfisus tuo. Cato in Q. Thermum de x. hominibus : Rumorem, famam floccifecit, capitas [7] stupris, obstinatus insignibus flagitiis. Nævius in Lycurgo : Vos qui astatis obstinati. ¶ Obstrudāt, obsatulent, ab avide truendo[8] cyngilam [9], non sumendo cibum ; unde et ¶ Obstrudulentum. - . . . . . .
dixit Titinius : Obstrudulenti aliquid , quod pectam sedens ; aut luculentaster [10] aut formaster frigidus. ¶ Obsidium, tanquā præsidium, subsidium, recte dicitur ; cujus etiam auctor C. Lælius Pro se apud populum : Ut in [11] nobis terra mariq. simul obsidium

[[1]aliquot. [2] Sicinio. [3] universorum. [4] eum. [5]qui deo, qui deæ. [6] *al.* videre. [7] *al.* cupitus. [8] *al.* trudendo. [9] gingivam. [10] *al.* hic lætaster. [11] Uti.]

P. 177.

facerent ; et Sallustius Historiarum I : Magnis operibus [1] perfectis [2] obsidium cœpit per L. Catilinam legatum. ¶ Obstitum, obliquum. Ennius. L. XVI : Montibus obstitis, obstantibus, unde oritur nox ; et in L. VIII : Amplius exaugere obstipolumve [3] solis. Cæcilius in Imbros [4] : Resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula [5]. Lucretius : Omnia mendose fieri, atq. obstita necesse est. ¶ Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui , ut consalutare, persalutare. ¶ Obvaricator dicebatur , qui cuipiam

a Pyrrho erat victus,et brevi eundem regem deviceerat Sulpicius. . . . . item imperator noster. Ejus rei meminit Titinius hoc modo: Hæc quidem quasi Osculana pugna est.. . . . secus,quia in fugere polsi hinc spolia colligāt.¶* Signi-

[[1] *Al.* candens. [2] alites. [3] picus autem.]

P. 179.

ficatur etiām osculo savium, ut Plautus in Nervolaria. Osculum sat est mihi . . . . qui ambo [1], mi pater. Quod inter cognatos, propinquosq. institutum ab antiquis est, maximeque feminas . . . .

¶ Optima lex [cum dicebatur] in Magistro populi faciendo, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset jus ejus esse significabatur, ut fuit Mani Valerii, M. F., Volusvinæ [2] gentis, qui primus Magister a populo [3] creatus est; propter [4] quam vero provocatio ab eo magistratu ad populum dicta [5] est, quæ ante non erat, desitum est adici: ut optima lege, utpote imminuto jure priorum Magistrorum. ¶ Originum libros quod inscripsit Cato, non satis plenum titulum propositi sui videtur amplexus, quando prægravant ea, quæ sunt rerū gestarū P. R. ¶ Optio qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his [6], adjutor dabatur centurioni a Trib. Militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum

est optare; etiam nomen ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria: Qua me, qua uxorem, qua tu servum Sauream potes, circūduce, aufer, promitto tibi non obfuturum si id effeceris tibi, optionem sumito Leonidam. ¶ Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adjuvat nos testimonio suo Ennius in Telamone, quom ait: Scibas natum ingenuum Ajacem, cui tu obsidionem paras. Item alio loco: Hector, qui haud cessat obsidionem obducere. ¶ Orare antiquos dixisse pro agere, testimonio sunt, quod et oratores, et hi qui nunc quidem legati, tunc vero oratores, qui reip. mandatas partis agebant; Ennius quoque, quom dixit in L. I. Annalium: Facere vero,

[[1] amabo. [2] Volusinæ. [3] populi. [4] post. [5] *al.* data. [6] is.]

P. 180.

quod tecum precibus pater orat. ¶ Oscos quos dicamus, ait Verrius Opscos āntea dictos, teste Ennio, quom dicat: De muris rem gerit Opscus. Adicit etiam, quod stuprum inconcessæ libidinis obscena dicantur, ab ejus gentis consuetudine inducta; quod verum esse non satis adducor, quom apud antiquos omnes fere obscena dicta sint, quæ mali ominis habebantur. Ut illa Virgilii testimonio sunt, ut superiorum auctorum exempla referre non sit necesse, quom ait: Harpyias obscenas volucres; et: Obscenamque famem. ¶ Ob præpositione antiquos usos esse pro ad, testis est

Ennius, quom ait L. XIIII : Omnes occisi obcensique in nocte serena; id est, accensi[1]. Et in Iphigenia: Acherontem adibo[2], ubi mortis thesauri adjacent[3]. Ejusdem autem generis esse ait obferre, obtulit, obcurrit, oblatus, objectus, mihi non satis persuadet. ¶ Ostentum, quo nunc utimur interdum prodigii vice, quin participialiter quoque dici solitum sit, non dubium facit etiam C. Gracchus de Legibus a se promulgatis, quom ait: Quod unum nobis in ostentum, ipsis in usum adportatur. ¶ Occisitantur, sæpe occiduntur; sic C. Gracchus pro rostris in P. Popillium: Homines liberi nunc in oppido occisitantur. ¶ Osi sunt, ab odio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quæ est de lege Minucia, quom ait: Mirum si quid his injuriæ sit, semper eos osi sunt. Quod nunc quoque cum præpositione elatum frequens est, quom dicimus semper perosi. ¶ Ostende, ostendam, ut permultis aliis exemplis ejus generis manifestum est. ¶ Optionatus, ut Decurionatus, Pontificatus dicitur, ut Cato in ea, quam habuit apud equites: Majores seorsum atque diversum pretium

[[1]*Al.* lucenti [2]*al.* obibo. [3]objacent.]

P. 181.

paravere bonis, atque strenuis, decurionatus, optionatus, hastas donaticas, aliosque honores.

¶ Ob os, ad os significat . . . Item ut superioribus quoq. exemplis testatus [1] est. ¶ Obsonitave-

re, sæpe obsonavere, Cato in suasione de lege Orchia derogaretur[2] : Qui antea obsonitavere, postea centenis obsonitavere. Significat autem convivari. ¶ Ostentas, sæpe ostendis gloriandi causa. Sed et participialiter id et dici debet, et dictum est, feminino genere. ¶ Ovibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus delictis, ut in majoribus amb.[3]; nec hunc ultra numerū excedebat multatio; quæ, posteaquā aere signato uti civitas cœpit, pecoraq. multaticia incuria corrumpebātur, ūde etiā peculatus crimē usurpari cœptum est, facta æstimatio pecoralis multæ, et boves cētenis assibus, oves denis æstimatæ. Inde suprema multa, id est, maxima appellatur tria millia æris. Item vincesis[4] minoribus delictis. ¶ Olivitam antiqui dicebant, quom olea cogebatur[5]; ut messem, cum frumenta, aut vindemiam, quom uvas. Quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullum[6] ejus significationis causa[7] haberemus, quamvis quidam oblivitatem meam[8] dicant. ¶ Oppidorum originem optime refert (Cato) Cicero Lib. I. de Gloria, eamque appellationē usurpatione appellatam esse existimat, quod opem darent, adiciens, ut imitetur inertias[9] Stoicorum. ¶ Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictū Uragū[10], quod et u. litteræ sonum per o. efferebant : per c. litteræ formam nihilominus g. usurpabant. Sed nihil affert exemplorū, ut ita esse credamus; nisi quod his[11] deus maxime nos urgeat. ¶ Obmoveto pro admoveto di-

[[1] testatum. [2] ne legi Orchiæ derogaretur. [3] xxx bob. [4] vicessis. [5] *al.* colligebatur. [6] *al.* nullam. [7] *al.* causam. [8] *al.* olivitatem cam. [9] *al.* ineptias. [10] Urgum. [11] is.]

P. 182.

cebatur apud antiquos, ut alia, quæ relata sunt. ¶ Offendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur et remittatur. At Veranius coriola existimat, quæ sint in loris apicis, quibus apex retineatur, et remittatur, quæ ab offendendo dicantur, nam quom ad mentum perventū sit, offendit mentum. ¶ Olvatum[1] Antistius Labeo ait esse mensuræ genus. ¶ Occultū offerre, significat sub terram fere ponere. ¶ Objacuisse antea jacuisse. ¶ Præceptat in Saliari carmine est, sæpe præcipit. ¶ Pa, pro parte; et ¶ Po, pro potissimum[2], positum est in Saliari carmine. ¶ Promeneruat item, pro monet. ¶ Prædotiōt, præoptāt. ¶ Prospices, prospice. ¶ Pesnis[3], pennis[4], ut Casmenas dicebant, pro Camenis, et Cæsnas pro cænis. ¶ Polteo, pro ulteriore. ¶ Polet, pollet: quia nondum geminabant antiqui consonantis. ¶ Plisima[5], plurima. ¶ Pretet tremonti prætemunt, pe. ¶ Perfines, perfringas[6]. ¶ Promerion[7], præcipuum, præter cæteros meritum: aut pro medium[8] hoc est participat; aut[9] pro indiviso dicimus. ¶ Priviclio es[10], privis id est, singulis. ¶ Petilā suram, siccam et substrictam vulgo interpretātur. Scævola ait ungulam albam equi ita dici. ¶ Pilumnœ poplœ, in carmine Saliari, Romani, velut pilis uti assueti; vel quia præcipue pellant hostis. ¶ Præpetes aves quidam dici aiunt, quia secundum auspicium faciant prætervolantes; alii, quod (aut) ea, quæ præpetamus, indicēt; aut quod prætervolent, aut ex Græco

tractum putant, quod ante conspectum volent nostrū; inepte s. ex præpositione Latina componentes et Græco vocabulo. Ceterum poetæ promiscue omnis aves ita appellant. ¶ Pilare compilare. Sunt qui Græcæ originis . . . .

[[1] *Al.* Olvatium. [2] *al.* populo. [3] *al.* Pœsnis. [4] *al.* Pœnis. [5] *al.* Plusima. [6] *al.* perstringas. [7] *al.* promorion. [8] *al.* medio. [9] *al.* ut. [10] privicloes.]

P. 183.

¶ Picati appellantur quidam, quorum pedes formati, sunt in speciem sphingum, quod eas Dori ficas vocant. ¶ Petulantes et petulci etiam appellantur, qui protervo impetu et crebro petunt, lædendi alterius gratia. Ver. in IV. Geor.: Neq. oves hœdiq. petulci Floribus insultent; et: Cornigeras norunt matres . . . . . agnique petulci. Et Afranius in Ida : Nostrum in conventum aut consessum, ludum lapsumq. petulcum. Interdum pro veloce usi videntur antiqui, ut hoc versu intelligi potest: Exiluit quasi petulcus quidam, pedibus [1] convibravit. ¶ Petrarum genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cujus Ennius meminit L. XI : Alte delata, ceterisque [2] ingentibus tecta ; et Levius [3] in Centauris : Ubi ego sæpe petris; alterum manu factum, ut docet Aelius Gallus, petra est, qui locus [4] dextra ac sinistra fornicem expleturusque [5] ad libramentum summi fornicis. ¶ Petissere antiqui pro petere dicebant, ea qui-

dem forma verbi, qua sunt lacessere, et incessere; sed, ut mihi videtur, quom significabant sæpius petere, ut petessant, sæpius petant. ¶ Petrones rustici fere dicuntur propter vetustatem, et quod deterrima quæq. ac præruptus. . jam agri petræ vocantur, ut rupices idē a rupicis [6]. ¶ Petauristas Lucilius a petauro appellatos existimare videtur, quom ait: Sicuti mechanici, cū alto exiluere petauro. At Aelius Stilo quod ī aere volent, cum ait: Petaurista proprie Græce, ideo quod his[7] πρὸς ἀέρα πέτεται. ¶ Petoritū, et Gallicū vehiculū esse, et nomē ejus dictum esse existimant a numero IIII rotarum; alii Osce, quod hi quoque petora quattuor vocent; alii Græce, sed αἰολικῶς dictum. ¶ Petimina in his [8] jumentorum ulcera, et vulgo appellant, et Lucilius

[[1] *Al.* pedicus. [2] petrisque. [3] Lævius. [4] *al.* quæ Jovis. [5] *al.* expletura est. [6] a rupibus. [7] is. [8] *al.* humeris.]

P. 184.

meminit, quom ait: Ut petimen naso, aut lumbos cervicibus tangat. Eo nomine autem, et inter duos armos suis quod est, aut nectos [1], solitum appellari testatur Nævius, in descriptione sullæ [2], quom ait: Petimine piscino qui meruerat. ¶ Pennas antiquos fertur appellasse peenas ex Græco, quod illi πετηνὰ ea, quæ sunt volucriora [3], dicant. Item easdem pesnas, ut cæsnas. ¶ Pictor Zeuxis risuī [4] mortuus, dum ridet effuse pictam a se (anum) γραῦν, cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significatu verborum

scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque adhæreret tulerit et ineptos pati, sed nullius prætoris[5] prætexto nomine; qui tamen sunt hi : Nam quid modi facturus risu denique? nisi pictor fieri vult, qui risu mortuus est. ¶Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata est, eaque erat sine pictura. Ejus rei argumentum est pictura in æde Vertumni et Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T[6]. Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. Tunica autem palmata a latitudine clavorum dicebatur, quæ nunc a genere picturæ appellatur. ¶ (Impetum, industrium, indulgentem perinde composita esse ait Verrius, atque impune et immunis. Mihi non satis persuadet.)
¶ Pietati ædem consecratam ab Acillo[7] aiunt eo loco, quo quondam mulier habitaverit, quæ patrem suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit: ob hoc factum, impunitus[8] ei concessa est. ¶ Picum avem quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus sit[9] * . . . .

. . . .

¶Piscatorium æs vetusto more appellatur, quod in

[[1] *Al.* pectus. [2] *al.* suillæ. [3] *al.* volucria. [4] risu. [5] ea de re rettulerit, et ineptos satis, et nullius auctoris. [6] L. [7] Acilio. [8] impunitas. [9] quod is solitus eo uti.]

P. 185.

monte Albano datur pro piscibus. ¶ Pedam vestigium

humani præcipue pedis appellasse antiquos, in commentariis quibusdam inveniri solet. ¶ Pescia in Saliari carmine Aelius Stilo dici ait capitia ex pellibus agninis facta, quod Græci pelles vocent pesce neutro genere pluraliter. ¶ Pestiferum fulgur dicitur, quo mors exiliumve significari solet. ¶ Pisalitem appellat Nævius Pantaleontem, id est, Pisis oriūdum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. ¶ Pedibus obsitum, id est, pediculis, Titinius pedicosum appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis, sic Plautus refert in Curculione: Item genus * [1] inter homines, meo quidem animo, ut muscæ, culices, cimices, pedesq., pulicesq.; et Livius in Gladiolo: Pulicesne, an cimices, an pedes, responde mihi. Et Lucilius: Ubi me vidit, caput scabit, pedes legit. ¶ Pesestas inter alia, quæ (si) inter precationem dicuntur [2], cum fundus lustratur, significare videtur pestilentiam, ut intelligi ex ceteris possunt, quom dicitur: Avertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem. ¶ Pedum baculi genus incuvum, ut Vir. in Buc., quom ait: At tu sume pedum, quod me cum sæpe rogaret. ¶ Pedem struit in XII. significat fugit, ut ait Ser. Sulpicius. ¶ Pistum, pisendo perpolitum [3], antiqui frequentius usurpabant, quam nunc nos dicimus. ¶ Pedarium Senatorem significat Lucilius, quom ait: Agipes vocem mittere cœpit; qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cujus sententiam probat, quid sentiat, indicat. ¶ Piscatorii ludi vocantur, qui mense Junio trans Tiberim fieri so-

lent pro quæstu piscantium. ¶ Piscinæ publicæ ho-

[[1] *Al.* est lenonum. [2] *al.* imprecatores dicunt imprecatores. [3] *al.* a pisendo propolitum.]

P. 186.

dieq. nomen manet, ipsa non extat; ad quam et natatum et exercitationis alioqui causa veniebat populus; unde Lucilius ait: Pro obtuso ore pugil, piscinienses reses. ¶ Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes divisum, ut testudinatum in quattuor. ¶ Piari eos velut proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati, cum mentis suæ non sunt, per quædam verba liberantur incommodo.
¶Pignosa, pignora, eo modo, quo Valesii, Auselii, Pinosi, Palisi [1] dicebantur.
¶Pectuscum Palati dicta est ea regio Urbis, quam Romulus obversam posuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare versus, et quia [2] mollissime adibatur urbs; cum Etruscorum agrum a Romano Tiberis discluderet, ceteræ vicinæ civitates colles aliquos haberent oppositos. ¶ Peculatus est nunc quidem qualecunq. publicum furtum, sed inductum est a pecore, ut pecunia quoque ipsa. Jam [4] etiam noxii [5] pecore multabantur, quia neque æris adhuc, neque argenti erat copia. Itaque suprema multa etiam nunc appellatur. ¶ Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita; quam quidem simulatricem, alii sagam, alii expiatricem vocāt; et piamen-

ta,quibus utitur expiando, alii purgamenta. ¶ Piacularis porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidem fiebant; vel, ut ait Cloatius, cum ex sacro[6] per aliquem piaculo solvitur, ut aliqua piandi propitiandique causa immolatur. ¶ Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni solet. ¶ Pangere, figere; unde plantæ pangi dicuntur, cum in terram demittuntur. . . . ¶ Permutatur, id proprie dici videtur, quod ex alio loco

[[1] Pinasii, Papisii. [2] qua. [3] aliquot. [4] Nam. [5] noxiæ. [6] cum facto.]

P. 187.

in alium transfertur; at commutatur, quō aliud pro alio substituitur. Sed ea jam confuse in usu sunt. ¶ Pierides Musæ propter amœnitatem ac solitudinē Pierii montis dictæ videntur, quo [1] esse [2] secretis locis propter studia liberalia delectentur. ¶ Perconctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico usu, quia conto pertentant, cognoscuntq. navigantes aquæ altitudinem; ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per o. solere scribi. Mihi id falsum videtur: nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, percunctari sit[3], ut recte per u. literam scribatur. ¶ Perfugam Gallus Aelius ait, qui liber, aut servus, aut hostis sui [4] voluntate ad hostes transierit; qui idem dicitur transfuga, quanquam sunt, qui credant perfugam esse, non

tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat. ¶ Perfacul antiqui et per se facul dicebant, quod nunc facile dicimus, inde permansit in consuetudine facultas. ¶ Peremptalia fulgura Graccus [5] ait vocari, quæ superiora fulgura, ut [6] portenta vi sua peremant duobus modis, prioribus tollendis; aut majore manubia, ut tertia secundæ, secunda primæ cedat. Nam ut omnia [7] superentur fulgure, sic ictum fulgur manubiis vinci. ¶ Perediam et bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi et bibendi. ¶ Peremere Cincius in lib. de Verbis priscis ait significare idem, quod prohibere; at Cato in li., qui est de Re militari, pro viciare usus [8].

. . . .

. . . .

¶ Tabem eam, quæ faceret tabescere, apud antiquos

[[1] quod. [2] *al.* eæ. [3] per cunctas res it. [4] sua. [5] Granius. [6] aut. [7] omina. [8] (quæ sequi debent, habes supra p. 33.)]

P. 188.

usurpatum. Sallustius quoque frequenter, ut in Catilina, cum ait: Uti tabes plerosque civium animos invaserat; et in Li. IV. Historiarum: Qui quidem mos, ut tabes in urbem coierit [1]; et Corvinius [2] pro Liburnia: Propter hanc tabem atque perniciem domus totius. ¶ Tabellis pro chartis utebantur antiqui, quibus ultro citro [3], sive privatim, sive publice

opus erat, certiores absentes faciebant; unde adhuc tabellarii dicuntur, et tabellæ missæ ab imperatoribus. ¶ Tagax furunculus, a tangendo [4], cujus vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perscribere [5] posse tagē [6]. ¶ Tages nomine, Genii filius, nepos Jovis, puer dicitur disciplinam dedisse aruspicii duodecim populis Etruriæ. ¶ Taminia, uvæ silvestris genus, videtur Verrio dicta, quod tam mira sit quam minium. ¶ Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuisse. ¶ Talentorum non unum genus. Atticum est sex millium denarium; Rhodium et [7]; Cistophorum quatuor millium et quingentorum denarium; Alexandrinum XII. *[8] denarium; Neapolitanum sex *[9] denarium; Syracusanum trium [10] denarium; Rheginum victoriati *. ¶ Tāne, eo usque, ut Aelius Stilo et Opillus [11] Aurelius interpretantur. Itaque Afranius: Tamne arcula tua plena est aranearum. ¶ Thaleæ [12] nomen dictum est [13] alii ab ætatis flore aiunt, alii quod carmina semper floreant. ¶ Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit pedes, ut talis videatur insistere, aut identidem tollere pedes. ¶ Tam significationem habet, cū ponimus præpositivam quandam, cui subjungimus quam, ut cum dicimus, tam egregium opus tam parvo pretio venisse,

[[1] *Al.* conjectus. [2] Cornificius. [3] citroque. [4] tagendo. [5] manu perscabere. [6] tagacem. [7] septem. M. [8] M. [9] M. [10] M. [11] Opilius. [12] Thaliæ. [13] esse.)

P. 189.

id est, sic; ut apud Græcos quoque οὕτως ἀγαθόν. Item ex contrario ei dicimus, quam malus Homerus, tam bonus Cherylus [1] poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen usi sunt, ut Nævius: Quid [2] si taceat, dum videat, tam etiam sciat, quid scriptum sit. Ennius: Illæ meæ tam potis pacis potiri. Titinius: Bene cum facimus, tam male subimus, ut quidam perhibent viri. Item: Quanquam estis nihili, tam escator [3] simul vobis consului. ¶ Tandem quom significat aliquando, interdum tamen ex supervacuo ponitur, ut apud Ter. in Phormione, quom ait: Itane tandem uxorem duxit Antipho injussu meo? Non enim hic tempus ullum significat. At Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait: Tandem aliquando. ¶ Tauri verbenæque in commentario Sacrorum significat ficta farinacea. ¶ Tama dicitur, cum labore viæ sanguis in crura descendit, et tumorem facit. Lucilius [4]: Inguenne existat, papulæ, tama ne boa noxit. ¶ Tænias, Græcam vocem, sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse laneum capitis honorati, ut sit apud Cæcilium in Androgyno: Sepulchrum plenum tæniarum, ita ut solet; et alias: Dum tæniam, qui [5] volnus vinciret. Ennius in Alexandro: Volans de cælo cum corona et tæniis. Accius in Neoptolemo: Decorare est satius, quam urbem exeneis [6]. ¶ Tædulum antiqui interdum pro fastidioso (interdū), quod omnibus tædio esset, ponere

soliti sunt. ¶ Tatium occisum ait Lanivii [7] ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Tinini [8] latrones, sed sepultum in Aventiniensi laureto. Quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam plurima alia, et præterita jam, et deinceps

[[1] Chœrilus. [2] *al.* Qui. [3] tamen ecastor. [4] *al.* Lucretius. [5] qua. [6] *al.* etæniis. [7] *al.* Lavinii. [8] *al.* Tatiani.)

P. 190.

quæ referentur. ¶ Taurorum specie simulacra fluminum, id est, cum cornibus formantur; quod sunt atrocia, ut tauri. ¶ Talionis mentionem fieri in XII. ait Verrius hoc modo : Si membrum rapit [1], ni cum eo pacit, talio esto; neq. id, quid significet, indicat, puto quia notum est : permittit enim lex parem vindictā. ¶ Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi ejus nominis gratia ita appellatas esse ait volgo existimari. ¶ Tarpeiæ esse [2] effigiem ita appellari putant quidam, in æde Jovis Metellina, ejus videlicet in memoriā virginis, quæ pacta a Sabinis hostibus ea, quæ in sinistris manibus haberent, ut sibi darent, intromiserit eos cum rege Tatio, qui postea in pace facienda caverit a Romulo, ut ea Sabinis semper pateret. ¶ Tam perit, quam extrema faba, in proverbio est, quod ea plerumq. aut proteritur, aut decerpitur a prætereuntibus. ¶ Tappulam legem convivalem ficto nomine conscripsit jocoso carmine Valerius Valentinus, cujus .m. Lucilius hoc mo-

do: Tappulam rident legem concere [3] opimi. ¶ Termonem Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum hoc modo : Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est; et : Hortatore bono prius, quam finibus termo. ¶ Trientem tertium pondo coronam auream dedisse se Jovi donum scripsit, T. Quintius Dict. . . . . . quom per novem dies totidem urbes et decimam [4] Præneste cepisset. id significare ait Cincius in Mystagogicon L. II. duas libras pondo et trientem, qua consuetudine hodieq. utimur, quom lignum bes alterum dicimus, id est, pedem et bessem latitudinis habens, et sestertium, id est, duos asses et semissem tertium. Item si

[[1] rapsit, *al.* rapit. [2] *al.* etiam. [3] congere. [4] deditione.]

P. 191.

tres asses sunt et * [1] quadrans quartus [2] . . .
¶ Tersum diem pro sereno dictū ab antiquis, nec se habere rei auctorem ait. ¶ Teretinatibus a flumine . . . . . . ¶ Tripudium . . . . . .
ciis, in exultatione tripudiat . . . . . a terra pavienda : nam pavire, est ferire, a quo et pavimenta. Id ex Græco, quod illi παίειν, quod nos ferire . . . . . mum intactus usur . . . . . .
¶ Taminare, violare. . . . . . . et contaminare, dictum videlicet . . . . . . ilintate.
¶ Teres est in longitudine rotundatū, quales asseres

natura ministrat. ¶ Temetum, vinum. Plautus in Aulularia : Cererin' Strobile has facturi nuptias? — Qui? — Quia temeti nihil allatū video. Pomponius in Decima : Non multi temeti, sed plurimi. Novius in Duobus Dossenis : Sequimini preminate; sequere temeti timor. Idem in Funere: Agite, exite, temulentum [3] tollite; et in Surdo: Filias habeo temulentas, sed eccas video incedere. Afranius in Consobrinis : Pol magis istius temulentæ, futilis. ¶ Tintinnare [4] est apud Nævium hoc modo : Tantum ibi molæ crepitum faciebant, tintinnabant compedes; et apud Afranium : Ostiarii impedimenta tintinnire audio. ¶ Tributorum conlationem, quom sit alia in capite, illud [5] ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium, ut post Urbem a Gallis captam conlatum est, quia proximis XV. annis census alius [6] non erat. Item bello Punico secundo, M. Valerio Lævino, M. Claudio Marcello cos., quom et Senatus, et Populus in ærarium, quod habuit [7], detulit.
¶ Tentipellium Artorius putat esse calciamentū ferratum, quo pelles extenduntur, indeque Afranium

[[1] quadrans. [2] dicitur. [3] *al.* temulentiamq. [4] *al.* Titinnire. [5] *al.* aliud. [6] populus. [7] *al.* potuit.]

P. 192.

dixisse in Promo [1] : Pro manibus credo habere ego

illos tentipellium. Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugæ extendantur, quom dicat : Tentipellium inducitur, rugæ in ore extenduntur; quom ille τροπικῶς dixerit. ¶ Tignum non solum in ædificiis, quo utuntur, appellatur, sed etiam in vineis, ut est in XII: Tignum junctū ædibus, vineave, et concapit [2] ne solvito. ¶ Tela proprie dici videntur ea, quæ missilia sunt, ex Græco videlicet translato eorum nomine, quoniam illi τηλόθεν missa dicunt, quæ nos eminus; sicut arma ea, quæ ab humeris dependentia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est, quam . . . . . ¶Tigillum Sororium *.¶Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, ut Marsi, aut Peligni. Sed ex vicis partim habent remp. et jus dicitur, partim nihil eorum, et tamen ibi nundinæ aguntur [4] negotii gerendi causa, et magistri vici, item magistri paci quotannis fiunt. Altero, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia sunt his oppidis, quæ itineribus regionibusque distributa inter se distant, nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. Tertio, cum id genus ædificiorum definitur, quæ in oppido privo, id est, in suo quisque loco proprio ita ædificat, ut in eo ædificio pervium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani, sicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicari appellantur.

¶ Viget dictum videtur a vi agendo, sed non vi

[[1] *Al.* Primo. [2] capulo. [3] habentur.]

P. 193.

agendis, hostilibusque rebus, verum his, quæ celer [1] . . concitato animo ad bonam frugem ten[dunt . . . .
¶ Voisgram avem, quæ se vellit. Augures hāc eandem fucillantem [2] appellant. . . . . .
¶ Vigintiquinq. pœnas in XII. significat vigintiquinque asses. ¶ Victimam Aelius Stilo ait esse vitulum, ob ejus vigorem; alii autem, quæ vincta ducatur ad altare, aut quæ ad [3] hōstis victos immoletur. ¶ Vectigal, æs appellatur, quod ob tributum, et stipendium, et equestre, et ordinarium populo debetur.
¶ Viæ sunt et publicæ, per[quas . . ir]e omnibus licet; privatæ, quibus vetitum uti . . . præter eorum, quorum sunt privatæ . . . . vias muniunto; dionisam lapides sunt, qua volet jumenta agito. ¶ Viatores appellantur, qui magistratib. apparent: eo quia initio omnium tribuum, cū agri in propinquo erant Urbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorū erat in via, quā Urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratib. ¶ Verticulas cū ait Lucilius, ita appellavit vertebras. ¶ Vernæ, qui in villis vere nati, quod

tempus, duce natura, feturæ est, et tunc rem divinam instituerit Marti Numa Pompilius, pacis concordiæve obtinendæ gratia inter Sabinos Romanosque, ut vernæ viverent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est, ibidem natos, quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui conjuncti erant cum P. R.¶ Vergiliæ dictæ, quod eorum ortu ver finitur, æstas incipit.¶ Vastum pro magnum. Ponitur tamen et pro inani. Accius : Jam hanc urbem ferro vastam faciet Peleus; et Pacuvius :

[[1] celeriter. [2] *al.* fecilitram. [3] ob.]

P. 194.

Quales, scabres quod [1] inculta vastitudine. ¶ Ve victis, in proverbium venisse existimatur, cum, Roma capta a Senonibus Gallis, aurum ex conventione et pacto adpenderetur, ut recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente Ap. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adjecit gladium, et dixit : Ve victis.Quem postea persecutus Furius Camillus, cum insidiis circumventum concideret, et quereretur contra fœdus fieri, eadem voce remunerasse dicitur. ¶ Vegrande significare alii aiunt male grande, ut vecors, vesanus, mali cordis, maleque sanus; alii, parvum, minutum, ut quom dicimus, vegrande frumentum; et Plautus in Cistellaria : Qui nisi ituresnimium is vegrandi gradu. ¶ Vecors est

turbati, et mali cordis. Pacuvius in Iliona : Qui veloci superstitione cum vecordi conjuge ; et Novius in . . . Coactus tristimoniam ex animo deturbat et vecordiam. ¶ Vapula Papiria, in proverbio fuit antiquis, de quo Sinnius Capito sic refert, tum dici solitum esse, cum vellent minantibus ibi [2] significare se eos negligere et non curare, fretos jure libertatis. Plautus in Feneratrice : Heus tu, in barbaria quod fecisse dicitur libertus suæ patronæ, ideo dico . . . liberta salve, vapula Papiria. In barbaria est, in Italia. Aelius hoc loco, vapula positum esse ait pro dole. Varro, pro peri, teste Terentio in Phormione : Num tu . . . resipis verbero ; et Plauto in Curculione : Reddin', an non, mulierem prius, quam te huic meæ machæræ obicio—mastigia? Vapula ergo te [3] vehementer jubeo, ne me territes. ¶ Vacerram Aelius et alii complures vocari aiunt stipitem, ad quem equos solent religare. Ateius ve-

[[1] squale, scabre atq. [2] sibi. [3] Vapulare ego.]

P. 195.

ro Philologus hoc nomine significari maledictum magnæ acerbitatis, ut sit vecors et vesanus, teste Livio, qui dicit: Vecorde et malefica vecordia [1]. ¶ Vagorem pro vagitu, Ennius Li. XVI. : Qui clamor oppugnantis vagore volanti. Lucretius Li. II: Et superātur, itē miscetur funere vagor. ¶ Valvoli fabæ folliculi appel-

lati sunt, quasi vallivoli, quia vallo facti [2] excutiantur. ¶ Vagulato in L. XII. significat quæstio cum convicio. Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obvagulatum ito. ¶ Valgos Opillus [3] Aurelius, aliique complures aiunt dici, qui diversas suras habeāt. Plautus in Milite glorioso: Qui talos vitiosos majorem partem videas vagi salis; et in Silitergo: Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea, aut varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum, aut bocchum filium. ¶ Viere alligare significat, ut hic versus demonstrat: Ibant malaci viere veneriam corollam. Unde vimina, et vasa viminea, quæ vinciuntur, ligata. ¶ Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi a vermibus scindantur. Hic dolor Græce στρόφος dicitur. ¶ Veruta pila dicuntur, quod * [4] habeant præfixa. Ennius L. X . . . . cursus quingentos sæpe veruti. ¶ Uruat, Ennius in Andromeda; significat circundat, ab eo sulco, qui fit in urbe condenda urvo aratri, quæ sit forma simillima uncini, a curvatione buris et dentis, cui præfigitur vomer; ait autem: Circum sese uruat ad pedes a terra quadringentos caput. ¶ Ungulus Oscorum lingua anulus, ut . . . . . . si quid monumenti nacta est, qui eorum requireret, est ungulus, quem ei detraxit ebrio. Pacuvius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi ungulum; et in Atalanta: Su-

[[1] malefice, vacerra. [2] fracta. [3] Opilius. [4] *al.* verua.]

P. 196.

spensum lævo brachio ostendo ungulum. ¶ Unciaria lex appellari cœpta est, quam L. Sulla et Pompeius Rufus tulerunt, qua sanctum est, ut debitores decimam partem . . . . . . [¶ Venenum . . dicebant antiqui, cujus color inficiendo mutatur, ut Ennius cum ait: Cum illud, quo jam semel est imbuta veneno. ¶ Ventabant dixisse antiquos verisimile est, cum et præpositione adjecta . . . . . . adventabant. U.ntupum est, vel . . . . quod Græci ὕειν dicunt. ¶ Venditiones dicebantur olī Censorū locationes, quod velut fructus publicorum locorū venibāt.¶ Viminalis et porta et collis appellantur, quod ibi viminū fuisse videtur silva, ubi est et ara Jovi Viminio consecrata.¶ Vindex ab eo quod vindicat, quominus is, qui prensus est, ab alio teneatur.¶ Vineæ, ut Verrius præcipit, quod vino feraces sint; etiam militares quædam machinationes a similitudine appellantur. ¶ Vivatus et vividus a poetis dicuntur a vi magna. ¶ Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controversia; quod potius dicitur jus, quia fit inter eos, qui contendunt [1]. Cato in ea, quam scribit L. Furio de Aqua: . . . . s. Prætores secundum populum vindicias dicunt. . . Lucilius: Nemo hic vindicias, neque sacra, neq. numen veretur. De quo verbo Cincius sic ait: Vindiciæ olim dicebantur illæ, quæ ex fundo sumptæ

in jus adlatæ erant. At Ser. Sulpicius . . . . . jam singulariter formato vindiciam esse ait, qua de re controversia est, ab eo quod vindicatur . . . . et in XII : Si vindiciam falsam tulit, si velit is[2], [præ]tor arbitros tres dato, eorum arbitrio . . . fructus duplione damnum decedito.

[[1]aut potius dicuntur vindiciæ inter eos, qui contendunt. [2]rei sive litis.]

Fragmenti principium fuit vox *Manubiæ*, usque ad *Malo cruce*. Hæc habentur in Schedis p. 167—172. Post *Malo cruce* sequebatur *Mutum* etc, quod in pag. 1. Fragmenti positum est usque *Ordinarium hominem* p. 32. Post *Ordinarium* sequuntur ea, quæ in Schedis habentur p. 172—182. Reliqua integra sunt in Fragmento usque ad *Tablinum* p. 164. Post *Tablinum* sequuntur quæ habentur a verbo *Tabem* p. 187 usque ad vocem *Vindiciæ* quæ finis Fragmenti fuit. *Ursinus*.—[*Fragmenti finis*, recte inquit vir doctus, non Codicis Farnesiani, quem et in fine mutilum esse testantur, præter ultima verba glossæ *Vindiciæ*, voces *Vehere* et *Veredos* infra notandæ p. 295 h. ed. n. 11 et 12; clarius etiam significat Epitomæ Pauli extrema pars glossis *Vindicius* et *Vindicia* auctior in eximio codice Parisino n. 7662, quem editorum nemo hactenus videtur consuluisse, Lindemannus sane tam ignorat, quam cæteros Pauli codices in Regia nostra Bibliotheca asservatos. Sed de his alias. *E. E.*]

SEX. POMPEI FESTI

FRAGMENTA COLLECTANEA,

quæ in Fulvi Ursini editione desiderantur [1].

1. *Abila*, mons altus. (*? E præfatione Dacerii*).

2. *Ambarvalis* hostia est, quæ rei divinæ causa circum arva ducitur ab his, qui pro frugibus faciunt. (*A. Augustinus e Macrobio, Saturn.* III, 5, *ut videtur*).

* 3. *Ningulus*, nullus. Marcius vates: Ne ningulus mederi queat. (*Ex integriore Festi codice Paulus. s. v.; vid. p.* 25, *ubi, ut p.* 44, *s. v.* Primanus, *videtur excidisse linea, errantibus librarii oculis propter* τὸ ὁμοιοτέλευτον *verbi* ningulus *in Marcii et Ennii exemplis. Hinc sunt corrigendi Ennianorum fragmentorum editores* (Hessel, p. 52. Spangenberg, p. 45), *qui diversas et inanes interpretum de hoc versu conjecturas receperunt. Ceterum hoc loco verum jam viderat Antonius Augustinus*).

4. *Propudium* dicebant, quum maledicto nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum.

[1] Asterisco notata sunt, quæ Lindemannus in Commentariis suis jam indicaverat.

Quidam propudium putant dici, a quo pudor et pudicitia procul sunt. (*Ex integriore Festi codice Paulus*, *s. v.; vid.* p. 37, 38).

5. *Primanus tribunus* erat qui primæ legioni tributum scribebat. (*Ex integriore Festi codice Paulus s. v.; vid. p.* 44).

6. *Taurium*, æs dicunt, quod in ludos tauricos (taurios. *v. p.* 158) consumitur. (*A. Augustinus ex alio codicis Farnesiani, tunc integrioris, apographo?*).

* 7. *Tammodo* antiqui ponebant pro *modo*, ut Attius : Tammodo inquit Prænestinus. (*A. Augustinus ex eodem, ut videtur, apographo. Pauli Epitome : Tammodo* antiqui ponebant pro *modo.*)

* 8. *Tame* in carmine [Saliari] positum est pro *tam*. (*A. Augustinus ex eodem apographo. Verbum Paulus omisit*).

9. *Tertium*, *quartum* differre ait [Verrius?] a *tertio, quarto* quintus, quod quid factum sit, significet. (*A. Augustinus ex eodem apographo. Dacerius h. l. sic emendat* : T., q. d. a. a t., q. quom tempus, quo quid f. s., s.).

10. *Tablinum* proxime Atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas ibi habebant rationum publicarum. (*Edd. Anteaugustinianæ et A. Augustinus ex eodem apographo. Exstat pars prior hujus glossæ ap. Ursin., p.* 164. *lin. ult. ubi desinit charta Farnesiana, nec verbum unum addunt Schedæ, p.* 187. *Insulse edd. Anteaug., post* publicarum. *e Paulo subjiciunt* : Alii dicunt tablinum a tabulis).

11. *Vehere*, portare vel trahere. (*A. Augustinus ex eodem apographo*).

12. *Veredos* antiqui dixerunt, quod veherent rhedas, id est, ducerent. (*A. Augustinus ex eodem apographo*).

Supersunt forsitan apud veteres ante Ursinum editores plura Festi fragmenta, quæ recentiores neglexerunt aut ignoraverunt. Sed si quis in hujus familiæ libris excutiendis versabitur, ei cavendum erit, ne fraudem faciant bis repetitæ glossæ, versus disjecti et alienis locis inserti, Pauli epitoma Festo immixta, perversus ordo paginarum Farnesiani codicis, alia, quæ hic piget exemplis demonstrare.

NOTULÆ.

NOTÆ

ET

VERBORUM SYLLABARUMQUE COMPENDIA

]	supplementa includit.	
¶	glossæ initium.	
*	lacuna.	
( )	delenda includit.	
.m.	meminit	et hæc quidem in codice Farnesiano.
n.	enim	
ē.	est	
ē,	*in compositione*, em *vel* en.	
ā	am *vel* an.	
ō	om *vel* on.	
ū	um *vel* un.	
i.	id est, *ut p.* 123.	
p.	per.	
q.	qui, *p.* 27; quod, *p.* 67; *sæpius* que	
aūt	autem.	
dtr	dicitur. *sed p.* 50, dicuntur.	

cætera per se facilius intelligentur.

NOTULÆ

AD SCRIPTURAM FARNESIANI CODICIS

PERTINENTES [1].

P. 4. s. v. *Mundus*].—Post verbum *Volcanalia* addendum ex Pauli Epitoma : *A. d.* III. *Non. Oct.* [*Urs.* Lacunam jam indicaverant editores ante Augustinum nota consueta *Def.* aut FRAG. Cf. s. v. *Redarguisse*, p. 81. *E. E.*].

P. 7. s. v. *Manumitti*]. — Hanc manumissionis formulam verbis, quibus erat concepta, in editione Augustiniana, omissis aliis, aliis luxatis, male acceptam suæ nos integritati, nisi fallimur, restituimus.

P. 10. s. v. *Mater Matuta*]. — Ex Pauli verbis sarcienda sunt, quæ sequuntur, Festi verba. Una tamen littera diversa est : *manis* enim pro *manes* est scriptum, librarii, ut opinor, errore. (*A. Aug.*)

P. 10. s. v. *Nænia*]. — Glossarium : *Nænia* ἐπιτάφιος ᾠδή. Quæ in fine Græca verba addita sunt, ea in exemplari ita plane leguntur. Notum autem, νήτη quid sit.

[1] Quæ nullo nomine signata sunt, Fulvio Ursino adscribes.

P. 12. s. v. *Nec*].—*Nec escit* scribendum pro *nec esit.* Nam *escit* pro *erit* antiqui dicebant, et *superescit* pro *supererit.*

P. 17. s. v. *Navalis*]. — Quid si *remi eminent* scribamus, pro *remi emicant?* Certe ad veterem scripturam propius accedemus, quæ est *rem geminent.*

P. 18. s. v. *Nævia*]. — Quod post *Næviam* sequitur fragmentum ...... *tur cælum ca.....* quo pertineat ignoro. Varro, L. I. de L. L. (V, 19) ait cavum a chao, unde omnia orta, et a cavo cælum dictum.

P. 20. s. v. *Nuptias*]. — Videtur legendum *legem quoque funestam*, pro corrupto verbo *parenstam.*

P. 21. s. v. *Nucupata*]. —Ita in exemplari, pro *Nuncupata*, antiqua scribendi consuetudine, cui contraria *formonsus* et *gnefonsus* [*gnephosus;* vid. Pauli Epitomam s. v.]. Reliqua ita legenda, ut in ora paginæ notavimus : *Nominata certa* et c. *cum nexum faciet, mancipiumque uti lingua nuncupassit, ita jus esto; id est, uti nominarit.*

P. 23. s. v. *Noverca*]. — Cum in Fragmento sit *veterannia*, non, ut alii descripserunt, *ecterannia*, ex ea scriptura fecimus *veteres Annia.* Cui autem nupserit hæc Annia, quærendum.

P. 25. s. v. *Nauti*]. Cod. Farnesianus duobus columnis exaratus, charta in latitudinem ampliori, sed cu-

jus partem fere tertiam ignis absumpsit. Folii cujusque prima et quarta columna integræ sunt; secundæ sinistra pars, tertiæ dextra, dimidiatis plus minus versibus, tantum superest. Deperditam scripturam non recta linea definit, sed inflexa, prout ignis est grassatus. Hic quidem (fol. VI col. 3.), si damna damnis compenses, desunt dimidii circiter versus, id est, in singulis 16 —19 litteræ. Initio autem hujus glossæ 15 tantum litteris vacat locus, quia duæ ad superiorem glossam pertinent. His expositis, glossam infra cum supplementis meis describo:

—Novem adversarii] T. Sicini Volsci cos., cum conjurationem] inissent adversus eum, a pop. R. vivi in Cir]co combusti feruntur, et sepulti in ea regio]ne, quæ est proxime Circum, ubi locus est la]pide albo constratus. Eorum nomina fuerunt:] Opiter Verginius Tricostus, . . Valerius] Lævinus, Postumus Cominius Auruncus,.] . . . . llius Tolerinus, P. Vetusius Geminus, . . Sempr]onius Atratinus, Verginius Tricostus, Mu]tius Scævola, Sex. Fusius Fusus.

(*Niebuhr*, *Hist. Rom.* Tom. II. p. 143. qui, quomodo conjecturas suas tueatur, alias videbimus. Hoc unum in præsentia notabimus, v. peneult. *Fusi-* non *Fu-* tantum e Codice apud Ursinum exhiberi. *E. E.*)

P. 24. s. v. *Nixi Di*].—Post verbum *mensæ* in exemplari additum est *tripedi*, sed alia manu, quod puto adjectum esse σχολιαστικῶς.

P. 27. s. v. *Oculissimum*]. — In editione Augustiniana locus hic mendosus adeo luxatusque habetur, ut Festi sententia vix in eo appareat.

P. 31. s. v. *Ortygia*]. — Cum in exemplari adverbium *nunc* a librario duabus litteris [nc] superimposita linea scriptum fuisset, error inde fluxit, ut pro *nunc* in libro Augustiniano *non* editum sit, atque unius sententiæ lapsu tota sententia immutata sit.

P. 31. s. v. *Oratores*]. — Multa hic restituimus exemplari diligentius inspecto, quæ desiderantur in editione Augustiniana. Præterea corruptam vocem *propte* mutavimus in *propterea*, et *decretoribus* in *deprecatoribus*.

P. 32. s. v. *Orœ*]. — Pro *quam expediam* in ora paginæ emendavimus *qua me expediam*, et veram eam emendationem existimamus.

P. 33. s. v. *Persicus*]. — Plauti versus in exemplari habet *persibus*, pro *persicus*; et ita [Nævius apud] Varro[nem], lib. VI [VII, 107] de Ling. Lat.

P. 35. s. v. *Porriciam*]. Varro, lib. V (VI, 54) de L. L.: *Profanatum*, inquit, *quod in sacris polluctum; itaque olim in fanis omne consumebatur, quod profanatum erat*.... Hæc ad verbum *profanata*, quod fecimus ex duobus *profana ea*. Reliqua in editione Augustiniana cum sint suo loco mota, nos ad fidem exemplaris reposuimus et mutila multa restituimus.

P. 40. s. v. *Plorare*]. — *Estod* in lege Numæ habet exemplar.

P. 43. s. v. *Parare*].—*Acere*, pro *agere*, in exemplari scriptum est, antiqua illa consuetudine, quo c. pro g. ponebant.

P. 43. s. v. *Peregrinos*].—Ex verbis Digest., lib. I, tit. II. Locum Festi resarcivimus, qui in editione Augustiniana cum verbo *parare* male conjunctus est.

P. 44. s. v. *Primanus*]. — Ita plane est in exemplari. Reliqua fortasse vel Paulus addidit, vel alius, qui locum exemplo et explicatione illustrare voluit. [v. Fragm. Collect. p. 294. h. ed. n. 5]

P. 45. s. v. *Potitium*]. — In exemplari est *decimam bovum*, antiqua scriptura, ut *foro bovario* infra.

P. 49. s. v. *Prætor*].—Totus hic locus in cæteris libris decrat (*A. Aug.*).

P. 49. s. v. *Potestur*]. — In exemplari plane est : *in ea qua vocis cum*, ut fortasse emendandum sit : *in ea, quæ est, Cum.* Nam verbum *est* alia manu videtur adjectum. [Aliter *Urs.* in marg. *E. E.*]

P. 51. s. v. *Pascales*]. — In exemplari erat prius *Tarentino;* deinde in litura scriptum fuit *Terentino.*

P. 55. s. v. *Publica pondera*]. — *Oetier* an *otier* in exemplari scriptum sit, difficile est affirmare, propterea quod litteræ fugientes sunt.

P. 57. s. v. *Præclamitatores*]. — In exemplari plane est : *ut homines ab opere se abstineant.*

P. 63. s. v. *Quirites*].— In exemplari ita plane est. . . . . . . *o est preco, qui in funeris* . . . . ut videatur esse legendum : *indicio est præco, qui in funeribus indictivis.*

P. 79. s. v. *Rumentum*]. — In exemplari est . . . . *erim vis canerit*, non, ut habet editio Augustiniana *crimen avis canerit.* Hic sane lapsus locum antiquitatis subobscurum, reddidit obscuriorem.

P. 81. s. v. *Redarguisse*].—Post vocem *genus* edd. Anteaugustinianæ Frag. ponunt, ut quidem solent, ubicumque deficit scriptura veteris fragmenti. Et reipsa hic videtur aliquid excidisse. Cf., p. 4. s. v. *Mundus.* (*E. E.*)

P. 85. s. v. *Refriva*].— Vox *tevirtico* mendosa est, pro qua alii reposuerunt *e tritico.* Forte scribendum *revertantur.*

P. 87. s. v. *Procus patricium*]. Opinor vocem *patricium* adjectam esse.

P. 88. s. v. *Relegati*]. — Cum in exemplari sit *Senatui q. Consulto*, pro *Senatus c.*, placet ut pro *magistratus* legatur *magistratuus.*

P. 92. s. v. *Rideo*].—Hoc loco in antiquo libro est *Sex. Pomp. Festi lib. XVIII. (A. Aug.)*

P. 94. s. v. *Religionis*]. — Vett. exempl. *in ara Iobis...*; et Festi Fragmentum habet plane *in ara.*

P. 96. s. v. *Recipie*].— In exemplari est *recipiem.*

P. 104. s. v. *Satur*]. — Desunt quædam in fine; puto *obliqua pro portione*. Dicendum enim erat *saturis*, *viris*, *caronis*, non *saturi*, *viri*, *carnis*. Vid. Charis., lib. 2. *(A. Aug.)*

P. 109. s. v. *Solatum*]. — In exemplari est *arquato*, ut videatur ictericos dixisse arquatos a colore auri, quia rusticis dicuntur solati a colore solis; nam illud. . . . *rigine*, *aurigine* plane est.

P. 110. s. v. *Sospes*].—In editione Augustiniana hoc fragmentum adeo luxatum est, ut sanus ex eo sensus elici non possit.

P. 110. s. v. *Sucula*].—Hic quoque locus in editione Augustiniana male nimis est acceptus. Nos ad fidem exemplaris edidimus, et ex corrupta voce *ruintque* fecimus *quinque*, et pro *loquenti* emendavimus *loquendi*; quæ scribendi consuetudo invenitur tum in veteribus monumentis, tum in hoc ipso fragmento persæpe, in quo *set* pro *sed*, *adque* pro *atque*, *quodannis* pro *quotannis*, et alia hujusmodi reperiuntur infinita. [Cf. ad p. 155].

P. 112. s. v. *Sulci*]. — Vide num melius sit *dictum*, pro eo quod est in exemplari *fictum*.

P. 112. s. v. *Suasum*]. — Scribendum fortasse *persuadeatur*, pro *persuadetur*; nam in Epitoma manuscripta est *persuadentur*, ut ibi quoque *persuadeatur* fuisse scriptum appareat.

P. 114. s. v. *Suppernata*].— Politianus in Miscellaneis, cap. LXXIII, Festi scripturam agnoscit et *suppernata* exscripsit; ut mirer Antonium Augusti-

num scripsisse, Politianum a Marullo [v. supra p. VII.] irrisum, quod *expernata* pro *suppernata* apud Catullum reposuerit.

P. 118. s. v. *Sub vitem*]. — Lucilius in exemplari habet *subsit*, ut nos edidimus, non autem *subit*; pro quo Paulus *submisit* in Epitoma.

P. 120. s. v. *Struere*]. — *Adicere* pro *adjicere*, antiqua scribendi consuetudine, in exemplari exaratum est.

P. 123. s. v. *Stipes*]. — Ostium sine nota aspirationis scribendum, licet in exemplari sit *hostium*, ut *hostreis* supra in *Scrupi*, pro *ostreis*.

P. 126. s. v. *Sterilem*]. — Verbum *cipit*, quod est in exemplari, potest ferri, si id mavis quam *concipit*.

P. 126, 127. s. v. *Sycomorus*]. *Saccor*. . . . *Saccorum* fortasse; quid enim aliud dici possit, mihi in mentem non venit (*A. A.*). Isidorus, XVII, 7: Sycomorus; ficus et morus sunt Græca nomina. In vulgatis tamen *sicut* pro *ficus* corrupte scriptum est (*Urs.*). Legebat ergo Ursinus, saltem in margine, *Sycomorus*, quod nos reposuimus. In Augustini et Scaligeri edd. lacera glossæ hujus fragmenta, de suo loco mota, vix agnoscuntur; Dacerius, eam ex edititione Romana complevit quidem, sed, contra rationem alphabeti, quam sequi se profitentur edd. omnes post Augustinum, initio litteræ S. inseruit. (*E. E.*)

P. 127. s. v. *Sacrem*] — . . . . In exemplari plane est *ine* (?), ex quo fecimus *sanguine*.

P. 127. s. v. *Sacrificulus*].—Opinor extremis illis litteris, quæ sunt in exemplari. . . . . *utus*, indicari nomen Sicini, qui dictus est Bellutus. Fieri enim potest ut Verrius non eos, quos Livius et Dionysius, qui M. Papirium primum Sacrificulum produnt, sed alios historicos fuerit secutus.

P. 129. s. v. *Sagmina*]. — Versum Nævii, qui deest in exemplari, in margine addidimus, ex Epitoma. [Ennius ap.] Cicero[nem, Offic. III, 29]: O fides alma, apta pinnis, et jusjurandum Jovis (*Urs.*). Sed nec ita Festi scripturam recte constare video, et alteri glossæ hujus fragmento Paulus non medetur. Errat profecto Lindemannus, qui verba *Jus sacratum Jovis sagmine* nobis pro versu Næviano exhibet. Sed de his cæterisque hujusmodi, alias. (*E. E.*)

P. 137. s. v. *Salentinos*]. — In exemplari est *quam d* . . . . . quod operarum vitio non ita plane expressum est. Ex eo fragmento nos fecimus *quam dicunt*. (*Urs.* Nos alibi, Ursino monente, correximus, ut p. 126, s. v. *Sycomorus*; p. 152, s. v. *Sacramento*. Sæpe tamen e conjectura divisionis signum] reposuimus, ubi plane deerat, ante vel post græcum vocabulum, incerto id ad scripturam codicis, an ad supplementa pertineret. (*E. E.*)

P. 140. s. v. *Spicit*]. — Ennii versum Pomponius Lætus ita legebat :

Quos ubi rex ultro spexit de montibus celsis.

In exemplari certe est : *Quos ubi rex* . . . . . *ulo spexit de contibus celsis*, ut *sedulo* vel *paulo* legendum sit.

P. 140. v. *Spintyrnix*]. — Desideratur nomen poetæ cujus verba referuntur (*A. Aug.*). Nos lacunæ signum addidimus, ut sæpe alibi, tacente Ursino. (*E. E.*)

P. 142. s. v. *Scrutillus*].—De *sullus* fecimus *suillus*, et pro corrupto verbo *ivillum* emendavimus *Scrutillum*. De verbo *suillus* non est dubitandum, quia in hoc exemplari l. littera, loco i., posita sæpe reperitur. De scrutillo memini me legisse; sed apud quem, non vacat quærere.

P. 142. s. v. *Scrupi*].—Ennii versus, quem hic citat Festus, ex Andromacha, extat apud Nonium in *Scapres*. In Exemplari est: *Ennius in An*. . . non *Ar* . . . . . Unde error fluxit, ut alii scripserint, *in Armorum judicio*, cum tamen versus sit ex Andromacha. *Asperi* item non *aspera* est in eodem exemplari.

P. 143. s. v. *Scelerata*].—In exemplari plane est. . . . . *s. i. Carmentalis dicitur.* (*sic* ?)

P. 144. s. v. *Sexus*].—In veteri libro est *secus* initio, tamen in exemplis *sexus*. (*A. Aug.*)

P. 147. s. v. *Sifus*].—Verbum, cujus extrema tantum littera in exemplari reliqua est, putamus fuisse *prætoris* : tantum enim spatii relictum est; vel, si magis placet, *curatoris*. Utrumque in veteribus legum fragmentis reperitur.

P. 147. s. v. *Seplasia*].—In exemplari est. . . . *on M. Cicero*, quod puto fuisse *in Pison. meminit Cicero*.

P. 147. s. v. *Saticula*]. — In exemplari plane est . . . *iam*, ex quo fecimus *coloniam*.

P. 148. s. v. *Segesta*]. — Hermolaus in Plinium, III, 8, legit *obsceno omine*, pro eo, quod est in exemplari *nomine*.

P. 149. s. v. *Servorum*]. Exemplar habet *cervos*, pro eo quod alii *servos* ediderunt. Nos antiquam scripturam retinemus.

P. 149. s. v. *Sispitem*]. Verum est, quod aït Festus, Junonem ab antiquis dictam Sispitem, nisi quod in numismatibus est IVNO SISPITA, ut hic quoque videatur legendum *Sispitam* et *Sospitam*.

P. 151. s. v. *Sontica*]. Catonem de re Floria citat Agellius [IX, 12 et] X, 13. Cum autem in exemplari sit. . . . *ibi causam sonticam*. . . . satis apparet *A. Atili* vocandi casum esse.

P. 151. s. v. *Spiciunt*]. Cato *de Decem hominibus* contra Thermum citatur a Festo sæpe et ab Agellio, XIII, 24. *De septem hominibus* non inveni, ut fortasse pro *septem* hic quoque *decem* scribendum sit.

P. 154. s. v. *Silatum*]. *Jantaculum* et *jajuni* est in exemplari. Glossarium item habet : *Jantat* ἀκρατίζει, *Jantaculum* ἄκρατον, quam quidem scripturam in aliis etiam manuscriptis libris vidimus.

P. 155. s. v. *Secespitam.*] *Rediculo* pro *reticulo* in exemplari exaratum est, antiqua illa consuetudine ponendi d. pro t., de qua supra [ad p. 110]. *Tubœ* etiam, non, ut in aliis editionibus, *nubæ*, in eodem exemplari scriptum est. *Tubæ* autem pro *tubis*

positum est. *Cancella* in supplementum hujus fragmenti nescio quo modo amanuensis culpa irrepsit. [Pro *repagula*, quod in *Erratis* est, et nos reposuimus. *E. E.*]

P. 159. s. v. *Tullios*]. Paulus in Epitoma manuscripta : *Tullios alii dixerunt esse Silanos, alii rivos , alii vehementes projectiones sanguinis arcuatim fluentis*, cetera ut Festus. In antiquo lexico latino-græco *Siluanus* exponitur Κρουνός, et ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum. Quid si, pro *sanguinis*, legamus *amnis*? quia sequitur, *quales sunt Tiburi*. Sed nihil temere mutandum.

P. 160. s. v. *Topper*]. *Mature* pro *temere* in margine posuimus, quia ita est infra. *Homonem* autem pro *humanum*, ex Ennii versu : *Miserum mandebat homonem;* et supra in [Epitoma , s. v.] *Hemona* ita habetur: *Homonem hominem dicebant*. Versus Attii in Io fortasse ita legendus : *Topper, ut fit, patris ten' eicit ira?* vel, *Pater istam eiecit foras*. Verbum *inferinuntur* omissum est in editione Augustiniana, quo antiqui usi sunt pro *inferuntur*.

P. 161. s. v. *Tutulum*]. In exemplari ita plane est : *formā e tali*, unde in editione Augustiniana , *forma e tali* impressum est, cum *forma metali* scribendum fuisset.

P. 168. s. v. *Monstrum*]. Sub finem hujus glossæ lacunam significavimus, qua certe vox *Monitores*, sequentibus versibus explicata , evanuit. A. Augustinus ad h. v. : Verba Festi dimidiata in-

telliges ex illis Pauli : *Monstra dicuntur*, etc. Scaliger, Gothofredus et Dacerius h. s. v., et alias, ut duplicem glossam exhibent duplicem unius glossæ scripturam. Cæterum glossa *monitores* prorsus deest in edd. Anteaugust. (*E. E.*)

P. 173. s. v. *Opima*]. *Pompeli regis* in margine scripsimus, pro *Pompili*, quia ita antiqui dicebant, ut *Dueli* pro *Duili;* et Schedæ habent *Pompelli.*

P. 179. s. v. *Optima lex*]. In Schedis tantum spatii relictum est quantum ad reponenda duo verba, quæ in margine notavimus satis est. *Magister populi* pro *a populo*; item *magistrorum* pro *magistratuum*, ut est in Schedis, legendum putamus.

P. 182. s. v. *Prædotiun*]. Ita in Schedis et recte, etc.

P. 183. s. v. *Petrarum*]. In Schedis *Levius* est pro *Livius;* unde suspicor *Lævium* significari, etc.

P. 184. s. v. *Pictor Zeuxis*]. In Schedis ita sunt hæc verba depravata, ut tamen ad veram lectionem eliciendam quasi manu ducant, cum in eis ita sit : *cum versiculos quoque adhæreret tulerit et septos pati. Sed nullius prætoris prætexto nomine;* nos emendavimus : *cum versiculos quoque ea de re rettulerit, et ineptos satis et nullius pretii, prætexto nomine.* [An recte? Equidem facilius correxisse mihi videor. *E. E.*]

P. 184. s. v. *Impetum*]. Est mera glossa epitomatoris Pauli, quam inter fragmenta Verriana retulimus sup p. 24. n. 39. Quomodo in textum re-

cepta sit, incertum. Ea sane interpolatione carent Augustiniana et Anteaugustinianæ edd. (*E. E.*)

P. 185. s. v. *Pisalitem*]. Ita est in Schedis pro *Pisatilem*, et ita videtur legendum.

P. 190. s. v. *Talionis.*] Liber manuscriptus (*sic*) habet *rapit* pro *rupit*, ut fortasse *rapsit* sit legendum.

P. 191. s. v. *Tripudium*]. Desiderantur hæc in aliis editionibus ; v. supra in *Puls.*; . . . *Tripudium dicebatur in auspiciis* videtur fuisse in exemplari. Deinde Festus afferebat exemplum ex aliquo scriptore disciplinæ auguralis.

P. 191. s. v. *Tintinnare*]. Pro *molle*, vel, ut alii emendarunt, *mollem*, in Schedis est *molæ*, eaque vera lectio est.

P. 191. s. v. *Tributorum.*] Opinor in exemplari fuisse *census populus*, et deinde verbum *poplus* in *alius* mutatum. Extant lectionis antiquæ vestigia in Schedis.

P. 191. s. v. *Tentipellium*]. *Indeq.* pro *idem*, melius in Schedis.

P. 192. s. v. *Vici.*] Integra lectio in Schedis habetur, et emendata. Nam *paci* antiqua scribendi consuetudine dictum est pro *pagi*.—Reliqua etiam emendatiora in Schedis : *Altero, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia sunt his oppidis, quæ itineribus regionibusque discriminis causa sunt dispartita.* Et in fine *in oppidi vicis* et *vicani* utroque loco habent Schedæ.

P. 193. s. v. *Victimam.*] In Schedis est *ob*

hostes victos pro *ad hostes victos,* parva mutatione; nam Augustiniana emendatio [*hostibus victis*] nimis abest ab antiqua scriptura. Pro *vincta* in Schedis est *victa,* ut fortasse *vitta* scribendum sit.

P. 193. s. v. *Viæ*]. Deest hæc vox in cætt. edd.

P. 194. s. v. *Vecors*]. Exempla Pacuvii et Novii desiderantur in aliis editionibus.

P. 194. s. v. *Ve victis*]. In Schedis est *Brennus rex*, pro quo in margine, alia manu, ejus forte qui Schedas illas cum exemplari antiquo contulit, *dux* pro *rex* notatum est, et *pensum* pro *appenderetur*.

P. 195. s. v. *Viere*]. Hæc quoque in aliis editionibus desiderantur. Ennii versus extat apud Varronem L. IV de ling. lat. [V. 62], apud quem *malaci* est, ut in Schedis.

P. 195. s. v. *Uruat.*] Placidus in glossis: *Oburbas, circumscribis, dictum ab urbe.* Versus Ennii emendatior in Schedis.

P. 195. s. v. *Ungulus*]. *Nacta* legendum, et *si quis requiret*. Pro corrupto autem verbo *elirio*, in Schedis est *ebrio,* quæ vera lectio est.

P. 196. s. v. *Unciaria*]. Quæ sequuntur, quo pertineant, quærendum. Incerta item sunt, quæ post verbum *ventabant* habentur.

P. 196. s. v. *Vindiciæ*]. In exemplo XII. tabularum quod in fine adducit Festus, Schedæ ante *arbitros* habent amplius dimidiatum verbum *tor,* ut integrum fortasse fuerit: *Prætor arbitros tres dato.*

INDICES.

(Fr. significat fragmenta Verrii Flacci; numeri nude positi, paginam editionis Romanæ.)

I.

INDEX

AUCTORUM, MONUMENTORUM, ETC.

QUÆ IN FESTI FRAGMENTO CITANTUR.

II.

INDEX

GLOSSARUM, VERBORUM

ET RERUM MEMORABILIUM.

B.

H.

I.

J.

R.

S.

ERRATA.

Lector benevole, quæ in indice priori, vel nostra vel operarum negligentia menda exciderunt, sic corrige:

P. 321, s. v. Ennius, in Annalibus, L. V. 18, *lege* 28.

— L. VIII. 18, *lege* 28.

P. 322, s. v, Granius, dele numerum 13.

Pagina autem 320, s. v. Cicero, tres versus subjiciendis prelo paginis misere vexati sunt, quos sic restitues:

Cicero (M. Tullius), 163 (?)

— Philipp., (II, 28) 71.

— de Oratore, (I, 28) 98.

Alia levioris momenti facilius, ut spero, condonabis.

La philosophie du langage exposée d'après Aristote, par M. Séguier, membre de l'Institut, 1 volume in-8°. 3 fr, 50.

Voyages en Corse, à l'île d'Elbe et en Sardaigne ; par M. Valery, bibliothécaire du Roi aux palais de Versailles et de Trianon, auteur des *Voyages historiques et littéraires en Italie*.—2 vol. in-8°. Prix : 15 fr. Papier vélin : 30 fr.

Élite des Monuments céramographiques ; matériaux pour l'intelligence des religions et des mœurs de l'antiquité, expliqués et commentés par Ch. Lenormant, l'un des conservateurs de la Bibliothèque royale, professeur suppléant à la faculté des lettres, membre de l'Institut archéologique de Rome et de l'Académie impériale des Beaux-Arts de Vienne ; et J. de Witte, membre de l'Institut archéologique de Rome.

L'ouvrage se composera de 100 livraisons, format grand in-4°. Prix de chaque livraison 6 fr. 50.—Les livraisons 1 à 15 sont en vente.

Grammaire nationale, ou grammaire de Voltaire, de Racine, de Fénélon, de J.-J. Rousseau, de Buffon, de Bernardin de St.-Pierre, de Châteaubriand, de Lamartine et de tous les écrivains les plus distingués de la France, renfermant plus de cent mille exemples, qui servent à fonder les règles, et qui constituent le code de la langue française, ouvrage éminemment classique, publié sous les auspices de MM. Casimir Delavigne, de Jouy, Villemain, Tissot, Nodier, de Gerando, E. Johanneau, etc. ; par MM. Bescherelle frères, membres de plusieurs sociétés savantes, et Litais de Gaux, professeur de langues et de littérature, membre de la société grammaticale de Paris. Deuxième édition. — 1 vol. in-8° de plus de 630 pages à deux colonnes. Prix : 12 fr., et 14 fr. par la poste.

Le 2e volume, contenant la théorie et les exercices, se compose également d'un fort volume in-8°. Prix : 12 fr.